

Міністерство освіти і науки України
Тернопільський національний педагогічний університет імені В. Гнатюка

На правах рукопису

САПРУН СТАНІСЛАВ ТЕОДОЗІЙОВИЧ

УДК 796.032:37.037 (043.3/5)

ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ОЛІМПІЙСЬКОЇ
ОСВІТИ УЧНІВ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ
(НА ПРИКЛАДІ УЧНІВ 4-Х КЛАСІВ)

24.00.01 – олімпійський і професійний спорт

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата наук з фізичного
виховання та спорту

Науковий керівник
Єднак Валерій Дмитрович
кандидат педагогічних наук, доцент

Тернопіль – 2015

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ.....	5
ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНЕ ОБГРУНТУВАННЯ ІНТЕГРАЦІЇ ОЛІМПІЙСЬКОЇ ОСВІТИ У НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНИЙ ПРОЦЕС УЧНІВ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ	13
1.1. Досвід реалізації програм олімпійської освіти у зарубіжжі серед учнів молодшого шкільного віку.....	15
1.2. Організаційно-методичні основи навчально-виховного процесу учнів молодшого шкільного віку в Україні (на прикладі школярів 4-х класів)	26
1.3. Психологічно-педагогічні особливості дітей молодшого шкільного віку.....	33
1.4. Система олімпійської освіти в Україні та її практичне використання в початкових класах.....	37
Висновки до розділу 1.....	44
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ.....	47
2.1. Методи дослідження	47
2.1.1. Теоретичний аналіз і узагальнення літературних джерел.....	47
2.1.2. Соціологічні методи.....	48
2.1.3. Тестування.....	50
2.1.4. Педагогічний експеримент.....	51
2.1.5. Методи математичної статистики	52
2.2. Організація дослідження	54
РОЗДІЛ 3. СТАВЛЕННЯ ТА ГОТОВНІСТЬ УЧАСНИКІВ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ ОЛІМПІЙСЬКОЇ ОСВІТИ.....	56
3.1. Ставлення батьків щодо вдосконалення навчально-виховного	

процесу школярів засобами олімпійської освіти	57
3.2. Готовність учителів молодших класів до процесу впровадження олімпійської освіти у школі.....	64
3.3. Ставлення учнів до фізичної культури та олімпійської освіти у школі.....	71
Висновки до розділу 3.....	76
РОЗДІЛ 4. ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ОЛІМПІЙСЬКОЇ ОСВІТИ УЧНІВ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ (НА ПРИКЛАДІ ШКОЛЯРІВ 4-Х КЛАСІВ) ТА ЇХ ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ.....	78
4.1. Фізичний стан та теоретичні знання з олімпійської освіти учнів 4-х класів загальноосвітніх шкіл Тернопільської області.....	78
4.1.1. Аналіз теоретичних знань з олімпійської тематики учнів 4-х класів.....	79
4.1.2. Рівень фізичної підготовленості учнів 4-х класів.....	85
4.1.3. Рівень соматичного здоров'я учнів 4-х класів.....	87
4.2. Загальна характеристика та організаційні аспекти реалізації проекту «Олімпійська освіта школярів».....	92
4.3. Ефективність впровадження проекту «Олімпійська освіта школярів» у навчально-виховний процес учнів молодшого шкільного віку (на прикладі школярів 4-х класів)	123
4.3.1. Сформованість знань з олімпійської тематики учнів 4-х класів.....	124
4.3.2. Показники фізичної підготовленості учнів 4-х класів	132
4.3.3. Зміни показників соматичного здоров'я учнів 4-х класів.....	139
4.3.4. Динаміка показників успішності навчання та захворюваності учнів 4-х класів.....	147

4.4	Методичні рекомендації щодо впровадження олімпійської освіти у навчально-виховний процес учнів 4-х класів.....	152
	Висновки до розділу 4.....	159
РОЗДІЛ 5.	АНАЛІЗ І УЗАГАЛЬНЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ДОСЛІДЖЕННЯ.....	161
ВИСНОВКИ.....		166
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....		170
ДОДАТКИ		198

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

АТ	- артеріальний тиск
АТсист.	- артеріальний тиск систолічний
АТдіаст.	- артеріальний тиск діастолічний
ЖЄЛ	- життєва ємність легень
ЖІ	- життєвий індекс
ІР	- індекс Робінсона
ІРуф'є	- індекс Руф'є
РФЗ	- рівень фізичного здоров'я
СІ	- силовий індекс
ЧССсп.	- частота серцевих скорочень у спокої
ФВ	- фізичне виховання
ФП	- фізична підготовленість
ФР	- фізичний розвиток
ФС	- фізичний стан
НОК	- Національний олімпійський комітет
ОАУ	- Олімпійська академія України
ЕГ	- експериментальна група
КГ	- контрольна група
СМГ	- спеціальна медична група
ВНЗ	- вищі навчальні заклади

ВСТУП

Актуальність теми. Сучасним умовам науково-педагогічного розвитку України притаманне становлення української освіти, яка здатна забезпечити учнів високим рівнем знань та вмінь, сприяє формуванню загальнолюдських ідеалів і дотриманню національних традицій виховання через різні інновації у навчально-виховному процесі школярів. Відповідно постає завдання формування та вдосконалення особистості школяра як у морально-психологічному, так і у фізичному аспекті. Проте статистика вказує на низьку рухову активність, стрімке поширення хронічних і застудних захворювань та зниження успішності навчання школярів, поширення правопорушень серед неповнолітніх [25, 98, 185]. Погіршення рівня соматичного здоров'я, фізичної підготовленості та фізичного розвитку учнів початкових класів викликає занепокоєння з боку фахівців та зумовлює пошук оптимальних шляхів вдосконалення сучасної освітньої системи [16, 81, 103, 190].

Дослідження науковців свідчать про те, що саме в молодшому шкільному віці закладаються основи культури рухів, успішно засвоюються нові, раніше невідомі вправи та рухові дії, формується свідомість, моральні та гуманістичні якості особистості, удосконалюються мислення та сприйняття нової інформації, відбувається активний фізичний розвиток організму та його систем, стрімко зростають показники розвитку фізичних якостей, що необхідні для ефективної участі в різних формах рухової активності [39, 46, 126, 193].

Одним із оптимальних напрямів вирішення зазначеної проблеми та вдосконалення навчально-виховного процесу в загальноосвітніх навчальних закладах виступають ідеї та принципи олімпізму, що реалізуються через систему олімпійської освіти. Саме завдяки олімпійській освіті можна сприяти вихованню психічно і фізично здорової людини, патріота, толерантної, законослухняної особи, яка в повсякденному житті дотримується правил чесної гри [68, 70, 109, 169].

Основні ідеологічні принципи олімпійської освіти – це гармонійний розвиток особистості, поєднання духовних, фізичних, моральних та інтелектуальних якостей особистості. Витоки формування олімпійської освіти сягають віків античності, принципи калокагатії у працях давньогрецьких філософів привертали увагу дослідників. Зокрема, їх деталізував П. де Кубертен, котрий вважав необхідним одночасний розвиток духовних, фізичних та інтелектуальних якостей людини [24, 68, 84, 99].

Від 70-х років ХХ ст. активізували свою діяльність центри олімпійських досліджень та освіти, музеї, національні олімпійські академії, упроваджуючи олімпійську освіту в багатьох країнах світу. Зарубіжні фахівці (Binder D., Naul R., Georgiadis K., Muller N.) [49, 68, 240, 257] опублікували низку методичних матеріалів, монографій та посібників для дітей, де детально висвітлено історичні факти олімпійського руху, соціальні та екологічні питання, аспекти чесної гри („Fair play”) та цікаві завдання для школярів [74, 241–248].

Науковці Росії (М. В. Антипова [3–5], С. Ю. Барінов [11], М. А. Захаров [74], А. Ю. Кашкарєв [86], Г. Ф. Петлеваний [154–156], Г. М. Полікарпова [160], В. С. Родіченко [168, 169], В. І. Столяров [195, 196] та ін. [17, 55, 95, 158, 186]) в основному пропонують поширювати ідеї та принципи олімпізму в межах позакласної та навчально-виховної роботи у позаурочний час. Водночас в Росії існує практика безпосередньої моделі впровадження олімпійської освіти, проте вона використовується лише для учнів 8-х класів.

Питанням упровадження олімпійської освіти в навчально-виховний процес учнівської молоді висвітлено у дослідженнях українських науковців Ю. А. Бріскіна [20], М. М. Булатової [24–27], О. М. Вацеби [32–37], В. М. Єрмолової [59, 64–72], Н. В. Москаленко [120], Ю. О. Олійника [139–141], В. М. Платонова [159, 238], Я. В. Тимчака, О. А. Томенка [201–211], Я. С. Щербашина [224–228], Ю. П. Юхимук [230–237] та ін.

Проте, в Україні серед дисертаційних робіт, присвячених дослідженню теоретико-методичних засад олімпійської освіти (В. М. Єрмолова [72],

Ю. П. Юхимук [234], Ю. О. Олійник [141], Я. С. Щербашин [225]), бракує праць, пов'язаних із впровадженням олімпійської освіти в навчально-виховний процес молодших школярів.

Удосконалення фізичних, розумових та духовних якостей школярів потребує комплексного підходу до їх формування, і саме олімпійська освіта здатна забезпечити процес формування гармонійного розвитку молодого покоління на основі ідей та принципів олімпізму. Сьогодні школа залишається головною установою, яка покликана формувати духовно-моральні, фізичні та інтелектуальні якості дитини, використовуючи інноваційні підходи до навчання і виховання, до яких можна зарахувати й олімпійську освіту. Проте аналіз актуальності проблеми, пов'язаної з її реалізацією, та ступінь її опрацювання вітчизняними і зарубіжними науковцями дозволяє констатувати такі протиріччя:

- між зазначеною в нормативних документах потребою в гармонійному розвитку особистості дитини та часто декларативним її характером через відсутність в реальній педагогічній практиці;

- між можливостями навчально-виховного потенціалу олімпійської освіти та недостатньою розробленістю шляхів цілеспрямованого й систематичного її використання в навчально-виховному процесі учнів молодшого шкільного віку;

- між орієнтацією більшості вчителів на гуманістичну педагогіку, яка передбачена в меті оновленої олімпійської освіти, та недостатньою їх теоретичною й методичною підготовкою щодо реалізації олімпійської освіти в початковій школі.

Актуальність означених протиріч, недостатнє вивчення проблем упровадження олімпійської освіти в навчально-виховний процес школярів молодшого шкільного віку в педагогічній теорії і практиці обумовили вибір теми нашого дослідження.

Зв'язок роботи з науковими планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано згідно зі Зведеним планом НДР у сфері фізичної

культури і спорту на 2011–2015 рр. за темою «Історичні, організаційно-методичні й правові засади реалізації олімпійської освіти України», що розробляється відповідно до замовлення МОН України № 1241 від 28.10.11 р. (номер держреєстрації 0111U001714). Тему дисертації затверджено на засіданні вченої ради Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (протокол №7 від 28.02.2012 р.). Внесок автора, як співвиконавця теми, полягає у теоретичному обґрунтуванні, розробленні організаційних форм та перевірці ефективності використання методичних аспектів упровадження олімпійської освіти в навчально-виховний процес учнів початкових класів.

Мета дослідження полягала у розробці та теоретичному обґрунтуванні організаційних і методичних основ упровадження олімпійської освіти в навчально-виховний процес учнів молодшого шкільного віку (на прикладі 4-х класів).

Для досягнення поставленої мети нами вирішувалися наступні **завдання**:

1. Узагальнити досвід впровадження олімпійської освіти серед учнів молодшого шкільного віку у світі.

2. Визначити ставлення та готовність до реалізації олімпійської освіти учасників навчально-виховного процесу.

3. Розробити проект «Олімпійська освіта школярів» та експериментально перевірити його ефективність для обґрунтування організаційних та методичних основ олімпійської освіти учнів 4-х класів.

4. Розробити методичні рекомендації для вчителів початкових класів щодо впровадження олімпійської освіти в навчально-виховний процес учнів молодшого шкільного віку.

Об'єкт дослідження: олімпійська освіта учнів початкових класів.

Предмет дослідження: організаційні та методичні основи олімпійської освіти учнів 4-х класів.

Методи дослідження. У процесі виконання дисертаційного дослідження використано такі методи: теоретичні, соціологічні, педагогічні, медико-біологічні та методи математичної статистики.

Наукова новизна отриманих результатів:

- уперше для вдосконалення навчально-виховного процесу учнів 4-х класів розроблено проект «Олімпійська освіта школярів», у якому обґрунтовано організаційні та методичні основи олімпійської освіти як спеціально організованого педагогічного процесу;

- уперше розроблено та обґрунтовано методичні рекомендації з олімпійської освіти для вчителів початкових класів загальноосвітніх шкіл, що містять організаційно-методичні вказівки для ефективного засвоєння ідеалів та цінностей олімпізму;

- уперше для підвищення ефективності олімпійської освіти учнів молодшого шкільного віку розроблено форми роботи з батьками (залучення до позаурочних і позашкільних заходів, проведення лекцій, семінарів, виступів тощо);

- удосконалено контекстний компонент інтеграції олімпійських знань у навчально-виховному процесі школярів 4-х класів через використання міжпредметних зв'язків («Основи здоров'я», «Образотворче мистецтво», «Трудове навчання», «Я і Україна» та ін.) шляхом розробки матеріалів про олімпізм, олімпійський рух, Олімпійські ігри, спорт та фізичну культуру;

- набули подальшого розвитку відомості про ставлення батьків та учнів до вдосконалення навчально-виховного процесу засобами олімпійської освіти й готовність учителів до її реалізації в умовах сучасної школи;

- набули подальшого розвитку наукові дані про зміст, засоби, методи, форми реалізації олімпійської освіти в навчально-виховному процесі школярів.

Практична значущість дослідження полягає в можливості використання отриманих результатів для впровадження олімпійської освіти в початкових класах, у системі післядипломної освіти педагогічних кадрів, підготовці лекційного матеріалу з олімпійської освіти для студентів

державними освітніми установами та регіональними відділеннями Олімпійської академії України. Матеріали дисертаційного дослідження можна використовувати для підготовки навчальних програм, посібників і методичних рекомендацій; під час планування, підготовки та проведення позакласних спортивно-масових, розважальних та фізкультурно-оздоровчих заходів у початкових класах загальноосвітніх шкіл України. Розроблено методичні рекомендації «Олімпійська освіта школярів» для вчителів початкових класів, що дасть змогу підвищити їхній рівень знань з олімпійської тематики.

Результати дослідження впроваджено в навчально-виховний процес загальноосвітніх шкіл I–III ступенів № 10, № 23 м. Тернополя, № 1 м. Бучача та № 2 м. Збаража (довідка № 325/01-18 від 30.04.2014 р., № 01-04/549 від 29.09.2014 р.). Про результати дослідження свідчать акти впровадження.

Особистий внесок автора полягає у визначенні напрямку, мети, завдань дослідження, вивченні теоретичного матеріалу, аналізі отриманих експериментальних даних, формулюванні висновків та методичних рекомендацій; оформленні дисертаційної роботи. Автор самостійно розробив та провів педагогічний експеримент, який полягав у впровадженні авторського проекту «Олімпійська освіта школярів» у навчально-виховний процес учнів 4-х класів загальноосвітніх шкіл Тернопільської області.

Апробація результатів дисертації. Основні положення та результати дисертаційної роботи оприлюднено на міжнародних та всеукраїнських конференціях: «Проблеми та перспективи наук в умовах глобалізації» (Тернопіль, 2010); «Реалізація здорового способу життя – сучасні підходи» (Дрогобич, 2011, 2013); «Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві» (Луцьк, 2012); «Актуальні проблеми розвитку спорту для всіх: досвід, досягнення, тенденції» (Тернопіль, 2012); «Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві» (Луцьк, 2013); «Підготовка майбутніх учителів до реалізації державного стандарту початкової загальної освіти» (Тернопіль, 2013); «Актуальні проблеми розвитку фізичного виховання, спорту і туризму в сучасному суспільстві» (Івано-Франківськ, 2013);

«Актуальні аспекти фізичного виховання, спорту і здоров'я людини» (Тернопіль, 2013); «Молода спортивна наука України» (Львів, 2014).

Публікації. Основні результати дослідження викладено в 10 публікаціях (8 одноосібних), серед них 6 – у фахових виданнях (два з яких включені до міжнародних наукометричних баз) та 4 праці – в інших виданнях України. Додатково результати дисертаційного дослідження висвітлено в методичних рекомендаціях для вчителів початкових класів.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНЕ ОБГРУНТУВАННЯ ІНТЕГРАЦІЇ ОЛІМПІЙСЬКОЇ ОСВІТИ У НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНИЙ ПРОЦЕС УЧНІВ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Оптимізація гармонійного впливу розумового, духовного, естетичного, морального та фізичного виховання на особистість молодшого школяра є питанням недосконалим та актуальним в умовах сьогодення України. Умови, за яких реалізовується навчально-виховний процес у школах, на жаль, викликають занепокоєння фахівців майбутнім нашого підростаючого покоління. Зокрема, кількість уроків із лише розумовим навантаженням значно більша, ніж з руховим; домашні завдання для учнів 2–4-х класів є досить об'ємними та займають понад 1,5–2 години (а це максимальна норма навантаження для учнів даного віку); кількість секцій та гуртків з видів спорту в школах не забезпечують школярів належною фізичною активністю; спортивно-масові та фізкультурно-оздоровчі заходи не є систематичними, а відбуваються лише епізодично; теоретична підготовка вчителів початкових класів зорієнтована лише на отримання учнями інформації про предмети, що вивчаються; питання валеологічної освіти та основ здорового способу життя подаються учням у формі домашніх завдань, або зовсім незначним обсягом теоретичної підготовки; недостатньо уваги приділяється вихованню духовно-моральних якостей дитини [19, 31, 98]. Усі вище наведені фактори зумовлюють пошуки адекватних шляхів ліквідації суттєвих прогалин у навчально-виховному процесі учнів початкових класів. Також потребує вдосконалення та оптимізації діяльність учнів у позаурочний час, залучення їх до спортивної діяльності та рухової активності, залучення батьків до виховання у своїх дітей прагнення до досконалості у повсякденному житті та на особистому прикладі демонструвати гармонійний розвиток особистості та здоровий спосіб життя [42, 120, 192, 201].

Засновник олімпізму П'єр де Кубертен, який одним із перших педагогів побачив виховний вплив спорту, вважав необхідним одночасний розвиток

духовних, фізичних та інтелектуальних якостей людини [30, 51, 99, 250]. Результатом його діяльності є створення концепції «спортивної педагогіки», а згодом «олімпізму» й «олімпійської педагогіки». Олімпійські ігри і спорт у цілому Кубертен розглядав як засіб вирішення педагогічних завдань, практичної реалізації реформи освіти, метою якої було вдосконалення людини, людських відносин [195].

Зміст олімпійської освіти – це обумовлені цілями та потребами суспільства вимоги до системи знань, умінь та навичок, формування світогляду, громадських і професійних, морально-етичних, гуманістичних якостей, гармонійний розвиток людини як у фізичному так і у духовному плані, що забезпечить інтелектуальний, соціальний і фізичний розвиток особистості [58, 134–137, 150]. Дяльність, що лежить в основі цієї освіти, здатна сприяти вихованню психічно і фізично здорової людини, патріота, працездатної, толерантної, законослухняної, яка у повсякденному житті дотримується правил чесної гри. Філософія олімпізму покликана допомогти школярам зробити правильний вибір для удосконалення своєї особистості, що сприятиме особистісному розвитку [34, 52, 72].

За визначеннями багатьох фахівців [24, 70, 83, 195], олімпійська освіта – це процес і результат оволодіння науковими і практичними знаннями, вміннями і навичками спрямованими на гармонійний розвиток особистості на основі ідеології олімпізму. Олімпійська освіта відіграє основний системоутворюючий фактор, як різнобічний аспект виховання дітей на основі олімпійських цінностей, реалізації здорового способу життя, гармонійного фізичного розвитку, формування моральних, духовних та гуманістичних якостей особистості, і являє собою цілеспрямований процес передачі від учителя до учня ідеалів та цінностей олімпізму, покликані розвивати в особистості переконання, моральність, культуру, свідомість, норми та правила поведінки, які у свою чергу формують стиль життя та світогляду дитини.

1.1. Досвід реалізації програм олімпійської освіти у зарубіжжі серед учнів молодшого шкільного віку

Задовго до відродження сучасного олімпійського руху П'єр де Кубертен підкреслював: «...одна з найкращих особливостей грецької цивілізації: участь м'язів у роботі з морального розвитку» [99, 240]. Його метою було «відродити інститут, що перебуває у цілковитому забутті багатьох віків» [99]. Саме таким інститутом стала Міжнародна олімпійська академія.

Урочисте відкриття МОА відбулося у 1961 р. Її ключова мета полягає у створенні міжнародного культурного центру для збереження та розповсюдження олімпійського руху, вивчення та реалізації суспільних та виховних принципів Ігор, наукової консолідації навколо олімпійської ідеї у відповідності до принципів, переконань та традицій стародавніх греків [52, 208]. МОА як міжнародна організація спрямовує свою діяльність на збереження та поширення олімпійського духу, вивчення і реалізацію суспільних і виховних принципів Олімпійських ігор, координацію діяльності національних олімпійських академій. Значну увагу вона приділяє питанням олімпійської освіти дітей та учнівської молоді в усьому світі [68, 159].

МОА з моменту створення користується підтримкою МОК, який утворив спеціальну комісію з питань академії. Основна тематика роботи МОА зберігає традиційність, а саме: вплив спорту на мистецтво та соціальні науки, моральні принципи спорту, створення духовних цінностей на основі цих принципів та, безумовно, олімпійська освіта населення.

МОА видає щороку друковані та електронні звіти про свої щорічні міжнародні сесії молодих вчених, семінари аспірантів з олімпійських досліджень, сесії директорів НОА, об'єднані сесії НОА та НОК, сесії науковців та фахівців з фізкультурних вищих навчальних закладів, сесії призерів Олімпійських ігор, семінари спортивних журналістів [250].

На сесіях Міжнародної олімпійської академії (МОА), починаючи з 1968 р. можна прослідкувати активне використання терміну «олімпійська освіта»

(«olympic education») [68, 250, 256]. Першим це зробив Sisto Favre (Італія) на 8-ій сесії МОА. У 1972 р. Ernst Lauerbach (Німеччина) Hermann Andrecs (Австрія) у 1974 р. присвятили свої доповіді проблемам пропаганди олімпійських принципів у школах. В цьому ж році Pierre Seurin (Франція) виступив з темою «Вплив виховання на олімпійський рух». У 1977 р. Norbert Muller (Німеччина), Takis Doxas (Греція) активно обговорювали олімпійські ідеї та гармонію тіла і розуму в дусі олімпійського виховання [68, 106, 114, 250]. В 1979 р. Mohamed Mzali (Туніс) розглядав педагогічні ідеї Кубертена, Triantaphyllos Karatassakis (Греція) зупинився на питаннях викладання олімпізму у школах Греції, John Powell (Канада) звернувся до викладання олімпізму в університетах. В 1982 р. Mohamed Mzali (Туніс) відмітив важливе значення олімпійської освіти для вирішення проблеми насилля у світі, а у 1985 р. Kimon Koulouris (Греція) та Jean Borotra (Франція) особливу увагу приділили умовам чесної гри («fair play»). Темою 26-ої сесії в 1986 р. МОА був «Олімпізм та мистецтво» У 1986 р. Peter Spear (Канада) доповідав з програмою олімпійської освіти, яка була розроблена у зв'язку з проведенням зимових Олімпійських ігор 1988 р. в Калгарі. Значна увага приділялась проблемам олімпізму на 27-ій сесії, зокрема Robert Paul (США), один з ініціаторів програми олімпійської освіти НОК США, охарактеризував можливості впровадження програми на різних рівнях освіти. А Heinz Baeskau (НДР) розповідав про особливості роботи в НДР у напрямку пропаганди філософських принципів олімпізму. Arday Laeszlo (Венгрія) у 1989 р. виділив у своїй доповіді важливі елементи системи олімпійської освіти. Також проблему олімпійської освіти неодноразово обговорювали в своїх доповідях президент МОА Nicolaos Nissiotis (1979–1981, 1985) і декан академії Otto Szymiczek (1962, 1965, 1969, 1970, 1972, 1976, 1979) [68, 205, 209, 250].

28-а сесія (1990 р.) була присвячена питанням допінгу та ролі олімпійської освіти у запобіганні цього негативного явища. Питанням олімпійської освіти також вивчались на 9-ій сесії МОА, яка призначалась для директорів національних олімпійських академій (2007 р.). Важливо відмітити,

що в Міжнародній олімпійській академії діє Міжнародний дослідницький центр. Тісно співпрацюючи з МОА, він займається вивченням актуальних питань олімпійського руху. Пропоновані програми спрямовані на стимулювання молоді до вивчення іноземних мов і культурних традицій інших народів. Водночас привертається увага громадськості до світових проблем: екології, економіки, здоров'я та освіти [68, 139, 224, 250, 256].

МОК в свою чергу набагато швидше вивчав питання популяризації олімпійської освіти. Перші спроби інтегрувати освіту із сучасним олімпійським рухом відбулися на II Олімпійському конгресі у м. Гавр (1897 р.), що скликаний МОК для вивчення та обговорення проблем гігієни, педагогіки, історії фізичних вправ та інших наукових дисциплін.

V Олімпійський конгрес, що відбувався у 1913 р. в м. Лозанна, проходив під гаслом «Утвердження спорту, як універсального засобу досягнення єдності фізичного, інтелектуального, морального та естетичного розвитку особистості». На VIII Олімпійському конгресі (Прага, 1925 р.) розглядалися питання педагогічного виховання, етичних норм поведінки, значення фізичних вправ, особливо на свіжому повітрі, для сприяння збереженню здоров'я [68, 159, 238]. Важливою подією, особливо для розвитку олімпійської освіти, стало проведення XII Олімпійського конгресу у м. Париж (1994 р.), що став найбільш представницьким в історії олімпійського руху. Зважаючи на прийняті конгресом важливі рішення відносно олімпійської освіти, його можна вважати справжньою точкою відліку оновлення олімпійської освіти. У 1994 р. видано фундаментальний і перший у світі підручник В. М. Платонова, С. І. Гуськова «Олімпійський спорт» для спеціалізованих ВНЗ фізичного виховання і спорту, який було видано також англійською мовою для використання в різних країнах світу. Для реалізації програми поширення ідей олімпізму на національному рівні у 1994 р. за підтримки президента МОК Хуана Антоніо Самаранча було створено Керівний комітет проекту всесвітньої кампанії «Національні олімпійські комітети в дії: поширення олімпійських ідеалів через систему освіти» [68, 140, 238, 257].

Олімпійська освіта стала предметом обговорення 32-ої (Відень, 1933 р.), 36-ої (Берлін, 1936 р.), 43-ої (Лондон, 1948 р.), 44-ої (Рим, 1949 р.), 61-ої (Москва, 1962 р.), 85-ої (Рим, 1982 р.), 93-ої (Калгарі, 1988 р.), 99-ої (Барселона, 1992 р.), 100-ої (Лозанна, 1993 р.), 101-ої (Монако, 1993 р.), 102-ої (Лілехаммер, 1994 р.), 108-ої (Лозанна, 1998 р.) сесій МОК [68, 195, 228]. Особливо плідним в плані популяризації олімпійської освіти був Міжнародний форум «Молодь-Наука-Олімпізм» (Москва, 1998 р.), надзвичайна 110-а сесія МОК (Лозанна, 1999 р.), Всесвітній форум «Освіта і спорт на служінні олімпізму» (Барселона, 2004 р.), Континентальний семінар «Олімпійська освіта, здоровий спосіб життя, соціальна адаптація» (Київ, 2007 р.). У 2009 р. у Копенгагені проходив XIII олімпійський конгрес на тему «Олімпійський рух в суспільстві» та однією з п'яти секцій, що працювали протягом трьох днів була саме «Олімпізм та молодь», де доволі широко розглядалися питання популяризації олімпізму та олімпійської освіти серед школярів різних країн світу. Як свідчить аналіз рішень Олімпійських конгресів та сесій МОК, проблема олімпійської освіти постійно знаходиться у полі зору Міжнародного олімпійського комітету [11, 59, 68, 93, 107].

Олімпійська освіта та ідеали олімпізму поступово набувають неабиякого поширення в усьому цивілізованому світі. Починаючи з 1968 року, активно відкриваються та популяризують свою діяльність центри олімпійських досліджень та національні олімпійські академії, програми з олімпійської освіти були поступово впровадженні у багатьох країнах. Проте, аналізуючи літературні джерела та роботи фахівців у галузі олімпійського спорту та олімпізму [24, 45, 211, 232, 253], можна визначити, що єдиної, чітко сформульованої та дієвої одночасно у різних країнах програми впровадження олімпійської освіти немає. Сьогодні у більшості незалежних та високорозвинених країнах має місце процес впровадження олімпійської освіти, існує велике різноманіття програм та предметів, а також теоретико-методичного наповнення, проте процес популяризації ідей та принципів олімпізму лише набирає обертів у освітньому просторі школярів. Особливого

розвитку олімпійська освіта набуває у країнах та містах проведення Олімпійських ігор («Дух Канади. Ігри Олімпіад–96», Атланта–1996; «Тур мрії», Сідней–2000. Шкільна стратегія Олімпіади (education.olympics.com.au); «Афіни–2004», Програма олімпійської освіти «Пекін–2008») [230–238, 241]. У цих країнах державні установи сприяють поширенню ідей олімпізму, активно проводяться різноманітні проекти та заходи, які потім стають систематичними. Особливо це актуально на сьогодні у світлі проблем екологічного та соціального характеру в країнах з великою кількістю населення та різним матеріальним становищем громадян.

У багатьох країнах олімпійська освіта впроваджується та популяризується завдяки громадським організаціям, а саме національним олімпійським комітетам та олімпійським академіям (Австралія, Німеччина, Швеція, Англія та ін.) [68, 204, 250]. У Польщі та США особлива увага звертається на популяризацію принципів Фейр Плей серед дітей різного віку [21, 40, 111]. Першими країнами, які розпочали популяризувати ідеї олімпійської освіти в цілому були Канада, Нова Зеландія, Австралія та США, і лише згодом ці ідеї підтримали ряд європейських країн, зокрема Німеччина, Англія, Нідерланди та низка інших [23, 68, 143, 144]. Розглянемо окремі країни більш детально:

У **Греції** було розроблено комплексну програму олімпійської освіти «Афіни–2004» та запроваджено щотижневі одногодинні заняття з учнями початкових класів, на яких вони дізнавалися про історію, основні завдання, відродження Олімпійських ігор. На особливу увагу заслуговує серія підручників: «Olympic Games 2004. Activity Book» та «Education Kit» для дітей 6–9 та 10–12 років [241–248].

Кожний підручник супроводжувався спеціальним зошитом для виконання практичних робіт. Посібник для дітей 6–9 років включає основні поняття з історії Олімпійських ігор, відмінності між літніми і зимовими Олімпійськими іграми. Олімпійська освіта для цієї вікової категорії інтегрується в малювання. Підручники для учнів 10–12 років мають більш розгорнутий зміст про

стародавні Олімпійські ігри, відомості про відродження сучасних Олімпійських ігор, їхню символіку, інформаційний матеріал про олімпійські види спорту, ігрові завдання [68, 241–251].

США. Фізична культура і спорт в цій країні розглядається як один із головних факторів виховання населення, особливо молодших школярів. Крім обов'язкового шкільного фізичного виховання широко використовуються заняття дітей у спортивно-оздоровчих закладах і таборах відпочинку, котрі мають в наявності сучасний інвентар та обладнання. Програми фізичного виховання мають на меті всебічну розумову, психологічну і фізичну підготовку молодого покоління, і головним завданням виступає навчання здорового способу життя. В країні існує велика кількість веб-сайтів та літератури для дітей різного віку, котрі активно пропагують ідеї олімпізму. Регулярно проводяться олімпійські дні та „вік-енди”, олімпійські вікторини та конкурси на різноманітну тематику. Характерним для американської олімпійської освіти є прагнення до виховання у дітей ще з молодшого віку захопленням заняттями спортом та дотримання правил Фейр Плей у повсякденному житті [37, 111, 250, 256]. До завдань олімпійської освіти, розроблених НОА США, включають не тільки пропаганду знань, що стосуються не тільки олімпізму, олімпійського руху і Олімпійських ігор, але й усієї сфери фізичного виховання і спорту [38, 134, 233, 250].

Чехія. Досить цікаво та нестандартно представлена концепція освітньої системи у Чехії. Аспекти олімпійської освіти представлені у багатьох предметах, а саме: «Людина та її світ», «Людина і суспільство», «Історія», «Людина і здоров'я», «Фізична освіта». Знання з олімпізму подаються не лише у процесі фізичного виховання школярів, але й у процесі вивчення інших навчальних предметів, де матеріал подається частково або ж є лише дотичним до основної теми уроків. Філософія, мови, історія, географія, соціологія та гуманітарні науки озброюють учнів фундаментальною інформацією та знаннями про олімпізм. А питання з основ правильного ведення боротьби, етики поведінки, моральності і толерантності школярі здобувають все ж на

уроках з фізкультури, де в процесі занять фізичними вправами формуються основні риси характеру та волі [68, 250].

Німеччина. В Німеччині активно впроваджується олімпійська освіта з 1980 року. НОК Німеччини розпочав активно публікувати та видавати буклети та посібник з 1988 р. Наукова та видавнича діяльність набула в країні значної популярності, а книги таких авторів, як Binder, D., Müller, N., Naul, R. [239, 250, 256] популярні далеко за межами Німеччини. Робота з олімпійської освіти відбувається у двох напрямках: школах та спортивних клубах. Характерними для реалізації олімпійської освіти у Німеччині є чотири напрями, а саме:

- на основі знань, отриманих про античні та сучасні Олімпійські ігри;
- „експериментальна практика”, де шкільні олімпійські фестивалі та спортивні дні складають основу практичного досвіду учнів;
- на основі фізичних вправ, де кожен учень демонструє свої індивідуальні здібності та вміння задля визначення найкращого, при цьому вчиться концентруватись на систематичних вправах і тренуваннях.
- інтеграція усіх знань та аспектів олімпійської обізнаності в процесі шкільного навчання загалом та фізичного виховання зокрема.

Австралія. Значна увага в країні приділяється вивченню та пропаганді традицій та етнічних рис австралійців, користуються популярністю спортивно-масові заходи, елементи ігор та вікторин на відкритому повітрі із залученням великої кількості дітей різного віку. У навчально-виховному процесі мають місце застосування великої кількості спеціальних зошитів, книг, розмальовок на тему історичних подій Ігор Олімпіад, символіки, традицій та сьогодення спорту. Окремих слів потребує зошит «Олімпійська освіта Австралії» для молодшого шкільного віку, де подається коротка інформаційна довідка з історії та сучасності Олімпійських ігор і пропонуються завдання із виявленням в учнів творчих здібностей та усвідомлення необхідності ведення здорового способу життя [68, 250, 253].

Заслуговує на увагу система побудови олімпійської освіти в **КНР**, де взаємопов'язують олімпізм з фізичною активністю на уроках фізкультури та

поєднуючи з іншими навчальними предметами. На високому рівні в країні методичне забезпечення, зокрема у 2003 та 2006 роках виходять олімпійські хрестоматії для учнів початкових класів, також видається олімпійський посібник для вчителів шкіл. Сприяли поширенню також медіа-ресурси: інтернет-видання газет та журналів, радіостанція та телеканал, інтернет-портал з олімпійської освіти на сайті оргкомітету. В процес реалізації олімпійської освіти були залучені понад 350 шкіл, в тому числі і початкові та різного спрямування навчання. Її основу склала «Програма олімпійської освіти Пекін–2008», яка охопила близько 400 млн. дітей і є найбільш масовою протягом існування олімпізму [152, 204, 238].

Початкова школа Донг Фанг Ді Каі впровадила ряд навчальних курсів „Як отримати задоволення від спортивних змагань?“, „Написання есе на спортивну тематику“, „Вивчення значення олімпійського вогню та ангела” та ін., проводились виставки художніх робіт, конкурс олімпійської пісні, спортивний і культурний фестивалі. У 2008 році однією початковою школою м. Пекін було впроваджено тематичний захід, який продовжувався і під час зимових канікул. Зміст заходу складала змагання сімей школярів за декількома напрямками, що стосувались олімпізму: культурно-художньому, спортивному та екологічному. На меті усіх програм та проектів у КНР було розвинути у школярів здібності до розуміння можливостей ефективного спілкування через спорт та мистецтво [68, 152]. На думку багатьох фахівців саме організація олімпійської освіти у Китаї є на даний момент найбільш масштабною та досконалою.

Гонконг. У 2000 р. була перекладена та адаптована до навчальної програми книга німецького провідного фахівця Binder, «Be a Champion in Life» («Будь чемпіоном у житті»). На основі даної книги було проведено експеримент, в ході якого протягом 20 тижнів учні початкових класів отримували певні знання та завдання з вдосконалення фізичного здоров'я. Олімпійська освіта школярів складалась із 5 напрямків: Олімпійські ігри минулого та сьогодення (легка атлетика); наслідування переваг (гімнастика);

міжнародна освіта (особливості народів та держав); „Fair play” (ігри з м'ячами); тіло, воля і розум (фітнес). Учні продемонстрували удосконалення в олімпійських знаннях і певній мірі моральної поведінки, відзначено також значний приріст фізичних якостей школярів. Починаючи саме з 2000/2001 років, після визначення Пекіна господарем Олімпійських ігор, у Китаї та Гонконгу розпочалось активне пропагування ідей олімпізму та поширення олімпійського руху серед різних верств населення та віку [68, 152, 238].

У пострадянських країнах розвиток ідей олімпізму відбувається по-різному, але з кожним роком масштаби заходів та програм стають більш насиченими та залучають все більшу кількість школярів різного віку [9, 100, 171, 184].

У **Вірменії** освітяни включили питання олімпійської тематики до змісту комплексної програми з фізичного виховання школярів, починаючи з другого класу. Традиційним стало також проведення щорічних олімпіад з фізичного виховання, конкурсів знавців олімпізму та конкурсів малюнків на олімпійську тематику [7, 9, 157].

У **Грузії** починаючи з 1998/1999 навчального року було введено до навчальних програм з фізичного виховання більшості загальноосвітніх навчальних закладів м. Тбілісі теоретичний курс «Олімпізм». Для забезпечення предмета було підготовлено та видано рідною мовою чотири підручники і навчальних посібники (авт. – А. Цибадзе, І. Гугушвілі). Одним із напрямів поширення олімпійських ідеалів у багатьох закладах освіти є організація лекцій для батьків дітей, які відвідують спортивні школи та спортивні фестивалі «Дні олімпізму» для школярів [68, 218].

У **Республіці Білорусь** на державному рівні у 2006 р. були прийняті основні аспекти впровадження олімпійської освіти серед різних вікових груп з метою покращення виховного процесу серед підростаючого покоління. Відповідно до поставлених завдань були визначені форми роботи з учнями початкових класів: введення питань олімпійської тематики до теоретичного розділу предмету «Фізична культура» та окремих елементів олімпійських знань

до деяких навчальних предметів, організація олімпійських гуртків, секцій, проведення конкурсів та вікторин [9, 49, 88, 104].

У **Литві** програмі олімпійської освіти притаманні динамічність, інтегральність та гуманізм, адже активне опікунство проявляють практично усі профільні державні структури. В країні проводяться аналоги Олімпійських ігор, що відбуваються на усіх рівнях (шкільних, міських, повітових). Програма проведення передбачає не тільки спортивні, але й різноманітні заходи з інших навчальних предметів, зокрема культурні. Окрім розробленої інтегрованої програми з олімпійської освіти для учнів 13-15 років, також проводяться олімпійські дні та тижні із залученням практично усіх школярів [68, 164, 191].

В **Росії** ідеям олімпізму також приділяють особливу увагу, впроваджуються окремі навчальні програми та проекти, але, на жаль, для молодших школярів ще не розроблено загальнодержавної структури. Методичне забезпечення відображене у підручниках з фізичної культури для 2-го класу [133, 156], для 4-го класу [89, 94, 196, 200]. Окрім цього у Сибірському регіоні розроблений курс «Олімпійський рух у Сибіру» для учнів 1–4-х класів, де використовуються ігрові форми, пізнавальні завдання і бесіди, інтелектуальні конкурси, вікторини й екскурсії. Розробки науково-методичних основ олімпійської освіти було розпочато ще на початку 80-х, після Ігор Олімпіади 1980 р. (Москва) і на сьогоднішній день захищено понад 20 дисертаційних робіт. Ідеї олімпізму пропагують і досліджують ціла низка провідних фахівців спорту: М. Антипова [3-5] С. Барінов [11], В. Баюров [13], Л. Волков [43], Г. Полікарпова [160], О. Старовойтова [194], В. Столяров [195, 196], та ін. Росія – єдина країна, де Національний олімпійський комітет має у своїй структурі Управління олімпійської освіти [91, 92, 138, 156, 231].

У 2009 р. МОК затвердив концепцію олімпійської освіти «Сочі-2014», яка повинна була надавати базові знання про історію і філософію олімпійського руху, підготовку до Ігор, діяльність організаційних комітетів. Система олімпійської освіти «Сочі-2014» включає в себе три рівні: „популярна”, „академічна” та „професійна” олімпійська освіта. Реалізація відбувається на

локальному (Сочі), регіональному (Краснодарський край) і федеральному рівнях та залучає до діяльності практично усіх вчителів шкіл. Ключовим завданням програми є поєднання освітніх, виховних та культурних програм з метою надання максимальної інформації про історію і філософію олімпійського та параолімпійського руху. Окрім викладачів та вчителів залучалися до реалізації концепції волонтери, співробітники компаній-партнерів «Сочі-2014», посли Ігор Олімпіад, олімпійські чемпіони, керівники вищого рангу та зірки спорту. Основною формою проведення заходів були, звичайно, олімпійські уроки, які стали найбільш масовими і популярними освітніми технологіями «Сочі-2014» [143, 250].

У країнах з високим рівнем життя та рівнем економіки, відповідно і фізичному вихованню школярів приділяють значну увагу. Предмет є обов'язковим, а кількість годин досить різноманітна, проте, безумовно є достатньою. Складовою частиною фізичного виховання у цивілізованих країнах є позакласна та позашкільна робота, змістом якої є заняття спортом, фізкультурно-спортивною діяльністю з використання спортивно-ігрового методу організації занять з учнями. Для високорозвинених країн Сходу також притаманне використання даного методу з урахуванням національних традицій фізичного виховання. Вивчення ж предмету, де розглядалися суто питання олімпізму та олімпійської освіти у молодшому шкільному віці немає, на жаль, у жодній країні. Проте, можна прослідкувати тенденцію до збільшення кількості годин, виховних заходів та проектів, на меті яких є пропаганда олімпійської освіти саме у початкових класах. Характерним є також те, що у країнах, де приділяють увагу фізичному вихованню, відповідно позитивно ставляться і до олімпійської освіти молодших школярів. Кількість обов'язкових занять з фізичної культури у зарубіжних країнах коливається від 2 до 7 в тиждень. Наприклад, у Новій Зеландії урок фізкультури проводиться кожного дня. У 14 штатах США така ж ситуація, в Англії і Франції рекомендують проводити по 5 занять в тиждень. У Австралії, Німеччині та Японії – по 4 уроки, у Бельгії,

Болгарії, Угорщині, Румунії, Чехії, Швейцарії, Швеції, Фінляндії та ін. – по 3 уроки [68, 108].

Загалом, олімпійська освіта стрімко розвивається та набуває глобального масштабу вже понад століття завдяки, як державним органам влади, так і громадським організаціям. Ключова роль у популяризації олімпізму належить МОА, МОК, МСФ, олімпійським академіям та НОК країн, які концентрують свої зусилля задля реалізації багатьох освітніх програм на основі олімпійської ідеології. Їх ідеї стають все частіше об'єктом вивчення та дослідження фахівців, видавнича діяльність також займає свою нішу, формуються національні системи завдяки традиціям, котрі характерні окремим націям.

1.2. Організаційно-методичні основи навчально-виховного процесу учнів молодшого шкільного віку в Україні (на прикладі школярів 4-х класів)

В умовах розбудови українського суспільства значну роль мають відігравати фізична культура і спорт, як складова частина загальнолюдської культури, один з важливих факторів національного прогресу, як життєвий ресурс держави, поліпшення якого повинно стати головним напрямком її соціальної політики. У цьому контексті збереження і зміцнення здоров'я учнів у період шкільного навчання – одна з актуальних проблем охорони здоров'я нації. Особливо важливого значення набуває ця проблема на початковому етапі навчання, коли організм дитини активно розвивається та росте, а вимоги та навантаження навчально-виховного процесу викликають протиріччя з огляду на стан здоров'я та рівень рухової активності школярів [19, 221].

Процес навчання школярів у початкових класах реалізується відповідно до Державного стандарту початкової загальної освіти (затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 20.04.2011 р., № 462), який складається з базового навчального плану початкової загальної освіти, загальної характеристики інваріантної та варіативної складових змісту

початкової загальної освіти, державних вимог до рівня загальноосвітньої підготовки учнів. На основі Державного стандарту Міністерство освіти і науки розробляє навчальні програми, відповідно до яких здійснюється підготовка підручників. Згідно Наказу № 572 Міністерства освіти і науки, молоді та спорту від 10 червня 2011 року „Про типові навчальні плани початкової школи” учні 4-х класів щотижня мають 26 навчальних годин з різних предметів [73, 124, 146, 147]. Зокрема, музичне мистецтво – 1 год., образотворче мистецтво – 1 год., трудове навчання – 1 год., основи здоров'я – 1 год., фізична культура – 3 год., що відповідно складає 7 годин в тиждень із 26, тобто лише майже четверта частина усього часу, проведеного на уроках, діти мають можливість проявляти свою фізичну активність, розвивати фізичні якості, рухливі здібності, а решта часу відводиться для уроків, які проводяться в постійному сидячому режимі та із значним розумовим навантаженням. У дослідженнях І. В. Бакіко [10] зазначається, що переважна більшість педагогів вважають, що в школі потрібні 3 уроки фізичної культури на тиждень (44,4 – 62,5%). Також лише 16,6 – 36,8% учителів фізичної культури вважають, що чинна державна програма (Фізична культура. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів 1–4 класи, 2011 р.) [215] з фізичної культури відповідає сучасним вимогам. Питання збільшення кількості уроків фізичної культури та основ здоров'я на даний час не розглядається, проте існує проблема збільшення рухової діяльності школярів. Крім того, важливо зазначити, що предмет «Фізична культура» не входить до граничного навантаження учнів, а це означає, що діти знаходяться на уроках не 26 год., а на три більше – 29 год.

У початковій школі в процесі вивчення навчального предмета «Фізична культура» враховуються найсприятливіші вікові та анатомо-фізіологічні періоди розвитку організму учнів; розкривається значення занять фізичними вправами для здоров'я учнів; розвиваються основні фізичні якості та рухові здібності; формуються вміння і навички здорового способу життя, проведення корисного дозвілля та активного відпочинку; формуються знання, вміння і навички дотримання особистої гігієни, загартування організму, профілактики

захворювань, запобігання травматизму, дотримання правил техніки безпеки; розвиваються вміння і навички використання фізичних вправ для запобігання порушення постави та зняття втоми учнів. Особливості фізичного виховання учнів молодшого шкільного віку висвітлено в багатьох працях. Теоретико-методичні основи розглядаються в роботах Е. С. Вільчковського (1998) [39], Т. Ю. Круцевич (2008) [97, 98], Н. В. Москаленко (2010) [120], А. В. Огністого (2010) [129–132]. Питання здорового способу життя, розвитку фізичних та психічних якостей присвятили свої роботи Е. С. Вільчковський (2004), Л. В. Ковальчук (2007), Г. Л. Апанасенко (2010) та ін. [1–3, 6, 39, 151]. Застосування різних форм фізичного виховання розкрито у працях А. В. Цюся (1994), Є. Н. Приступи (1997), А. В. Віндюка (2001), О. О. Власюка (2006), Н. В. Карачевської (2007), О. В. Міщенко (2002), А. В. Огністого (2012) [39, 42, 81, 129]. У роботах Г. Л. Апанасенка, Г. В. Сердюкової, І. А. Когут, О. Ц. Демінського та ін. досліджувалися фактори, що впливають на формування здоров'я у повсякденному житті [6, 15, 76, 90, 105].

Проблемам оптимізації розподілу часу, проведеного учнями у школі в Україні, на жаль, приділяють мінімум уваги. Загрозливий рівень здоров'я (поширення різних захворювань опорно-рухового апарату, серцево-судинної системи, органів дихання, нервової системи) та підготовленості наших школярів з кожним роком має негативну тенденцію до зниження, а альтернативних та конкретних шляхів вирішення проблеми не спостерігається. Що ж нам пропонують взамін? Зокрема, величезний просто об'єм інформації (подекуди непотрібної); низька рухова активність, гіпокінезія і відповідно низька фізична підготовленість; відсутність знань школярів про елементарні правила гігієни та способу життя; невідповідність знань та вмінь школярів умовам сьогодення; консерваторські погляди та ідеї на вдосконалення навчально-виховного процесу.

Програма „Фізична культура” для загальноосвітніх навчальних закладів України окрім двох-трьох обов'язкових уроків фізкультури на тиждень передбачає також і позаурочні форми занять. У цілому діти повинні щоденно

виконувати фізичні вправи не менше двох годин, але навіть за найсприятливіших умов загальноосвітня школа не може забезпечити необхідний обсяг рухової активності, тому фактична, спеціально організована рухова діяльність основної маси школярів обмежується 3–4 годинами за тиждень і становить 30% гігієнічної норми [98].

Форми організації діяльності учнів у школі та педагогічні умови, де це реалізовується, є стандартними і не зазнають жодних змін протягом усього навчання у школі, хоча і проводяться дослідження, де пропонуються до використання заняття на відкритих майданчиках [101, 102, 189], проведення уроків теоретичного спрямування також на свіжому повітрі. Враховуючи завантаженість учнів 4-х класів предметами, які в обов'язковому порядку проводяться у шкільних кабінетах (4–5 уроків щодня), відзначається погіршення якості засвоєння знань школярам. За даними Андрєєва О. В. (2002 р.) кількість уроків фізичної культури в інших країнах складає: 2 уроки на тиждень – Австрія; 3 уроки – Бельгія, Фінляндія, Японія; 5 уроків – Англія; щодня по 20–30 хв. – Франція; двічі на день по 15-20 хв. – США. Окрім того, практично ніхто не розглядає детально просто величезну кількість позакласних заходів із залученням практично усіх школярів та широкий вибір спортивних секцій та гуртків у багатьох країнах. Наприклад, кожен шкільний округ США, школа, вчитель фізичного виховання повинен створювати особисту програму, керуючись положеннями і рекомендаціями державних програм, адаптуючи наявні в науці теоретичні концепції до умов конкретної школи і класу.

Дослідження системи освіти демократичних держав показали, що до головних засад їх освітньої політики належить спрямованість навчання і виховання на індивідуальний розвиток особистості, задоволення її потреб та інтересів, зміцнення фізичного і морального здоров'я. Ця засада стосується всіх учасників освітньої діяльності, учнів, їхніх батьків, учителів. Вони мають право на вибір установ освіти, варіантів змісту, форм і методів навчання [41, 219].

Фізична культура у шкільному віці має особливо велике значення для формування необхідних у житті рухових умінь, навичок, оволодіння основами

їх практичного використання у різних умовах рухової діяльності. У навчанні рухових дій у цьому віці можна виділити етапи, сприятливі для швидкого і повноцінного засвоєння нових рухових дій. У процесі спрямованого використання цієї особливості створюються найкращі умови для всебічного розвитку рухових якостей [14, 46, 50, 65, 96].

Будучи тісно взаємопов'язаними, фізична освіта і виховання фізичних якостей ніколи не зводиться одне до одного і по-різному співвідносяться на різних етапах фізичного виховання. В раціонально організованій практиці фізичного виховання ці сторони завжди поєднуються з іншими сторонами загальної системи виховання. При цьому саме фізичне виховання набуває значення одного з основних факторів всебічного розвитку особистості [77, 220].

Ефективність будь-яких форм організації занять певною мірою залежить від правильності постановки часткових завдань перед кожним етапом педагогічного процесу фізичного виховання або перед окремим заняттям. Фактори, що визначають правильність постановки завдань – кваліфікація і творчий потенціал педагога-фахівця, тому для нього дуже важливо постійно поновлювати знання, збагачувати руховий досвід, який він має, підвищувати професійну кваліфікацію. У педагогічному процесі фізичного виховання у шкільні роки цілеспрямовано і стихійно формуються загальні і спеціальні завдання морального, розумового, фізичного, естетичного і трудового виховання, а також необхідні погляди і переконання [61, 216, 220].

Також Т. Ю. Круцевич [98] виділяє ключові завдання фізичного виховання у молодшому шкільному віці:

- сприяти зміцненню здоров'я і нормальному фізичному розвитку;
- створювати школу рухів на основі вдосконалення вмінь і навичок, набутих у дошкільному віці, і поповнювати їх порівняно нескладними за координацією рухами;
- сприяти розвитку рухових якостей;
- формувати навички правильної постави при статичних позах та при пересуваннях;

- прищеплювати основи знань про режим дня, особисту гігієну, значення фізичних вправ для здоров'я;
- виховувати стійкий інтерес і звичку до систематичних занять фізичними вправами;
- формувати навички культури поведінки.

Засоби для вирішення цих завдань повинні підбиратися індивідуально для контингенту учнів, враховуючи їх індивідуальні особливості, умови проведення занять та в залежності від низки інших факторів, що безпосередньо впливають на результативність навчально-виховного процесу.

Аналізуючи теоретичні напрацювання вітчизняних фахівців (Шиян Б. М., 2002, Вільчковський Е. С., 1998) [39, 204, 220–222] для забезпечення повноцінного навчально-виховного процесу молодших школярів відмічаємо невідповідність окремих аспектів методології фізичного виховання реаліям сьогодення. Зокрема, відповідно до мети, що має забезпечити гармонійний розвиток особистості і формування основ здорового способу життя, спостерігається негативна тенденція до погіршення тих самих показників здоров'я. Засоби та методи, що використовуються педагогами в процесі фізичного виховання лише частково використовуються у повному обсязі. Найбільш популярні у використанні засоби – це фізичні вправи і зовсім рідко використовуються оздоровчі сили природи та гігієнічні фактори, на котрі вчителі повинні були б звертати значну увагу, як додатковий засіб у забезпеченні фізичного виховання школярів. Методи, що мають місце у школі, переважно зводяться до практичних, і лише частково застосовуються методи використання слова та епізодично метод демонстрації (або ж взагалі не використовуються). Форми реалізації фізичного виховання, на жаль, головним чином втілюються у формі уроку фізичної культури, а велика кількість позаурочних, позашкільних заходів взагалі не реалізовується. Особливо у школах поза межами великих міст (районні центри, села) проведенню різного роду фізкультурно-спортивних та оздоровчо-масових заходів не приділяється

значна увага, хоча у доцільності їх проведення ніхто (навіть ті ж вчителі) не сумнівається.

Дослідники у галузі фізичного виховання та валеології поза межами нашої країни вже понад 20 років активно впроваджують новітні технології, зменшують розумову та інтелектуальну навантаженість учнів, пропагують заняття різного роду фізичними вправами, використовують міжпредметні зв'язки, формують в учнів уміння та навички до активної життєвої позиції, з якою школяр здатен самостійно пристосовуватись до умов майбутнього самостійного життя [39, 80, 106, 193]. А в нашому випадку – чітка регламентація занять у часовому режимі та стабільна монотонність навчання лише пригнічують бажання учнів до самовдосконалення. Ключовим завданням для учнів початкової школи є вивчення того матеріалу, який поданий у книгах та під час уроків вчителями, на відмінну від більш прогресивного та перспективного методу, де учень з перших днів перебування у школі самостійно прагне до здобуття нових знань, цікавих для нього, цілеспрямовано і мотивовано намагається вдосконалювати свої розумові та фізичні здібності.

Основною та відправною точкою для реального вдосконалення та суттєвого покращення організації процесу навчання і виховання школярів має стати кардинальна перебудова змісту та структури шкільної освіти, поступове збільшення рухової активності учнів, надання можливості обрання предметної наповнюваності, переключення уваги формування освітньої ланки на ключову особу – учня. Організаційні аспекти потребують суттєвого перегляду та реформаторських нововведень з безумовними змінами, як в урочній діяльності, так і в позашкільній та позаурочній. Актуальною не тільки в Україні, але й за її межами є активне використання основ олімпійської освіти для належного навчально-виховного забезпечення підростаючого покоління.

1.3. Психологічно-педагогічні особливості дітей молодшого шкільного віку

Молодший шкільний вік є періодом інтенсивного психічного, духовного, морального, фізичного та особистісного розвитку. Розвиток уваги, уваги, сприйняття, пам'яті, мислення, збільшення спілкування з однолітками, характерних для молодшого школяра та навчальна діяльність у початковій школі створюють передумови для переходу молодшого школяра до підліткового періоду. Саме у молодшому шкільному віці розвиваються до певної міри необхідні якості особистості, формуються базові вміння навчальної роботи. Провідним типом діяльності молодшого школяра стає учіння, яке суттєво змінює мотиви його поведінки і розкриває нові джерела розвитку пізнавальних і моральних сил. Новоутвореннями цього періоду є довільність психічних функцій, розвиток внутрішнього плану дій та рефлексія. Підвищенню сприйнятливості сприяють авторитет учителя, віра у правдивість усього, чому навчають, стараність [19, 31, 146, 215].

Вік 6–10 років визначається, як сензитивний у моральному розвитку особистості учня. Цільова установка для цього вікового етапу полягає у формуванні вмінь та морально-вольових якостей, у прагненні до успіху в навчально-пізнавальній, художній, ігровій, трудовій, спортивній діяльності. Саме в цьому віці особистість дитини кардинально змінюється, створюються сприятливі умови для формування моральності; пізнання трансформується у самопізнання, здатність оцінювання інших й себе, що активізує механізми процесів особистісного зростання та саморегуляції. Основною закономірністю виховання особистості молодшого школяра в процесі навчання є зміна її соціальної позиції: дитина приступає до систематичного учіння, стає активним учасником класних і шкільних взаємодій [46, 80, 105, 127].

Вік характеризується відносно рівномірним розвитком опорно-рухового апарату, довжина тіла збільшується більше, ніж маса, завершується розвиток кісткового скелета. Суглоби рухливі, зв'язковий апарат еластичний, скелет

містить велику кількість кісткової тканини, посилено розвивається і зміцнюється м'язова система, до 9–10 років відбувається формування взаємодії м'язів-антагоністів, що підвищує координаційні здатності дітей. Майже повністю завершується морфологічний розвиток нервової системи, закінчується ріст та структурна диференціація нервових клітин, проте діяльність нервової системи характеризується переважанням процесів збудження. Висока реактивність і збудженість, а також висока пластичність нервової системи сприяють кращому і більш швидкому засвоєнню рухових навичок. Рухи дітей у цьому віці досить швидкі, але не відзначаються точністю. Змінюється та вдосконалюється серцево-судинна і дихальна системи [97, 98].

У практиці фізичного виховання показники функціональних можливостей дитячого організму є основним критерієм у виборі фізичних навантажень, структури рухових дій, методів впливу на організм. Для молодших школярів характерна природна потреба у високій руховій активності, тому важливо забезпечити дітям достатній обсяг рухової активності, що відповідає їхньому віку та індивідуальному стану здоров'я [27, 66, 221].

Психічний, розумовий і особистісний розвиток дитини у молодшому шкільному віці зумовлюється особливістю соціального розвитку – навчально-виховним процесом у школі. Навчальна діяльність у цьому віці підпорядкована певним закономірностям. Одна з них полягає в тому, що весь процес викладання відбувається у формі розгорнутого представлення дітям головних компонентів навчальної діяльності, в яку вони активно включаються. Під час вирішення навчальних завдань навчальні дії дітей спрямовані на оволодіння загальними способами орієнтування у відношеннях між відомими та невідомими величинами, явищами, складовими предметів, ситуацій, процесів тощо. Дії контролю та оцінки дають змогу перевірити правильність виконання, успішність розв'язання всього навчального завдання. Розвиваються основні психологічні новоутворення: довільність психічних процесів, внутрішній план дій, уміння організувати навчальну діяльність, рефлексія [32, 85, 118, 146].

Одним з найулюбленіших видів художньо-мовленнєвої діяльності учнів є розповідь. Особливо охоче вони вигадують історії, казки, малюють, виражаючи у них своє емоційне ставлення до світу (актуально використовувати міжпредметні зв'язки). Ліплення та виготовлення аплікацій дають змогу виразити усі задуми та вміння, сприяють розвитку уяви, інтелекту, засвоєнню рухів, вдосконаленню навичок, формуванню здібностей та особистісних якостей. У спілкуванні між собою однолітки активно обмінюються інформацією (комунікативна складова), взаємодіють між собою за допомогою різних дій та вчинків (інтерактивна), сприймають отриману інформацію різними шляхами від людей (вчителів, дітей, батьків) та оцінюють їх згідно формуючих поглядів, уявлень та переконань [117, 187, 206, 212].

Важливо враховувати їх оптимізм, здатність бачити в собі передусім добре і позитивне, високу самооцінку. Учень творить свій образ відповідно до соціальних уявлень про моральні, естетичні, духовні та фізичні якості людини. Успіхи в навчанні сприяють підвищенню самооцінки молодшого школяра, а самооцінка впливає на рівень успішності через механізми очікувань, домагань, мотивацій та впевненості у своїх силах. Включення учнів у різні види діяльності (навчальну, суспільно корисну, виконання рольових функцій у класі) має відбуватись на основі поступового ускладнення завдань і забезпечення їх доступності. Особистість учня поступово набуває тих характеристик, які притаманні свідомому індивіду, зокрема, активність в різних напрямках діяльності, спрямованість до певних критеріїв, інтереси, переконання, здатність до самооцінки [82, 105, 144].

Ігрова діяльність має велике значення для розвитку спонукальної сфери учня, в тому числі й для розвитку свідомого бажання вчитися та пізнавати щось нове. Ігри виховують колективізм, взаємодопомогу, згуртованість, повагу і коректність, сприяють розвитку інтелектуальних здібностей дітей. У процесі гри формуються інтереси до фізичної праці, розширюється руховий досвід. У зв'язку з розвитком пізнавальної потреби, під впливом нової провідної діяльності формується більш стійка структура мотивів навчальної діяльності.

Такими мотивами передусім є інтерес до оволодіння способами діяльності, до процесів читання, малювання, а на цій основі й до навчальних предметів. Вік сприятливий для розвитку мотиваційної сфери, досягнення успіхів у навчальній, трудовій, ігровій діяльності дітей [19, 209, 214].

Вік є сензитивним періодом для розвитку пам'яті, коли особливо динамічно змінюється співвідношення мимовільного й довільного запам'ятовування та з часом підвищується точність упізнавання, збережених у пам'яті об'єктів. У них переважає наочно-образне та понятійне мислення, поглиблюється і розширюється мислення, що виявляється в глибшому розумінні змісту засвоєних понять, опануванні нових та оперуванні ними. Уява в даному віці може бути, як активною так і пасивною, хоча за правильно поставлених завдань, зацікавленості їх проявляються вміння створювати та відтворювати образи уяви. Увага є досить мимовільною, то ж особливого значення набуває часта зміна характеру діяльності учня, його перенавантаження одноманітними завданнями негативно впливає на зосередження уваги [31, 117, 146].

У дітей активно вдосконалюються навички усного мовлення: розширюється словниковий запас, вони оволодівають все складнішими граматичними структурами. Основними ознаками розвитку інтелекту є якість знань, уміння застосовувати їх на практиці, орієнтування в матеріалі, самостійне набування знань, знаходження нових способів навчальної роботи, темп і легкість засвоєння нового матеріалу, міцність запам'ятовування, самостійне формулювання запитань, знаходження можливих способів розв'язування нетипових завдань.

При плануванні навчально-виховної діяльності вчителі повинні грамотно використовувати методи оцінювання та покарання. Молодші школярі можуть болісно сприймати покарання і низькі оцінки, проте і відчувати вдовolenня і радість після позитивних оцінок та похвали. Стрімкий розвиток організму школяра та вдосконалення психолого-педагогічних процесів вимагають також чіткої відповідності завдань, що постають перед учнями. Оцінка у даному віці є

ключовим мотивом діяльності і здатна, як сприяти активізації, так і зменшити та пригнітити бажання до свідомого виконання окремих дій [16, 103, 190].

Отже, молодший шкільний вік є періодом інтенсивного психічного та особистісного розвитку. Саме тому в цей віковий період, враховуючи зацікавленість дітей до нових знань та умінь важливо використовувати у педагогічній діяльності інноваційні технології навчання і виховання, активно використовувати міжпредметні зв'язки, змінювати місця проведення окремих занять та сприяти залученню учнів до здорового способу життя та рухової активності. Актуальним та перспективним в даному випадку є впровадження у навчально-виховний процес молодших школярів ключових аспектів олімпійської освіти, як засобу психолого-педагогічного вдосконалення особистості.

1.4. Система олімпійської освіти в Україні та її практичне використання в початкових класах

Відповідно до рекомендацій МОК 20 вересня 1991 р. в Україні було створено ОАУ, метою діяльності якої є розвиток і популяризація олімпійського руху в державі, духовне збагачення людей, обмін цінностями національної культури, пропаганда ідей і принципів олімпізму. Щорічно проводяться сесії ОАУ, на які запрошуються керівники обласних осередків, фахівці олімпійського руху та інші спеціалісти, діяльність котрих пов'язана з популяризацією олімпійських ідеалів та цінностей серед різних верств населення. Саме ОАУ спільно з Комісією НОК України „Олімпійська освіта і культура” реалізує освітні програми олімпійського спрямування [48, 68, 116, 122, 208].

Розвиток і поширення знань про олімпійський рух і олімпійський спорт в Україні здійснюється у двох відносно самостійних напрямках – загальноосвітньому та спеціально-освітньому [68, 166].

Спеціально-освітній напрям – це складова частина створеної в Україні системи підготовки спеціалістів для різноманітних ланок сфери фізичної культури і спорту [68, 107].

Загальноосвітній напрям передбачає поширення знань про олімпійський спорт, його цінності, багату історію, кращих представників світової та української спортивної плеяди, передусім, серед дітей та учнівської молоді, і розвивався за громадсько-державною моделлю. Він включає гуманістичні, соціальні, етичні, моральні, патріотичні та інші аспекти впливу на формування особистості дитини [107, 234].

На сьогоднішній день ОАУ спільно з комісією НОК України «Олімпійська освіта і культура» реалізують ряд освітніх програм олімпійського спрямування.

Заслуговують на увагу заходи Загальнодержавної цільової соціальної програми розвитку фізичної культури і спорту на 2012–2016 роки, де у розділі «Фізична культура» загострюється питання створення умов для розвитку та популяризації фізичної культури в освітній сфері: „Проведення у навчальних закладах фізкультурно-оздоровчих та спортивно-масових заходів з метою залучення дітей та молоді, у т.ч. дітей-інвалідів до активних занять спортом та популяризації спортивного руху в Україні” («Старти надій», «Козацький гарт», «Діти – олімпійська надія України», Всеукраїнська олімпіада учнів загальноосвітніх навчальних закладів). Реалізації усіх вищенаведених заходів доволі часто, особливо у школах сільської місцевості, обмежується лише бюрократичною недостовірністю. Школи елементарно не проводять усі передбачені програмою заходи та змагання, і причин наступної ситуації може бути декілька: неналежна матеріальна база, теоретико-методична підготовка вчителів, відсутність контролю та зацікавленості з боку керівництва навчальних закладів [57, 122].

Навчальний пріоритетний матеріал передбачає використання також теоретико-методичної інформації, яку учні повинні отримати протягом навчального року і відповідно опанувати певний обсяг знань. Хоча, за умовною

сіткою розподілу навчальних годин за темами та елементами програмового матеріалу, лише 6 годин відводиться для теоретичних і методичних знань, що пропонуються до вивчення школярам 1–4-х класів [147, 148, 214, 215]. Тематика інформаційного аспекту фізичної культури досить об'ємна (гігієна харчування; розвиток кістково-м'язової систем засобами фізичної культури; фізична культура, як засіб керування емоціями; розвиток дихальної системи засобами фізичної культури і т. д.), проте у більшості шкіл навіть цей матеріал не подається, і учні можуть лише у самостійному порядку вивчати згадувані питання або ж за наявності належної методичної бази у школі з підручників із фізичної культури та основ здоров'я.

У 2005–2006 рр. у ході розробки нових навчальних програм питання олімпійської тематики було включено до розділу „Теоретико-методичні знання” базових навчальних програм із предмета «Фізична культура» для учнів 1–4-х класів загальноосвітніх навчальних закладів (3 клас – Легкоатлетичні змагання у програмі Олімпійських ігор) [162]. Питання олімпійської тематики відображено також в програмі «Фізична культура» для учнів 1–4-х класів 2011 року [215]. А саме:

1 клас – Передумови виникнення фізичних вправ. Здоровий спосіб життя;

2 клас – Фізичне виховання в Стародавній Греції. Значення фізичної культури і спорту для підтримання розумової працездатності. Естетичне виховання в процесі фізичного виховання;

3 клас – Олімпійські ігри Стародавньої Греції. Засади здорового способу життя;

4 клас – Відродження Олімпійських ігор сучасності. Оздоровчі системи та їх роль у зміцненні здоров'я. Згубний вплив шкідливих звичок.

У програмі „Фізична культура для загальноосвітніх навчальних закладів. 1–4 класи” [214] частково висвітлюються питання основ здорового способу життя, руховий режим школярів, правила загартовування в теоретичному аспекті програмного матеріалу. Питання з основ олімпійських знань та історії олімпізму відсутні взагалі. Проте у підручниках «Основи здоров'я і фізична

культура» [147] для 2–4-х класів загальноосвітньої школи присутній інформаційний матеріал, що знайомить учнів із видатними українськими спортсменами та олімпійськими чемпіонами.

У Дніпропетровській області Москаленко Н. В. [120] з одностумцями розробила регіональну програму «Основи здоров'я і фізична культура» для загальноосвітніх навчальних закладів, в якій олімпійська тематика представлена, починаючи з 1-го класу. Відповідним чином були впроваджені зошити з фізичної культури для учнів 1-го класу «Спортивна абетка», для учнів 2-го класу «Разом з Фізкультуркіним», для 3-го класу «Фізкультуркін у спортивній країні», для 4-го класу «Спортивний клуб Фізкультуркіна». Ці окремі розробки фахівців мають місце лише регіонально, що відповідно потребує значного поширення та інтерпретації до учнів різних регіонів країни.

Із 2012/2013 навчального року у школах розпочалось введення програми «Фізична культура для загальноосвітніх навчальних закладів 1–4 класи» [215], розробленої відповідно до Державного стандарту початкової загальної освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 462 від 20 квітня 2011 року. „Вона робить акцент на розвиток навичок мислення, міжособистісних відносин, творчої співпраці всіх учасників навчально-виховного процесу, і покликана сприяти системним реформам національної освіти, процесам її інтеграції до європейського та всесвітнього освітнього простору.” Проте, обсяг теоретичних відомостей зменшився рівно на половину і складає 3 години у рік, а наповнення матеріалу значно збільшилось, що має місце у навчальному пріоритетному матеріалі. Тому, зрозуміло, викликає занепокоєння, адже відсутність цих ключових знань веде за собою цілий ряд негативних наслідків, а саме: низький рівень знань про власне здоров'я та фізичний розвиток, нездоровий спосіб ведення життя, неможливість правильно організувати самостійні заняття спортом та фізкультурою та інше. Нехтування теоретичною складовою фізичної культури школярів є неприпустимим, а питання, що залишаються поза увагою учнів повинні висвітлюватись приміром

у рамках предмету «Основи здоров'я» або позакласними чи позашкільними засобами.

Щороку суттєво збільшується кількість методичних рекомендацій, підручників, посібників, зошитів, де пропагуються ідеї олімпійської освіти [26–29, 75, 76, 133]. Плідна робота НОК, ОАУ, НУФВСУ та видавництва «Олімпійська література» в основному забезпечує популяризацію та поширення серед школярів принципів та положень олімпізму. Ще у 1996 р. вийшов друком перший посібник «Твоя перша сходинка до Олімпу», який був зорієнтований на учнів молодших класів, згодом видавнича діяльність була спрямована в основному на олімпійський та професійний спорт, формування методичної бази для студентів ВНЗ та спеціалістів в сфері олімпійського спорту. Лише у 2004 р. виходить у світ «Твій перший олімпійський путівник», де подана інформація про історію, розвиток та сучасність Олімпійських ігор, символіку, атрибути, церемонії та види змагань. Після цього путівник передруковували та вдосконалювали, і на сьогоднішній день є уже чотири видання з доповненнями. Загалом структура путівників не зазнавали значних змін, проте відзначаємо збільшення інформаційної наповнюваності, використання різноманітних творчих завдань (малювання, кросворди, запитання та ін.) [28, 197–199]. Кількість путівників, на жаль, не є достатньою для поширення у всіх школах України, то ж в основному школярі отримують їх після окремих спортивно-масових заходів та змагань, де залучаються до проведення обласні осередки НОК або ОАУ.

Проте варто зазначити, що, починаючи з 2011 р. за ініціативи НОК України стартувала акція «Олімпійська книга», завдяки якій олімпійську літературу підготовлену ОАУ, отримують безкоштовно бібліотеки всіх шкіл (близько 20 тис.) України. Метою акції є розвиток олімпійського руху в Україні, пропаганда здорового способу життя та поширення ідей олімпізму. Проведення акцій в школах супроводжується проведенням тематичних презентацій, лекцій та виступів відомих фахівців та спортсменів в кожному закладі, що відповідно створює передумови для запровадження системи

олімпійської освіти у освітньо-виховний процес навчальних закладів України [107, 225, 253].

Значну популярність набули у школах, зокрема Тернопільської області та України взагалі, плакати, що видавались НОК України та ОАУ. Серія плакатів складалась із десяти взаємопов'язаних тем, де представлені історичні аспекти розвитку олімпійського руху, видатні спортсмени, діяльність МОК і МОА. Тираж видання дозволив розповсюдити плакати у більшості шкіл та ВНЗ України.

У 2007 р. шляхом впровадження експериментального, а згодом і постійного проекту Всеукраїнської мережі шкіл олімпійської освіти вдалось залучити понад 200 навчальних закладів (дані 2014 р.) до активних дій у напрямку популяризації ідей та принципів олімпізму серед учнів та колективу шкіл. З кожним роком дана кількість лише зростає, а науково-методичне забезпечення лише наповнюється і вдосконалюється завдяки активній роботі фахівців ОАУ та ентузіастів-педагогів.

Поряд із виданням путівників із 2008 р. НОК спільно з ОАУ розпочало видання посібників, приурочених до проведення Ігор Олімпіад, Юнацьких Олімпійських ігор та зимових Олімпійських ігор (Пекін, Ванкувер, Сінгапур, Інсбрук, Лондон та ін.) [29, 78, 79, 153, 229]. Зміст та структура посібників є цікавою, з детальною історією, аспектами проведення Ігор минулого та майбутніх стартів, інформацією про емблеми, піктограми, смолоскипи, талісмани, медалі, екологічні проблеми, а також творчими і теоретичними завданнями для учнів. Оформлення книг є різнобарвним та захоплюючим, що сприяє зацікавленню дітей молодшого шкільного віку, наповнюваність не перенасичена текстами, а підкріплена зображеннями, фото та цікавими фактами. Недоліком залишається лише те, що не у кожного школяра країни є в наявності дані підручники, і вони розповсюджуються в основному епізодично та частково. То ж виникає проблема розповсюдження наочного методичного матеріалу серед усіх учнів початкових класів, хоча дана ситуація вимагає суттєвих матеріальних витрат.

Дослідження різних аспектів олімпійської освіти, як позитивного фактору навчання і виховання здійснювали Ю. Бріскін (2007, 2011) [20], О. Вацеба (2007) [32-37], В. Єрмолова (2007, 2011–2014) [59, 64–72, 147], Ю. Мічуда (2007) [119], Є. Приступа (2007), Н. Москаленко (2005) [120], С. Матвеев (2007) [114–116], О. Томенко (2008) [201–211]. Для дітей молодшого шкільного віку розроблені настільні ігри «Олімпійські перегони» і «Олімпійське лото», які формують основи олімпійських знань та популяризують здоровий спосіб життя.

У дослідженнях Ю. О. Олійника (2010, 2012) [139–141] частково розглядалися питання щодо реалізації олімпійської освіти у молодших класах, проте подано лише короткий перелік напрямів впровадження: написання творів, ліпка з пластиліну на спортивну та олімпійську тематику; виготовлення олімпійської символіки з різних матеріалів; оформлення олімпійського кутка; спортивні та олімпійські кросворди; походи у олімпійські музеї; зустрічі з олімпійцями та кращими спортсменами міста чи регіону; малюнки на олімпійську та міфологічну тематику тощо.

Мають місце також методичні розробки, що стосуються здорового способу життя та фізичного виховання. У таких зошитах знаходимо детальну інформацію про правила безпеки та поведінки на заняттях, основи гігієни і ряд творчих завдань, пропагуються основи здорового способу життя та самостійні заняття фізичними вправами [128, 188]. У дисертаційних роботах (С. М. Кондратюк, 2003 [90]; І. Ю. Абросимова, 2010 [1]; В. А. Акімов, 2003 [2]; Ю. Н. Бірюкова, 2004 [15]; Н. К. Іванова, 2000 [76]; В. Ю. Кузьменко, 2004 [103]; Т. В. Курганская, 2004 [106]; О. В. Міщенко, 2002 [118]; Ю. В. Смірнова, 2009 [192]; Л. І. Халілова, 2007 [217]; Ю. Ю. Цюпак, 2000 [219]) також подаються теоретичні основи формування звички і ведення здорового способу життя, збільшення рухової активності школярів використовуючи засоби і методи фізичної культури. При написанні дисертаційних досліджень доволі часто розробляються та видаються друком методичні рекомендації для вчителів початкових класів та зошити для учнів. На жаль, їхній тираж обмежується у 100–200 екземплярів, і розповсюджується переважно серед учасників

експериментальної роботи, на відміну від значної кількості зарубіжних електронних проектів з олімпійської освіти, до яких мають доступ практично усі учасники навчального процесу (учні, вчителі, батьки).

Аналізуючи напрацювання фахівців, які досліджували питання олімпійської освіти вдалось визначити, що теоретична складова спеціально організованого педагогічного процесу [68] в основному спрямована на озброєння учнів знаннями: з історії Олімпійських ігор Стародавньої Греції, Олімпійських ігор сучасності, олімпійського руху; про спорт та його різновиди; про соціально-культурний та гуманістичний потенціал спорту та його роль у формуванні здорового способу життя; про концептуальні засади та основні ідеї і цінності гуманізму відносно міжособистісних стосунків [144, 211, 223]. На підставі того, що філософія олімпізму пропагує ідеї, цінності та принципи базовані на загальнолюдських морально-етичних, естетичних нормах, втілює прагнення людства до гармонійного розвитку особи, гуманістичний потенціал олімпійського руху може слугувати ідейною і моральною основою концепції освіти та виховання сучасної молоді [56, 145, 230, 236].

На сучасному етапі олімпійська освіта загальноосвітнього напрямку перейшла на новий етап розвитку: від теоретичних досліджень зроблено великі кроки до практичної їх реалізації [56, 72, 143]. Загалом, олімпійська освіта України та її практична реалізація у загальноосвітніх школах визнана світовою спільнотою та оцінюється, як одна з найкращих та перспективніших у світі.

Висновки до розділу 1

1. У світовій практиці не існує чітких критеріїв щодо формування змісту олімпійської освіти, відсутня єдина загальноприйнята програма для різних вікових груп, зокрема молодшого шкільного віку, що пояснює відсутність уніфікованих підходів до поширення олімпійської освіти. Олімпійська освіта популяризується та набуває глобальних масштабів завдяки державним та громадським організаціям країн. Ідеї олімпізму все частіше постають об'єктами та предметами дослідження фахівців олімпійського спорту та фізичного

виховання України та зарубіжжя. Видавнича діяльність здобуває окрему нішу, формуються національні системи завдяки традиціям народів (етнізація), активно видаються різноманітні підручники, посібники, методичні рекомендації, зошити, плакати, агітаційні та інформаційні видання, що безумовно сприяє популяризації аспектів олімпійської освіти.

2. Олімпійська освіта посідає важливе місце у навчально-виховній діяльності школярів: сприяє обізнаності з олімпійського руху, підвищенні зацікавленості до фізичної культури, пропагує загальнолюдські ідеали та цінності, розвиває почуття взаємодопомоги, взаємоповаги, дружби, втілює прагнення до гармонійного розвитку особистості. Олімпійська освіта є гуманістично організованим педагогічним процесом, що забезпечує умови для активного оволодіння ідеалами та цінностями олімпізму, які стають дієвими мотивами поведінки та культури особистості.

3. Основою для вдосконалення та оптимізації організаційного процесу навчання і виховання школярів повинна стати кардинальна перебудова змісту та структури шкільної освіти, поступове збільшення рухової активності учнів, надання можливості обрання предметної наповнюваності, переключення уваги формування освітньої ланки на ключову особу – учня. Організаторські аспекти потребують суттєвого перегляду та реформаторських нововведень з безумовними змінами, як в урочній діяльності та і в позаурочній та позашкільній.

4. Школярам віком 9–10 років притаманні періоди інтенсивного психічного, духовного, морального та особистісного розвитку. Провідною діяльністю стає учіння, формуються вміння та морально-вольові якості, наочно-образне та понятійне мислення, вдосконалюються новини усного мовлення, розвиваються інтелектуальні здібності. Ігрова діяльність, заняття в гуртках, секціях сприяють вихованню колективізму, взаємодопомоги, поваги та моральності. В даному віці саме психологічні та педагогічні особливості розвитку школярів найбільш чутливі і сприйнятливі для зовнішніх впливів, зокрема школи, сім'ї та однолітків.

5. Впровадження олімпійської освіти у школах Україна перебуває в процесі активної популяризації та розвитку. Мають місце значна кількість навчально-виховних, спортивно-масових, культурно-спортивних заходів, дійств із залученням видатних спортсменів та тренерів, функціонування шкіл мережі олімпійської освіти та ін. Проте бракує напрацювань з реалізації олімпійської освіти саме у молодшому шкільному віці у стінах школи, із залученням до цього процесу вчителів початкових класів та батьків школярів.

Основні наукові результати розділу опубліковані в працях дисертанта [175–178, 180].

РОЗДІЛ 2

МЕТОДИ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ

2.1. Методи дослідження

Для вирішення поставлених завдань були використані такі методи дослідження:

- Теоретичний аналіз і узагальнення літературних джерел;
- Бесіда;
- Анкетування;
- Тестування;
- Педагогічний експеримент;
- Методи математичної статистики.

2.1.1. Теоретичний аналіз і узагальнення літературних джерел

У процесі дослідження нами було проаналізовано 257 джерел науково-методичної, спеціальної літератури та інтернет-ресурсів.

Вивчення наукової літератури з олімпійського спорту, олімпійської освіти, теорії і методики фізичного виховання, педагогіки і психології надало можливість виділити проблему використання нових організаційних форм і методів навчання в навчально-виховному процесі учнів 4-х класів і виявити невирішені питання оптимізації рухової активності молодших школярів. Аналіз наукових джерел дозволив визначитись з проблематикою дослідження та окреслити ключові напрями впровадження олімпійської освіти серед учнів початкових класів. На основі аналізу і узагальнення літературних джерел були визначені об'єкт, предмет, сформовані мета і завдання дослідження, розроблено структуру експериментального дослідження.

2.1.2. Соціологічні методи

Бесіда – це метод отримання теоретичної інформації в процесі безпосередньої вербальної (усної) комунікації за наперед спланованим планом або ж в довільному порядку. Особлива користь використання методу бесіди полягає в тому, що є можливість під час спілкування вносити корективи в бесіду та змінювати напрям розмови та робити висновки щодо його особистого ставлення до фактів, про які він повідомляє. Завдяки саме методу бесіди нам вдалось підготувати та оптимізувати питальники анкет для вчителів, учнів та їх батьків. Бесіди в рамках нашого констатуючого експерименту проводились із фахівцями у сфері фізичного виховання школярів та викладачами ВНЗ м. Тернополя, вчителями початкових класів, дирекцією шкіл та спортсменами області.

Анкетування – метод одержання інформації за допомогою письмових відповідей респондентів на систему запитань анкети. Анкети містили відкриті та закриті запитання.

Анкетування проводилося серед учителів, учнів 4-х класів та батьків школярів шкіл Тернопільської області та м. Тернополя, а саме: загальноосвітні школи I-III ступенів №4, №10, №14, №17, №18, №23, спеціалізовані школи I-III ступенів №3 та №5 із поглибленим вивченням іноземних мов, Класична гімназія, загальноосвітня школа I-II ступенів с. Великий Говилів (Теребовлянський район), загальноосвітня школа I-III ступенів с. Малий Ходачків (Тернопільський р-н), загальноосвітня школа I-II ступенів с. Романівка (Теребовлянський р-н). У період від березня по травень 2012 року відбувався процес анкетування серед вчителів, учнів 4-х класів та їхніх батьків у вище перерахованих школах.

Проведення анкетування серед учителів відбулось у березні-травні 2012 р. Анкети роздавались особисто вчителям та передавались через колег. Учителі, які брали участь у дослідженні були класоводомі у початкових класах, також учителі фізичної культури та іноземної мови. Питальник анкети

складався з 17 запитань (дод. А, Б). Перша частина анкети мала інформативний характер, адже вивчалися адреса школи, її номер, посада та стаж роботи вчителів. Друга частина представляла запитання з аналізу рухової активності школярів, рівня здоров'я та фізичної підготовленості. Заключна частина анкети включала запитання, що були спрямовані на поширення та популяризації олімпійської освіти серед дітей молодшого шкільного віку.

У рамках констатуючого експерименту також проводилось анкетування учнів 4-х класів (дод. А.2, Б.2). Анкетування проводилось на базі загальноосвітніх шкіл м. Тернополя та Тернопільської області протягом березня – травня 2011/2012 навчального року. Анкети роздавались особисто учням шкіл на уроках фізкультури та інших. Школярі отримували короткий інструктаж із правил заповнення анкети та роз'яснення деяких особливостей вибору варіантів відповідей. Одразу по завершенні заповнення анкети збирались, тобто виключався варіант із заповненням анкет вдома чи разом із старшими. Саме так ми намагалися надати змогу школярам самостійно заповнити анкети. В опитуванні взяли участь 462 учні 4-х класів. Опрацьовуючи анкети, були зафіксовані помилки граматичного характеру та деякої невідповідності, котрі суттєво не могли вплинути на результати анкетування. Запитання та варіанти відповідей були максимально доступними та зрозумілими для дітей молодшого шкільного віку. Анкета містила 14 запитань із декількома варіантами відповідей. Структуру питальника умовно можна розподілити на три частини: перша – інформаційний блок запитань (область, район, школа, клас), друга – визначення ставлення до фізичної культури та спорту загалом, третя – деталізація умов поширення основ олімпійської освіти серед школярів.

Анкетування батьків учнів 4-х класів проводилось у всіх вище наведених школах, як Тернопільської області, так і м. Тернополя. Загалом було опрацьовано 234 анкети (дод. А.3, Б.3). Питальник анкети містив 12 запитань із декількома варіантами відповідей. Запитання були спрямовані для визначення рівня обізнаності батьків із організаційними аспектами процесу фізичного виховання у школі, рівнем здоров'я та фізичної підготовленості їхніх дітей, а

заключна частина запитань визначала шляхи покращення організації процесу фізичного виховання засобами олімпійської освіти.

На початку 2012/2013 навчального року з метою вивчення ставлення до фізичної культури та олімпійської освіти учнів 4-х класів проводилось анкетування майбутніх учасників формуючого експерименту. Питальник анкети містив 23 запитань різного типу (дод. А.4). Вступна частина передбачала отримання інформаційних відповідей (місто, школа, клас, відвідування спортивних секцій), а основна частина містила запитання з обранням відповідей з трьох варіантів (найбільш оптимальна кількість для учнів 4-х класів). У запитаннях ми намагалися визначити обізнаність учнів з історії олімпійського руху, видів спорту та видатних постатей олімпійського спорту. Два заключних запитання були відкритого типу, де слід було написати відомі учням види спорту та спортсменів. Повторне ідентичне анкетування учнів 4-х класів проводилося наприкінці 2012/2013 навчального року.

2.1.3. Тестування

При оцінці рівня фізичного стану дітей молодшого шкільного віку виникають труднощі, які обумовлені тим, що організм дітей знаходиться в постійному розвитку, формуються внутрішні органи і функціональні системи.

Рівень фізичного здоров'я визначався за методикою Г. Л. Апанасенка [6], для чого вимірювали такі показники у стані спокою: ЖЄЛ (мл), ЧСС (уд/хв), АТ (мм.рт.ст.), маса тіла (кг), довжина тіла (см), динамометрія кисті (кг) (дод. К, Л). Всі перераховані показники оцінювали у балах, а їх суму порівнювали зі шкалою оцінки результатів тестування і у такий спосіб отримували загальну оцінку рівня фізичного здоров'я школярів [185].

Рівень фізичної підготовленості визначався за показниками рухових тестів, що передбачені навчальною програмою для загальноосвітніх навчальних закладів «Фізична культура» 1–4 кл. [162].

Під час дослідження рівня фізичної підготовленості школярів визначали рівень розвитку витривалості (ходьба у поєднанні з бігом), сили (підтягування), швидкісно-силових якостей (стрибок у довжину з місця), швидкості (біг на 30 м), спритності („човниковий” біг 4×9 м) та гнучкості (нахили тулуба з в.п. сидячи) [185, 214]. Тестування відбувалось протягом жовтня 2012 р. та травня 2013 р. на уроках фізичної культури (дод. Е, Ж, З).

2.1.4. Педагогічний експеримент

Педагогічний експеримент складався з двох частин: констатуючого та формуючого. У процесі констатуючого експерименту було визначено рівень соматичного здоров'я (за Г. Л. Апанасенко), фізичної підготовленості, проведено анкетування вчителів початкових класів, учнів 4-х класів та їх батьків. До початку проведення другого етапу педагогічного експерименту показники фізичної підготовленості та соматичного здоров'я дітей із двох груп суттєво не відрізнялись. Ефективність впливу експериментального чинника визначалася шляхом аналізу змін показників фізичного стану. Результати контрольної та експериментальної груп на початку і в кінці експерименту порівнювалися шляхом визначення достовірності різниць між двома масивами вибірок (визначення і порівняння t-критерія Стьюдента).

Експериментальне дослідження полягало у наданні теоретичної інформації з основ олімпійської освіти під час уроків фізичної культури, впровадженні аспектів олімпійської освіти у інші навчальні дисципліни, використовуючи міжпредметні зв'язки та проведенні запланованих позакласних заходів, реалізації проекту «Олімпійська освіта школярів» для учнів 4-х класів. Теоретичні відомості учням повідомлялися на початку уроків фізичної культури вчителем. Також учні використовували спеціально розроблені зошити з основ олімпійської освіти та спорту, якими вони користувались вдома. Зміст матеріалів повідомлень складався з відомостей про видатних спортсменів сучасності та минулих літ, історії проведення Ігор

Олімпіад, цінності та ідеали олімпізму, як суспільного надбання, гармонійний і здоровий спосіб життя та самостійні заняття спортом.

Після завершення формуючого експерименту проводилося повторно визначення рівня фізичної підготовленості, соматичного здоров'я, рівня захворюваності, відвідування спортивних секцій або гуртків учнями, анкетування учасників ЕГ та КГ.

2.1.5. Методи математичної статистики

Використовувались методи математичної статистики, які забезпечують аналіз вимірів, поданих як в кількісній, так і в якісній шкалах. Використовувались математичні функції програми Microsoft Office Excel 2010, що дозволило максимально точно обрахувати дані (середнє арифметичне, дисперсія, середнє квадратичне відхилення).

Для кількісних вимірів вираховувались наступні статистичні характеристики:

Середнє арифметичне (X)

Середнє арифметичне обчислюється шляхом додавання всіх одержаних значень (варіантів) і ділення одержаної суми на кількість випадків (n). Середня арифметична обчислюється за формулою:

$$X = \Sigma_v / n,$$

де X – середня арифметичне; Σ – знак суми; V – одержані у дослідженнях значення (варіанти), n – кількість варіантів.

t-критерій Стьюдента

$$t = |x_1 - x_2| / \sqrt{(m_1^2 + m_2^2)},$$

де x_1, x_2 – середні арифметичні порівнювальних вибірок,
 m_1, m_2 – похибки репрезентативності.

Дисперсія варіаційного ряду (σ^2)

Дисперсія вказує на розсіювання вихідних даних відносно середнього арифметичного значення (в квадраті) і визначається за формулою:

$$\sigma^2 = \sum (x - X)^2 / n,$$

де Σ – знак суми; x – одержані у дослідженнях значення (варіант), X – середнє арифметична, n – кількість варіантів.

Середнє квадратичне відхилення (σ)

Додатковою характеристикою середнього арифметичного, що показує мінливість, є середнє квадратичне відхилення (σ) варіаційного ряду. Чим менше σ , тим однорідними варіаційний ряд (стабільні ознаки, показник і результат) і визначається за формулою:

$$\sigma = \sqrt{\sigma^2},$$

де σ^2 – значення дисперсії.

Похибка репрезентативності (m)

Вказує розбіжності між генеральною вибіркою та окремою вибіркою і визначається за формулою:

$$m = \sigma / \sqrt{n},$$

де σ – середнє квадратичне відхилення, \sqrt{n} – корінь квадратний із кількості варіантів.

(t) критерій – це показник надійності, відповідно якому можна стверджувати, що відмінності між середніми показниками сукупностей не є більшими похибки репрезентативності.

Для надійності результатів дослідження достовірною ймовірністю складатиме $P = 0,95$ при рівневі істотності $\alpha \leq 0,05$.

Результати констатувального експерименту підлягали математико-статистичній обробці й були використані під час формуючого експерименту для порівняльного аналізу та доведення ефективності моделі впровадження олімпійської освіти у навчально-виховний процес учнів 4-х класів. Розрахунки математичних показників проводився відповідно до методичних рекомендацій М. А. Годика [47], С. В. Начинської [123], В. С. Іванова [149] та інших літературних джерел [8, 18, 54].

2.2. Організація дослідження

Дослідження проводилося протягом 2010–2014 років у чотири етапи:

На **першому етапі** (вересень 2010 – лютий 2012 рр.) вивчався стан досліджуваної проблематики у дисертаційних роботах, авторефератах, публікаціях, статтях, монографіях, інших літературних джерелах та мережі Інтернет. Загалом було проаналізовано 257 літературних джерел, серед яких 19 зарубіжних авторів. Були визначені вихідні теоретичні положення, об'єкт, предмет, мета, конкретизовані завдання дослідження.

На **другому етапі** (березень 2012 – жовтень 2012 рр.) було проведено констатуючий експеримент, під час якого здійснено анкетування 462 учнів 4-х класів, 129 вчителів початкових класів, 234 батьків школярів. Експеримент відбувався на базі загальноосвітніх шкіл I–III ступенів №4, №10, №14, №17, №18, №23, спеціалізованих шкіл I–III ступенів №3 та №5 із поглибленим вивченням іноземних мов, Класичної гімназії м. Тернополя, загальноосвітньої школи I–II ступенів с. Великий Говилів (Теребовлянський район), загальноосвітньої школи I–III ступенів с. Малий Ходачків (Тернопільський р-н), загальноосвітньої школи I–II ступенів с. Романівка (Теребовлянський р-н). Було підготовлено 3 варіанти анкет для учнів, вчителів і батьків школярів. Також на даному етапі відбувалися педагогічні спостереження за навчально-виховним процесом школярів, вивчалися нормативно-правові, методичні матеріали, відповідність дидактичних методів, засобів та принципів навчання, що використовувались у навчально-виховному процесі. Також констатуючий експеримент передбачав визначення рівня фізичної підготовленості, соматичного здоров'я та рівня обізнаності з питань фізичної культури та олімпійської освіти учнів, котрі повинні були стати учасниками експериментальної роботи.

На **третьому етапі** (жовтень 2012 – травень 2013 рр.) було розроблено експериментальний проект «Олімпійська освіта школярів», та розпочато впровадження ідей олімпійської освіти серед учнів 4-х класів загальноосвітніх

шкіл I–III ступенів № 10 та №23 м. Тернопіль та загальноосвітніх шкіл I–III ступенів №1 м. Бучач і №2 м. Збараж. У експериментальній роботі взяли участь 189 учнів 4-х класів, з них 99 – це ЕГ (хлопчики, n=56; дівчатка, n=43) і 90 – КГ (хлопчики, n=43; дівчатка, n=47). Проведено ідентичне анкетування учнів 4-х класів наприкінці формуючого експерименту. Також повторно визначався рівень фізичної підготовленості та соматичного здоров'я школярів, рівень захворюваності учнів, пропуски уроків у школі, відвідуваність спортивних секцій.

На **четвертому етапі** (червень 2013 – червень 2014) узагальнювалися проміжні та кінцеві результати констатуючого і формуючого експериментів, оформлялись та публікувались основні результати дослідження.

РОЗДІЛ 3

СТАВЛЕННЯ ТА ГОТОВНІСТЬ УЧАСНИКІВ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ ОЛІМПІЙСЬКОЇ ОСВІТИ

Вивчаючи умови сьогодення у сфері фізичного виховання учнів молодшого шкільного віку констатуємо цілий ряд незадовільних тенденцій рівня здоров'я, фізичного розвитку та рівня фізичної підготовленості, і як наслідок, досить сумні перспективи у вихованні здорового майбутнього покоління. З метою впровадження педагогічних технологій які б сприяли гармонійному вихованню учнів молодшого шкільного віку, а саме олімпійської освіти, ми провели анкетування вчителів, учнів та їх батьків. Вибір саме трьох категорій учасників експерименту був обумовлений тим, що можна отримати значно більший масив даних і достовірність отриманих результатів буде суттєвішою. Реалізація олімпійської освіти покладається в першу чергу на вчителів початкових класів, тож саме анкетування та аналіз результатів дозволяє оцінити їх обізнаність та ставлення до інтеграції засобів та форм олімпійської освіти у початкових класах. Учні та їх батьки виступають в даному процесі впровадження ідеалів та принципів олімпізму безпосередніми учасниками експерименту і відповідно за їх думками та відповідями вдалось оцінити реалії та перспективи олімпійської освіти для учнів початкових класів загальноосвітніх шкіл.

Ключовими завданнями констатуючого експерименту було: визначити основні шляхи інтеграції олімпійської освіти в навчально-виховний процес учнів початкових класів, виявити недоліки в організації навчальної та спортивно-масової роботи з школярами, визначити обізнаність усіх учасників експерименту (учнів, вчителів і батьків) з олімпійського руху та ставлення до фізичної культури в школі. Основні результати констатуючого експерименту повинні сформулювати теоретичні передумови для реалізації формуючого етапу експерименту в навчально-виховному процесі учнів 4-х класів.

3.1. Ставлення батьків щодо вдосконалення навчально-виховного процесу школярів засобами олімпійської освіти

За результатами досліджень науковців [15, 43, 90] рівень знань та вмінь батьків у питаннях організації здорового способу життя, укріплення здоров'я дітей є недостатнім для формування фізичної культури особистості дитини. Анкетування батьків школярів було спрямоване на отримання об'єктивних даних про їх ставлення до проблеми вдосконалення навчально-виховного процесу та рівень володіння знаннями з олімпійської тематики. Особливого занепокоєння викликають деякі результати проведеного дослідження, які звичайно ще можуть мати і негативніші результати, адже прослідкувати повну відвертість у відповідях, на жаль, проблематично (дод. А.3, Б.3). Зокрема, батьків, котрі регулярно займаються фізичними вправами виявилось лише 22,65% (53 респонденти) та 61,54% (144) – інколи використовують вільний час для занять спортом (рис. 3.1). А 15,81% (37) взагалі ніколи не мають бажання виконувати будь-які фізичні вправи або цілеспрямовано займатись спортом. Відповідно можна лише констатувати факт відсутності зацікавленості у спортивній діяльності батьків наших школярів, і лише окремі з них здатні на особистому прикладі продемонструвати користь від фізичних вправ різного характеру та залучити дітей до наслідування ведення здорового способу життя, залучення їх до освітніх цінностей олімпійського руху.

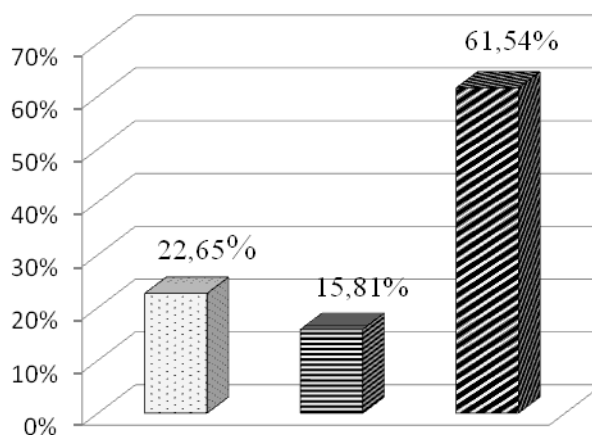

Рис. 3.1. Кількість батьків, що займаються фізичними вправами або спортом

□ так, регулярно; ▨ ні, ніколи; ▩ іноколи.

Результати більшості відповідей набували об'єктивного враження вивчаючих проблем. Так, запитуючи батьків їхньої думки та оцінюючи рівень освіти, який забезпечує школа, більшість, а саме 64,96% (152) визначили як достатній та 29,91% (70) – як високий, що є досить високим показником рівня довіри та надії на майбутнє нашої вітчизняної освіти, котра здатна надати доступний і ґрунтовний рівень знань. При цьому лише 1,71% (4) оцінили як низький та 3,42% (8) батьків на це запитання не знайшли правильної на їхню думку відповіді.

Позитивним результатом навчально-виховної діяльності шкіл слід визнати рівень рухової активності учнів молодшого шкільного віку під час занять у школі. 79,49% (186) батьків вважають, що повністю достатньо уваги приділено учням у стінах школи. Кардинально не задоволеними ставленням до дітей та процесу навчання з боку вчителів є 5,13% (12), що складає лише маленьку частину респондентів, але і це повинні взяти до уваги вчителі та керівники закладів, адже позитивні відгуки та думки батьків і складають основу відмінного іміджу та престижності школи. У 15,38% (36) батьків виникли складнощі у достовірній оцінці діяльності школи та рухової активності їхніх дітей.

Паралельно із попереднім запитанням можна і охарактеризувати і оцінку рівня здоров'я школярів їхніми батьками. Відповідно 26,50% (62) мають міцне

здоров'я і 58,98% (138) почувають себе добре і лише 7,26% (17) турбують хронічні захворювання та 7,26% (17) мають слабке здоров'я. Аналізуючи отримані результати, звичайно, приємно констатувати сумарну кількість понад 70% дітей, котрі не мають жодних нарікань у стані здоров'я. Проблематика зниження рівня фізичного здоров'я та збільшення рівня захворюваності різних типів давно турбує спеціалістів, як галузі медицини, так і освіти. І ключовим завданням залишається процес оптимізації та врегулювання діяльності та способу ведення життя нашого підростаючого покоління.

Багатозначними та досить різноманітним залишились результати визначення часу, що діти приділяють фізичним вправам, іграм тощо. Щоденним заняттям по 1 годині приділяють увагу 35,90% (84), а лише декілька годин у тиждень – 41,03% (96) (рис. 3.2). А ще меншу кількість часу приділяють 10,68% (25) – приблизно 1 година у тиждень, а 12,39% (29) – взагалі не займаються фізичними вправами і спортом. Відповідно, достатню кількість часу на рухову активність отримує менше 40% школярів і це є наслідком зайнятості дітей у виконанні домашніх завдань у післяурочний час, а також проведення великого проміжку часу за комп'ютером.

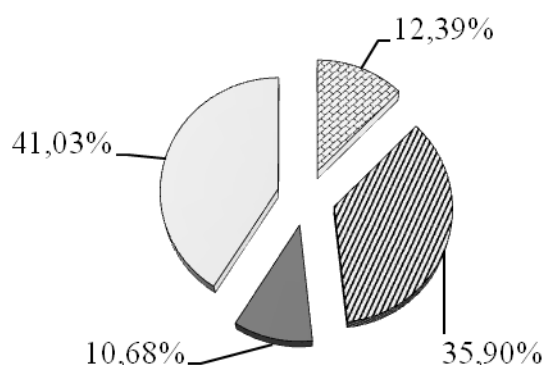

Рис. 3.2. Зайнятість дитини різними фізичними вправами у вільний від шкільних занять час (на думку батьків)

- ☐ не займається зовсім;
- ▨ займається щоденно приблизно по 1 годині;
- приблизно 1 годину на тиждень;
- лише декілька години на тиждень.

Корисна та об'єктивна інформація була отримана у ході визначення головних чинників, які впливають на бажання дитини займатись фізичними вправами (рис. 3.3). Ключовими виявились уроки з фізичної культури у школі – 30,82% (102) і приклади і наслідування друзів та однокласників – 24,77% (82). По 19,94% (66) займають спортивно-масові та культурні заходи у школі та у класі і приклади з наслідування батьків і лише 4,53% (15) – віддали перевагу телебаченню та рекламі. Звісно, основний вплив на уподобання та захоплення учнів молодшого шкільного віку мають батьки, друзі та однокласники, сім'я, школа та вулиця, як соціальні групи. Розподіл відсотків у даному випадку набуває досить умовного характеру, адже визначення головних не обмежувалось однією відповіддю, а була можливість обрання декількох різних варіантів (331 обраних варіантів). Формування чіткої шкали ключових факторів впливу залежить інколи не від особистості дитини, але й від виховання у сім'ї, навчання у певних закладах, стосунки з однолітками та друзями.

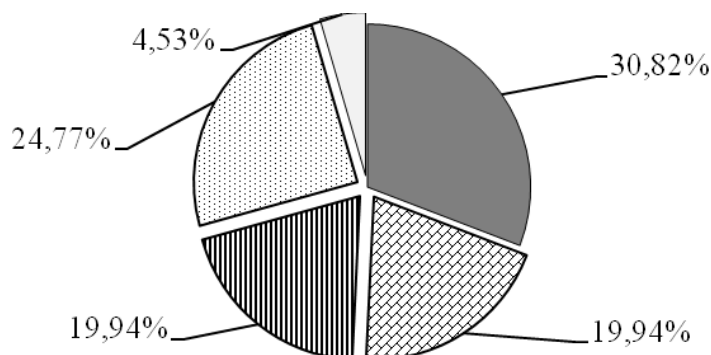

Рис. 3.3. Чинники впливу на бажання дитини займатися фізичними вправами (на думку батьків)

- уроки з фізичної культури;
- ▣ спортивно-масові та культурні заходи в школі та у класі;
- ▨ приклад батьків;
- ▤ приклад та наслідування друзів та однокласників;
- телебачення, реклама.

Уроки фізичної культури у початкових класах проводяться тричі на тиждень і не завжди дана кількість уроків є достатньою для дотримання оптимального рухового режиму дня школяра. Що до визначення кількості занять протягом тижня майже половина опитаних підтримали діючу систему

організації фізичного виховання у школі – це 3 уроки в тиждень – 57,69% (135). Але висувались і пропозиції на рахунок збільшення кількості до 4–5 уроків – понад 32,05% (75), а також 10,26% (24) визначили достатніми 1–2 уроки фізичної культури у тиждень. Думки батьків у даному питанні є досить суб'єктивними, але у більшості, а це понад 50%, батьки задоволені діючою системою з трьома уроками і 32% прагне реформувати та суттєво збільшити кількість занять (до 5), що має місце у системах освіти багатьох високорозвинених країн світу.

Проведення уроків фізкультури не завжди відповідає елементарним вимогам, а інколи набуває лише формальності, але в анкетуванні брали участь батьки дітей, котрі навчаються, як в м. Тернопіль та у сільських школах, тож результати є середніми та максимально достовірними. Майже половина, а саме 48,72% (114) батьків визначили ефективність уроків фізичної культури лише частковою за впливом на здоров'я, рухову активність та фізичний розвиток. Визнали значний ефект і результат від уроків 32,05% (75), а 19,23% (45) – вважають його у сучасному форматі малоефективним. Позитивним залишається той факт, що значна більшість батьків не сумніваються у використанні уроків фізкультури в школі і ефективність його лише відрізняється в основному завдяки використанню різноманітності засобів та методів навчання.

Оцінюючи діяльність та навчання дітей у школі батьки завжди прагнуть до кращого для своїх дітей, і у своїй більшості ставляться до будь-яких протиріч досить скептично. Саме тому значна більшість схильна вважати, що обов'язково слід приділяти більше уваги фізичному розвитку та оздоровленню школярів 77,35% (181), а інша частина 22,65% (53) вважає, що потрібно оптимізувати руховий режим дня школяра. Третій варіант відповіді, який відхиляв будь-які пропозиції звернення уваги до окремих елементів, взагалі не був обраним жодним із респондентів.

Заключний блок запитань був сформований на основі використання системи олімпійської освіти у школі. Визначаючи обізнаність батьків наших школярів можна стверджувати, що більшості, а це 55,56% (130) відомі лише

ключові моменти про систему олімпійської освіти, олімпійський рух та Олімпійські ігри. Цікавляться спортом і мають певні знання 24,79% (58) батьків і тільки 19,65% (46) вперше зустрічають дані терміни. Отримані результати свідчать про досить високий рівень знань на спортивну тематику батьків учнів. Відповідно, цікавлячись спортом загалом батьки формують певні захоплення і своїх дітей та бажання дітей займатись різними видами спорту.

Визначення ж понять „олімпізм” та „олімпійська освіта” можна ототожнювати із багатьма твердженнями, проте, окремі з них, найбільш повно характеризують це багатогранні поняття, в якому єднається спорт, культура та освіта в єдине та однорідне явище у суспільному середовищі. Відповіді ж батьків (310 варіантів) також були досить різними та однозначного визначення важко обрати, проте, найчастіше характеризували олімпізм, як гармонійне поєднання якостей тіла, волі й розуму – 34,52% (107). Наступні твердження обирали майже однакова кількість респондентів і відповідне значення їхнє для батьків практично не відрізняється. Олімпійські ігри, спортсмени, спорт – з цим поняттям згідні 24,84% (77), гармонійний розвиток особистості – 19,67% (61), ведення здорового способу життя – 17,42% (54) і лише найменше згадувалось визначення, яке характеризує виховання підростаючого покоління на основі гуманістичних цінностей – 3,55% (11).

Загальні положення, судження та поняття з олімпійської освіти та олімпізму звучали у попередніх запитаннях, але в даному ж випадку визначалось загальне ставлення до процесу інтеграції системи олімпійської освіти у навчально-виховний процес школярів (рис. 3.4). Переважною більшістю, саме 55,56% (130), ці ідеї та прагнення підтримали і вважають доцільними. Важко відповісти було 34,18% (80), що пояснюється звичайним незнанням основ олімпізму взагалі та впливом олімпійської освіти на молодших школярів зокрема. Лише 10,26% (24) опитаних вважають, що це не відповідає сучасним шкільним вимогам та умовам, що там складаються.

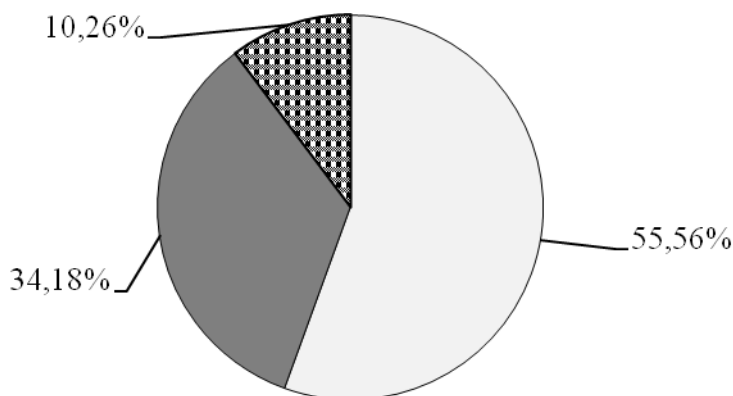

Рис. 3.4. Доцільність впровадження системи олімпійської освіти у навчально-виховний процес учнів початкових класів (на думку батьків)

- так, думаю це буде доцільно;
- важко відповісти;
- ні, це не відповідає сучасним шкільним вимогам та умовами сьогодення.

Узагальнюючи отримані результати анкетування слід відзначити ключові аспекти, а саме: низька кількість батьків, що особисто займаються фізичними вправами; лише 35% дітей щоденно займаються спортом по одній годині; понад 30% батьків хотіли б впровадження 4–5 уроків фізичною культури протягом тижня; майже 50% переконанні в ефективності сучасних уроків фізкультури лише частково; 77% батьків занепокоєнні фізичним розвитком та оздоровленням своїх дітей і прагнуть приділення більшої уваги саме цим питанням у школі та ін. Констатуємо отримані відповіді переконуємося у доцільності впровадження інноваційних організаційно-методичних основ олімпійської освіти, які до сьогодні ще конкретно і деталізовано не розглядались, в чому також переконанні 55% батьків. Збільшення рухової активності школярів у стінах школи, залучення до систематичних занять фізичними вправами, популяризація спортивного руху – це ключові проблеми, на які слід звернути особливу увагу негайно, адже з кожним роком показники здоров'я та фізичної підготовленості школярів, на жаль, погіршуються. Анкетування батьків учнів молодших класів дозволило з впевненістю стверджувати про необхідність і доцільність інтеграції основ олімпійської освіти у навчально-виховний процес учнів, зокрема 4-х класів, як універсальної системи для залучення дітей до фізичної активності, спортивного руху, ведення

здорового способу життя та формування гармонійної особистості на загальнолюдських та олімпійських цінностях.

3.2. Готовність учителів молодших класів до процесу впровадження олімпійської освіти у школі

Особливо актуальним було вивчення питання інтеграції олімпійської освіти у навчально-виховний процес зі сторони вчителів молодших класів, адже саме вони повинні реалізовувати на практиці усі інноваційні педагогічні технології (дод. А, Б).

Серед 129 вчителів, які брали участь в анкетуванні, середній трудовий стаж становить 17,6 років. Оцінка рівня рухової активності та здоров'я вчителями є достовірною, адже хто, як не вчителі майже щоденно можуть за ними спостерігати по декілька годин. Відповідно до результатів анкетування близько 62,79% (81) школярів мають достатній рівень рухової активності та здоров'я. Майже ідентичні результати отримали варіанти з високим – 16,28% (21) та незадовільним – 14,73% (19) рівнем і лише 6,20% (8) мають низький рівень рухової активності. Проте, отримані результати мають досить великий елемент суб'єктивності, адже багато вчителів можуть лише частково спостерігати за тим, чи іншим учнем, а ретельно та детально прослідкувати за діяльністю учня протягом навчального дня важко. Але все ж таки слід визнати далекоглядними результати з достатнім рівнем, якому надали перевагу понад 60% вчителів.

Досить схожим є наступне запитання адресоване вчителям, проте деталізувалось за режимом діяльності учнів, зокрема протягом навчального дня та післяурочний час. Більшість, а це 57,36% (74) вважають частково достатнім рівень рухової активності школярів. Безумовно, достатнім є для 17,83% (23) вчителів, а для 20,16% (26) – зовсім недостатнім, і близько 5% виявилось важко відповісти. За відповідями на два останні питання можна з великою вірогідністю визначити рівень рухової активності школярів молодшого

шкільного віку, зокрема близько 60% мають достатній або частково достатній рівень рухової активності. Проте, на жаль, ще великий відсоток учителів вважають дітей малорухливими та не досить енергійними в режимі навчального дня та післяурочний час.

Майже однотайною, за невеликим виключенням, була відповідь на наступне запитання, в якому вивчались прагнення та наміри батьків до залучення своїх дітей до систематичних занять фізичною культурою. „Лише деякі з них” – саме такий варіант обрали 86,82% (112), що відповідно складає практичну одноголосність. Але і деякі інші відповіді були обрані оптимальними в даному випадку, зокрема 6,98% (9) – вважають, що батьки безумовно заохочують своїх дітей, а 3,10% (4) – мають думку, що батьки ніколи не виховують у школярів прагнення до систематичних занять фізкультурою. І близько 3,10% (4) виявилось важко відповісти на отримане запитання.

Основний виховний вплив на свідомість школяра став об'єктом запитання, а от варіанти відповідей не обмежувалися однією (156 варіантів), а була можливість вибору декількох (рис. 3.5). Приблизну рівність отриманих голосів отримали два варіанти, котрі насправді є ключовими місцями, де відбувається виховний аспект. Вдома – 35,26% (55) та у школі – 33,97% (53) – саме ці відповіді звучали найчастіше, але і досить великий відсоток (24,36%) притаманний варіанту, в якому звучать різні терміни, тобто виховний вплив відбувається завжди і в різних місцях (в школі, вдома, на вулиці) по-різному. Лише 6,41% (10) вчителів обрали місце, де відбувається основний виховний вплив, – вулиця.

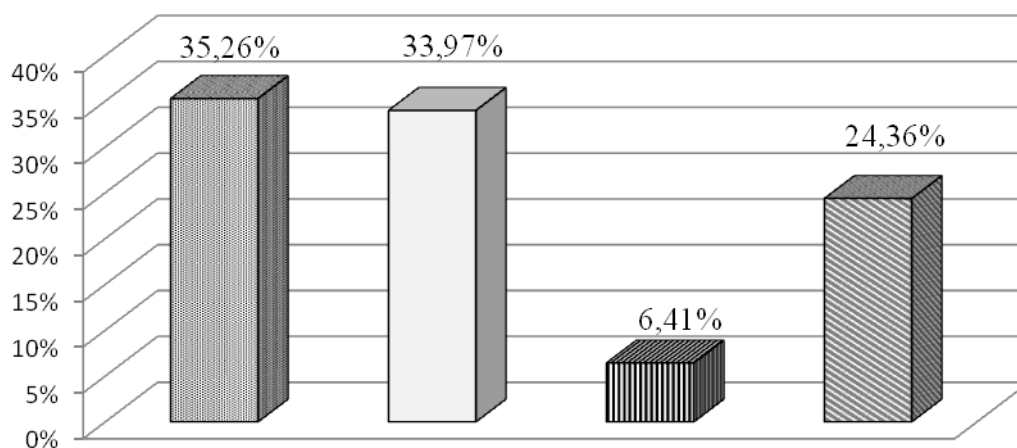

Рис. 3.5. Де відбувається основний виховний вплив на свідомість школяра (на думку вчителів)

■ дома; □ у школі; ▨ на вулиці; ▩ по-різному.

Особливе місце посідають також у навчально-виховному процесі школярів позакласні заходи: тематичні вечори, свята, вікторини та забави (рис. 3.6). Подекуди їхня кількість у школах просто катастрофічно мала для забезпечення належного рівня навчання і виховання. Близько 41,09% (53) вчителів вважає, що дана кількість є достатньою, а 37,98% (49) висловили думку, що лише інколи частота проведення заходів є достатньою. Особливого занепокоєння викликає думка 21,93% (27) вчителів про те, що кількість позакласних заходів, на жаль, є критичною і не є допустимою для забезпечення належного процесу виховання і навчання школярів.

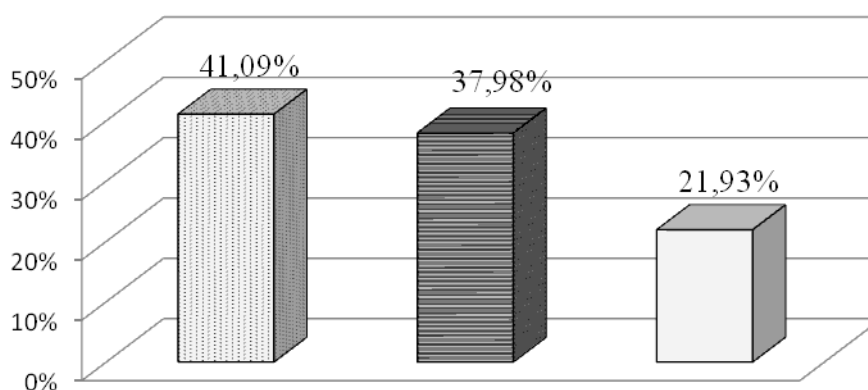

Рис. 3.6. Думки вчителів щодо достатньої кількості позакласних заходів у школі

■ так, звичайно; ▨ інколи; □ на жаль ні.

Актуальним є наступне запитання щодо навчальних планів, адже із 2012/2013 навчального року впроваджується новий держстандарт початкової

загальної освіти. Запитання відповідності навчальних планів було адресоване до вчителів початкових класів, оскільки саме вони повинні практично реалізовувати їх у школах. Абсолютна більшість, а це 80,62% (104) вважають, що вони відповідають лише частково умовам їхньої практичної реалізації на сьогоднішній день. Але 11,63% (15) висловили думку, що вони взагалі не відповідають умовам сьогодення, а 7,75% (10) висловили згоду щодо існуючих навчальних планів та умов, що відповідають їхній реалізації. Відповідно до отриманих результатів є досить доцільним впровадження нового державного стандарту початкової загальної освіти, і як наслідок – нових навчальних планів для забезпечення початкової освіти.

Заключний блок запитань був присвячений вивченню ставлення вчителів до інтеграції олімпійської освіти у навчально-виховний процес школярів. Анонімне опитування, в деякій мірі, забезпечувало певну відвертість у відповідях респондентів. Елементарні відомості про систему олімпійської освіти мають 63,57% (82) вчителів та 27,13% (35) – відомі ключові моменти і лише 9,30% (12) – вперше зустрічаються з даними термінами. Загалом, більше 80% вчителів мають певні, хоча й не ґрунтовні, поняття про олімпійську освіту, що є позитивним результатом у світлі майбутніх інтеграційних процесів саме на основі ідей та принципів олімпізму.

Слова „олімпізм” та „олімпійська освіта” все частіше зустрічаються під час різноманітних методичних нарадах, засіданнях та курсів підвищення кваліфікації вчителів, та й взагалі набувають популярності серед спеціалістів з фізичної культури. А от з чим ототожнюють дані словосполучення вчителі початкових класів визначалось за деякими характеристиками, але кількість обраних варіантів (164 варіанти) не обмежувався одним (рис. 3.7). Найбільш часто вибирали два визначення, які на їхню думку характерні для олімпізму та основ олімпійської освіти. Зокрема, 40,85% (67) – вважають, що це Олімпійські ігри, олімпійський рух, спорт та видатні спортсмени, а 39,02% (64) – гармонійне поєднання якостей тіла, волі та розуму. І лише невелика частина була схильна ототожнювати згадувані терміни з веденням здорового способу

життя – 14,02% (23) та гармонійного розвитку особистості – 6,10% (10). Загалом, варіанти відповідей, що найчастіше обиралися, можуть слугувати коротким визначенням до основних та ключових ідей, що пропагують олімпізм та олімпійська освіта.

Викликає багато суперечок серед фахівців на рахунок схеми та шляхів реалізації програм з олімпійської освіти у школі і відповідно отримані результати наступного запитання також не є однозначними. Пропонувалося вчителям обирати за бажанням і декілька варіантів відповідей. Найчастіше (загалом 176 варіантів) звучали варіанти оптимізації міжпредметних зв'язків та за рахунок позакласної та виховної роботи – по 35,80% (63). Також значна частина вчителів – 21,02% (37) вважають оптимальним впровадження шляхом збільшення годин для фізичної культури та основ здоров'я. І лише 4,55% (8) обрали варіант з впровадженням олімпійської освіти, як окремого предмету навчальної програми, а 2,83% (5) вважають це взагалі зайвим.

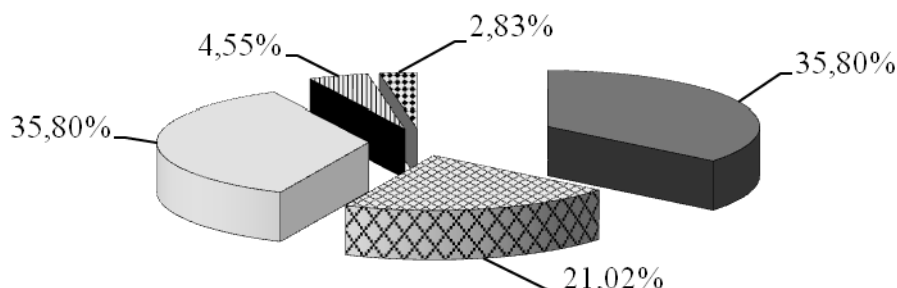

Рис. 3.7. Напрями впровадження системи олімпійської освіти у навчально-виховний процес (на думку вчителів)

- оптимізації міжпредметних зв'язків;
- ▣ шляхом збільшення годин для фізичної культури та основ здоров'я;
- за рахунок позакласної та виховної роботи;
- ▨ як окремий предмет навчальної програми;
- ▤ це є зайвим.

Продовжуючи попередні запитання щодо інтеграції олімпійської освіти у роботу з учнями молодшого шкільного віку, оцінювалися використання та популяризація ідей гармонійного розвитку особистості школяра засобами олімпізму. Позитивні відповіді слугують досить об'єктивним критерієм правильності обраних засобів та методів реалізації поставлених завдань. Безумовну згоду висловили 34,11% (44) та частково згодними є 41,09% (53)

вчителів. Великий відсоток, а саме 20,15% (26) респондентів виявилось важко відповісти на це запитання. Частково негативною була відповідь у 4,65% (6), тобто вони не вважали це виправданим на сьогоднішній день, а не загалом. А от прибічників різко негативної відповіді не виявилось взагалі, що є свідченням доцільності популяризації ідей всебічного та гармонійного розвитку школярів.

На жаль, не всі вчителі висловили бажання сприяти поширенню ідей олімпійської освіти у навчальний процес школярів, але 60,47% (78) педагогів обрали варіант з можливим бажанням, тобто не виключають можливості сприяння, але й не цілком впевнені в їх доцільності (рис. 3.8). Понад 25% вчителів висловили безумовну згоду та сприяння при популяризації ідей олімпізму. Лише 11,63% (15) не обрали жодної відповіді із запропонованих варіантів. Дещо більше 1% виявили повну незгоду з фактом поширення олімпійської освіти у молодшому шкільному віці, що може пояснюватись низьким професійним рівнем підготовки вчителів.

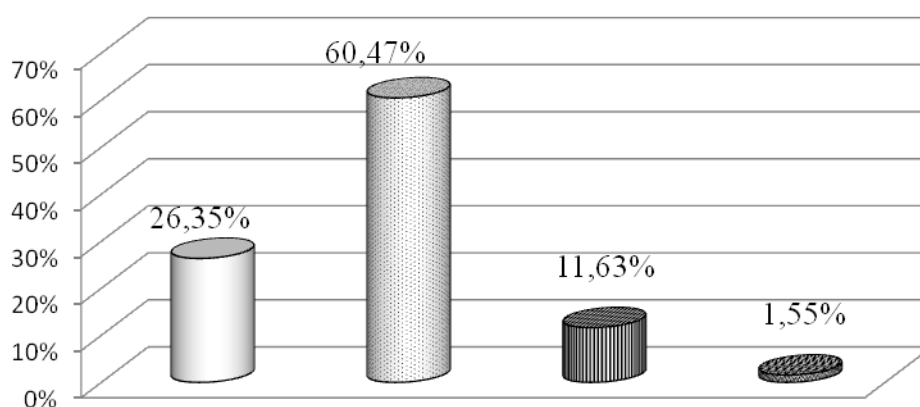

Рис. 3.8. Бажання вчителів сприяти поширенню олімпійської освіти у навчально-виховний процес школярів

□ так; ▣ можливо; ▤ не знаю; ▥ ні.

Завершальне запитання, адресоване вчителям стосувалось їхньої самооцінки знань, якими вони володіють з олімпійської освіти та олімпійського руху (рис. 3.9). Жоден із них не обрав варіант із 100% кількості знань, що свідчить про брак знань у фахівців з олімпійської тематики. Лише 10,08% (13) вчителів оцінили власний багаж знань у 90–70%. Найбільше голосів отримав

варіант із 60–50% знань – 37,98% (49), що є об'єктивним свідченням рівня різнобічної підготовки вчителів молодших класів. І майже половина респондентів обрали варіанти із ще меншими кількісними показниками знань з основ олімпізму, зокрема 40–20% – 22,48% (29), 15–10% – 24,81% (32) та 0% – 4,65% (6) вчителів.

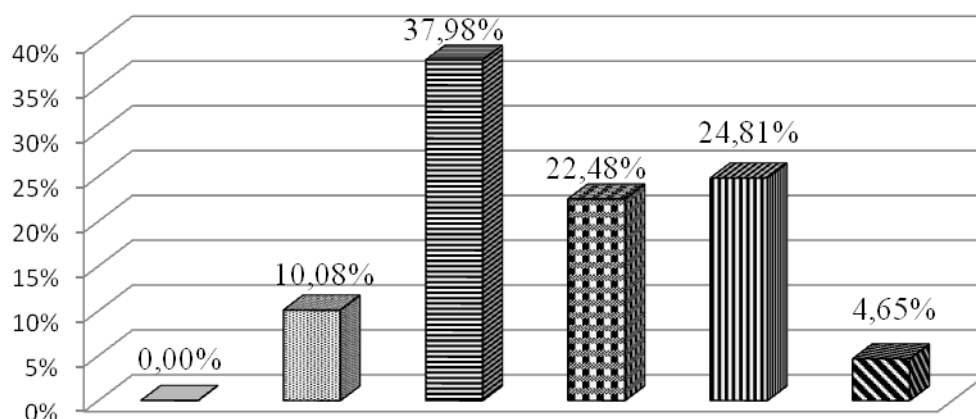

Рис. 3.9. Самооцінка знань вчителів з олімпійської освіти та олімпійського руху

□ 100%; ■ 90-70%; ▨ 60-50%; ▩ 40-20%; ▪ 15-10%; ▫ 0%.

Аналізуючи загальні результати анкетування вчителів початкових класів відзначаємо окремі дані, що характеризують низьку рухову активність школярів (20% респондентів) та недостатню кількість позакласних заходів в школі (21%). Понад 80% вчителів відзначили також, що лише дехто з батьків залучає своїх дітей до систематичних занять спортом і фізичними вправами. Така ж кількість вчителів переконанні лише в частковій відповідності сучасних навчальних планів умовам школи, що підкреслює актуальність новацій у навчально-виховному процесі та редагуванні навчальних планів учнів початкових класів. Впровадження саме олімпійської освіти в навчально-виховний процес учнів молодшого шкільного віку вчителі вбачають в: оптимізації міжпредметних зв'язків (35%), збільшенні кількості уроків з фізичної культури та основ здоров'я (21%) та за рахунок позакласної роботи (35%), що повинно враховуватись науковцями у подальших дослідженнях. Аналізуючи загальний рівень обізнаності вчителів з основ олімпійської освіти, відзначаємо низький рівень, про що свідчать відповіді анкетування. В цілому,

вчителі продемонстрували практичну ідентичність у доцільності популяризації ідей олімпізму для учнів початкових класів, але при цьому слід вдосконалити інформаційне забезпечення педагогів завдяки розробками методичних рекомендацій.

Окрім анкетування вчителів початкових класів, в рамках констатуючого експерименту проводилися бесіди з учителями фізичної культури, початкових класів, класоводами, завучами шкіл, директорами, а також спортсменами і тренерами. В основному бесіди проводилися в школах, під час перерв, уроків та тренувань. Завдяки отриманій інформації вдалось визначити пріоритетні проблеми навчально-виховного процесу учнів початкових класів, визначити реальні перспективи розвитку школярів у фізичному та розумовому аспектах. Обговорювалися можливості реалізації різних позаурочних заходів з олімпійської освіти, а також більш систематизованого впровадження інноваційних проектів на основі ідей та цінностей олімпізму. Окреслені шляхи оптимізації гармонійного розвитку особистості школяра завдяки впровадженню основ олімпійської освіти у школи регіону. Вдалося визначити основні теоретичні аспекти (перелік тем, завдань, форм реалізації) з олімпійської освіти, що повинні виноситись для реалізації експериментального проекту «Олімпійська освіта школярів» серед учнів 4-х класів.

3.3. Ставлення учнів до фізичної культури та олімпійської освіти у школі

Анкетування учнів 4-х класів проводилося з метою визначення ставлення школярів до фізичної культури, спортивної діяльності, спортивно-масових, фізкультурно-оздоровчих, позакласних та позашкільних заходів, популяризації знань з олімпійської тематики. Відповіді школярів дозволили окреслити проблематику навчально-виховного процесу учнів 4-х класів, визначити ключові напрями вдосконалення фізичної культури підростаючого покоління,

залучення учнів до позакласних заходів, збільшення рухової активності дітей, популяризації олімпійських знань серед учнів.

Після запитань з визначення загальної інформації про учня слідували запитання із визначення зайнятості дітей у післяурочний час, тобто чи відвідують учні секції чи гуртки (дод. А.2, Б.2). Понад 50% (233) відвідують регулярно спортивні секції, що є високим результатом та вселяє надію сподіватись на підвищення рівня фізичного здоров'я підростаючого покоління (рис. 3.10). Пропонувались і ще інші варіанти, зокрема 22,08% (102) – відвідували, але на даний час не є зайнятими у будь-яких секціях і 9,96% (46) – на даний момент не відвідують, але хочуть найближчим часом розпочати. Негативна відповідь була отримана тільки від 17,53% (81), котрі не відвідують гуртків і не мають бажання на майбутнє.

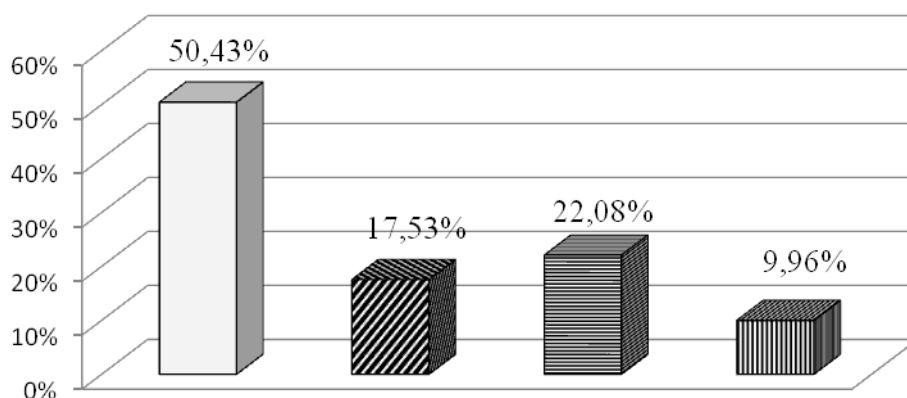

Рис. 3.10. Відвідування учнями спортивних секцій або гуртків

□ так; ▨ ні; ▩ відвідував, тепер ні; ▪ ні, але планую розпочати.

Щирість та відвертість молодших школярів була відчутна у відповідях на запитання з визначення оптимальної та достатньої для них кількості уроків фізичної культури за тиждень. Лише 3,46% (16) вважають, що 3 уроки – це забагато. Це невелика частина учнів, котрі негативно відносяться до уроків фізкультури, а з кожним наступним роком навчання кількість таких учнів стрімко зростає, про що свідчать статистичні дані. Завадити цьому та збільшити інтерес до уроків фізкультури слід ще у молодшому віці, коли психіка та свідомість дітей сприймає усе досить швидко та закріплюється в уяві на довгі роки. Аналіз анкетування свідчить, що 56,93% (263) бажають, щоб протягом

навчального тижня у школі уроків фізкультури було більше, що є прямим показником захоплення цим предметом. Значна кількість учнів, а це 39,61% (183) цілком згодні із прийнятим розкладом занять у школі і вважають достатніми три уроки фізкультури.

Після визначення оптимальної кількості уроків було поставлено завдання визначити кількість позакласних різноманітних заходів та конкурсів, що проводяться у школі. Безумовна більшість, а це 74,24% (343) вважають, що кількість позакласних заходів є повністю достатньою. І лише 22,73% (105) виявили зовсім протилежні думки, що цих заходів абсолютно недостатньо. Байдушних учнів при опитуванні виявилось не так багато, а саме – 3,03% (14), котрі обрали варіант з повною незацікавленістю кількістю та змістом проведених позакласних забав, вікторин і конкурсів.

Продовжуючи попереднє запитання учні повинні були визначитись із своєю зацікавленістю та активністю при підготовці та проведенні різних спортивних заходів, свят і змагань (рис. 3.11). Більшістю був обраний варіант, в якому вони цілковито згодні, та мають бажання брати активну участь – 77,71% (359). Значно менша кількість – 14,94% (69) учнів особливого бажання не мають, а 7,35% (34) – взагалі це питання не цікавить і не є для них проблемним.

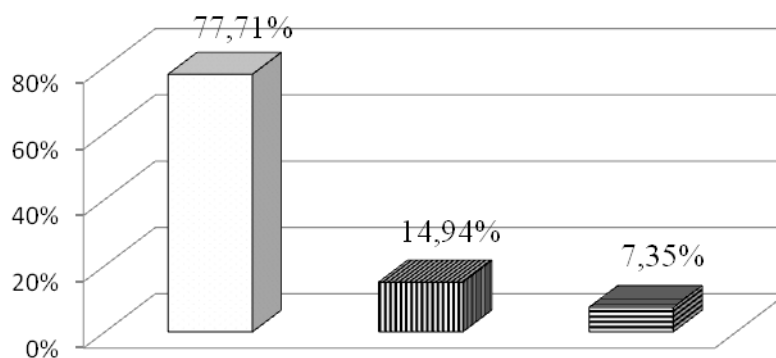

Рис. 3.11. Бажання учнів брати активну участь у підготовці та проведенні різних спортивних заходів, свят, вікторин та змагань

□ так, звичайно; ▨ особливого бажання немає; ▩ це мене зовсім не цікавить.

Наступне запитання було спрямоване для визначення ставлення учнів 4-х класів до уроків фізичної культури у школі і відповідно зовсім негативну відповідь обрали 1,73% (8) школярів, котрим цей урок взагалі не до вподоби,

ще такій же кількості учнів і зовсім байдуже це запитання. А от решта учнів звичайно чітко відповіли позитивними відповідями – 96,54% (446).

У відповідь на наступне запитання пропонувались на вибір декілька варіантів. Основним джерелом інформації звідки учні отримують інформацію про фізичну культуру та спорт виявились вчителі у школі – 36,38% (203), що відповідно ще раз наголошує на значній і вирішальній ролі вчителя та його діяльності протягом перебування дітей у стінах школи (рис. 3.12). Приблизну рівність голосів отримали інші варіанти, проте дещо більше обрали теле- і радіопередачі – 19,89% (111). Наступним за значущістю виявились: тренер спортивної секції – 16,67% (93) та ресурси Інтернет – 15,41% (86). Також значний вплив на формування спортивної освіченості школярів мають батьки та родичі – 11,65% (65).

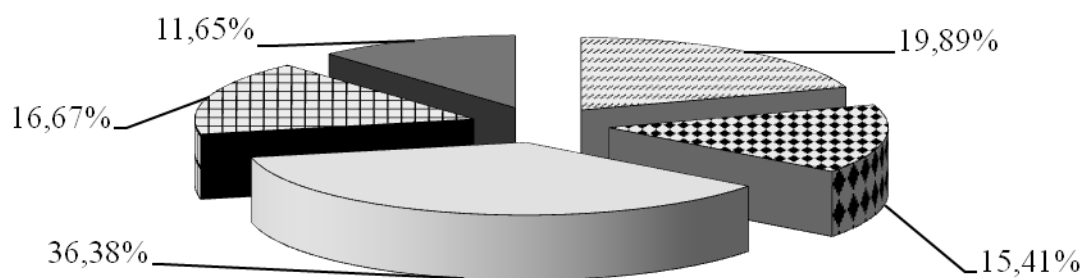

Рис. 3.12. Основні джерела інформації про спорт та фізкультуру для школярів

- ▨ теле- і радіопередачі;
- вчителі у школі;
- батьки та родичі.
- ▣ інтернет;
- ▩ тренер із спортивної секції;

Що до отримання ще більше інформації про спорт та фізичну культуру учні виявились більш зацікавленими і 70,13% (324) школярів таке бажання мають. Лише 7,36% (34) висловили різко негативну відповідь і не бажають збагачуватись знаннями про видатних спортсменів та Олімпійські ігри. Окремі учні, а це 22,51% (104) згодні оволодівати новими знаннями, проте лише тим, що саме їх цікавить та захоплює.

Заключні запитання націлюють учнів на ключові проблеми, що вивчаються, а саме популяризація олімпійської освіти (рис. 3.13). У пропонованому запитанні звучали три слова: олімпізм, олімпійська освіта та

Олімпійські ігри, але найбільша вірогідність ототожнення з цими слова змісту усього олімпійського руху напевно зводився суто до проведення Олімпійських ігор – найпопулярніших спортивних змагань у світі. Але ці словосполучення були відомі – 70,35% (325) учням, що є значною більшістю серед респондентів і тільки 12,55% (58) учнів обрали відповідь з негативною відповіддю, де школярам про олімпійську освіту та олімпізм взагалі нічого не відомо. Дещо більша кількість школярів – 17,10% (79), ці слова відомі, але вони не розуміють, що вони означають.

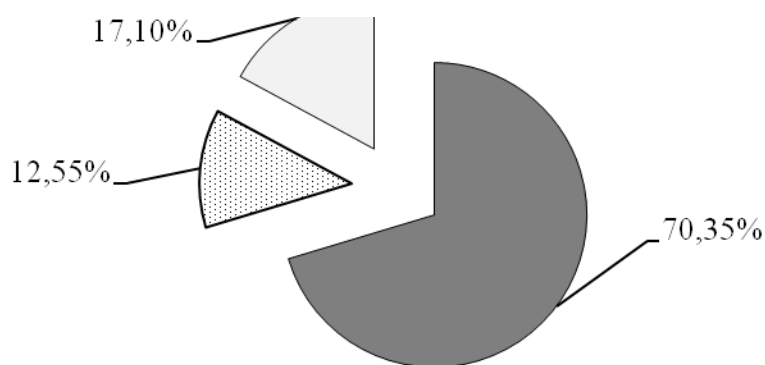

Рис. 3.13. Володіння учнів термінологією: олімпізм, олімпійська освіта та Олімпійські ігри

- так, звичайно;
- ▒ ні, не відомі;
- відомі, але я не розумію, що вони означають.

Заключне запитання включало варіант із доповненням відповіді самими учнями, окрім двох варіантів із визначеннями. Пропонувалося підібрати найбільш відповідний варіант або написати свій, чи обрати декілька відразу на визначення здорового способу життя. Загалом в учнів виникло досить багато варіантів, зокрема дехто об'єднував два варіанти або ж писав свій варіант з доповненнями з попередніх відповідей. Але найчастіше звучали заняття спортом, фізкультурою, різними іграми та забавами – 40,98% (218). Дещо менша кількість учнів – 38,16% (203), але варіантів набагато більше, зокрема, найпопулярнішими були наступні: заняття спортом, здорове харчування, сон, зарядка, прогулянки на свіжому повітрі, рухливі ігри, відпочинок та не вживати алкогольні напої. Усі словосполучення були у тій чи іншій мірі правильними, адже розкривають зміст здорового способу життя з різних сторін та сфер

впливу. Значно менша кількість школярів – 20,86% (111) обрали, як визначення: здорове харчування, сон та дотримання особистої гігієни.

Отриманні відповіді під час анкетування підтверджують результати науковців про перспективність інноваційних процесів саме у молодшому шкільному віці. Зокрема, понад 56% учнів хотіли би більше уроків фізичної культури, 22% – більше позакласних заходів, 77% приймати активну участь у підготовці та проведенні заходів. Школярі даного віку (9–10 років) з радістю відвідують уроки фізичної культури і за відповідями учнів для них він є найулюбленіший у школі (96%), на що безумовно, слід звернути увагу та вивчити ситуацію із можливістю збільшення кількості уроків у початкових класах та хоча би збереження даної кількості (3 уроки) у середніх та старших класах.

Підсумовуючи відповіді учнів на запитання анкети можна стверджувати про все ж таки деяку суб'єктивність відповідей, адже при виборі правильних та прийнятних для них варіантів ми не перевіряли обізнаність їхню з тими чи іншими термінами, зокрема, як олімпійська освіта, олімпізм, спорт та ін. Проте враховуючи дитячу безпосередність, щирість та довірливість школярів можна розраховувати на чесність у відповідях учнів за лише деякими, не значними виключеннями.

Висновки до розділу 3

1. Визначено погляди респондентів на питання актуальності реалізації олімпійської освіти серед учнів 4-х класів. З'ясовано думки учнів, вчителів та батьків щодо формування змісту олімпійської освіти, її практичної інтеграції в навчально-виховному процесі учнів початкових класів та стан їхніх знань з олімпійської тематики.

2. Анкетування батьків школярів дозволило отримати наступні результати: 61% батьків лише інколи займаються фізичними вправами; 41% дітей займаються спортом лише декілька годин на тиждень; 32% батьків вважають, що варто проводити 4-5 уроків фізичної культури на тиждень; 48%

переконані у ефективності лише частково уроків фізичної культури за впливом на здоров'я, рухову активність та фізичний розвиток дитини; 77% впевненні в актуальності приділення більшої уваги у школі фізичному розвитку та оздоровленню школярів; понад 55% батьків відомі лише ключові моменти з олімпійської освіти, олімпійського руху та Олімпійських ігор; 55% підтвердили доцільність впровадження системи олімпійської освіти у навчально-виховний процес учнів початкових класів.

3. На думку вчителів початкових класів: учні мають достатній рівень рухової активності та здоров'я – 62%; дехто з батьків інколи заохочують своїх дітей до систематичних занять фізичними вправами – 86%; недостатня кількість позакласних заходів – 21%; часткова відповідність навчальних планів умовам їхньої практичної реалізації на сьогодні – 80%; елементарні відомості з олімпійської освіти відомі 63%; вбачають впровадження олімпійської освіти перш за все у оптимізації міжпредметних зв'язків та за рахунок позакласної та виховної роботи – 70%; лише 1% вчителів не бажає сприяти поширенню олімпійської освіти у навчально-виховний процес учнів початкових класів.

4. Відповідно до отриманих відповідей анкетування учнів 4-х класів понад 50% школярів відвідують спортивні секції або гуртки; 56% учнів хотіли б більше уроків фізичної культури; 77% бажають приймати активну участь у підготовці та проведенні різних заходів; 96% із задоволенням відвідують уроки фізичної культури у школі; 36% учнів отримують інформацію про спорт і фізичну культуру від вчителів у школі; 70% прагнуть отримувати більше інформації спортивного спрямування.

Основні наукові результати розділу опубліковані в працях дисертанта [176, 177, 180–183].

РОЗДІЛ 4

ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ОЛІМПІЙСЬКОЇ ОСВІТИ УЧНІВ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ (НА ПРИКЛАДІ ШКОЛЯРІВ 4-Х КЛАСІВ) ТА ЇХ ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ

Експериментальна розробка організаційно-методичних основ олімпійської освіти була спрямована на популяризацію морально-етичних, естетичних цінностей, взаємоповаги та взаємодопомоги, правил чесної гри, культури поведінки та олімпійської вихованості серед учнів 4-х класів.

Ефективність використання розроблених нами рекомендацій та проекту «Олімпійська освіта в школі» серед учнів ЕГ оцінювалося за зрушеннями різних показників (знання з олімпійської тематики, успішність навчання, частота захворюваності, фізична підготовленість, рівень соматичного здоров'я школярів) на початку та наприкінці експериментального дослідження. Реалізація ідей олімпізму у навчально-виховному середовищі школи є можливим та педагогічно доцільним, адже зміст та структура олімпійської освіти сприяє досягненню виховної мети – формування фізично і духовно досконалої особистості та гармонійного розвитку особистості.

4.1. Фізичний стан та теоретичні знання з олімпійської освіти учнів 4-х класів загальноосвітніх шкіл Тернопільської області

Для оцінки фізичного стану школярів 4-х класів використовувався цілий ряд антропометричних тестів (зріст, вага, окружність частин тіла), функціональних проб (проба Руф'є, силовий індекс та ін.) і тестування фізичної підготовленості. Завдяки більшій кількості показників, можна отримати достовірніші результати фізичного стану школярів, хоча існують універсальні та інформативні методи. Оцінюючи рівень соматичного здоров'я ми використовували методику Г. Л. Апанасенка, як найоптимальнішу у роботі з учнями різного віку [6]. Показники (довжини і маси тіла, ЖЄЛ, динамометрія,

АТ) фізичного розвитку дозволили визначити середні результати по кожному з них, а також сформувані загальні дані для оцінки соматичного здоров'я учнів 4-х класів. Показники фізичної підготовленості обиралися з метою визначення рівня розвитку основних фізичних якостей (витривалість, сила, гнучкість та ін.) та доступності вправ. Результати фізичних випробувань складались із вправ, що відповідають фізичним можливостям та є найбільш інформативними для даного контингенту досліджуваних. Показники фізичного стану учнів 4-х класів дозволяють оцінити рівень розвитку фізичних якостей, рівень соматичного здоров'я, доцільність використання окремих педагогічних засобів з навчальних предметів і вносити своєчасно корективи та інновації у шкільні робочі плани з фізичної культури для молодших школярів.

4.1.1. Аналіз теоретичних знань з олімпійської тематики учнів 4-х класів

Анкетування учнів ЕГ та КГ проводилося з метою визначення теоретичних знань з олімпійської тематики перед початком формуючого експерименту. За результатами вступної частини анкети визначалася кількість учнів, котрі відвідують спортивні секції або гуртки. Зокрема, майже 60% (ЕГ – 60%, КГ – 57%) школярів, котрі повинні були стати учасниками формуючого експерименту відповіли стверджуючи, що відвідують (рис. 4.1) (дод. А.4). Близько 27% (ЕГ) і 30% (КГ) учнів взагалі не відвідують або на даний час не зайняті у гуртках і секціях. Понад 23% (ЕГ – 12%, КГ – 11%) школярів планують розпочати заняття в найближчому майбутньому. Згідно отриманих загальних даних по усіх групах школярів можна стверджувати про однорідність двох груп (ЕГ і КГ) на початок дослідження, а також досить високі показники відвідуваності спортивних секцій та гуртків учнями 4-х класів.

Наступні запитання були перш за все спрямовані на визначення наявності знань школярів із історичних аспектів олімпійського руху та сьогодення. Одним з таких було запитання про місце започаткування проведення

Олімпійських ігор сучасності. На жаль, далеко не всі школярі змогли вірно визначитись, однак 35% (ЕГ) і 43% (КГ) обрали саме варіант із „Стародавньою Грецією”. Інші варіанти також звучали досить часто: „Стародавній Китай” – 15% (ЕГ) і 19% (КГ); „Стародавній Рим” – 50% (ЕГ) і 38% (КГ).

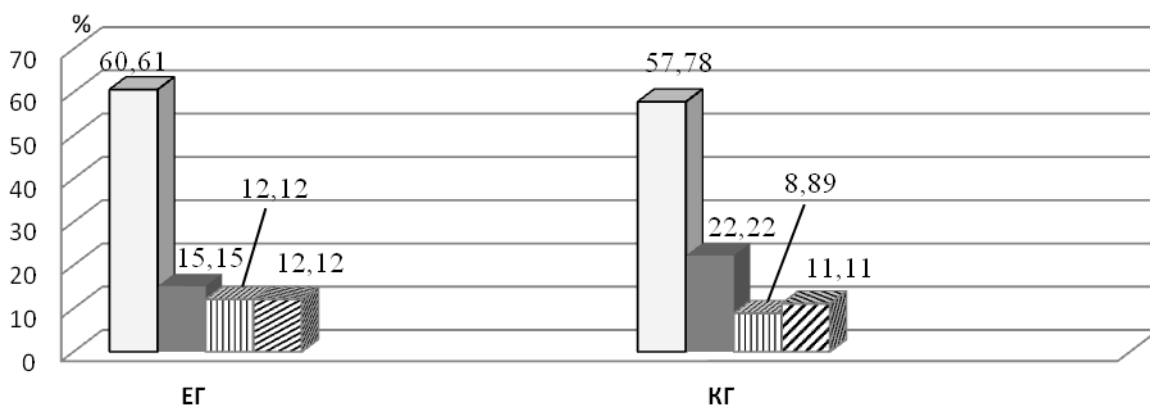

Рис. 4.1. Відвідуваність учнями спортивних секцій

□ - так; ■ - ні; ▨ - відвідував, тепер ні; ▩ - ні, але планую розпочати.

Загальна більшість школярів також правильно відповіли на наступне запитання („Через який проміжок часу проводяться Олімпійські ігри сучасності?”), хоча велика кількість респондентів також обрали інші варіанти та усі відповіді отримали практично рівну кількість відсотків. Зокрема варіант „4 роки” обрало 40% (39 учнів) та 37% (33) відповідно у ЕГ і КГ. Щорічне проведення Олімпійських ігор вибрали 35% (ЕГ) 33% (КГ), а от через кожні 2 роки – 25% учнів ЕГ і 30% у КГ.

Досить складним виявилось наступне запитання про визначення довжини одного стадія на Стародавніх іграх і відповідно невелика кількість учнів обрали її (192,27 м) – 18% (ЕГ) і 33% (КГ). Найбільш популярним був варіант з притаманним Іграм сьогодення у 100 метрів серед усіх школярів – близько 50% усіх учнів. Інший варіант обирали школярі набагато меншу кількість разів – близько 24% (рис. 4.2).

Вірно визначились школярі з наступним запитанням про види спорту, які входили до програми Стародавніх Олімпійських ігор. Більше 50% школярів обрали варіант „Пентатлон, біг, кулачний бій, стрибки у довжину”, що відображає високий рівень знань учнів про історію Олімпійських ігор. Решта

респондентів обирали два інші варіанти („Водне поло, футбол, баскетбол, стрибки у воду” – 31% (ЕГ) і 34% (КГ); „Стрибки на батуті, волейбол, хокей” – 14% (ЕГ) і 16% (КГ)), де були вказані види спорту, які тепер є досить популярними на відміну від часів Стародавніх ігор.

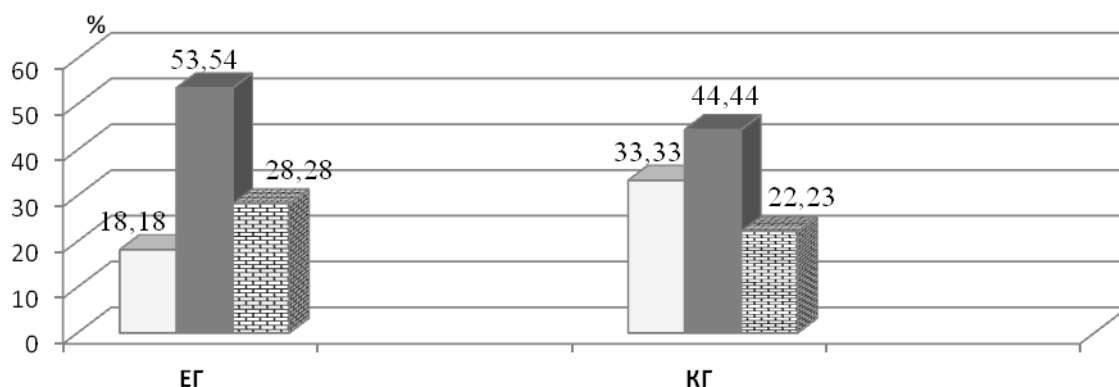

Рис. 4.2. Довжина одного стадія на Стародавніх Олімпійських іграх (на думку школярів)

□ - 192,27 метрів; ■ - 100 метрів; ▨ - 152,37 метрів

Наступне запитання також не надало однозначних відповідей, що пояснюється певною складністю при визначенні засновника сучасного олімпійського руху. Найбільшу кількість варіантів (44% – ЕГ і 51% – КГ) з обранням Сергія Бубки учнями можна звести до того, що інші варіанти більшість практично не знали. Правильний варіант „П’єр де Кубертен” обрали 30% (ЕГ) і 25% (КГ), а варіант „Х. А Самаранч” був найменш популярним у відповідях – 26% (ЕГ) та 24% (КГ).

Відповіді ЕГ на запитання про рік відновлення проведення Олімпійських ігор були майже рівномірно розподілені між усіма трьома варіантами: 35% – 1894 р., 33% – 1900 р., 32% – 1704 р. Учасники КГ також проявили різноманіття в обранні оптимального варіанту, однак два, (1894 р. – 35% і 1900 р. – 41%) найбільш підходящих у часовому проміжку варіанти, були правильними. Заклучний варіант обрала найменша кількість респондентів серед усіх учнів – близько 25%.

Суттєві складнощі виникли в учнів і при визначенні основного правового документу олімпійського руху. Близько 31% учнів обрали правильний варіант („Хартія”), а в загальному значно частіше вибирали варіант – „Присяга” (41%).

В КГ учнів варіанти обирались у практично рівній кількості кожен: „Клятва” – 28%, „Хартія” – 37%, „Присяга” – 35%. А у ЕГ школярів значно частіше обирався варіант – „Присяга” (47%).

Різноманіття варіантів прослідковується у відповідях учнів 4-х класів у запитанні про рік проведення перших Зимових Олімпійських ігор, проте більше правильних відповідей було серед ЕГ учасників – 39% (1924 р.). Два інших варіанти учнями ЕГ обирались з дещо меншими показниками: 1928 р. – 32% і 1904 р. – 29%. Результати КГ школярів не надали однозначної відповіді і продемонстрували невизначеність в даному запитанні: 1924 р. – 31%, 1928 р. – 37%, 1904 р. – 32%.

Більше 43% (у КГ та ЕГ) учнів вибрали правильний варіант олімпійського гасла сучасності, що є досить непоганим результатом (рис. 4.3). Результати ЕГ і КГ школярів у даному запитанні були фактично однаковими: „Відверто, оперативно, цікаво” – 27% (ЕГ) і 24% (КГ); „Швидше, точніше, бистріше” – 29% (ЕГ) і 32% (КГ).

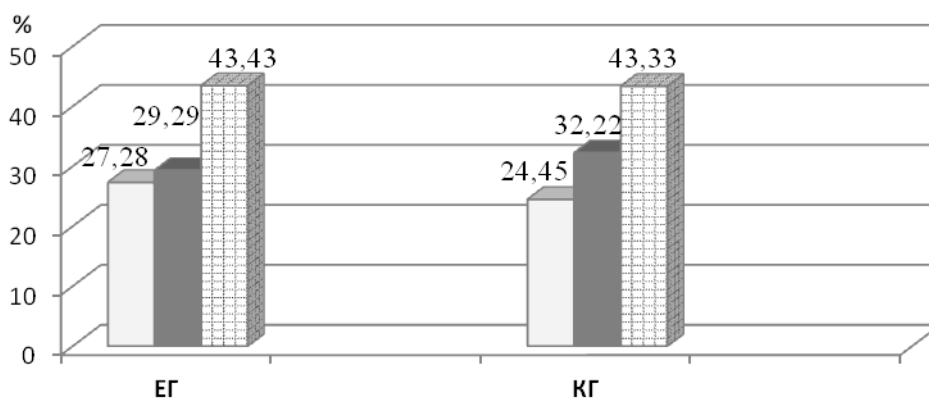

Рис. 4.3. Олімпійське гасло сучасності (на думку школярів)

□ - відверто, оперативно, цікаво; ■ - швидше, точніше, бистріше;
 ▨ - швидше, вище, сильніше.

Хороші знання символіки олімпійського руху продемонстрували учні у відповідях про зображення на олімпійському прапорі. Більше 55% обрали правильний варіант – „П’ять олімпійських кілець” (58% – ЕГ, 53% – КГ). Значно меншу кількість разів обирали інші варіанти учні: „Аполон і Геракл” – 21% (ЕГ), 15% (КГ); „Знак олімпійської солідарності” – 21% (ЕГ), 32% (КГ).

Схожими на результати попереднього запитання були і відповіді при визначенні предмета, що використовують в олімпійській естафеті під час передавання вогню. Понад 50% учнів в обох групах вірно визначили, що ним є саме смолоскип. А от два інших варіанти („обруч” – 28% „стрічка” – 15%) обирались значно менше, хоча прослідковується тенденція до ідентичності результатів КГ і ЕГ школярів.

При виборі варіанту відповіді у запитанні „Оберіть головний керівний орган Олімпійського руху?” учні найчастіше вибирали все ж правильний варіант: „МОК” (39% – ЕГ; 39% – КГ). Практично однакова кількість школярів надавала перевагу двом іншим варіантам, а саме: НОК (36% – ЕГ; 22% – КГ) та МОА (25% – ЕГ; 39% – КГ).

Високий рівень знань продемонстрували учні 4-х класів при визначенні кількості гравців кожної команди, які одночасно перебувають на ігровому майданчику під час гри у волейбол. Більше 50% серед усіх учнів було правильних визначень, проте суттєва частина також виявила хибних варіантів: 5 гравців – 28% (ЕГ), 28% (КГ); 4 гравці – 18% (ЕГ), 20% (КГ).

Під час визначення виду спорту, який ще прийнято називати „королевою спорту” (рис. 4.4) в учнів виникли певні труднощі та різні варіанти відповідей. У ЕГ 38% та у КГ 45% школярів правильно обрали варіант „легка атлетика”. Значна кількість учнів надала перевагу „художній гімнастиці” (41% в ЕГ і 36% в КГ). І зовсім невелика частина школярів вибирали третій варіант – „синхронне плавання” (20% в ЕГ та 17% у КГ).

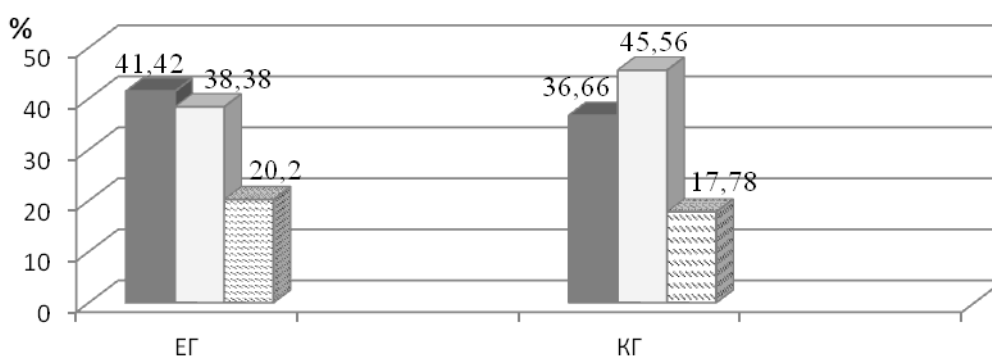

Рис. 4.4. Визначення школярами терміна „Королева спорту”

■ - художня гімнастика; □ - легка атлетика; ▨ - синхронне плавання.

При виборі назви дистанції бігу на 42 км 195 м., яка входить до програми сучасних Олімпійських ігор, учні у своїй більшості вірно обрали варіант – „марафон” (41% – ЕГ, 46% – КГ). Два інші варіанти також вибирались школярами доволі часто, проте серед обох досліджуваних „спринт” (33% – ЕГ, 35% – КГ) обирали частіше, ніж „багатоборство” (26% – ЕГ, 19% – КГ).

На жаль, далеко не всі учні 4-х класів правильно визначили очільника Національного олімпійського комітету України С. Бубку (27% – ЕГ, 37% – КГ) (рис. 4.5). Більшість варіантів серед школярів набрав в даному запитанні В. Кличко – 51% у ЕГ та 40% у КГ. Найменшу кількість обраних варіантів було пов’язано з ім’ям третього видатного спортсмена А. Шевченко: 21% – ЕГ, 22% – КГ.

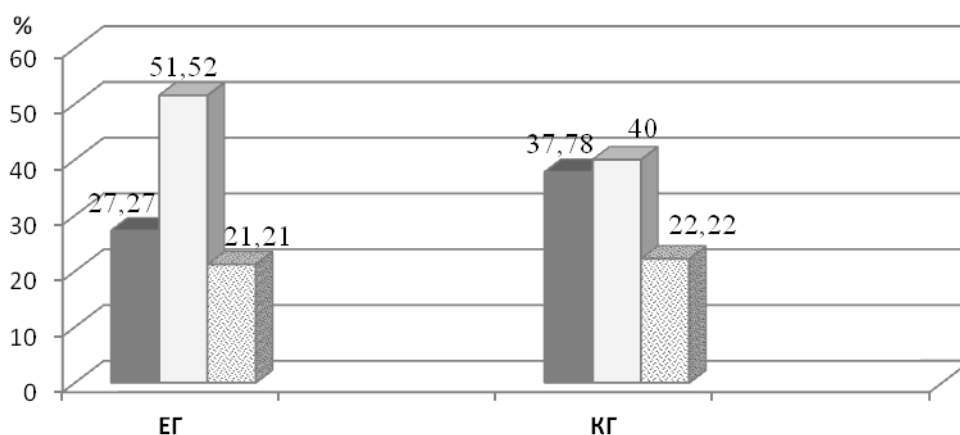

Рис. 4.5. Президент НОК України (на думку учнів)

■ - Сергій Бубка; □ - Віталій Кличко; ▨ - Андрій Шевченко.

Одне із заключних запитань мало на меті визначити знання учнів олімпійських чемпіонів України. Серед варіантів, представлених учням, мали місце спортсмени не тільки з України. Все ж більшість учнів відповіли правильно і обрали варіант „Кличко, Мерлені, Клочкова, Добринська, Тедеев” (39% – ЕГ, 50% – КГ). Значна частина школярів відмітили варіант „Бубка, Бімон, Мессі, Роналдо” (44% – ЕГ, 37% – КГ), що пояснюється переважно наявністю в даному переліку видатних футболістів сьогодення. І зовсім невелика кількість учнів обрала третій варіант: „Болт, Попов, Чистякова, Шевченко” – 17% у ЕГ та 13% у КГ.

Два заключних запитання учням пропонувались відкриті варіанти відповідей, тобто з можливістю написання своїх варіантів з відомими видами спорту та спортсменами. Учні ЕГ і КГ разом написали 658 видів спорту (ЕГ – 391, КГ – 267) та 434 спортсмени (ЕГ – 250, КГ – 184). Відповідно по кількості написаних варіантів учні ЕГ значно випереджають школярів КГ (на 124 види спорту і на 66 спортсмени).

4.1.2. Рівень фізичної підготовленості учнів 4-х класів

У багатьох країнах світу використовуються різні системи тестів для оцінки фізичної підготовленості дітей молодшого шкільного віку: система тестів Єврофіт (1988), Міжнародні тести фізичної підготовленості дітей і молоді (1993), тести Президентської ради з фізичної підготовленості (США, 1986), Російське шкільне багатоборство (1996), тест-програма мера Москви (1996), Державний фізкультурно-оздоровчий комплекс республіки Білорусь (1999) тощо. Ми ж використовували навчальні нормативи для учнів 4-х класів загальноосвітніх шкіл України („Фізична культура” 1–4 кл. [214], (дод. 3)).

Показник бігу на 30 м надав можливість оцінити швидкісні якості школярів (дод. Е). Біг виконувався з високого старту, хронометраж проводився ручним секундоміром (таб. 4.1). Результати, продемонстровані учнями ЕГ, відповідали середньому рівню навчальних нормативів для 4-х класів: хл. – $6,85 \pm 0,06$ і дів. – $7,04 \pm 0,05$. Показники учасників КГ не відрізнялися суттєво (як і наступні показники) і становили у хл. – $6,94 \pm 0,05$ та у дів. – $7,17 \pm 0,05$. Учні ЕГ продемонстрували дещо кращі швидкісні якості, проте вірогідної різниці не виявлено ($P \geq 0,05$).

Наступним показником був біг у поєднанні з ходьбою, що мало на меті оцінити витривалість, як фізичну якість школярів. Хлопчики ЕГ і КГ показали не досить високі результати – $1085,71 \pm 20,42$ і $1093,02 \pm 22,4$ відповідно, що відповідає початковому рівню навчальних досягнень. Дівчатка також продемонстрували початковий рівень, а саме у ЕГ цей показник становив

872,09±24,24, а у КГ виявився 859,57±22,64. Показники серед хлопчиків були дещо кращими серед КГ на 7,31, а серед дівчаток ЕГ на 12,52.

Оцінюючи гнучкість учнів, слід брати до уваги, що саме молодшому шкільному віці притаманні сензитивні періоди розвитку даної фізичної якості. Отримані результати обох груп досліджуваних відповідають високому рівню навчальних досягнень, а саме серед хлопчиків цей результат склав – 4,32±0,28 (ЕГ) і 4,23±0,24 (КГ) та у дівчаток становив – 5,69±0,34 (ЕГ) і 5,38±0,25 (КГ).

Таблиця 4.1

Показники фізичної підготовленості учнів КГ (n=90) і ЕГ (n=99) на початку експерименту (P < 0,05)

Показники		ЕГ		КГ		t
		$X_{сер.}$	m	$X_{сер.}$	m	
Біг на 30 м (сек)	♂	6,85	0,06	6,94	0,05	1,01
	♀	7,04	0,05	7,17	0,05	1,68
Біг з ходьбою (м)	♂	1085,71	20,42	1093,02	22,4	0,24
	♀	872,09	24,24	859,57	22,64	0,37
Нахил тулуба (см)	♂	4,32	0,28	4,23	0,24	0,23
	♀	5,69	0,34	5,38	0,25	0,73
Підтягування (разів)	♂	2,89	0,27	2,79	0,21	0,29
	♀	8,97	0,37	9,59	0,33	1,22
Човниковий біг 4×9 м (сек)	♂	13,3	0,07	13,22	0,07	0,82
	♀	13,66	0,07	13,63	0,06	0,29
Стрибок у довжину з міця (см)	♂	131,78	2,54	128,02	2,64	1,02
	♀	112,79	2,74	110,74	2,23	0,57

Силкові якості оцінювались, використовуючи найбільш популярну вправу (підтягування у висі на перекладині) серед учнів, де слід продемонструвати максимальні силові здібності, хоча він є більше свідченням силової витривалості. На жаль, результати хлопчиків відповідають початковому рівню: 2,89±0,27 (ЕГ) і 2,79±0,21 (КГ), а дівчаток – середньому: 8,97±0,37 (ЕГ) і 9,59±0,33 (КГ). Характеризуючи вихідні дані силових можливостей, варто відзначити, що переважній більшості учнів ще не виповнилось навіть 10 років,

а як відомо, до 9–10-річного віку спостерігається незначний приріст сили м'язів.

Показники розвитку спритності також відповідають початковому рівню. У бігу 4×9 м серед хлопчиків ЕГ ($13,3\pm 0,07$) і КГ ($13,22\pm 0,07$) відзначимо загальні низькі оцінки прояву спритності. Причинами даної ситуації є: низька рухова активність, не відвідування спортивних секцій, ігнорування вправ для розвитку спритності вчителями фізичної культури. Періоди, коли відбувається прогресивний природний розвиток спритності спостерігається саме на вік від 7–8 р. до 11–12 р. У дівчаток на ідентичному рівні: $13,66\pm 0,07$ (ЕГ) і $13,63\pm 0,06$ (КГ).

Наступні результати свідчили про розвиток швидкісно-силових якостей учнів. В стрибку у довжину з місця хлопчики КГ ($128,02\pm 2,64$) і ЕГ ($131,78\pm 2,54$) взагалі продемонстрували високий рівень, що пояснюється інтенсивним періодом розвитку швидкісно-силових якостей. Дівчатка ЕГ ($112,79\pm 2,74$) і КГ ($110,74\pm 2,23$) показали результати на середньому рівні, хоча оцінюючи розвиток швидкісно-силових якостей учнів, відзначаємо досить високі результати у порівнянні з іншими показниками.

Результати констатуючого експерименту свідчать, що вихідні показники рівня фізичної підготовленості школярів експериментальної групи вірогідно не відрізняються від аналогічних показників контрольної групи ($P \geq 0,05$), отже, дві групи досліджуваних є рівноцінними та можуть бути об'єктивно оцінені у ході експериментальної роботи.

4.1.3. Рівень соматичного здоров'я учнів 4-х класів

За даними поглибленого дослідження стану здоров'я сучасних школярів та чинників, що на нього впливають, проведеного фахівцями ДУ «Інститут охорони здоров'я дітей і підлітків НАМН України» (2013 р.), виявлено значне погіршення здоров'я дітей за період їхнього навчання в школі. Водночас навчальна діяльність не адаптується до особливостей розвитку і стану здоров'я

сучасних школярів, педагоги мають недостатню підготовку з питань збереження і зміцнення здоров'я дитини, все ще зберігається пасивна позиція сім'ї і самих дітей щодо власного здоров'я.

Аналізуючи результати визначення антропометричних та функціональних показників стану соматичного здоров'я на початку експерименту серед учасників ЕГ і КГ слід відзначити практичну ідентичність окремих показників (дод. К, Л). Зокрема, довжина тіла хлопчиків ЕГ склала $139,8 \pm 0,65$, а у КГ – $140,48 \pm 0,72$, при масі тіла $34,01 \pm 0,69$ (ЕГ) та $34,58 \pm 0,93$ (КГ). Порівнюючи із належними показниками норм (довжина тіла – 136,3–136,6 см; маса тіла – 29–29,1 кг) для хлопчиків даного віку відзначаємо перевищення ваги на 4–5 кг, що є негативним показником і може бути передумовою гіподинамії та нездорового способу життя школярів, неправильного харчування. Результати визначень серед дівчаток дозволяють також оцінити середні показники довжини та маси тіла, як такі, що суттєво не відрізняються: довжина тіла – $137,79 \pm 0,59$ та маса тіла – $31,97 \pm 0,75$ (ЕГ) і $137,36 \pm 0,74$ та $32,08 \pm 0,98$ – відповідно (таб. 4.2). Відповідність належним показникам у дівчаток прослідковується лише у зрості (136,6–136,7), а маса тіла, нажаль, збільшена на 2–3 кг, що разом із результатами маси тіла хлопчиків викликає занепокоєння майбутнім підростаючого покоління.

Таблиця 4.2

Антропометричні та функціональні показники школярів ЕГ (n=99) та КГ (n=90) на початку експерименту

Показники	ЕГ (n=99)	
	Хлопчики (n=56)	Дівчатка (n=43)
Довжина тіла (см)	$139,8 \pm 0,65$	$137,79 \pm 0,59$
Маса тіла(кг)	$34,01 \pm 0,69$	$31,97 \pm 0,75$
ЖЄЛ (мл)	$1483,92 \pm 22,97$	$1327,9 \pm 23,33$
Динамометрія (кг)	$10,8 \pm 0,45$	$6,74 \pm 0,61$
ЧСС (уд./хв.)	$75,1 \pm 0,7$	$79,02 \pm 0,94$
АТ _{сист.} (мм.рт.ст.)	$112,58 \pm 1,11$	$113,16 \pm 1,48$

КГ (n=90)		
Показники	Хлопчики (n=43)	Дівчатка (n=47)
Довжина тіла (см)	140,48±0,72	137,36±0,74
Маса тіла (кг)	34,58±0,93	32,08±0,98
ЖЄЛ (мл)	1790,69±22,26	1523,4±23,15
Динамометрія (кг)	12,81±0,49	6,78±0,45
ЧСС (уд./хв.)	78,18±0,76	79,23±0,76
АТ _{сист.} (мм.рт.ст.)	113,2±1,62	111,17±1,58

Показники ЧСС серед обох груп досліджуваних були зафіксовані практично однакові результати (хлопчики – 75,1–78,18; дівчатка – 79,02–79,23), котрі відповідають середньостатистичним нормам для учнів 4-х класів (68–108 уд./хв.).

Інтегральним показником сили м'язів є сила згиначів кисті, яка визначається методом кистьової динамометрії. На початку експерименту серед хлопчиків сила сильнішої кисті становила 10,8±0,45 (ЕГ) і 12,81±0,49 (КГ), а серед дівчаток 6,74±0,61 (ЕГ) і 6,78±0,45 (КГ). Отримані результати є невтішними, адже вони значно нижчі від середніх норм (14,4–16,5) для даної вікової групи.

Аналіз показників артеріального тиску на початку експерименту показав, що він перебуває в межах норм (100–122 мм.рт.ст.) як серед хлопчиків, так і серед дівчаток. Результати хлопчиків ЕГ склали 112,58±1,11, а серед КГ – 113,2±1,62, що знаходиться в межах норми. Показники серед дівчаток були зафіксовані практично аналогічні: 113,16±1,48 у ЕГ і 111,17±1,58 у КГ.

Вивчення змін у показниках ЖЄЛ учнів дозволило визначити незадовільний стан життєвої ємності легень учнів 4-х класів, як такі, що не відповідають віковим нормам (хл. – 2396–2442 мл, дів. – 1987 мл) і є значно нижчими. Показники були вищі серед хлопчиків КГ (1790,69±22,26), ніж ЕГ (1483,92±22,97). Ситуація повторилась і серед дівчаток, де було зафіксовано –

1327,9±23,33 у ЕГ, а результати КГ – 1523,4±23,15, що є показником досить низького рівня розвитку дихальної системи школярів.

Критерієм економізації функціонування серцево-судинної системи є показники індексу Робінсона (таб. 4.3). Аналіз показників даного індексу на початку експерименту показав наступні результати, що відповідають середньому рівню серед хлопчиків і дівчаток: в ЕГ серед хлопчиків – 84,03±1,17, в КГ – 88,2±1,66, а в дівчаток – 89,16±1,76 (ЕГ) та 87,78±1,69 (КГ).

Таблиця 4.3

Морфо-функціональні індекси школярів ЕГ (n=99) та КГ (n=90) на початку експерименту

ЕГ (n=99)		
Показники	Хлопчики (n=56)	Дівчатка (n=43)
Життєвий індекс, мл/кг	43,8±0,79	42,02±1,1
Силовий індекс, %	32,28±1,59	20,83±1,86
Індекс Робінсона, ум. од.	84,03±1,17	89,16±1,76
Проба Руф'є, відн. од.	8,63±0,23	9,16±0,25
КГ (n=90)		
Показники	Хлопчики (n=43)	Дівчатка (n=47)
Життєвий індекс, мл/кг	52,88±1,35	48,38±1,25
Силовий індекс, %	36,86±1,74	21,21±1,37
Індекс Робінсона, ум. од.	88,2±1,66	87,78±1,69
Проба Руф'є, відн. од.	9,01±0,21	9,52±0,19

Показники проби Руф'є характеризують рівень реакції організму на дозоване навантаження та швидкість відновних процесів. На початку експерименту індекс у хлопчиків становив – 8,63±0,23 (ЕГ), 9,01±0,21 (КГ) та у дівчаток – 9,16±0,25 (ЕГ), 9,52±0,19 (КГ). Показники відповідають середньому рівню індексу та двом балам, що нараховуються для обчислення рівня соматичного здоров'я.

Наступний індекс характеризував силові якості школярів і він виявився на досить низькому рівні. На початок експерименту становив $32,28 \pm 1,59$ (ЕГ), $36,86 \pm 1,74$ (КГ) у хлопчиків і $20,83 \pm 1,86$ (ЕГ), $21,21 \pm 1,37$ (КГ) у дівчаток. Відповідні показники оцінюються, як низькі та дорівнюють 0 балів.

Заключний показник тестування був життєвий індекс, що характеризує функціональний стан дихальної системи учнів. На початку експерименту в хлопчиків були зафіксовані відмінності у показниках, зокрема $43,8 \pm 0,79$ в ЕГ (низький рівень) та $52,88 \pm 1,35$ в КГ (середній), а у дівчаток $42,02 \pm 1,1$ в ЕГ (нижче середнього) та $48,38 \pm 1,25$ в КГ (середній).

На початку навчального року, коли проводилось тестування і визначення морфо-функціональних показників соматичного здоров'я були отримані результати (таб. 4.4) згідно яких статистичних відмінностей між учнями ЕГ і КГ не зареєстровано ($P \geq 0,05$). Загальна сума балів, отриманих на початку експерименту, відповідає нижчому за середній рівень (5 балів).

Таблиця 4.4

Показники соматичного здоров'я учнів КГ і ЕГ на початку експерименту

Стать	Хлопчики (n=99)		Дівчатка (n=90)	
	ЕГ (n=56)	КГ (n=43)	ЕГ (n=43)	КГ (n=47)
X	5,39	5,27	5,06	5,31
m	0,29	0,42	0,31	0,44
t	0,22		0,45	
P	$\geq 0,05$		$\geq 0,05$	

Серед хлопчиків ЕГ дещо більший рівень ($5,39 \pm 0,29$), ніж у КГ ($5,27 \pm 0,42$), а у дівчаток результати були протилежними: у КГ показник становив $5,31 \pm 0,44$, а у ЕГ $5,06 \pm 0,31$. Хоча ці відмінності є незначними і жодним чином не вплинули на статистичну оцінку результатів ЕГ і КГ. За оцінкою рівня соматичного здоров'я школярів на початку експериментальної

роботи можна стверджувати про однорідність вибірки груп досліджуваних як серед хлопчиків ($t=0,22$; $P \geq 0,05$) так і серед дівчаток ($t=0,45$; $P \geq 0,05$).

4.2. Загальна характеристика та організаційні аспекти реалізації проекту «Олімпійська освіта школярів»

Метод проектів вперше як освітня технологія виник у 20-х роках ХХ ст. в США. Суть методу проектів полягає в тому, щоб стимулювати інтерес суб'єкта навчання до певних проблем, що припускають володіння деякою сумою знань і через проектну діяльність, яка передбачає рішення однієї або цілого ряду проблем, показати практичне застосування отриманих знань [216]. Як зазначає О. Рибіна: „Метод проектів – це педагогічна технологія, орієнтована не на інтеграцію фактичних знань, а на їх використання і здобуття нових (іноді і шляхом самоосвіти)”. За визначенням Р. Галузова: „Метод проектів – це гнучка модель організації навчального процесу, що орієнтована на творчу самореалізацію особистості, завдяки розвитку її інтелектуальних і фізичних можливостей і творчих здібностей”. На думку Є. Рогачової: „Метод проектів – це сукупність педагогічних прийомів та операцій, які здійснюються вчителем та учнем в процесі особисто значущої діяльності з метою активізації пізнавальних інтересів учнів, що спрямовані на отримання та закріплення нових знань, вмінь і навичок, розвиток творчих здібностей і набуття досвіду практичного розв'язання самостійно поставлених завдань”.

Аналізуючи твердження науковців нам вдалося узагальнити і сформулювати визначення поняття проект, як сукупність дій, документів, текстів, сценаріїв для створення реального об'єкта, предмета та загального теоретичного або практичного курсу. Розроблений нами проект «Олімпійська освіта школярів» спрямований на досягнення цілей формування олімпійської освіти учнів молодшого шкільного віку на основі ідеалів і цінностей олімпізму в освітньому контексті. Ключовими надбаннями особистості школяра в процесі реалізації проекту є: чесність, гармонійне поєднання якостей тіла, волі та

розуму, доброзичливість, повага до оточуючих та старших, взаємодопомога, колективізм, самовдосконалення, чесна гра, гідно сприймати поразку та образи, моральність, гідність, гуманізм та ряд інших.

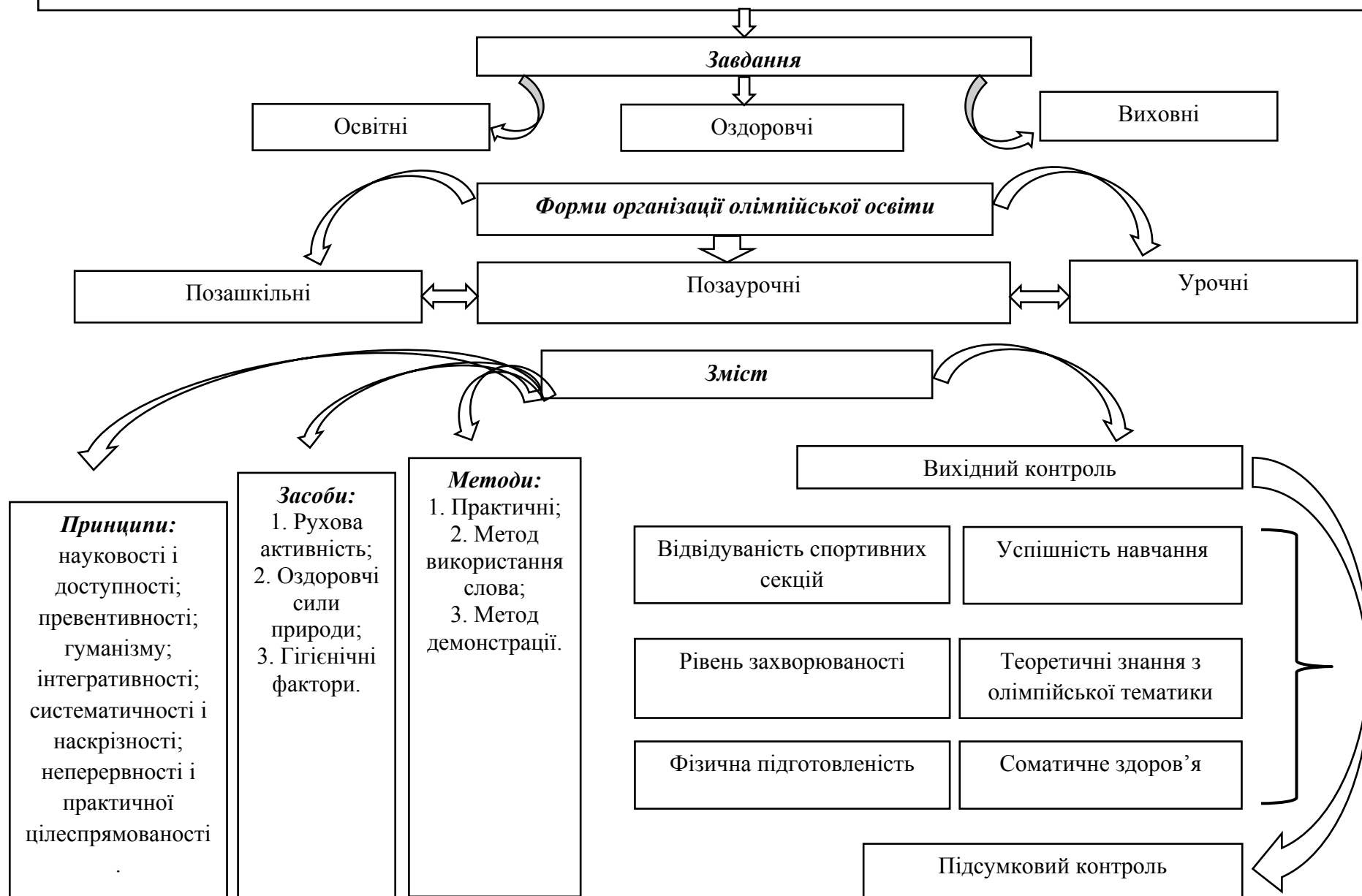
Мета проекту – виховання гармонійно розвинених учнів молодшого шкільного віку, залучення їх до олімпійського руху через формування знань та умінь на основі цінностей олімпізму (рис. 4.6).

Окрім педагогічних завдань (оздоровчі, освітні, виховні) були визначені специфічні завдання проекту:

- розвивати пізнавальний інтерес учнів до спорту, Олімпійських ігор та олімпійського руху;
- пропагувати ідеї та принципи олімпізму;
- сприяти систематичному проведенню оздоровчої та освітньої діяльності на основі олімпійських цінностей у сім'ях;
- залучати батьків до участі у позаурочних та позашкільних заходах;
- формувати активну, свідому, самостійну та ініціативну життєву позицію учнів;
- формувати у школярів навички «чесної гри» у спорті та у повсякденному житті;
- виховувати повагу до національної культури, до олімпійської спадщини українського спорту;
- формувати компетенції (пізнавально-інтелектуальні, організаторські, інформаційні, психологічні, соціальні, творчі та ін.), безпосередньо пов'язані з досвідом їх використання в практичній діяльності;
- реалізувати принцип зв'язку навчання з життям;
- формувати у дітей навички здорового способу життя;
- формувати мотивації учнів до гармонійного і всебічного розвитку, удосконалення фізичних і духовних якостей;
- залучати школярів до активних занять спортом та фізичними вправами.

У відповідності до мети і завдань проекту були обрані методи, засоби та принципи експериментального впровадження олімпійської освіти у навчально-виховний процес ЕГ школярів Тернопільської області. Проект «Олімпійська освіта школярів» передбачав використання трьох груп методів, а саме: практичні (навчання рухових дій, розвиток фізичних якостей, ігри, змагання, тренування), методи використання слова (розповідь, бесіда, опис, пояснення, розбір, інструкції, вказівки, словесні оцінки) та методи демонстрації (безпосередній показ, опосередкована наочність, звукові і світлові сигнали, орієнтири). Визначено три групи засобів для впровадження олімпійської освіти: фізичні вправи та рухова активність школярів; оздоровчі сили природи (сонце, повітря, вода); гігієнічні фактори (режим та розпорядок дня, харчування, особиста гігієна). Для реалізації проекту нами були обрані форми організації, розподілені за трьома напрямками: позашкільна, позаурочна та урочна діяльність. Вони були обговорені та узгоджені з педагогічними колективами шкіл, в яких проводилися експериментальні дослідження.

Мета проекту – виховання гармонійно розвинених учнів молодшого шкільного віку, залучення їх до олімпійського руху через формування знань та умінь на основі цінностей олімпізму

Позашкільна діяльність була представлена змаганнями, тренуваннями у секціях та самостійними тренуваннями, адже захоплення окремими видами спорту, наслідування видатних спортсменів є результатом впливу олімпійської освіти під час навчального процесу в школі (рис. 4.7). Залучення школярів до самостійних та секційних занять фізичними вправами було можливе також за активного сприяння та заохочення батьків.

Позаурочна діяльність передбачала використання різноманітних спортивно-масових, фізкультурно-оздоровчих заходів, вікторин, ігор у вільний час, конкурсів, забав, свят, показових виступів спортсменів, шоу-програм та презентацій, де також максимально ефективно використовувалися основні ідеї та принципи олімпізму для їх популяризації серед школярів. Залучення батьків учнів до підготовки та проведення позаурочних заходів також було невідомою частиною ефективної реалізації проекту «Олімпійська освіта школярів».

Урочна діяльність виступала основоположним фактором при формуванні знань з олімпійської тематики учнів початкових класів, адже практично на усіх уроках можливо використовувати основи олімпійських знань для їх передачі школярам у різних формах. При підготовці домашніх завдань з різних навчальних предметів на основі олімпійської тематики ми рекомендували батькам школярів долучатися до спільної діяльності з дітьми.

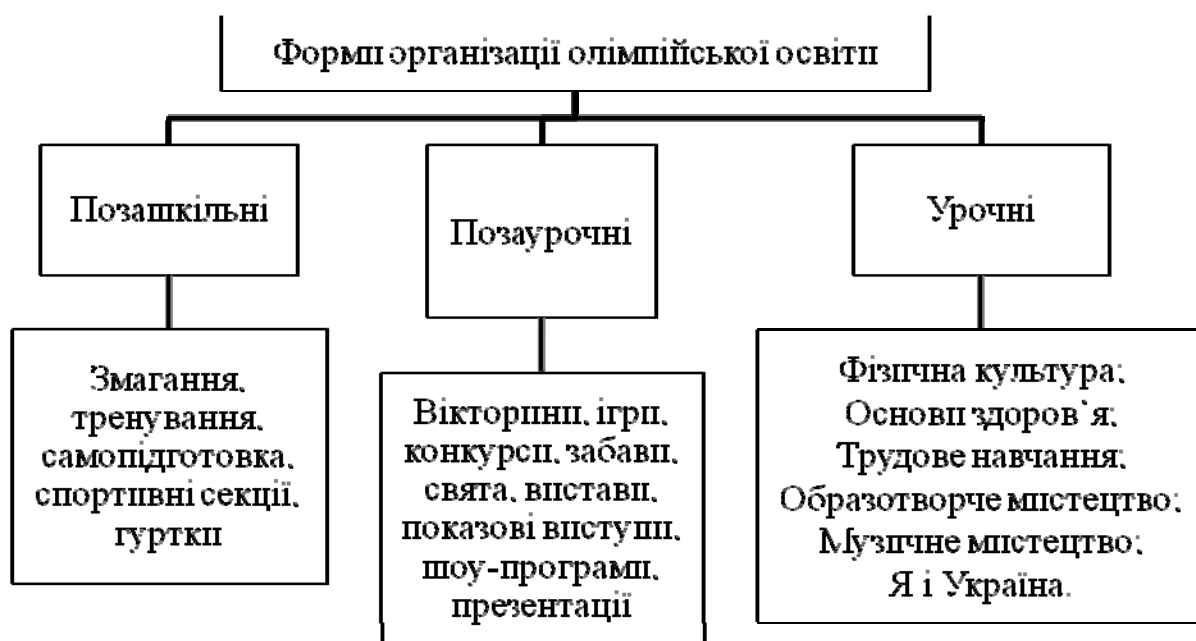

Рис. 4.7. Форми організації олімпійської освіти

Окрім форм організації олімпійської освіти (позашкільні, позакласні, урочні) учнів слід також уточнити діяльність школярів під час реалізації усіх форм, а саме: теоретична діяльність (надання учням теоретичних відомостей на олімпійську тематику під час уроків фізичної культури, основ здоров'я, образотворчого мистецтва, трудового навчання та інших уроків і навчально-виховних заходів у школі, самостійно отримана інформація олімпійського спрямування), практична діяльність (усі види занять руховою активністю учнями протягом дня) та комплексні (поєднання двох попередніх форм).

Важливу роль у впровадженні олімпійської освіти в систему роботи з учнями молодшого шкільного віку відіграють олімпійські кабінети, музеї спортивної (олімпійської) слави, які слугують для школярів мотиваційним компонентом, джерелом інформації з історичних аспектів Олімпійських ігор, олімпійського руху, спортивної слави рідного краю, залученням їх до гуманістичних цінностей олімпізму та морально-етичних поведінкових норм.

Реалізація урочних форм олімпійської освіти відбувалася на: уроках фізичної культури, олімпійських уроках, інших уроках (основи здоров'я, трудове навчання, образотворче мистецтво та ін.), факультативних заняттях, фізкультхвилинках під час уроків (рис. 4.8). На уроках фізичної культури змістом теоретичної підготовки ми використовували інформацію про історичні факти, розвиток та сьогодення Олімпійського руху, видатних зарубіжних та вітчизняних спортсменів, засоби ведення здорового способу життя тощо. Під час вивчення окремих видів спорту надавалася певна інформаційна довідка школярам. Олімпійські уроки уже за традицією регулярно відбуваються практично в усіх школах України, і їхнє значення у популяризації та пропаганді ідей олімпізму не підлягає сумнівам. На інших уроках (образотворче мистецтво, трудове навчання, читання, я і Україна, основи здоров'я та ін.) використовуючи міжпредметні зв'язки, частково подавалася інформація олімпійського спрямування (табл. 4.5.–4.15), а на уроках образотворчого мистецтва і трудового навчання виконувалися завдання на олімпійську тематику (ліплення, вирізання, малювання та ін.).

Факультативні уроки проводилися з метою поглибленого вивчення основ олімпійських ідеалів, цінностей, історії олімпійського руху, Олімпійських ігор, використовуючи при цьому також міжпредметні зв'язки. Факультативні заняття забезпечили ефективне групове, диференційоване навчання, з притаманними для них таких особливостей, як спільність пізнавальних інтересів учнів, їх позитивне ставлення до вивчення даного матеріалу, творча активність. Факультативні уроки на основі олімпійської освіти під час експериментального дослідження проводилися серед ЕГ школярів один або два рази за місяць класним керівником спільно із вчителем фізичної культури.

Під час дослідження ми проводили фізкультхвилинки під час урочних занять, із застосуванням різноманітних фізичних вправ із сюжетною олімпійською спрямованістю, що сприяло збільшенню рухової активності (імітація різних рухів із різних видів спорту тощо). Фізкультхвилинки є короткочасним відпочинком для організму школяра, знімають втому та напруження, підвищують тонус м'язів, викликають в учнів позитивні емоції, а це як відомо, сприяє кращому засвоєнню матеріалу та підвищує працездатність. Змістом фізкультхвилинок були прості та зручні для виконання в класі фізичні вправи, тривалість їх була в межах 2–3 хвилин, після 20–30 хвилин навчання, також використовувалася весела та енергійна музика або мелодії. Комплекс вправ складався з 4–5 вправ для основних груп м'язів, а також для попередження порушень постави.

Рис. 4.8. Урочні форми організації олімпійської освіти

До позаурочних форм організації олімпійської освіти належать усі навчально-виховні заходи, що відбувалися у позаурочний час із залученням практично усіх учнів класу, школи (рис. 4.9): вікторини, спортивні свята, забави, КВВ, заходи, котрі залучали велику кількість учнів до організації та проведення заходів.

Рис. 4.9. Позаурочні форми організації олімпійської освіти

Окремою формою залучення учнів до олімпійських ідей ми відносимо різноманітні шкільні, міські, районні змагання, де відповідно велика кількість учасників ведуть напружену боротьбу за перемогу, прагнуть до самовдосконалення, намагаються проявляти ознаки чесної гри, формуються особистісні якості взаємодопомоги, поваги та дружби.

Олімпійський день та Олімпійський тиждень входить до переліку позаурочних форм, під час яких, поряд із змагальною діяльністю, мають місце проведення культурно-освітніх заходів, серед яких бесіди та виступи відомих спортсменів, тренерів, представників культури, громадських діячів.

Підсумовуючи результати експериментального впровадження олімпійської освіти у навчально-виховний процес учнів 4-х класів вдалося визначити основні форми роботи з батьками школярів, що сприяють покращенню елементарних знань з олімпійської тематики:

- підготовка в оформленні наочних матеріалів (стендів, емблем, декорацій, плакатів, мультимедійні засоби та ін.) з популяризації олімпійської освіти;
- залучення до позаурочних та позашкільних заходів учнів та їх батьків (змагання, свята, конкурси, вікторини та ін.);
- показові виступи та лекції батьків (родичів) на спортивну тематику;
- популяризація ідеалів та цінностей олімпізму під час проведення батьківських зборів, засідань батьківських комітетів;
- анкетування батьків з метою мотивування до удосконалення особистих знань з олімпійської тематики та залучення до спортивної діяльності;
- проведення лекцій, практичних, семінарських занять, консультацій, виступів фахівців з олімпійської освіти, фізичного виховання або спортсменів для батьків школярів.

Зміст різних заходів та уроків у школі продиктований вибором оптимальних засобів і методів, завдяки яким реалізовувався проект «Олімпійська освіта школярів» в кожній окремій школі, де проводився експеримент. На початку та наприкінці впровадження проекту «Олімпійська освіта школярів» проводився моніторинг вихідного та підсумкового контролю за рядом показників: рівень знань з олімпійської тематики, успішність навчання, рівень соматичного здоров'я, показники фізичної підготовленості, рівень захворюваності та відвідуваність спортивних секцій школярами.

Реалізація проекту передбачала проведення ряду заходів та етапів, які чітко взаємопов'язані та доповнюють один одного і на завершальному етапі

дозволили визначити ефективність проведених інновацій та їх доцільність у навчально-виховному процесі учнів початкових класів (рис. 4.10).

Проводилися бесіди та консультації з фахівцями освітньої галузі обласної державної адміністрації, міської ради м. Тернопіль та обласним керівництвом осередків післядипломної освіти, курсів підвищення кваліфікації вчителів, дирекцією шкіл і вчителями. На підготовчому етапі розроблялася структура та алгоритм впровадження проекту «Олімпійська освіта школярів» саме для учнів 4-х класів, теоретична інформація, підготовка зошитів з основ олімпійської освіти та спорту, методичних рекомендації для вчителів початкових класів. На початку навчального року (2012/2013 н.р.) серед учнів ЕГ та КГ (189 учнів) відбувалися вхідні (початкові) вимірювання показників фізичного стану (соматичного здоров'я, фізичної підготовленості), успішності навчання в школі, знань з питань олімпійської освіти та спорту, відвідуваності уроків і спортивних секцій та гуртків. Основний етап реалізації проекту передбачав проведення ряду спортивно-масових, навчально-виховних, оздоровчих та фізкультурних заходів, використання вчителями та учнями експериментальних класів шкіл наочних та роздаткових матеріалів із олімпійської освіти. На завершальному етапі експериментального дослідження проводилися вихідні (завершальні) контрольні випробування з показників фізичної підготовленості, соматичного здоров'я, реєструвалися показники відвідуваності уроків, секцій та частота пропусків занять по причині хвороби та визначався рівень теоретичних знань з олімпійської тематики учасників ЕГ і КГ школярів.

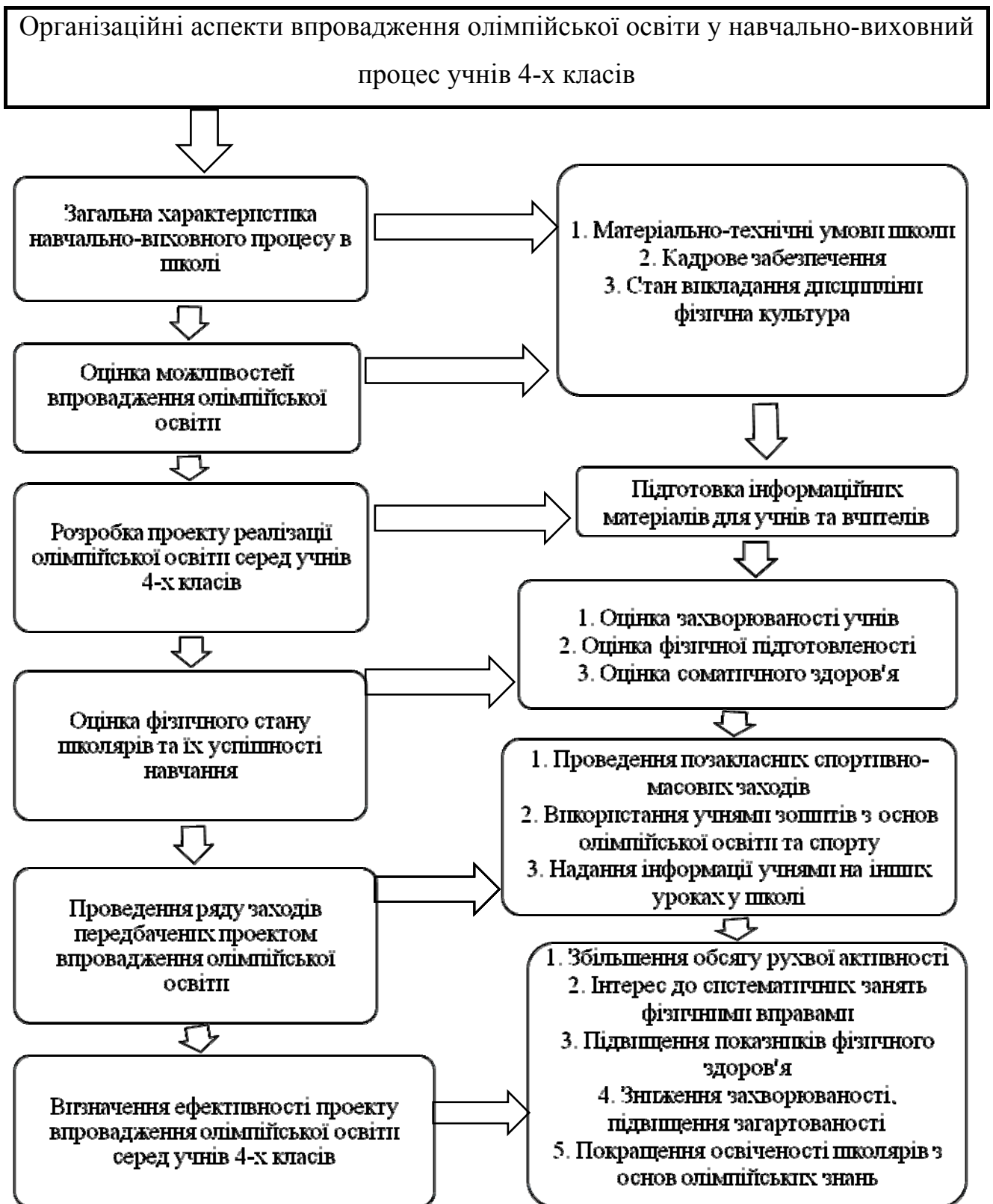

Рис. 4.10. Організаційні аспекти впровадження олімпійської освіти

Реалізація проекту «Олімпійська освіта школярів» передбачала проведення низки заходів у школі, зокрема, впровадження теоретичної складової з олімпійської освіти у кожен навчальний предмет для учнів 4-х класів, проведення позаурочних заходів за чітко визначеними рекомендаціями.

Використовуючи міжпредметні зв'язки ми доповнювали інформаційні матеріали з навчальних предметів елементами олімпійської освіти у відповідності до можливостей їх використання в навчальному процесі (табл. 4.5.–4.15).

Таблиця 4.5

Тематика навчального матеріалу з предмету «Українська мова» на основі олімпійської освіти

Урок	Тема і матеріали для вивчення
Мова і мовлення	
3	Усне і писемне мовлення. Складання розповіді за малюнками (малюнки з видів спорту та проведення Ігор Олімпіад).
Текст	
11	Текст-міркування. Складання тексту міркування за поданим твердженням, доказом і висновком. «Здоров'я – це стан повного фізичного, духовного і соціального благополуччя, а не лише відсутність хвороб або фізичних вад».
Частини мови. Іменник.	
40	Урок зв'язного мовлення. Переказ тексту «Прометей».
Частини мови. Дієслово.	
88	Урок розвитку зв'язного мовлення. Стислий переказ тексту «Інші Гераклові подвиги».
Частини мови. Прислівник.	
101	Урок розвитку зв'язного мовлення. Вибірковий переказ тексту «Ігри, що підкорили світ».
Повторення вивченого в 1–4 класах	
115	Перевірна робота. Списування тексту «Олімпійські ігри»

У навчальному процесі вивчення української мови використовувалося написання диктантів на олімпійську тематику, творів про видатних

спортсменів, популярні види спорту, Олімпійські ігри; переказ, переписування текстів на олімпійську тематику. Робота над текстами, пов'язаними з Олімпійськими іграми та спортивною діяльністю.

Таблиця 4.6

Тематика навчального матеріалу з предмету «Математика» на основі олімпійської освіти

Урок	Тема і матеріали для вивчення
Нумерація багатоцифрових чисел	
15	Читання і записування чотирицифрових чисел у межах 2000.
Одиниці вимірювання величини	
31	Одиниці вимірювання довжини. Один стадій. Визначення довжини світових рекордів з легкої атлетики в сантиметрах.
34	Одиниці вимірювання часу. Перетворення одиниць вимірювання часу. Перетворення часу пробігання дистанцій в секунди.
Додавання і віднімання багатоцифрових чисел	
45	Поняття про швидкість. Задачі на знаходження швидкості руху. Визначення швидкості бігу олімпійських чемпіонів.
Множення і ділення багатоцифрових чисел на одноцифрове число	
51	Письмове множення багатоцифрових чисел на одноцифрові.
53	Множення багатоцифрових чисел, що закінчуються нулями.
57	Правило обчислення площі прямокутника та його застосування.
67	Ділення багатоцифрових чисел на одноцифрові.
Множення і ділення багатоцифрових чисел на двоцифрове число. Міри часу.	
108	Письмове ділення трицифрових чисел на двоцифрові числа без остачі та з остачею.

Продовження табл. 4.6

111	Письмове ділення трицифрових чисел на двоцифрові числа. Задачі на знаходження середнього арифметичного.
125	Визначення тривалості подій за календарем. Давньогрецький історик Тімей та його календар.

Також протягом вивчення математики можна використовувалося розв'язування задач, прикладів, ребусів, загадок на олімпійську тематику, а також математичні диктанти, пов'язані з хронологією Ігор Олімпіад.

Таблиця 4.7

**Тематика навчального матеріалу з предмету «Читання» на основі
олімпійської освіти**

Урок	Тема і матеріали для вивчення
	Рости книголюбом
6	Урок позакласного читання. Міфи Стародавньої Греції.
	Усна народна творчість
11	Золоті зернятка народної мудрості. Прислів'я та приказки.
	Міфи народів світу
54	Культура Стародавньої Греції. Міф «Геракл»
	Сторінки з історії
61	Історія Олімпійських ігор Стародавньої Греції.
	З любов'ю до рідної землі
88	Урок позакласного читання. Гімн олімпійців України (сл. – Ю. Рибчинський).
	Світ у мені, і в світі я
104	Урок позакласного читання. Вікторина за міфами і легендами Стародавньої Греції, пов'язаних з Олімпійськими іграми.

Додатково вчителі використовували читання гімну олімпійців України, розділів «Олімпійської хартії» (символи), текстів про спортсменів, Олімпійські ігри, цінності олімпізму, досконалість дружба, повага, правила чесної гри, («fair play»), міфів та легенд давньої Греції, видатні подвиги античних героїв.

Таблиця 4.8

Тематика навчального матеріалу з предмету «Основи здоров'я» з використанням матеріалів з олімпійської освіти

Урок	Тема і матеріали для вивчення
2	Складові здоров'я: фізична, соціальна, психічна і духовна.
7	Формування правильної постави та запобігання сколіозу і плоскостопості. Формування здорового способу життя засобами фізичної культури
9	Поведінка учня. Ідеали та цінності олімпізму.
31	Вплив куріння, алкоголю та наркотиків на здоров'я. Навчись казати «ні!». Розповідь про здоровий спосіб життя.

Під час вивчення окремих розділів предмету «Основи здоров'я» використовувалися комплекси ранкової гімнастики, фізичні вправи для вдосконалення фізичних якостей, вправи для формування правильної постави та запобігання сколіозу та плоскостопості; вивчалися правила та норми здорового харчування; формувалися навички взаємодопомоги у повсякденному житті та у спортивній діяльності.

Таблиця 4.9

Тематика навчального матеріалу з предмету «Образотворче мистецтво» на основі олімпійської освіти

Урок	Тема і матеріали для вивчення
Образи природи у мистецтві.	
8	Вибір колірної гами для створення пейзажу за уявою (зображення спортивних майданчиків надворі).
Образи людей і тварин у мистецтві.	
9	Вірні друзі людини. Талісмани Олімпійських ігор. Специфіка об'ємного пластичного образу в скульптурі. Ліплення талісмана Олімпійських ігор (пластилін, глина).
11	Художньо-образна характеристика виразної силуетної форми. Створення зображення тварини, талісмана Олімпійських ігор (собака, кіт, вовк, ведмідь, лис та ін.) в техніці відтискування (естампу) (картон, акварельні фарби).
15	Спорт і рух. Пластична виразність об'ємної форми. Ліплення фігури спортсмена в русі (пластилін або гуаш).
Край, де я хотів би побувати	
18	Передавання певного стану та настрою природи за допомогою відтінків кольору. Зображення пейзажів міст або країн, де відбувались Ігри Олімпіад (Лондон, Сідней, Барселона, Мехіко та ін.) або Зимові Олімпійські ігри (Ванкувер, Турин, Нагано та ін.) (гуаш або акварельні фарби).
Художній образ у декоративно-ужитковому мистецтві та архітектурі	
25	Мистецький посуд. Створення і декоративне оздоблення силуету сувенірної чашки або тарілки на тему проведення в певному місті Олімпійських ігор (гуаш, акварельні фарби з білилами).

Продовження табл. 4.9

26	Ліпимо чудо-звіра. Створення художнього декоративного образу тварин (талісманів Олімпійських ігор) у ліпленні (глина або пластилін).
28	Архітектура як будівельне мистецтво. Створення ескізу спортивного майданчику з певних видів спорту. Футбольне поле, баскетбольний майданчик, легкоатлетичний стадіон (гуаш або акварельні фарби).
У світі добра і краси	
30	Особливості форми і пропорцій голови людини (обличчя). Створення портрету видатного спортсмена на думку учнів (гуаш або акварельні фарби).
32	Народне мистецтво витинанки. Виготовлення витинанки ескізу спортивної форми національної збірної України (білий або кольоровий папір).
33	Дружба дорожча за всяке багатство. Колективне виконання панно (стінгазети) на тему «Наш олімпійський клас»

Додатково на уроках з образотворчого мистецтва використовувались аплікації на спортивну тематику; малювання тварин (талісманів Олімпійських ігор), архітектурних споруд (стадіонів, спортивних залів), предметів (смолоскип), плакатів, прапорів країн, епізодів Олімпійських ігор та видів спорту.

Таблиця 4.10

Тематика навчального матеріалу з предмету «Музичне мистецтво» на основі олімпійської освіти

Урок	Тема і матеріали для вивчення
Музика мого народу	
5	Прослуховування гімну українських олімпійців (див. предмет «Читання»).

Продовження табл. 4.10

11	Вивчення національного гімну України. Сл. – П. Чубинського, муз. – М. Вербицького.
Музика єднає світ	
19	Прослуховування гімнів інших країн світу, Олімпійського гімну. Гімну українських олімпійців.
24	Прослуховування спортивних маршів. Спортивний марш (слова: Василь Лебедєв-Кумач, музика: Ісак Дунаєвський, обробка слів, переклад: Леонід Ковальчук).

Таблиця 4.11

Тематика навчального матеріалу з предмету «Трудове навчання» на основі олімпійської освіти

Урок	Тема і матеріали для вивчення
Людина і природа	
7	Робота з рослинними матеріалами. Виготовлення сувенірів із соломки або композицій із природних матеріалів на олімпійську тематику (екібана з національним колоритом спортивної України).
8	Природні форми у пластиці матеріалів. Виготовлення способом пап'є-маше посуду (тарілки на тему проведення Олімпійських ігор у рідному місті).
Я сам та інші люди	
13	Елементи дизайну костюма. Пошиття лялькових костюмів національної збірної України.
15	Подарунки і сувеніри до зимових та новорічних свят. Виготовлення ялинкових і різдвяних прикрас із різних матеріалів на олімпійську тематику (медалі, м'ячі, кубки та ін.).

Продовження табл. 4.11

16	Колективне конструювання виробів для прикрашання зовнішності людини. Виконання ескізу спортивної форми з певних видів спорту (легка атлетика, художня гімнастика, баскетбол або ін.)
Людина і знаки інформації	
18	Світ професій «Людина – знакові системи». Колективне виготовлення реклами «Правила Fair play в повсякденному житті» в різних техніках.
19	Давні та сучасні технології книгодрукування. Виготовлення записничків-блокнотів із буквами в алфавітному порядку та обкладинки до них на тему Олімпійських ігор.
20	Давні та сучасні технології книгодрукування. Виготовлення закладки до книг використовуючи вирізки із газет та журналів на олімпійську тематику.
22	Колективне створення книжки-саморобки «Наш олімпійський клас», де розміщуються фото, замітки, статті та інша інформація про спортивні успіхи класу, залучення їх до олімпійської освіти та спортивного руху.
Людина і техніка	
24	Моделювання техніки із різних матеріалів. Моделювання автомобіля для перегонів на змаганнях «Формула-1».
25	Моделювання техніки із різних матеріалів. Конструювання моделі для вітрильних перегонів.
Людина і художнє довілля	
30	Художні техніки декоративно-ужиткового мистецтва. Вишивання олімпійської емблеми (5 переплетених кілець різного кольору) в різних техніках: хрестиком, гладдю, низинкою
32	Художні техніки декоративно-ужиткового мистецтва. Бісерне низання. Виготовлення ланцюжка з бісеру синього та жовтого кольорів (національна тематика).

Продовження табл. 4.11

33	Елементи фітотерапії і фітодизайну. Колективне виготовлення панно на екологічну тему способами аплікації і флоромозаїки.
34	Творчі підсумкові заняття. Організація виставки учнів робіт виготовлених за різними техніками на тематику «Взаєморозуміння в дусі дружби і чесної гри».

Також на уроках трудового навчання виготовлялися аплікації з паперу, композиції з пластиліну, картонні упаковки на олімпійську тематику; використовувалась техніка оригамі та пап'є-маше на спортивну тематику, техніка карбування на фользі та пошиття за ескізами спортивної форми олімпійців, техніка ліплення з глини на спортивну тематику, різних круп, природніх матеріалів для виготовлення аплікацій; виготовлялися макети смолоскипів, медалей, прапорців, спортивної форми, закладок, плакатів, колективних композицій з різних підручних матеріалів і сувенірних тарілок.

Таблиця 4.12

Тематика навчального матеріалу з предмету «Іноземна мова» на основі олімпійської освіти

Урок	Тема і матеріали для вивчення
7	Оточення. Спілкування з однокласниками на спортивну тематику, заняття спортом, видатних спортсменів та види спорту
10	Відпочинок і дозвілля. Написання тексту доповіді на тему проведення активного дозвілля використовуючи спортивну діяльність, займаючись спортом, іграми з товаришами або ін.
15	Природа і навколишнє середовище. Написання міні-есе на тему «Навколишнє середовище та Олімпійські ігри»
19	Подорожі. Читання або розповідь про подорожі в країни (міста), де відбувались Олімпійські ігри

На уроках іноземної мови застосовувалося вивчення, переклад, читання текстів на теми: «Олімпійські ігри», «Видатні спортсмени», «Види спорту», «Спорт», «Країни та міста-організатори Ігор Олімпіад та зимових Олімпійських ігор», «Здоровий спосіб життя».

Таблиця 4.13

Тематика навчального матеріалу з предмету «Я і Україна. Громадянська освіта» на основі олімпійської освіти

Урок	Тема і матеріали для вивчення
Україна – рідний край	
3	За що шанують українців. Перегляд фільмів або презентацій про видатних спортсменів України (брати Клички, Андрій Шевченко, Сергій Бубка та ін.). Розповідь про спортивні та олімпійські успіхи українців на міжнародній арені.
Людина	
8	Людські чесноти. Основні цінності олімпізму.
11	Людина серед людей. Сутність та особливості «фейр плей».
Людина і суспільство	
26	Проблеми спорту та Олімпійських ігор. Підготовка доповіді учнями на тему проблематики сучасного олімпійського руху, зокрема допінг, чесна гра, комерціалізація.

Протягом вивчення предмету вчителями використовувалася література, інформація мережі Інтернет олімпійського спрямування, що опосередковано впливає на формування позитивних якостей особистості, розвиток інтелектуальних, моральних, етичних, естетичних та гуманістичних якостей, виховання громадянина-патріота.

Таблиця 4.14

Тематика навчального матеріалу з предмету «Я і Україна.

Природознавство» на основі олімпійської освіти

Урок	Тема і матеріали для вивчення
	Земля – наш космічний дім
8	Материки Землі. Характеристика міст, де відбувались Ігри Олімпіад та зимові Олімпійські ігри та на якій материках вони розташовані.
11	Охорона природи на Землі. Екологія та олімпійський рух.
	Наша Батьківщина – Україна
17	Олімпійські ігри в Україні. Ознайомлення дітей з проблемами популяризації сучасного олімпійського руху, зокрема, допінг, комерціалізація, політика, правила чесної гри та ін.
	Твій рідний край
30	Олімпійське сьогодні рідного краю. Підготувати короткі доповіді з малюнками або рисунками на тему проведення Олімпійських ігор у рідному місті (наприклад, Тернопіль).

Таблиця 4.15

Тематика навчального матеріалу з предмету «Фізична культура» на основі олімпійської освіти

Урок	Тема і матеріали для вивчення
2	Спорт та Олімпійські ігри.
4	Спорт у Стародавній Греції.
6	Легка атлетика. Видатні олімпійці, що перемагали на Іграх Олімпіад з легкої атлетики: Джесі Оуенс, Пааво Нурмі, Сергій Бубка, Валерій Борзов, Спірідон Луїс та ін.
9	Відновлення проведення Олімпійських ігор.
14	Футбол. Футбольні турніри: міжнародного та національного рівнів. Основні правила гри з футболу. Олімпійські чемпіони-українці.

Продовження табл. 4.15

19	Історія розвитку сучасних Олімпійських ігор.
27	Гімнастика. Олімпійські чемпіони з гімнастики: Стелла Захарова, Лариса Латиніна, Лілія Підкопаєва, Людмила Туріщева, Віктор Чукарін, Рустам Шаріпов, Борис Шахлін.
41	Зимові Олімпійські ігри. Українці, чемпіони зимових Олімпійських ігор.
45	Баскетбол. Популярність баскетболу в світі та в Україні.
49	Міста-господарі проведення Олімпійських ігор.
54	Лижна підготовка. Історія лижного спорту та види спорту, що входять в програму Зимових Олімпійських ігор.
61	Символіка та атрибутика Олімпійських ігор.
65	Гандбол. Основні правила гри в гандбол. Олімпійські чемпіони-українці.
66	Церемонії відкриття та закриття Олімпійських ігор.
71	Плавання. Олімпійські чемпіони з плавання: Яна Клочкова, Ян Торп, Майкл Феллпс та ін.
76	Міжнародний олімпійський комітет. НОК України.
82	Туризм. Позитивний вплив туризму та подорожей на формування світогляду підростаючого покоління.
88	Олімпійські чемпіони України.
94	Олімпійська освіта школярів.

Додатково на уроках фізичної культури, окрім надання теоретичної інформації та різної рухової активності, використовувалися перегляди фільмів і презентацій на спортивну і олімпійську тематику: «Види спорту», «Видатні спортсмени», «Ігри Олімпіад», «Зимові Олімпійські ігри», «Юнацькі Олімпійські ігри», «Спортивні споруди та майданчики», «Правила чесної гри» тощо.

В більшості навчальних дисциплін (українська мова, математика, іноземна мова, я і Україна та ін.) було включено розділи, присвячені олімпійській тематиці, доповнено матеріали конкретними фактами, датами, подіями з історії розвитку античних і сучасних Ігор Олімпіад, розповідями про олімпійських чемпіонів, діячів науки, мистецтва, філософів, які зробили вагомий внесок у розвиток олімпійського руху, розповідями про системи фізичного виховання Стародавньої Греції (Спарта, Афіни), про олімпійські види спорту в динаміці їх розвитку, про пам'ятники архітектури, твори мистецтва, що мають відношення до історії розвитку Олімпійських ігор; про роль сучасного олімпійського руху в боротьбі за мир; про закони і правила сучасного олімпійського руху – Олімпійську хартію [145].

Для більш ефективного проведення експерименту нами було розроблено експериментальний зошит з основ олімпійської освіти і спорту для учнів 4-х класів. Впровадження теоретичних знань з олімпійської освіти та спорту завдяки експериментальному зошиту надало додаткову можливість переконатись у доцільності використання методичних матеріалів, які здатні забезпечити належний рівень знань школярів. Зміст зошита з основ олімпійської освіти та спорту для учнів 4-х класів був продиктований обранням найбільш популярних та необхідних тем, зокрема, включав 12 розділів: «Спорт та Олімпійські ігри», «Спорт у Стародавній Греції», «Перші Олімпійські ігри», «Відновлення проведення Олімпійських ігор», «Історія розвитку сучасних Олімпійських ігор», «Зимові Олімпійські ігри», «Міста-господарі проведення Олімпійських ігор», «Символіка та атрибутика Олімпійських ігор», «Церемонії відкриття та закриття Олімпійських ігор», «Міжнародний олімпійський комітет», «Олімпійські чемпіони України», «Олімпійська освіта школярів».

На початку зошита після вступного слова автора зображені дві таблиці, в одній із них повинні були вноситись особисті результати учня з фізичної підготовленості та фізичного розвитку протягом навчального року у школі. В іншій записувались кількість змагань, тренувань, пропусків занять учнями. На жаль, далеко не всі школярі зуміли чітко та правильно вести облік цих

статистичних даних (причиною цьому є вік учнів – 9-10 років). Проте, ці перші спроби контролювати і стежити за власними успіхами та невдачами дають надію сподіватись на оптимізацію діяльності учнів у майбутньому, прагнення до постійного вдосконалення.

Після кожного розділу теоретичної інформації, де також мали місце окремі фото та малюнки, учням пропонувались різної тематики завдання, а саме:

- доповнення сканворду;
- написання переліку відомих видів спорту;
- розмальовування прапорів країн;
- малювання плакату Ігор Олімпіади;
- визначення виду спорту відповідно до поданого інвентарю та обладнання;
- малювання емблеми класу;
- малювання смолоскипу та медалей Ігор Олімпіади;
- зображення графічних малюнків (пиктограм);
- розмальовування олімпійських кілець та олімпійської форми;
- визначення відомих олімпійських чемпіонів України на фото;
- зображення грамоти нагородження;
- визначення видів спорту на фото.

Наприкінці зошита представлена таблиця з переліком завдань та іншими графами, де вчителі вносили результати виконаних завдань. Учителі (класні керівники) після виконання учнями завдань перевіряли та оцінювали роботу школярів, заштриховуючи відповідну кількість зірочок. Під час експериментального дослідження ми проводили лише ввідний інструктаж з учнями, пояснюючи, яким чином виконувати усі завдання. Ми не ставили на меті одразу у визначений проміжок часу здавати на перевірку вчителям зошити. Учні мали змогу протягом усього навчального року працювати із зошитами (читати, виконувати завдання), а наприкінці, у травні ці зошити слід було повернути для перевірки і відповідно нам для детального аналізу. Виконання

усіх завдань, що були представлені в зошиті передбачало також можливість залучення батьків для допомоги учням у вирішенні окремих завдань. Батьки школярів мали змогу отримати теоретичну інформацію з олімпійської тематики та відповідно підвищити свій рівень обізнаності з питань олімпійської тематики та спорту.

Окрім надання теоретичної інформації з олімпійської тематики, що в основному реалізовувалася, як контекстний компонент завдяки міжпредметним зв'язкам, в рамках проекту «Олімпійська освіта школярів» нами проводилася низка спортивно-масових заходів із залученням учнів експериментальної групи та їх батьків.

Проведення серії змагань з легкої атлетики передбачало включення найбільш простих та популярних видів вправ, що використовуються в процесі вивчення легкоатлетичних дисциплін у школі, наприклад:

- біг на 30 м (або 60 м);
- біг на витривалість (біг у поєднанні з ходьбою);
- метання малого м'ячика в ціль та на дальність;
- стрибок у довжину з місця;
- стрибок у довжину (висоту) з розбігу;
- естафета з поєднанням стрибків, бігу та метань.

Конкурси з визначенням кращої фотографії та малюнка на спортивну і олімпійську тематику, з оформлення стендів або стінгазет на тему зимових Олімпійських ігор відбувалися серед учнів ЕГ протягом навчального року. Основні вимоги та умови школярам пояснювали їхні вчителі, класні керівники, звертаючи головним чином увагу на те, що їхні роботи не повинні бути обов'язково самостійними, в цьому їм могли допомагати батьки, родичі. Залучення близьких родичів та батьків до виконання цих позашкільних завдань мало на меті зацікавити їх ідеями олімпізму та спорту спільною роботою над творчими завданнями.

Змагання з багатоборства «Юні гімнасти» проводилося з використанням олімпійських церемоній і включало в себе дисципліни, що використовувалися вчителями на уроках фізичної культури:

- перекид уперед – стрибок вгору – утримання основної стійки;
- перекид назад – стійка на лопатках – утримання на чотири рахунки;
- „міст” із положення лежачи або стоячи (з допомогою партнера);
- ходьба з випадами (5) по колоді заввишки 95–100 см;
- присідання на колоді та 2 повороти на 90 і 180 градусів – зіскок.

При цьому гімнастичні вправи могли бути доповнені, спрощені, ускладнені або змінені вчителями фізичної культури, проте залишатися доступними для учнів 4-х класів.

Лекція на тему «Історія Ігор Олімпіад» проводилася класним керівником під час позакласних заходів з можливістю відвідування її батьками школярів. Тематика самої лекції передбачала вибір вчителем матеріалу, що подавався учням, зокрема, можливий був вибір часового проміжку Ігор (з 776 р. до н.е. до 2012 р.), історії окремих видів спорту та дисциплін, спортсменів. Головним завданням при підготовці лекції було подання матеріалу з використанням наочних матеріалів (фото, картинки, журнали, презентації, фільми і т.д.) та у зрозумілій і простій формі.

Міні-ігри, що ми рекомендували проводити відбувалися за спрощеними правилами та на зменшених за розмірами майданчиках. Відповідно до наших рекомендацій вчителям пропонувалися варіанти з баскетболу, волейболу, футболу, бадмінтону (відповідно до матеріально-технічних умов школи) з можливістю доповнення певними правилами ігор для забезпечення належного рівня доступності усім учням 4-х класів та дотримання правил техніки безпеки на майданчиках.

Популяризація ведення здорового способу життя, дотримання правил гігієни, здорового та правильного харчування – були основними завданнями бесіди на тему: «Здоровий спосіб життя – здорова нація в майбутньому». Метою бесіди з учнями було якомога глибше ознайомити школярів з

основними факторами впливу на їхнє здоров'я та фізичний розвиток, оптимізувати їхню повсякденну діяльність у школі та вдома, довести до відома ключові ідеї, що розглядаються валеологією у старших класах.

Усі змагання та заходи, що проводились протягом навчального року, супроводжувалися олімпійськими церемоніями, веселою та бадьорою музикою, приміщення святково прикрашались плакатами, стінгазетами на олімпійську тематику. Проведення заходів відбувалось під керівництвом вчителів із залученням батьків учнів, а також за сприяння старшокласників, котрі залучались до підготовки, суддівства та проведення змагань. При підготовці та проведенні спортивно-масових заходів вчителі, відповідно до власного рівня обізнаності з тематики олімпійських знань та фізичного виховання корегували, доповнювали та вдосконалювали рекомендовані нами програми та плани заходів.

Додатково відображені основні матеріали експериментального дослідження у методичних рекомендаціях «Олімпійська освіта школярів», які розроблені для вчителів початкових класів загальноосвітніх шкіл, хоча можуть використовуватися і батьками школярів для популяризації ідеалів та цінностей олімпізму. Зміст рекомендацій наповнений теоретичною інформацією про олімпійську освіту, Олімпійські ігри, олімпійський рух, подані історичні та статистичні дані, а також інші додаткові матеріали, які повинні забезпечити вчителів елементарними знаннями про ідеали та принципи олімпізму.

Алгоритм реалізації проекту «Олімпійська освіта школярів» для учнів 4-х класів представлений у наступному вигляді на рисунку 4.11:

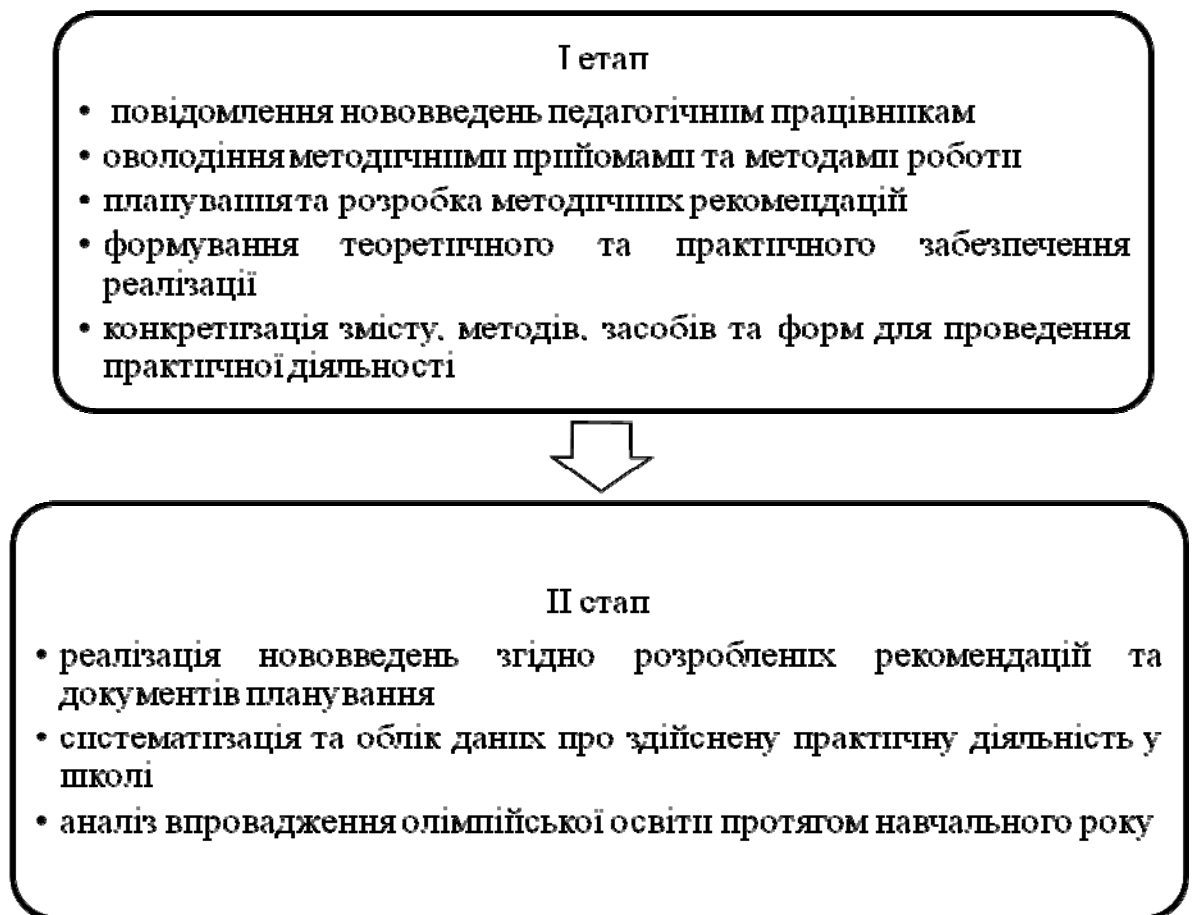

Рис. 4.11. Алгоритм реалізації проекту «Олімпійська освіта школярів»

Перший етап впровадження проекту передбачав організаційну підготовку вчителів з теоретичних аспектів олімпійської освіти у школі. Нами було проведено ряд заходів із педагогічними колективами шкіл (педагогічна рада, семінари, наради при директорі, індивідуальні консультації) з повідомлення нововведень, конкретизації методології інновацій, оволодінням методами роботи з дітьми та формування теоретичної і практичної бази для забезпечення реалізації проекту «Олімпійська освіта школярів».

Другий етап передбачав безпосередню реалізацію олімпійської освіти у навчально-виховному процесі учнів 4-х класів. Зокрема, втілення нововведення, реєстрація даних практичної діяльності та аналіз результативності процесу впровадження олімпійської освіти.

Керівництво, вчителі, батьки учнів та школярі у кожній школі по-різному сприймали та реалізовували запропонований нами інноваційний проект «Олімпійська освіта школярів» серед учнів 4-х класів, тим самим

підтверджуючи доцільність розробки уніфікованої системи олімпійської освіти для учнів кожної вікової групи та класу в школі.

Так, у школі № 10 м. Тернопіль проект «Олімпійська освіта школярів» завдяки дирекції та вчительському колективу був повністю реалізований. Окрім учнів 4-х класів до проведення різних заходів у школі залучалися старшокласники, котрі активно долучалися до підготовки, суддівства та проведення заходів та змагань («Юні гімнасти», «Олімпійці серед нас», «Малі Олімпійські ігри» та ін.). Інтеграція олімпійських ідеалів серед учнів початкових класів сприяла залученню до виконання творчих робіт (стінгазети, фотографії, малюнки) батьків школярів, котрі допомагали та одночасно ставали дотичними до олімпійських та спортивних ідей.

Педагогічний колектив школи № 23 м. Тернопіль активно сприяє популяризації олімпійської освіти загалом та одними з перших в Тернопільській області долучилися до реалізації окремих проектів під керівництвом НОК та ОАУ на Всеукраїнському рівні. В школі особливу зацікавленість серед учнів різного віку викликали лекції та бесіди, що організовувалися у спортивних залах із використанням проекторів для презентацій. Особливу популярність серед учнів школи мають секції боротьби, туризму і баскетболу завдяки активній роботі тренерів та наявності належних умов для тренувань та занять, що також сприяє зростанню рівня знань з олімпійської тематики школярів на основі правил чесної гри (fair play). На думку вчителів та керівництва школи, завдяки впровадженню олімпійської освіти серед учнів 4-х класів вдалося мотивувати дітей до прагнень гармонійного розвитку, освіченості, вихованості, моральності та толерантності. Після завершення експерименту низка заходів (конкурси з визначенням кращої фотографії, лекції на олімпійську тематику та легкоатлетичні змагання) за активного сприяння популяризації олімпійської освіти батьків учнів уже стали традиційними для школярів 4-х класів.

Загалом, у школах № 10 та № 23 м. Тернопіль матеріально-технічні умови та обладнання відповідають належним нормам для забезпечення проведення

навчально-виховної діяльності з школярами. Майданчики, стадіони, смуги перешкод, легкоатлетичні сектори, що розташовувалися на території шкіл дозволяли максимально ефективно реалізовувати фізкультурно-оздоровчу, спортивно-масову та урочну діяльність з школярами. Олімпійська освіта викликала зацікавленість і підтримку всіх учасників навчально-виховного процесу (учнів, вчителів, батьки), котрі були дотичні до експериментального дослідження.

У школі №1 м. Бучач організаційні основи олімпійської освіти вдалося реалізувати завдяки позитивно налаштованим педагогам, батькам та старшокласникам, котрих залучали до волонтерського руху школи. В школі були створені умови для формування і виховання свідомого громадянина, поєднуючи розумове, духовне та фізичне виховання в єдине ціле. Хоча існують певні недоліки із матеріально-технічною базою школи, проте організація позакласної роботи та урочна діяльність на основі експериментального проекту «Олімпійська освіта школярів» сприяли формуванню особистості учня, його творчих здібностей, вихованості та освіченості (на основі міжпредметних зв'язків). Волонтерський рух, що активно розвивався протягом експерименту вдалося зберегти та розвивати після його завершення. Проведення спортивно-масових та інших заходів передбачених планом з експериментального впровадження олімпійської освіти серед учнів 4-х класів були доповнені проведенням прогулянок та очищення навколишніх територій («Чисте довкілля»). Ідеали та цінності олімпізму активно пропагує також керівництво школи, залучаючи вчителів та батьків учнів школи до різного роду спортивно-масових, оздоровчих заходів, що відбуваються в місті.

Школа №2 у м. Збараж практично повністю реалізувала запропоновані урочні та позаурочні заходи, використовуючи методичні рекомендації для проекту «Олімпійська освіта школярів». Експериментальні класи активно впроваджували ідеї олімпізму в класі: стінгазети, стенди, фотографії та малюнки, книги на олімпійську та спортивну тематику, плакати з відомими спортсменами. Окрім цього, зросли показники мотивації учнів до занять у

спортивних секціях і відвідуваності уроків фізичної культури. Для проведення позакласних заходів та спортивних свят учні ЕГ активно готувалися, а на теоретичні заходи (лекція, бесіда) запрошувалися також батьки школярів для залучення і їх до олімпійських ідеалів та цінностей.

Характеризуючи форми організації діяльності учнів у процесі інтеграції олімпійської освіти відзначаємо значний спектр форм (як урочних, так і позаурочних), за яких можна вдосконалити навчально-виховний процес у школі, зокрема: підготовкою плакатів, стінгазет, стендів та інших розробок; проведення круглих столів, конференцій, семінарів за участю педагогів, батьків, школярів, науковців, спортсменів для обміну досвідом та ін.

Особливе місце у цьому процесі належить вчителю фізичної культури у школі та класним керівникам (класоводам), адже саме з їхньої подачі та під їхнім керівництвом відбуваються практично усі заходи. Методична та педагогічна грамотність вчителів у даному випадку виходять на перший план, креативність у підборі засобів та методів, позитивна емоційна та моральна складова характеру, прагнення до самовдосконалення повинні бути невід'ємними рисами педагога. Використовуючи методичні рекомендації з основ олімпійської освіти та власні напрацювання, педагоги максимально вдосконалили навчально-виховний процес з метою всебічного та гармонійного розвитку особистості школяра і залучення їх до загальнолюдських й олімпійських цінностей, ведення здорового способу життя в майбутньому.

4.3. Ефективність впровадження проекту «Олімпійська освіта школярів» у навчально-виховний процес учнів молодшого шкільного віку (на прикладі школярів 4-х класів)

Під час експериментального дослідження були отримані показники обізнаності школярів з олімпійської тематики, соматичного здоров'я, фізичної підготовленості школярів, результати успішності навчання та захворюваності. Результати визначались на початку (жовтень 2012 р.) та наприкінці (травень

2013 р.) навчального року. Аналізуючи отримані показники учасників ЕГ та КГ визначались середні результати по кожному окремому показнику, динаміку зрушень, що відбулися протягом експериментального дослідження.

Зміни, що мали місце серед учасників ЕГ і КГ, дозволили з високим рівнем достовірності стверджувати про ефективність експериментального використання олімпійської освіти у навчально-виховному середовищі учнів 4-х класів. Показники соматичного здоров'я та фізичної підготовленості дозволили оцінити фізичний стан учнів молодших класів та відповідно оптимізувати рухову активність школярів і визначити основні показники фізичної підготовки учнів 4-х класів відповідно до сприятливих періодів розвитку окремих рухових якостей. Результати анкетування та вивчення освіченості дозволили розробити методичні рекомендації для вдосконалення теоретичної складової навчання учнів у школі. Показники успішності навчання у школі та кількість пропущених уроків дозволяють оцінити вплив використання засобів олімпійської освіти учнів 4-х класів та відповідно проаналізувати ефективність запропонованої системи олімпійської освіти.

4.3.1. Сформованість знань з олімпійської тематики учнів 4-х класів

Наприкінці 2012/2013 навчального року було проведено повторне ідентичне анкетування учасників ЕГ і КГ з питань олімпійської тематики. Питальник для школярів складався із тих самих запитань, на які вони відповідали на до початку експериментального дослідження (дод. А.4, В, В.2-В.8, Д).

Запитання №4 анкети надало нам можливість визначити кількість дітей, які зайняті відвідуванням спортивних секцій та гуртків (рис. 4.12). Відповіді учнів до та після експериментального дослідження визначили приріст на 11,11% (11 учнів) школярів ЕГ, котрі розпочали їх відвідувати, а учні КГ не суттєво змінили своє ставлення до відвідування спортивних секцій. Відповідно до результатів, отриманих із анкетувань учнів, можна стверджувати про

ефективність експериментального дослідження серед учнів ЕГ на відмінну від КГ.

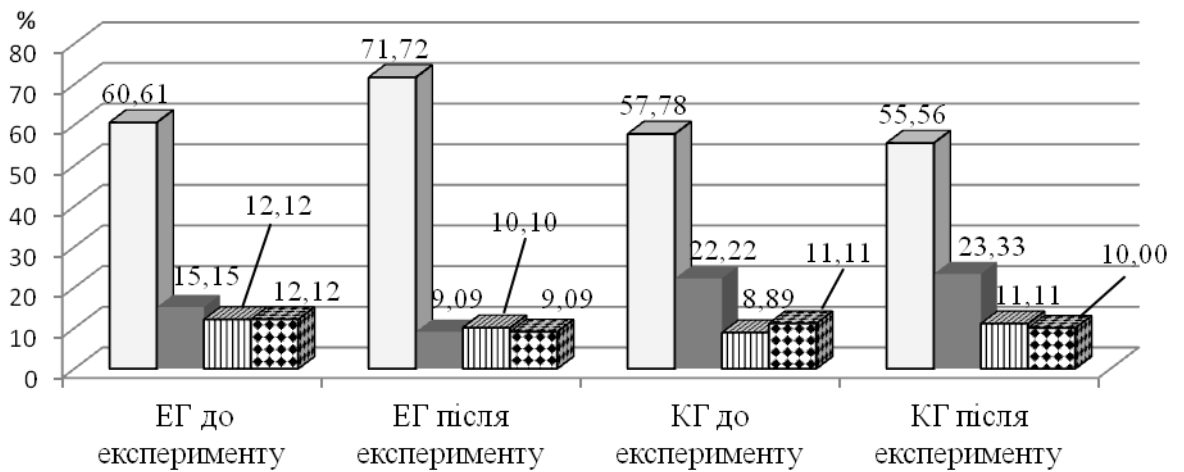

Рис. 4.12. Відвідуваність учнями спортивних секцій

□ - так; ■ - ні; ▨ - відвідував, тепер ні; ▩ - ні, але планую розпочати.

Наступні запитання були більшою мірою спрямовані на визначення саме поінформованості школярів у напрямку олімпійського спорту та освіти. Серед відповідей на запитання про місце започаткування проведення Олімпійських ігор абсолютну більшість отримав варіант: „Стародавня Греція” – ЕГ: 53,54% (53); КГ: 42,22% (38) (рис. 4.13). Саме серед учнів ЕГ значно зросла кількість правильних відповідей: з 35,35% (35) до 53,54% (53). Відповіді учасників КГ не надали однозначної думки більшості.

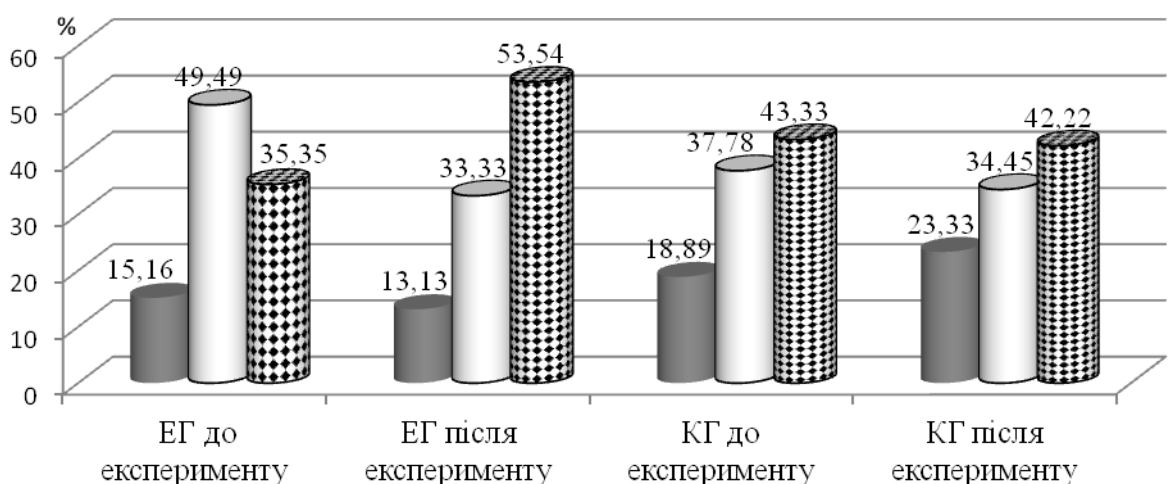

Рис. 4.13. Місце започаткування Олімпійських ігор (на думку школярів)

■ - Стародавній Китай; □ - Стародавній Рим; ▩ - Стародавня Греція.

Досить різноманітними виявились відповіді школярів на запитання: „Через який проміжок часу проводяться Олімпійські ігри сучасності?“. Лише після експерименту учні ЕГ надали більшу кількість правильних відповідей: 39,39% (39) – до, 52,53% (52) – після. Учні КГ лише на 2,22% (2) збільшили кількість вірних відповідей.

Обираючи відповіді на наступне запитання, в учнів виникли значні проблеми, адже на початку навчального року лише 18,18% (18) учнів ЕГ та 33,33% (30) КГ правильно відповіли (рис. 4.14). Уже після завершення експерименту кількість учнів ЕГ, що вірно обрали довжину однієї стадії на Стародавніх іграх – зросла: з 18,18% (18) до 31,32% (31). Варіант відповіді, де вказувалась відстань 100 м також був досить поширеним до та після експериментального дослідження, особливо серед школярів КГ.

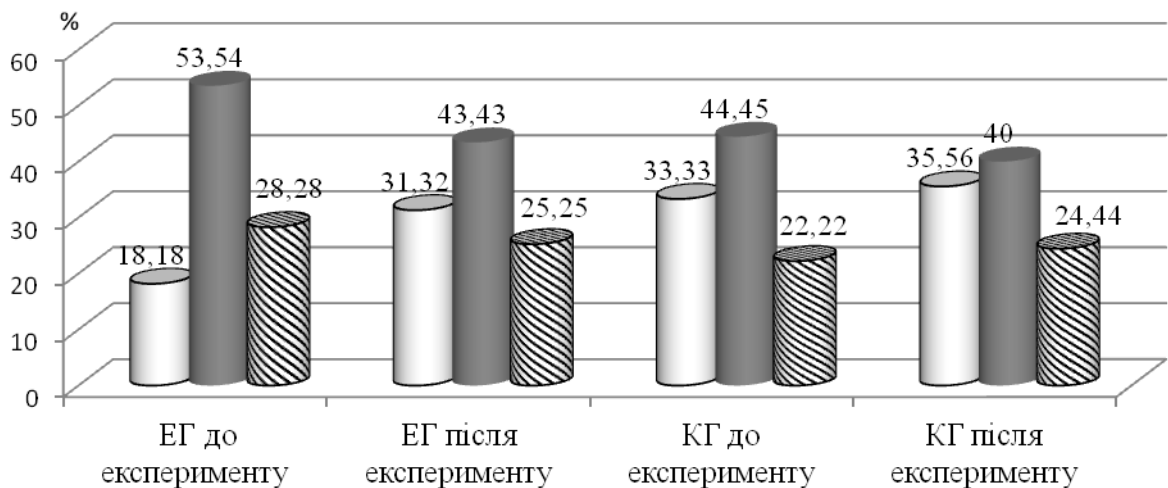

Рис. 4.14. Довжина однієї стадії на Стародавніх Олімпійських іграх (на думку учнів)

□ - 192,27 метрів; ■ - 100 метрів; ▨ - 152,37 метрів

У наступному запитанні анкети слід було обрати види спорту, що входили до програми Стародавніх Олімпійських ігор. Відповіді школярів в даному запитанні в більшості були позитивними, адже і до і після експерименту кількість правильних варіантів складала більшість: ЕГ: 54,55% (54) – до; 63,64% (63) – після; КГ: 48,89% (44) – до і після, але все ж приріст у 9,09% (9) відчутний серед учасників ЕГ.

Варіанти відповідей на визначення засновника сучасного олімпійського руху викликали складнощі серед учнів (рис. 4.15). Адже постаті Х. А. Самаранча, С. Н. Бубки та П. де Кубертена багатьма були почуті вперше. На початку навчального року відповіді були отримані практично ідентичні в обох групах: ЕГ: 26,27% (26), 43,43% (43), 30,30% (30); КГ: 23,33% (21), 51,11% (46), 25,56% (23). А після проведених експериментальних інновацій учні ЕГ з упевненістю обрали вірну відповідь: з 30,30% (30) до 40,40% (40).

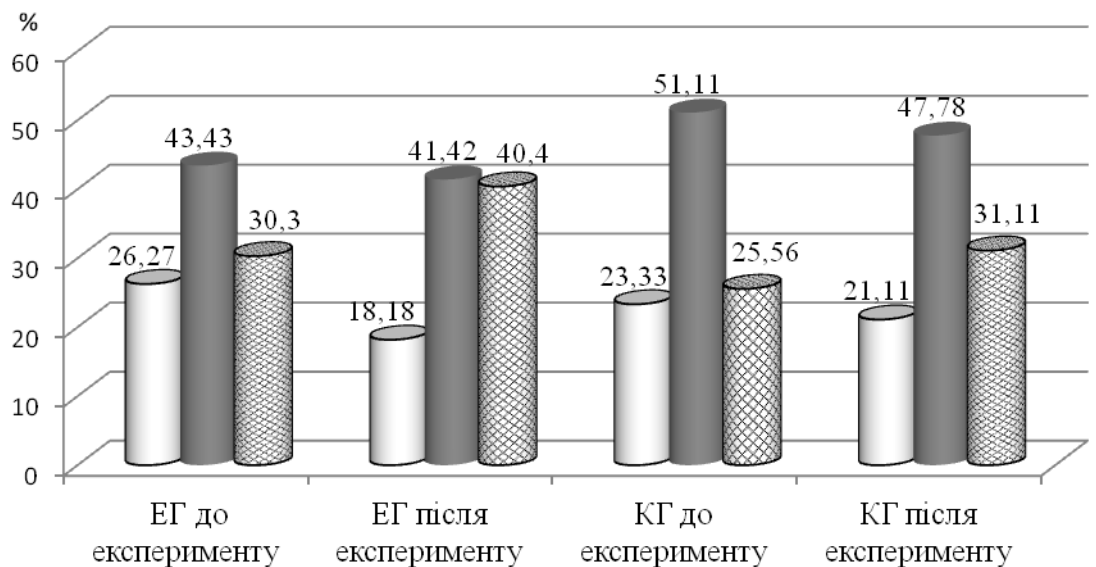
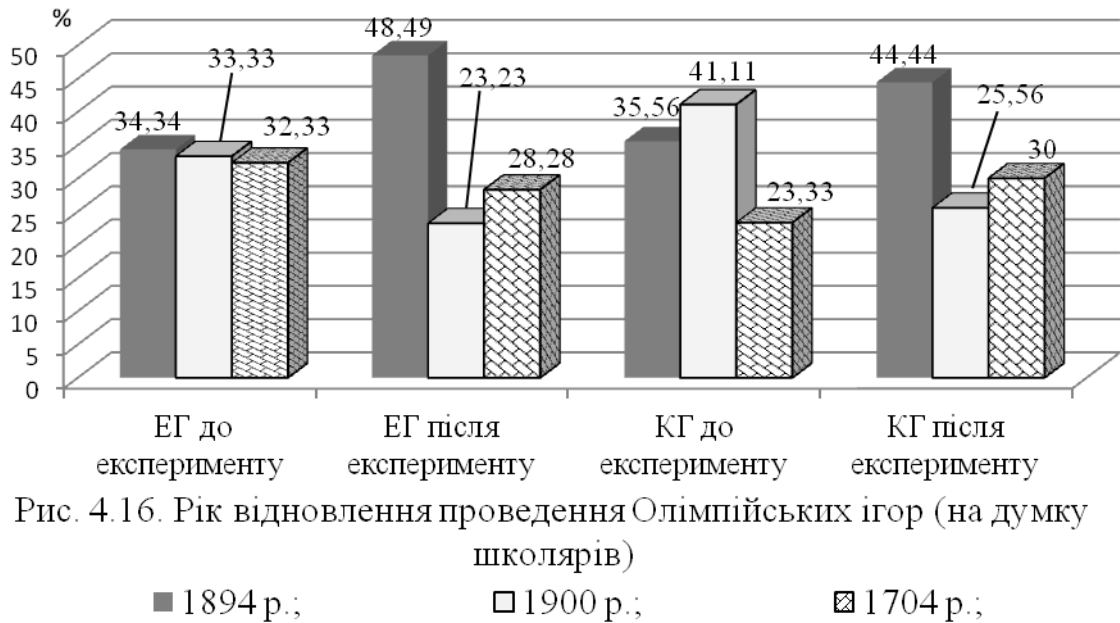

Рис. 4.15. Засновник Олімпійського руху (на думку учнів)

□ Хуан Антоніо Самаранч; ■ - Сергій Бубка; ▨ - П'єр де Кубертен

Значні труднощі при виборі правильного варіанту виникли з визначенням року відновлення проведення Олімпійських ігор (рис. 4.16). На початку навчального року однозначної відповіді не було отримано як серед ЕГ, так і серед КГ учасників. Наприкінці навчального року усі учні виявились більш обізнаніші, але все таки учасники ЕГ дещо випередили школярів з КГ: ЕГ – з 34,34% (34) до 48,49% (48); КГ – з 35,56% (32) до 44,44% (40).

У наступному запитанні слід було визначити основний правовий документ олімпійського руху. Серед трьох варіантів учням доволі складно було обрати правильну відповідь. Все ж таки учасники EG після проведеного експериментального дослідження продемонстрували кращі знання і обрали вірний варіант дещо більшою кількістю учнів: 38,38% (38), а у KG – 37,78% (34).

Варіанти відповідей на запитання про рік проведення перших зимових Олімпійських ігор, в деякій мірі, завдали труднощів при виборі, але навіть до експериментального дослідження учасники EG більшою кількістю обрали варіант „1924р.” – 38,38% (38). Після дослідження таких учнів EG виявилось – 43,43% (43), а от учасників KG, які вірно відповіли збільшилось на 4,45% з 31,11% (28) до 35,56% (32).

При аналізі відповідей учасників на запитання про вибір олімпійського гасла сучасності можна було констатувати практичну рівність результатів EG і KG до та після дослідження. Також, відзначаємо значну кількість, майже половину респондентів, які обрали правильний варіант. Приріст кількості учасників EG склав 4,04% (4), а KG – 3,34% (3), то ж обізнаність школярів саме у цьому питанні не зазнала значних змін під впливом експериментальної роботи.

Відповіді ж на наступне запитання про визначення зображення на олімпійському прапорі є дещо схожим з попередніми, адже в ньому значна частина учнів обрали правильний варіант (п'ять олімпійських кілець), що є свідченням загальної освіченості школярів з олімпійського спорту (рис. 4.17). Збільшення кількості учнів ЕГ, що відповіли правильно склала: 57,58% (57) – до та 72,73% (72) – після експерименту, а КГ: 53,33% (48) – до та 60,00% (54) – після.

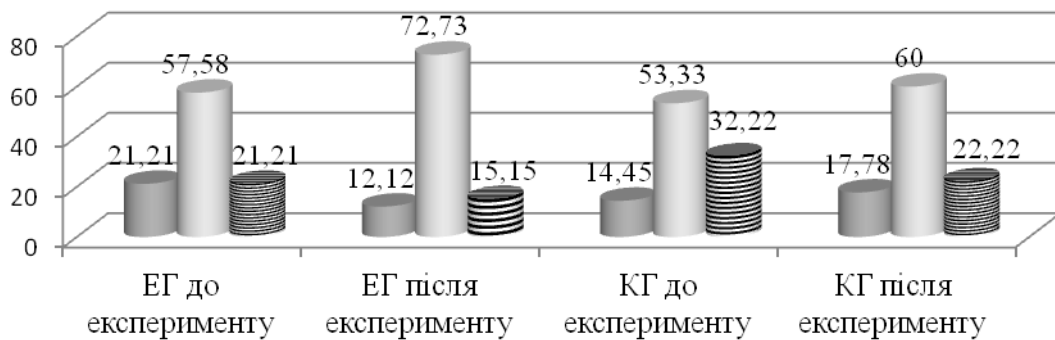

Рис. 4.17. Олімпійський прапор сучасності (на думку учнів)

- Аполлона і Геракла;
- п'ять олімпійських кілець;
- ≡ знак олімпійської солідарності.

Значна частина респондентів відповіли правильно на запитання про предмет, що використовується при передачі естафети олімпійського вогню (рис. 4.18). Серед учасників ЕГ і КГ дещо зросла кількість варіантів з правильними відповідями і після експерименту з 57,58% (57) до 69,70% (69) і з 53,33% (48) до 58,89% (53) – відповідно.

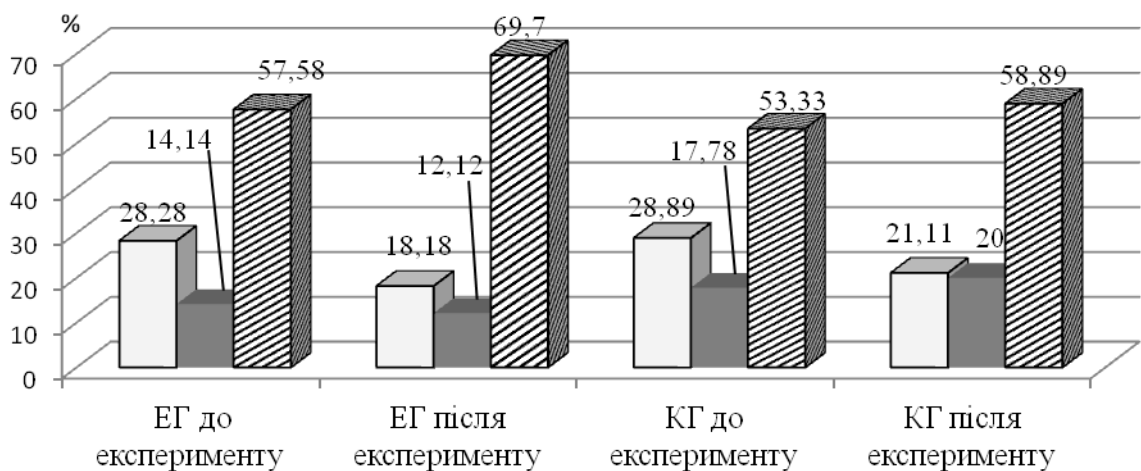

Рис. 4.18. Предмет, що передають під час олімпійської естафети (на думку учнів)

- - обруч;
- - стрічку;
- ▨ - смолокип.

Важко було визначитись учням з обранням головного керівного органу олімпійського руху сучасності. Учасники ЕГ (38,38%) і КГ (38,89%) до проведення експериментального дослідження не визначились чітко із варіантом правильної відповіді. Лише наприкінці експерименту кількість вірних варіантів зросло до 52,53% (52) у ЕГ і до 44,44% (40) у КГ.

Приємною несподіванкою виявились відповіді учнів на запитання про кількість гравців однієї команди з волейболу, котрі одночасно перебувають на майданчику. Учасники ЕГ і КГ виявились досить обізнаними, зокрема 53,54% (53) і 51,11% (46), а от після – 59,60% (59) і 52,22% (47) відповідно у ЕГ і КГ. Відзначаємо приріст кількості учнів ЕГ після експерименту склав 6,06% (6).

Наступне запитання також було дотичним до окремих видів спорту. Слід було визначити вид спорту, котрий називають „королевою спорту” (рис. 4.19). На початку навчального року учасників КГ виявилось більше – 45,55% (41) на відмінну від ЕГ – 38,38% (38). А наприкінці таких учнів виявилось більше серед обох груп: ЕГ – 50,51% (50), КГ – 50% (45). То ж результати цих відповідей свідчать про те, що понад 50% школярів наприкінці 4-го класу уже знають про такий популярний вид спорту, як легка атлетика.

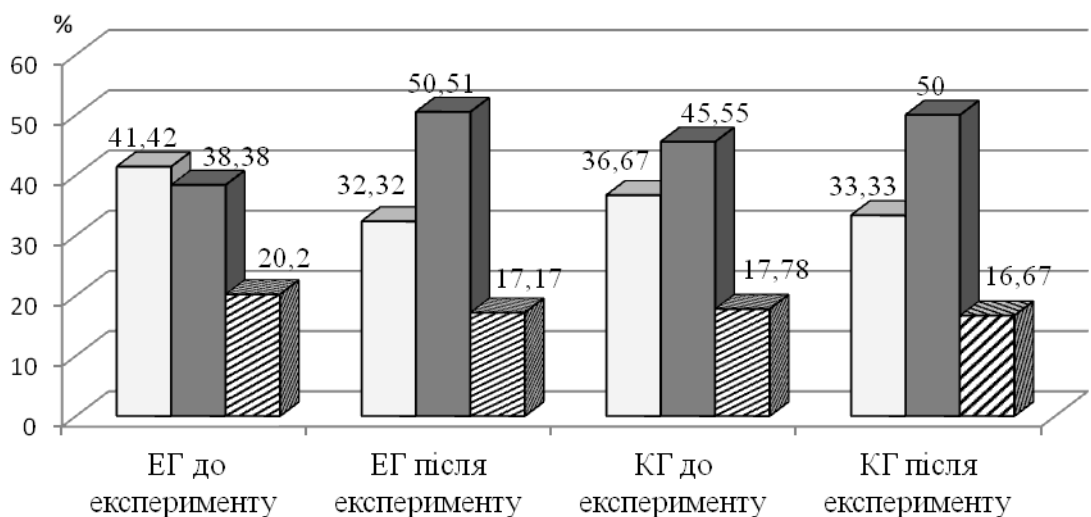

Рис. 4.19. Визначення школярами виду спорту за терміном „Королева спорту”

□ - художня гімнастика; ■ - легка атлетика; ▨ - синхронне плавання.

Деякі різні думки виявили школярі при визначенні дисципліни бігу в легкій атлетиці на 42195 м (рис. 4.20), але все таки учні ЕГ після

експериментального дослідження продемонстрували результати на 14,15% (14) кращі. На початку навчального року думки як учасників ЕГ, так і КГ були практично ідентичні: ЕГ – 40,40% (40), КГ – 45,56% (41).

Одне із заключних запитань також виявилось складним у визначенні очільника НОК України. Постаті інших видатних українських спортсменів у варіантах відповідей лише додали труднощів при виборі. Проте у порівнянні з результатами до та після експерименту кількість учасників, які правильно обрали С. Н. Бубку збільшилось серед обох груп респондентів: ЕГ: з 27,27% (27) до 38,38% (38); КГ: з 37,78% (34) до 45,56% (41).

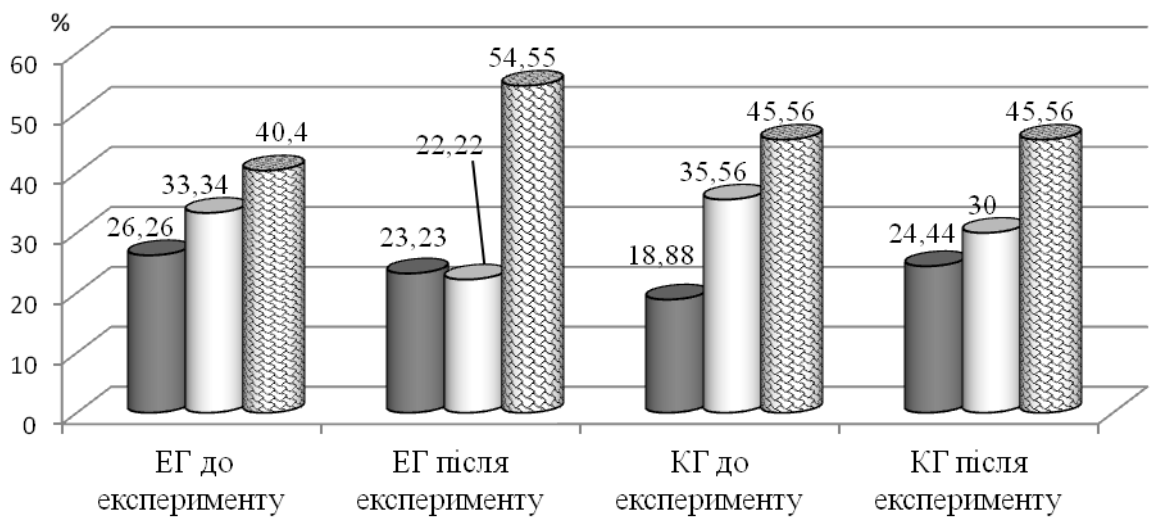

Рис. 4.20. Визначення школярами виду спорту за дистанцією бігу на 42195 м

■ - багатоборство; □ - спринт; ▣ - марафон.

Наступне запитання було спрямоване на визначення видатних Олімпійських чемпіонів незалежної України. Відомі постаті олімпійського та професійного спорту, напевно, були загальновідомі, але вірно визначитись з окремим переліком саме українських чемпіонів виявилось не під силу усім школярам. Після експериментального дослідження таких було значно більше серед ЕГ учнів з 39,39% (39) до 51,52% (51), але й у КГ також відчутно зростає кількість таких учнів з 50% (45) до 55,56% (50).

Два заключні запитання були відкритого типу і передбачали внесення вірних варіантів, а саме відомих спортсменів та видів спорту, що були б відомі учням. Учні ЕГ продемонстрували значно кращі знання після експерименту: на

86 видів спорту назвали більше, ніж на початку, а от учні КГ на 59, але вихідний рівень учнів ЕГ був кращим на 124. У запитанні з визначення спортсменів отримали досить схожі результати: збільшення в ЕГ на 107 правильних відповідей, а у КГ на 63. Отже, результати двох завершальних запитань підтвердили більш високий рівень знань з олімпійської освіти і спорту школярів ЕГ.

Підсумовуючи результати анкетування до та після проведення експериментального дослідження, ми узагальнили та порівняли показники та визначили, що учні ЕГ в середньому продемонстрували позитивні зрушення на 13,4 % (від +4% до 42%), а от відповіді школярів КГ були кращими наприкінці експерименту на 5,5 % (від -2 % до +34 %). За результатами відповідей на всі запитання анкети учнів ЕГ були отримані більш позитивні результати, ніж серед КГ, за виключенням лише одного запитання. Відповідно, позитивні зрушення у відповідях учнів ЕГ пояснюються впровадженням ряду інноваційних заходів серед визначеного контингенту досліджуваних, що дозволяє стверджувати про ефективність застосування основ олімпійської освіти загалом серед учнів 4-х класів та додаткового наповнення теоретичними відомостями навчально-виховного процесу школярів.

4.3.2. Показники фізичної підготовленості учнів 4-х класів

Повторне тестування за показниками фізичної підготовленості відбувалось у травні 2013 р. (таб. 4.16). Результати після проведення експерименту свідчать про значні відмінності між показниками ЕГ і КГ ($P \leq 0,001$), де більш достовірні та позитивні зрушення відбулись саме у ЕГ школярів (дод. Е).

Результати бігу на 30 м учасників ЕГ (хл. – $6,22 \pm 0,03$; дів. – $6,31 \pm 0,02$) були на високому рівні навчальних досягнень. Учасники КГ продемонстрували дещо нижчі результати, зокрема, хл. – $6,42 \pm 0,04$, що відповідає середньому рівню та дів. – $6,69 \pm 0,04$ (високий рівень). Практична рівність результатів

хлопчиків та дівчаток пояснюється віком дітей (9–10 років), коли дозування навантажень швидкісного характеру на заняттях та показники окремих тестів суттєво не відрізняються.

Показники витривалості учнів наприкінці навчального року в усіх групах були оцінені, як високі. Хлопчики КГ ($1227,9 \pm 21,14$) і ЕГ ($1364,28 \pm 19,13$) показали значно вищі результати від норми (1200 м) для учнів 4-х класів. Дівчатка ЕГ ($1230,23 \pm 17,56$) також значно перевершили показник норми (1000 м), а от учениці КГ ($1002,12 \pm 22,81$) практично виконали рекомендовані нормативи. Високі показники виконання вправ для розвитку витривалості серед школярів 4-х класів обумовлено фізіологічними процесами інтенсивного розвитку, високим загальним показником рухової активності, що і сприяє демонстрації відповідного рівня навчальних досягнень у школі. Але, на жаль, з кожним наступним навчальним роком результати тестування фізичних здібностей з розвитку витривалості поступово знижуються, щоразу менша кількість хлопчиків та дівчаток здатні продемонструвати належні для їхнього віку високі показники.

Високі показники були зафіксовані також при визначенні гнучкості школярів. Хлопчики ЕГ ($7,58 \pm 0,24$) та КГ ($5,79 \pm 0,25$) при оцінюванні середніх показників лише дещо перевищили показник належного рівня (3 см). Результати дівчаток ЕГ ($10,69 \pm 0,32$) та КГ ($7,57 \pm 0,28$) також були вищими за належні норми (5 см). Слід відзначити суттєві відмінності між показниками ЕГ і КГ ($P \leq 0,001$) серед хлопчиків та дівчаток. Розвиток гнучкості в даному віці є одним з пріоритетних завдань фізичного виховання, адже і вік сприяє даному факту, що відповідно пояснюється позитивними результатами тестувань.

Наступним показником, що характеризував силові якості школярів було підтягування на перекладині. Результати хлопчиків ЕГ ($6,21 \pm 0,28$) і КГ ($4,46 \pm 0,24$) можна оцінити, як високі. Силові показники дівчаток ЕГ ($15,09 \pm 0,24$) та КГ ($11,85 \pm 0,34$) також оцінюються, як високі, лише у КГ зафіксовані результати середнього рівня. Саме з 10–11 років силові здібності дівчаток уже розвиваються менш інтенсивно у порівнянні з хлопчиками, що

можна констатувати за результатами нашого експерименту та провідних фахівців з фізичного виховання школярів.

Таблиця 4.16

Показники фізичної підготовленості учнів КГ (n=90) і ЕГ (n=99) після експерименту (P<0,001)

Показники		ЕГ		КГ		t
		X _{сер.}	m	X _{сер.}	m	
Біг на 30м (сек)	♂	6,22	0,03	6,42	0,04	3,59
	♀	6,31	0,02	6,69	0,04	6,92
Біг з ходьбою (м)	♂	1364,28	19,13	1227,90	21,14	4,78
	♀	1230,23	17,56	1002,12	22,81	7,92
Нахил тулуба (см)	♂	7,58	0,24	5,79	0,25	5,09
	♀	10,69	0,32	7,57	0,28	7,13
Підтягування (разів)	♂	6,21	0,28	4,46	0,24	4,63
	♀	15,09	0,24	11,85	0,34	7,66
Човн. біг 4×9м (сек)	♂	12,53	0,04	12,83	0,06	3,63
	♀	12,63	0,03	13,11	0,05	7,34
Стр. у дов. з місця (см)	♂	154,64	2,28	138,37	2,86	4,43
	♀	145,69	1,72	128,72	2,14	6,16

Показники розвитку спритності школярів ЕГ і КГ відповідали результатам середнього рівня. Зокрема, учасники КГ (хл. – $12,83 \pm 0,06$; дів. – $13,11 \pm 0,05$) демонстрували результати дещо нижчі від належних норм ($13,0$ – дів. та $12,5$ – хл.). Показники хлопчиків ЕГ становили $12,53 \pm 0,04$, що також відповідає середньому рівню, а от дівчатка ЕГ продемонстрували час на рівні $12,63 \pm 0,03$, що становить високий рівень досягнень. Показники розвитку спритності підтвердили отримані результати швидкісних якостей, проте даний тест є досить умовним, адже його використання в даному віці є досить сумнівним з точки зору інформативності.

Завершальний показник характеризував розвиток швидкісно-силових якостей (стрибок у довжину з місця). Отримані дані в обох групах дорівнюють високому рівню. Показники хлопчиків становили: $154,64 \pm 2,28$ (ЕГ) та $138,37 \pm 2,86$ (КГ), а дівчаток – $145,69 \pm 1,72$ (ЕГ) і $128,72 \pm 2,14$ (КГ). Інформативність даного показника свідчить про високий рівень швидкісно-силових якостей учнів 4-го класу та можливість його активного розвитку засобами фізичного виховання.

Відповідно до обов'язкових комплексних тестів оцінювання стану фізичної підготовленості школярів (за „Фізична культура” 1–4 кл., 2006 р. [204]) ми провели аналіз отриманих результатів і визначили, що по всіх показниках учні продемонстрували можливості відповідно до оцінки в 1 бал (2 бали макс.). Лише показники „човникового” бігу були дещо меншими, ніж інші результати, що пояснюється не достовірністю даного показника саме для учнів 1–4-х класів.

Підсумовуючи результати тестування до та після проведення експериментального дослідження відзначаємо кардинальні покращення серед учнів ЕГ та КГ на досить високому рівні достовірності ($P \leq 0,001$) (таб. 4.17). Найбільш суттєві зрушення відбулися у показниках розвитку гнучкості та сили, що пояснюється сензитивними періодами даних фізичних якостей та наслідком систематичних занять фізичними вправами. Також покращення показників розвитку окремих фізичних якостей саме серед школярів ЕГ пояснюється експериментальним використанням цілої низки позакласних заходів, самостійних занять фізичними вправами, відвідуванням спортивних секцій та наданням школярам інформації олімпійського спрямування.

Показники розвитку швидкості (біг на 30 м) зросли у ЕГ на 10% (хл.) та 12% (дів.), у КГ на 8% (хл.) та 7% (дів.), що є практично ідентичними результати, хоча в даному випадку слід відзначити невелику різницю між результатами (0,48–0,72 сек) на різних етапах дослідження. Відповідні позитивні зрушення відбулися в обох групах учнів з великою достовірністю ($P \leq 0,001$). Низькі показники у відсотковому співвідношенні, навіть у ЕГ, є

результатом того, що часові проміжки (0,62–0,72) в результатах є короткими, тому суттєвих зрушень важко очікувати протягом одного навчального року. Проте, ефективність експериментальної методики підтверджується кращими результатами саме серед учнів ЕГ.

Показники витривалості також зазнали змін після повторного тестування, зокрема більш виражені зрушення відбулися у ЕГ (на 20% – хл. та 29% – дів.), ніж у КГ (11% – хл. і 14% – дів.), що в основному є наслідком збільшення рухової активності учнів ЕГ, регулярних самостійних занять та відвідування спортивних секцій. Показники серед учнів ЕГ зросли на 358,14 м (дів.) та 278,57 м (хл.) більше, ніж вони долали на початку навчального року. Безумовно, покращення результатів школярів у тестуванні ходьби у поєднанні з бігом є підтвердженням систематичних занять учнів фізичними вправами, особливо бігом та спортивними і рухливими іграми і відповідно розвитком кардіореспіраторної системи та вдосконаленням загальної витривалості.

Приріст результатів гнучкості школярів 4-х класів відзначаємо серед обох груп учнів, проте більш суттєво це відбулось на прикладі ЕГ (на 43% – хл. та 47% – дів.). Показники КГ також покращились у хлопчиків та дівчаток на 27% і 29% відповідно, що підтверджує природне збільшення саме гнучкості у даному віці. Завдяки віковим особливостям зростання показників гнучкості констатуємо і серед обох груп досліджуваних (ЕГ, КГ). А більш суттєве покращення гнучкості учнів ЕГ підтверджує ефективність запропонованої методики вдосконалення розвитку фізичних якостей школярів, зокрема, завдяки збільшенню часу загальної рухової активності та систематичним заняттям різними фізичними вправами.

Таблиця 4.17

Показники фізичної підготовленості учнів КГ (n=90) і ЕГ (n=99) до та після експерименту (P<0,001)

Показники			До експерименту		Після експерименту		Δ	Δ,%	t	n
			X _{Сер.}	m	X _{Сер.}	m				
Біг на 30м (сек)	КГ	♂	6,94	0,05	6,42	0,04	0,51	8	7,30	43
		♀	7,17	0,05	6,69	0,04	0,48	7	6,44	47
	ЕГ	♂	6,85	0,06	6,22	0,03	0,62	10	8,76	56
		♀	7,04	0,05	6,31	0,02	0,72	12	11,88	43
Біг з ходьбою (м)	КГ	♂	1093,02	22,40	1227,9	21,14	134,88	11	4,37	43
		♀	859,57	22,64	1002,12	22,81	142,55	14	4,43	47
	ЕГ	♂	1085,71	20,42	1364,28	19,13	278,57	20	9,95	56
		♀	872,09	24,24	1230,23	17,56	358,14	29	11,96	43
Нахил тулуба (см)	КГ	♂	4,23	0,24	5,79	0,25	1,55	27	4,35	43
		♀	5,38	0,25	7,57	0,28	2,19	29	5,69	47
	ЕГ	♂	4,32	0,28	7,58	0,24	3,26	43	8,84	56
		♀	5,69	0,34	10,69	0,32	5	47	10,53	43
Підтягування (разів)	КГ	♂	2,79	0,21	4,46	0,24	1,67	38	5,17	43
		♀	9,59	0,33	11,85	0,34	2,25	19	4,71	47
	ЕГ	♂	2,89	0,27	6,21	0,28	3,32	53	8,41	56
		♀	8,97	0,37	15,09	0,24	6,11	41	13,55	43
Човниковий біг 4×9м. (сек)	КГ	♂	13,22	0,07	12,83	0,06	0,38	3	3,9	43
		♀	13,63	0,06	13,11	0,05	0,51	4	5,91	47
	ЕГ	♂	13,30	0,07	12,53	0,04	0,77	6	8,6	56
		♀	13,66	0,07	12,63	0,03	1,02	8	13,1	43
Стрибки у довжину з місця (см)	КГ	♂	128,02	2,64	138,37	2,86	10,34	7	2,65	43
		♀	110,74	2,23	128,72	2,14	17,97	14	5,8	47
	ЕГ	♂	131,78	2,54	154,64	2,28	22,85	15	6,67	56
		♀	112,79	2,74	145,69	1,72	32,9	23	10,16	43

Силові можливості школярів наприкінці навчання у 4-му класі мають природні задатки до інтенсивного покращення показників. На підтвердження даних тверджень ми отримали результати в яких хлопчики покращили їх на 38% (КГ) та 53% (ЕГ), що обумовлене значною зацікавленістю саме хлопчиків різними силовими вправами. Саме у даному віці (9–10 років) може розпочинатися усвідомлене та цілеспрямоване відвідування окремих спортивних секцій, самостійно виконувати певні види силових вправа (підтягування, згин. і розг. рук в упорі та ін.) проявлятися прагнення учнів

демонструвати якомога кращі показники саме з силової підготовки. Дівчатка ЕГ покращили свої результати на 41%, а КГ на 19%, що підтверджує ефективність впровадження експериментальних засобів. В рамках експериментального проекту силові навантаження учнями виконувалися на уроках фізичної культури, під час спортивних заходів, відвідуючи спортивні секції, а також самостійно, що відповідно забезпечило значне зростання результатів наприкінці навчального року навіть серед дівчаток.

Розвиток спритності ми оцінювали за стандартизованою вправою („човниковий біг” 4×9 м). Результати звичайно зросли відносно початкових даних, але це пояснюється в основному природнім фізичним розвитком і відповідно покращенням показників фізичної підготовленості. Не суттєво результати ЕГ (6% – хл. і 8% – дів.) відрізнялись від КГ (3% – хл. і 4% – дів.), що пояснюється сумнівною достовірністю використання саме даного показника під час оцінки розвитку фізичних якостей серед учнів молодшого шкільного віку. Складність виконання самої вправи учнями та неточність у фіксації часу для виконання завдання можуть бути ключовими причинами низької ефективності застосування „човникового бігу” з учнями початкових класів.

Незначний приріст показників швидкісно-силових якостей відзначаємо в обох групах: ЕГ – хл. на 15%, дів. на 23%; КГ – хл. на 7%, дів. на 14%. Не суттєве покращення пояснюється початком природного розвитку швидкісно-силових якостей, який настає у 10–11-річному віці, проте саме з цього віку слід інтенсивно їх розвивати та приділяти більше уваги. Невисокі показники (у відсотках) є свідченням того, що задля росту результатів вправ швидкісно-силового спрямування варто більше часу приділяти розвитку та вдосконаленню саме цих якостей, а не різносторонньої підготовки. Проте, використовуючи експериментальний проект впровадження олімпійської освіти та діючу програму з фізичного виховання у школі (в меншій мірі) вдалося досягти певного рівня розвитку швидкісно-силових здібностей школярів.

Загалом, за даними Українського інституту стратегічних досліджень МОЗ України (2013 р.), лише 30% дітей шкільного віку можуть виконати фізичні

нормативи без ризику для здоров'я. Лише у 18–24% дітей процеси відновлення функціонального стану організму після виконання нормативів відбуваються сприятливо. За результатами нашого експериментального дослідження серед школярів Тернопільської області, вдалося досягти суттєвого збільшення рухової активності школярів та завдяки отриманим результатам з фізичної підготовленості переконатися у достовірності отриманих даних.

4.3.3. Зміни показників соматичного здоров'я учнів 4-х класів

Наприкінці 2012/2013 навчального року нами було проведено повторне оцінювання показників соматичного здоров'я учнів КГ та ЕГ. Оцінювалися та порівнювалися з належними нормами ті ж показники, що й на початку навчального року, зокрема зріст, маса тіла, ЖЄЛ, АТ, ЧСС та динамометрія кисті (дод. Л).

Після проведення експериментального дослідження окремі показники (таб. 4.18) дещо змінилися, зокрема, довжина тіла серед хлопчиків збільшилася до $141 \pm 0,63$ (ЕГ) і $142,2 \pm 0,71$ (КГ). При порівнянні показники довжини тіла збільшилися практично однаково, проте серед учнів КГ дещо більше, але серед обох експериментальних груп ці дані є навіть дещо більшими від норм (136,3–139,3 см) для хлопчиків даного віку. Маса тіла хлопчиків збільшилася і також у ЕГ ($35,23 \pm 0,64$) на більші показники, ніж у КГ ($34,95 \pm 0,74$), що перевищує показники норм (29–30,2 кг) для даного віку на 4–5 кг і може бути свідченням негативної тенденції серед учнів молодшого шкільного віку. Показники дівчаток після експерименту в обох групах є практично ідентичними, як для довжини тіла (ЕГ – $138,95 \pm 0,54$; КГ – $138,74 \pm 0,67$), так і для маси тіла (ЕГ – $32,69 \pm 0,61$; КГ – $33,17 \pm 0,77$). Довжина тіла дівчаток відповідала середнім показникам норм, лише у КГ показник є дещо меншим, а от маса тіла, на жаль, перевищує рекомендовані норми (29,1–30,2 кг) на 2–3 кг в середньому. Особливого занепокоєння викликають показники маси тіла як хлопчиків, так і

дівчаток, що є проблемою не тільки вітчизняних школярів, але за межами країни.

Активна популяризація здорового способу життя, збільшення рухової активності, здорове харчування, залучення до спортивних секцій школярів саме з даного віку повинно створити передумови для формування здорової нації. Значний позитивний доробок можуть внести в дану проблематику батьки учнів та їх вчителі, як особи, що можуть на особистому прикладі продемонструвати гармонійне поєднання якостей духу, волі, розуму та тіла, як еталон для наслідування, на що концентрує свою увагу саме олімпійська освіта підростаючого покоління.

Таблиця 4.18

Антропометричні та функціональні показники школярів ЕГ(n=99) та КГ(n=90)

Показники	ЕГ					
	Хлопчики (n=56)			Дівчатка (n=43)		
	До експерименту	Після експерименту	Зміни	До експерименту	Після експерименту	Зміни
Довжина тіла (см)	139,8 ±0,65	141±0,63	+1,2 (0,85%)*	137,79 ±0,59	138,95 ±0,54	+1,16 (0,84%)*
Маса тіла (кг)	34,01±0,69	35,23±0,64	+1,22 (3,58%)	31,97±0,75	32,69±0,61	+0,72 (2,25%)
ЖЄЛ (мл)	1483,92 ±22,97	2001,78 ±22,37	+517,86 (34,89%)*	1327,9 ±23,33	1713,95 ±22,68	+386,05 (29,07%)*
Динамометрія (кг)	10,8±0,45	16,5±0,54	+5,7 (52,77%)*	6,74±0,61	12,41±0,49	+5,67 (84,12%)*
ЧСС (уд./хв.)	75,1±0,7	75,1±0,42	-	79,02±0,94	75,74±0,53	-3,28 (4,15%)*
АТ _{сис.} (мм.рт.ст.)	112,58 ±1,11	107,64±0,9	-4,94 (4,38%)	113,16 ±1,48	107,48 ±1,01	-5,68 (5,01%)

Продовження табл. 4.18

Показники	КГ					
	Хлопчики (n=43)			Дівчатка (n=47)		
	До експерименту	Після експерименту	Зміни	До експерименту	Після експерименту	Зміни
Довжина тіла (см)	140,48 ±0,72	142,2±0,71	+1,72 (1,22%)*	137,36 ±0,74	138,74 ±0,67	+1,38 (1%)*
Маса тіла (кг)	34,58±0,93	34,95±0,74	+0,37 (1,06%)	32,08±0,98	33,17±0,77	+1,09 (3,39%)
ЖЄЛ (мл)	1790,69 ±22,26	1797,67 ±19,86	+6,98 (0,38%)	1523,4 ±23,15	1655,31 ±25,67	+131,91 (8,65%)*
Динамометрія (кг)	12,81±0,49	12,97±0,54	+0,16 (1,24%)	6,78±0,45	9,7±0,44	+2,92 (43,06%)*
ЧСС (уд./хв.)	78,18±0,76	77,58±0,64	-0,6 (0,76%)	79,23±0,76	79,19±0,46	-0,04 (0,05%)
AT _{сист.} (мм.рт.ст.)	113,2±1,62	107,9±1,07	-5,3 (4,68%)	111,17 ±1,58	105,31 ±0,77	-5,86 (5,27%)

Примітка. * – позитивна динаміка приросту показників ($p \leq 0,05$).

Результати визначення ЧСС серед ЕГ і КГ, досліджуваних на обох етапах експериментальної роботи, були практично однакові (хлопчики – 75,1–78,18; дівчатка – 75,74–79,23), які відповідають середньостатистичним нормам (68–108 уд./хв.) для учнів 4-х класів (9–10 років) і є показником діяльності серцево-судинної системи та загального фізичного розвитку школярів. Досить великі умовні межі норм ЧСС пояснюються гетерохроністю процесів активного розвитку та росту дитини для даного віку.

Результати кистьової динамометрії на початку експерименту серед хлопчиків та дівчаток були досить низькими, і лише наприкінці експерименту хлопчики ЕГ (16,5±0,54) змогли досягти показників (16,5±3,1) належних для однолітків. Решта учасників незначно покращили власні досягнення, найбільш суттєво це також вдалось також дівчаткам у ЕГ – 12,41±0,49, що практично відповідає нормам (14,4±2,6) для школярів 4-х класів. Достовірність показників динамометрії може викликати певні сумніви лише через загальну складність при виконанні замірів, тобто школярам важко зосередитися на демонстрації максимальних зусиль саме через м'язи кисті, проте порівняльні показники є ідентичним для двох груп досліджуваних.

Результати артеріального тиску у хлопчиків ЕГ склали 112,58±1,11 і 107,64±0,9 на початку та наприкінці дослідження відповідно, а серед КГ –

113,2±1,62 і 107,9±1,07 відповідно. Схожими виявилися результати серед дівчаток: 113,16±1,48 (на початку) та 107,48±1,01 (наприкінці) у ЕГ, 111,17±1,58 (на початку) і 105,31±0,77 (наприкінці) у КГ. Визначивши та порівнявши показники АТ на початку та наприкінці експерименту в обох групах досліджуваних, можна констатувати позитивні результати, що характерні нормам (100–122 мм.рт.ст.) для даного віку школярів. Інформативність даних АТ для визначення загального фізичного стану є сумнівною, враховуючи можливу непропорційність у розвитку окремих систем організму, а от при дозуванні фізичного навантаження варто враховувати.

На початку експерименту показники життєвої ємності легень були вищі серед хлопчиків КГ (1790,69±22,26), ніж ЕГ (1483,92±22,97), а от наприкінці навчального року ситуація змінилась зовсім протилежно: у ЕГ показник складав 2001,78±22,37, а у КГ – 1797,67±19,86. Схожа ситуація виникла серед дівчаток, де на початку було зафіксовано – 1327,9±23,33, а наприкінці – 1713,95±22,68 (ЕГ). Результати КГ (1523,4±23,15 та 1655,31±25,67 – відповідно) значно різнились з ЕГ, хоча в ході дослідження більш позитивні зрушення відбулись саме у ЕГ дівчаток. В загальному за показниками ЖЄЛ хлопчиків (2396–2532 мл) та дівчаток (1987–2025 мл) визначали досить низькі результати, що зовсім не відповідають належним нормам і є свідченням низьких резервів дихальної та киснево-транспортної систем організму учнів. Активне залучення учасників ЕГ до систематичних занять фізичними вправами сприяло покращенню показників ЖЄЛ, на відміну від решти учнів (КГ), котрі займалися на шкільною навчальною програмою.

Показники індексу Робінсона (таб. 4.19) на початку експерименту відповідали середньому рівню серед хлопчиків і дівчаток: в ЕГ серед хлопчиків – 84,03±1,17, в КГ – 88,2±1,66, а в дівчаток – 89,16±1,76 (ЕГ) та 87,78±1,69 (КГ). А от наприкінці експерименту результати покращились серед обох груп, проте серед учасників ЕГ показники відповідають рівню вищому за середній і становили 80,42±0,77 у хлопчиків і 80,83±0,89 у дівчаток. У контрольній групі

показники хлопчиків були на тому самому рівні, але позитивні зрушення все ж таки відбулись – $83,13 \pm 1,04$ у хлопчиків та $82,95 \pm 0,73$ у дівчаток.

Таблиця 4.19

Морфо-функціональні індекси школярів ЕГ(n=99) та КГ(n=90)

ЕГ				
Показники	Хлопчики (n=56)		Дівчатка (n=43)	
	До експерименту	Після експерименту	До експерименту	Після експерименту
Життєвий індекс, мл/кг	$43,8 \pm 0,79$	$57,14 \pm 0,96^*$	$42,02 \pm 1,1$	$52,74 \pm 1,14^*$
Силовий індекс, %	$32,28 \pm 1,59$	$47,41 \pm 1,81^*$	$20,83 \pm 1,86$	$38,55 \pm 1,88^*$
Індекс Робінсона, ум. од.	$84,03 \pm 1,17$	$80,42 \pm 0,77^*$	$89,16 \pm 1,76$	$80,83 \pm 0,89^*$
Проба Руф'є, відн. од.	$8,63 \pm 0,23$	$9,2 \pm 0,14^*$	$9,16 \pm 0,25$	$9,53 \pm 0,18^*$
КГ				
Показники	Хлопчики (n=43)		Дівчатка (n=47)	
	До експерименту	Після експерименту	До експерименту	Після експерименту
Життєвий індекс, мл/кг	$52,88 \pm 1,35$	$51,76 \pm 1,03$	$48,38 \pm 1,25$	$50,48 \pm 1,18^*$
Силовий індекс, %	$36,86 \pm 1,74$	$37,44 \pm 1,68$	$21,21 \pm 1,37$	$29,51 \pm 1,52^*$
Індекс Робінсона, ум. од.	$88,2 \pm 1,66$	$83,13 \pm 1,04^*$	$87,78 \pm 1,69$	$82,95 \pm 0,73^*$
Проба Руф'є, відн. од.	$9,01 \pm 0,21$	$9,56 \pm 0,18^*$	$9,52 \pm 0,19$	$10,04 \pm 0,18^*$

Примітка. * – позитивна динаміка приросту показників ($p \leq 0,05$).

Характеризуючи отримані результати, слід відмітити, що показники після проведення експериментального дослідження у ЕГ та КГ збільшились, і, отже, знизилася оцінка в балах, хоча й не досить суттєво. Отримані показники швидкості відновних процесів учнів можна розцінювати, як негативні, але слід враховувати складність та об'єктивність вимірів при отриманні вихідних даних. На початку експерименту індекс у хлопчиків складав – $8,63 \pm 0,23$ (ЕГ), $9,01 \pm 0,21$ (КГ) та у дівчаток – $9,16 \pm 0,25$ (ЕГ), $9,52 \pm 0,19$ (КГ). Наприкінці навчального року були отримані наступні показники: хлопчики – $9,2 \pm 0,14$ (ЕГ),

9,56±0,18 (КГ) і у дівчаток – 9,53±0,18 (ЕГ), 10,04±0,18 (КГ), що оцінюється як середній рівень (2 бали).

Характеризуючи на початку експерименту силові якості школярів отримали результати низького рівня (0 балів): 32,28±1,59 (ЕГ), 36,86±1,74 (КГ) у хлопчиків і 20,83±1,86 (ЕГ), 21,21±1,37 (КГ) у дівчаток. Після експерименту були зафіксовані наступні показники: 47,41±1,81 (ЕГ), 37,44±1,68 (КГ) серед хлопчиків та 38,55±1,88 (ЕГ), 29,51±1,52 (КГ) у дівчаток. Тільки показник у хлопчиків ЕГ, на відмінну від інших учасників експерименту, виявився на рівні нижчому за середній (1 бал), що є позитивним результатом експериментальної роботи.

Початкове визначення життєвого індексу надало досить різноманітні результати: в хлопчиків – 43,8±0,79 в ЕГ (низький рівень) та 52,88±1,35 в КГ (середній), а у дівчаток 42,02±1,1 в ЕГ (нижче середнього) та 48,38±1,25 в КГ (середній). Після ж проведення експерименту результати, що характеризують функціональний стан дихальної системи значно суттєвіше покращились в ЕГ, а саме до 57,14±0,96 у хлопчиків та 52,74±1,14 у дівчаток, що відповідає середньому рівню (2 бали), а у КГ становили 51,76±1,03 у хлопчиків та 50,48±1,18 у дівчаток, що також відповідає середньому рівню, але при цьому показники дещо вищі серед ЕГ.

За результатами повторного тестування школярів для визначення та оцінки соматичного здоров'я (таб. 4.20) серед учнів 4-х класів можна стверджувати про ефективність використання експериментальних засобів та методів, адже серед ЕГ школярів рівень здоров'я зріс до показників середнього рівня (6–10 балів). У хлопчиків ЕГ показник становив 8,28±0,34 на відміну від КГ, де він виявився 5,95±0,34 (нижче середнього) ($P \leq 0,001$). Серед дівчаток також відзначаємо значний приріст показника ЕГ до 7,67±0,36 у порівнянні з 5,97±0,40 (нижче середнього) у КГ ($P \leq 0,01$). Отже, результати експрес-оцінки рівня соматичного здоров'я учнів 4-х класів свідчить про позитивні зрушення саме у ЕГ досліджуваних.

Таблиця 4.20

Показники соматичного здоров'я учнів КГ і ЕГ наприкінці експерименту

Стать	Хлопчики (n=99)		Дівчатка (n=90)	
Групи	ЕГ (n=56)	КГ (n=43)	ЕГ (n=43)	КГ (n=47)
X	8,28	5,95	7,67	5,97
m	0,34	0,34	0,36	0,40
t	4,74		3,13	
P	□0,001		□0,01	

Характеризуючи зміни у показниках соматичного здоров'я школярів слід відмітити позитивні зрушення серед учнів ЕГ районних центрів та м. Тернополя на відміну від КГ (таб. 4.21). Зокрема, учні ЕГ тернопільських шкіл покращили показники на 35% (хлопчики на 2,76 бали, дівчатка на 2,75 бали). У районних центрах також покращення відбулись на 35% (3,03 бали) і 32% (2,42 бали) відповідно серед хлопчиків та дівчаток. Серед КГ учасників також відбулись покращення показників, проте вони були не суттєвими ($P \square 0,05$).

Варто відмітити, що серед усіх учасників експерименту початковий рівень соматичного здоров'я оцінювався як нижче середнього, що є свідченням негативної тенденції фізичного розвитку підростаючого покоління. Наприкінці навчального року при аналогічних обчисленнях у школярів КГ районних центрів був також показник нижче середнього (хл. – $4,92 \pm 0,63$; дів. – $5,4 \pm 0,57$), а от у м. Тернопіль відповідали середньому рівню (хл. – $6,44 \pm 0,38$; дів. – $6,40 \pm 0,53$). Усі учні ЕГ наприкінці дослідження отримали оцінку соматичного здоров'я, як середню. Зокрема серед хлопчиків дещо більший приріст відбувався у районних школах (на 3,03 бали) до $8,61 \pm 0,49$ на відміну від хлопчиків м. Тернополя ($8 \pm 0,47$). А от дівчатка обласного центра покращили показники на 2,75 бали до $7,75 \pm 0,51$ та показник школярок районних центрів зріс на 2,42 бали до $7,57 \pm 0,48$. Аналізуючи взаємозв'язок між учнями різних регіонів області, суттєвих відмінностей не виявлено, лише відзначаємо більш якісні зрушення учасників ЕГ (середній рівень) на відміну від КГ, хоча серед

школярів м. Тернополя учасники КГ покращили показники до даних, що відповідають середньому рівню соматичного здоров'я.

Таблиця 4.21

Показники соматичного здоров'я учнів КГ і ЕГ

Показники			До експерименту		Після експерименту		Δ	$\Delta, \%$	t	P	n
			X	m	X	m					
Бучач ЗОШ №1, Збараж ЗОШ №2	КГ	♂	3,92	0,73	4,92	0,63	1	20	0,88	$\square 0,05$	14
		♀	4,55	0,65	5,4	0,57	0,85	16	0,86	$\square 0,05$	20
	ЕГ	♂	5,57	0,33	8,61	0,49	3,03	35	5,23	$\square 0,001$	26
		♀	5,15	0,43	7,57	0,48	2,42	32	3,58	$\square 0,01$	19
Тернопіль ЗОШ №23, Тернопіль ЗОШ №10	КГ	♂	5,93	0,46	6,44	0,38	0,51	8	0,84	$\square 0,05$	29
		♀	5,88	0,56	6,40	0,53	0,51	8	0,60	$\square 0,05$	27
	ЕГ	♂	5,23	0,47	8	0,47	2,76	35	3,95	$\square 0,001$	30
		♀	5	0,45	7,75	0,51	2,75	35	3,79	$\square 0,001$	24

Примітка. Жирним шрифтом – позитивна динаміка приросту показників ($p \square 0,01$; $p \square 0,001$).

Підсумовуючи результати експериментального дослідження в обох групах досліджуваних, показники рівня соматичного здоров'я порівнювались на різних етапах експерименту та визначалася достовірність змін серед школярів ЕГ і КГ (таб. 4.22). Відповідні позитивні зрушення відбулися у сумарних показниках рівня соматичного здоров'я серед хлопчиків та дівчаток обох груп, проте, результати ЕГ досліджуваних відрізняються від отриманих у КГ учнів. Вихідний рівень здоров'я усіх учасників експерименту був на рівні нижчому за середній (5,06–5,39). Школярі ЕГ наприкінці дослідження продемонстрували середній рівень соматичного здоров'я (хл. – $8,28 \pm 0,34$; дів. – $7,67 \pm 0,36$). Учасники ж КГ після експерименту продемонстрували результати нижче середнього (хл. – $5,95 \pm 0,34$; дів. – $5,97 \pm 0,4$). Результати по закінченні експерименту показали статистично вірогідні зрушення ($P \square 0,001$) серед учнів експериментальної групи школярів. Учні КГ наприкінці дослідження

покращили загальні показники, проте, не суттєво, і відповідно не відбулись статистично вірогідні зміни ($P \geq 0,05$) рівня соматичного здоров'я.

Таблиця 4.22

Рівень соматичного здоров'я учнів КГ і ЕГ на початку та наприкінці експерименту

Групи	ЕГ (n=99)				КГ (n=90)			
	Хлопчики (n=56)*		Дівчатка (n=43)*		Хлопчики (n=43)		Дівчатка (n=47)	
Етапи дослідження	До	Після	До	Після	До	Після	До	Після
X	5,39	8,28	5,06	7,67	5,27	5,95	5,31	5,97
m	0,29	0,34	0,31	0,36	0,42	0,34	0,44	0,40
t	6,33		5,39		1,23		1,10	
P	$\leq 0,001$		$\leq 0,001$		$\leq 0,05$		$\leq 0,05$	

Примітка. * – статистично достовірною динамікою позитивного приросту показників ($p \leq 0,001$).

Узагальнюючи аналіз показників соматичного здоров'я школярів ЕГ і КГ можна зробити висновок, що впровадження організаційно-методичних основ олімпійської освіти у навчально-виховний процес учнів 4-х класів, завдяки урочним, позакласним та позашкільним засобам, сприяли позитивним та статистично вірогідним змінам ($P \leq 0,001$) соматичного здоров'я школярів ЕГ у порівнянні з КГ.

4.3.4. Динаміка показників успішності навчання та захворюваності учнів 4-х класів

Аналіз результатів успішності учнів початкових класів був проведений у школах: №10 та №23 м. Тернопіль, №2 м. Збараж, №1 м. Бучач. Наприкінці навчального року, що передував проведеному експерименту ми провели визначення успішності навчання школярів з ключових предметів, а також визначили кількість пропущених уроків у школі загалом та у зв'язку із хворобами (таб. 4.23).

Таблиця 4.23

Показники успішності навчання та відвідуваності уроків

2012/2013 (2011/2012)	ЗОШ м.Тернопіль №23		ЗОШ м.Тернопіль №10		ЗОШ м.Бучач №1		ЗОШ м.Збараж №2	
	ЕГ 4б (n=31)	КГ 4а (n=31)	ЕГ 4а (n=23)	КГ 4б (n=25)	ЕГ 4а (n=18)	КГ 4б (n=18)	ЕГ 4а (n=27)	КГ 4б (n=16)
<i>Я і Україна. Природознавство</i>	8,77* (8,61)	10,21* (10,06)	9,25* (9,01)	9,31* (9,15)	10,16* (9,42)	10,01 (10,12)	9,11* (8,42)	9,93* (9,89)
<i>Я і Україна. Громадянська освіта</i>	8,64* (8,61)	10,16 (10,16)	9,34* (9,08)	10,09* (10,05)	8,47 (8,56)	9,34* (9,30)	9,76* (8,80)	10,02* (9,89)
<i>Музичне мистецтво</i>	9,85* (9,74)	10,48 (10,60)	9,45* (9,43)	10,12* (10,04)	8,77* (8,70)	9,34* (9,25)	9,45 (9,66)	8,66* (8,51)
<i>Образотворче мистецтво</i>	9,96* (9,16)	10,32 (10,41)	10,88* (10,01)	10,13* (10,04)	9,27* (9,23)	9,43 (9,50)	9,51* (9,02)	10,92* (10,10)
<i>Трудове навчання: технічна і художня праця</i>	9,94* (9,74)	10,83* (10,61)	10,12* (9,78)	10,23* (10,15)	9,94* (9,93)	9,64 (9,78)	10,11* (10,05)	10,02* (9,90)
<i>Фізична культура</i>	10,82* (10,57)	8,41 (11,17)	10,94* (10,09)	10,10* (9,98)	9,92* (9,67)	9,77 (9,81)	10,31* (10,19)	10,24* (10,18)
<i>Основи здоров'я</i>	8,87* (6,41)	10,25* (9,90)	8,31* (8,23)	8,74* (8,65)	9,34* (9,11)	8,90 (8,92)	9,58* (9,20)	9,46 (9,46)
<i>Пропущено уроків:</i>	940 (1006)	1041 (1082)	935 (967)	916 (921)	612 (702)	657 (711)	846 (905)	788 (821)
<i>з них за хворобою</i>	940 (1006)	1041 (1082)	928 (967)	906 (921)	612 (702)	630 (705)	822 (905)	765 (821)

Примітка. * – позитивна динаміка приросту показників успішності навчання з предмету.

Порівняльна характеристика успішності навчання з 7-ми навчальних предметів відбувалась за 2011/2012 та 2012/2013 навчальні роки учнів ЕГ та КГ шкіл Тернопільської області. Вивчаючи предмет «Я і Україна. Природознавство» в учнів зросли показники успішності у всіх групах та класах за виключенням лише КГ ЗОШ №1 м. Бучач (10,01–10,12). Предмет «Я і Україна. Громадянська освіта» надав можливість оцінити успішність, і, за результатами відзначаємо зростання у трьох класах ЕГ і зменшення у одному класі – ЗОШ №1 м. Бучач (8,47–8,56), а у КГ покращення показників відбулось у всіх класах, лише в ЗОШ №23 не виявили суттєвих змін (10,16–10,16). Результати вивчення предметів мистецького циклу були дещо негативнішими, зокрема за предметом «Музичне мистецтво» прослідковується зменшення показників у двох класах: ЕГ – ЗОШ м. Збараж №2 (9,45–9,66) та КГ – ЗОШ м.

Тернопіль №23 (10,48–10,60). Зменшились результати успішності з «Образотворчого мистецтва» серед учнів КГ – ЗОШ м. Тернопіль №23 (10,32–10,41) і ЗОШ м. Бучач №1 (9,43–9,50). При вивченні «Трудового навчання: технічна і художня праця» відзначаємо зниження показників лише в одному класі КГ – ЗОШ м. Бучач №1 (9,64–9,78). Вивчення ключового предмету нашого дослідження «Фізична культура» і порівняння результатів після проведення експериментального дослідження надало позитивні зміни серед учасників ЕГ і лише в двох класах КГ спостерігаємо зменшення успішності: ЗОШ м. Тернопіль №23 (8,41–11,17) та ЗОШ м. Бучач №1 (9,77–9,81). Заключний предмет, що ми оцінювали був «Основи здоров'я», і, за результатами відзначаємо лише незначне зменшення показників серед КГ двох класів: ЗОШ м. Бучач №1 (8,90–8,92) і ЗОШ м. Збараж №2 (9,46–9,46).

Загалом, аналізуючи рівень успішності у порівнянні двох навчальних років, відзначаємо зменшення у ЗОШ м. Тернопіль №23 за 4 предметами з 7-ми серед КГ учасників, ЗОШ м. Бучач №1 за 5 предметами серед КГ та двома у ЕГ, а у ЗОШ м. Збараж №2 виявили зменшення показників у двох класах (по одному в КГ та ЕГ). Лише у ЗОШ м. Тернопіль №10 відзначаємо збільшення показників успішності у всіх класах. За результатами аналізу показників усіх предметів, що підлягали перевірці серед учнів ЕГ, лише 2 предмети («Я і Україна. Громадянська освіта» і «Музичне мистецтво») продемонстрували негативну динаміку успішності оцінювання (ЗОШ м. Бучач №1 – 8,47–8,56; ЗОШ м. Збараж №2 – 9,45–9,66). Негативні зрушення показників серед учасників КГ відбулись при вивченні усіх 7-ми предметів, що аналізувались. У ЗОШ м. Тернопіль №23 зменшення відбулось за результатами чотирьох предметів («Я і Україна. Громадянська освіта», «Музичне мистецтво», «Образотворче мистецтво», «Фізична культура»), у ЗОШ м. Бучач №1 у п'ятьох предметах («Я і Україна. Природознавство», «Образотворче мистецтво», «Трудове навчання: технічна і художня праця», «Фізична культура», «Основи здоров'я») та у ЗОШ м. Збараж №2 лише в одному предметі («Основи

здоров'я»), а от у ЗОШ м. Тернопіль №10 жодних негативних тенденцій в оцінюванні успішності не було зафіксовано.

Загалом, рівень успішності навчання школярів у третьому та четвертому класах (що оцінювались) та згодом у наступних має тенденцію до погіршення. Ключовою проблемою у наступні роки навчання є абсолютна незацікавленість у вивченні запропонованих предметів школярам, на противагу країнам, де вже давно учні обирають самі значну частку предметів для опанування. Сформована державна система освіти потребує активних та суттєвих перетворень, застосування інноваційних проектів, реформаторських нововведень та ін. Використання ключових ідей та принципів олімпізму при розробці та впровадженні проекту «Олімпійська освіта школярів» дозволили продемонструвати ефективність запропонованих доповнень інформації, пов'язаної з історією олімпійського руху та Олімпійських ігор, до змісту загальноосвітніх навчальних предметів, форм організації занять та засобів для їх реалізації саме з учнями 4-х класів. Успішність навчання ЕГ школярів за результатами оцінювання підтверджує доцільність використання основ олімпійських знань через їх інтеграцію у навчально-виховний процес учнів початкових класів загальноосвітніх шкіл.

А от кількість пропущених уроків у школах, у тому числі і по причині хвороби, зменшилась у всіх групах та класах ЕГ та КГ у порівнянні з попереднім навчальним роком, коли школярі були у 3-му класі. Аналізуючи пропуски уроків за причиною хвороби або поганого самопочуття, слід також відзначити, що більш суттєве зменшення пропущених уроків саме по причині хвороби було отримано серед учнів ЕГ (у ЗОШ м. Тернопіль №23 на 66, у ЗОШ м. Тернопіль №10 на 39, у ЗОШ м. Бучач №1 на 90, у ЗОШ м. Збараж №2 на 83 уроки), хоча і серед учасників КГ було відчутне зменшення таких пропусків (у ЗОШ м. Тернопіль №23 на 41, у ЗОШ м. Тернопіль №10 на 15, у ЗОШ м. Бучач №1 на 75, у ЗОШ м. Збараж №2 на 56 уроків). Підсумовуючи результати пропущених уроків за окремими показниками по школах та групах,

констатуємо природне зменшення кількості пропущених уроків загалом та за причиною хвороби, зокрема.

За результатами зведених даних усіх класів ЕГ та КГ були отримані позитивні результати та зростання показників за усіма предметами серед учнів ЕГ, лише успішність вивчення предмету «Музичне мистецтво» залишилось без змін (таб. 4.24). А от серед учасників КГ відзначаємо також позитивну динаміку зростання успішності, проте констатуємо зменшення за предметом «Фізична культура» (9,63–10,28). І саме негативні показники успішності КГ призвели до зменшення показників за суміжними результати двох досліджуваних груп у предметі «Фізична культура» (10,06–10,20).

Таблиця 4.24

**Загальні показники успішності навчання та відвідуваності уроків учнями
ЕГ (n=99) та КГ (n=90)**

<i>Навчальні предмети</i>	ЕГ	КГ	Разом
	n=99	n=90	n=189
<i>Я і Україна. Природознавство</i>	9,32* (8,86)	9,86* (9,80)	9,59 (9,33)
<i>Я і Україна. Громадянська освіта</i>	9,05* (8,76)	9,90* (9,85)	9,47 (9,30)
<i>Музичне мистецтво</i>	9,38 (9,38)	9,65* (9,60)	9,51 (9,49)
<i>Образотворче мистецтво</i>	9,90* (9,35)	10,20* (10,01)	10,05 (9,68)
<i>Трудове навчання: технічна і художня праця</i>	10,02* (9,87)	10,18* (10,11)	10,10 (9,99)
<i>Фізична культура</i>	10,49* (10,13)	9,63 (10,28)	10,06 (10,20)
<i>Основи здоров'я</i>	9,02* (8,23)	9,33* (9,23)	9,18 (8,73)
<i>Пропущено уроків:</i>	833,2 (895)	850,5 (883,7)	841,8 (889,3)
<i>з них за хворобою</i>	825,5 (895)	835,5 (872)	830,5 (888,6)

Примітка. * – позитивна динаміка приросту показників успішності навчання учнів КГ та ЕГ з навчальних предметів.

Успішність за показниками усіх семи предметів (за виключенням «Музичного мистецтва») серед учасників ЕГ є значно вищою, ніж серед КГ.

Зменшення кількості пропущених уроків загалом серед учнів ЕГ (833,2–895) є суттєвішою від показників КГ (850,5–883,7) на 61,8 та 33,2 відповідно. Практично ідентична ситуація складається також із кількістю пропущених уроків через захворювання школярів, зокрема серед учнів ЕГ (825,5–895) кількість зменшилась на 69,5, а серед КГ (835,5–872) учасників на 36,5.

Підсумовуючи отримані результати показників успішності наприкінці експериментального навчального року та попереднього навчального року, коли учні навчались у третьому класі, були зафіксовані невисокі показники загальної успішності школярів, адже середні результати семи предметів не перевищують 11 балів на завершені четвертого року навчання у школі. Середні показники за обома групами досліджуваних (ЕГ та КГ) свідчать про зниження рівня загальної успішності з предмету «Фізична культура», що підтверджують дослідження А. Єфімова про поступове зниження з кожним роком успішності з даного предмету починаючи з 2–3 класу. Також результати дослідження підтверджують дані фахівців (Г. Апанасенка, 2000; М. Зубалій, 2006; С. Ніколаєнко, 2006; О. Леонов, 2010) про те, що на даний час спостерігається тенденція до погіршення фізичного стану молодших школярів.

4.4 Методичні рекомендації щодо впровадження олімпійської освіти у навчально-виховний процес учнів 4-х класів

Сьогодні ідеї олімпійської освіти в Україні висвітлюються та поширюються серед учнів початкових класів лише в деяких окремих випадках та школах Всеукраїнської мережі олімпійської освіти. Поширення ідей олімпізму серед учнів початкових класів повинно охоплювати не лише окремі класи та школи регіонів, а отримати належну матеріально-технічну, методичну та інформаційно-правову базу. Завдяки експериментальній реалізації проекту «Олімпійська освіта школярів» в початкових класах Тернопільської області нам вдалося розробити методичні рекомендації для вчителів початкових класів

загальноосвітніх шкіл України, які також можуть використовуватися батьками школярів.

Відсутність інноваційних розробок у процесі вивчення предмету фізична культура спонукає до пошуку дієвих способів кардинального вдосконалення навчально-виховного процесу і саме застосування нових форм освітньої діяльності повинні забезпечити належну рухову активність, високий рівень фізичного розвитку школярів, доступність освіти. Широкий спектр урочних форм реалізації олімпійської освіти здатен забезпечити активне залучення дітей до систематичних занять фізичними вправами та спортом, розвиток творчих здібностей, етичних та моральних принципів особистості, покращення рівня успішності навчання у школі, зменшення захворюваності та ін. Завдяки засобам олімпійської освіти ми рекомендуємо використання наступних урочних форм:

- уроки фізичної культури;
- олімпійські уроки;
- інші предметні уроки;
- факультативні уроки;
- фізкультхвилинки.

В кожному з них активно висвітлюються ключові аспекти олімпізму, зокрема: олімпійські цінності, теоретичні знання з історії олімпійського руху та Олімпійських ігор, олімпійських видів спорту через перегляд відеоматеріалів, презентацій, проведення ігор та забав з використанням олімпійської символіки та церемоній тощо. Інноваційністю характеризується використання фізкультхвилинки під час урочних занять із застосуванням різноманітних фізичних вправ із сюжетною олімпійською спрямованістю, що має опосередкований вплив на збільшення рухової активності школярів.

Для реалізації олімпійської освіти у позаурочних формах використовувався широкий різновид заходів, які сприяють вивченню окремих предметів, вдосконаленню фізичних якостей, залученню до систематичних занять спортом, формуванню активного, здорового і гармонійно розвиненого

підростаючого покоління. Позаурочними формами реалізації, на нашу думку, можуть бути представлені:

- розповіді та виступи (із залученням відомих спортсменів та тренерів);
- творчі конкурси (на олімпійську тематику);
- групи продовженого дня (комплексне використання різних форм організації);
- виховні заходи (особливо з використанням наочних матеріалів – презентації, відео та фото матеріали);
- показові виступи (старшокласників, гостей школи, видатних спортсменів);
- олімпійські дні та олімпійські тижні (що, вже традиційно проводяться, проте варто залучати якомога більшу кількість учнів школи та їх батьків);
- змагання (між класами, паралелями, школами);
- спортивні секції і гуртки (регулярне відвідування у школах або спортивних школах);
- вікторини, свята, забави, КВВ, до підготовки та проведення яких залучається значна кількість школярів та відповідно долучаються до популяризації ідей олімпізму в школі.

Особливу зацікавленість серед школярів викликають позаурочні заходи на основі олімпійської освіти, адже проводяться вони не стандартно, не за регламентованим розпорядком, як уроки в школі та здатні сприяти розвитку етичних, вольових, моральних, духовних і гуманістичних цінностей у школярів.

Під час експерименту нам вдалося визначити та рекомендувати наступні форми роботи з батьками учнів для впровадження олімпійської освіти у навчально-виховний процес учнів 4-х, що сприятимуть покращенню рівня знань з олімпійської тематики батьків та їх дітей:

- підготовка в оформленні наочних матеріалів (стендів, емблем, декорацій, плакатів, мультимедійні засоби тощо) з популяризації олімпійської освіти;
- залучення до позаурочних та позашкільних заходів учнів та їх батьків (змагання, свята, конкурси, вікторини тощо);

- показові виступи та лекції батьків (родичів) на спортивну тематику;
- популяризація ідеалів та цінностей олімпізму під час проведення батьківських зборів, засідань батьківських комітетів;
- анкетування батьків з метою мотивування до удосконалення особистих знань з олімпійської тематики та залучення до спортивної діяльності;
- проведення лекцій, практичних, семінарських занять, консультацій, виступів фахівців з олімпійської освіти, фізичного виховання або спортсменів для батьків школярів.

Після проведеного експериментального впровадження олімпійської освіти нами розроблено та рекомендовано тематику батьківських лекторіїв, які проводилися протягом навчального року: «Історичні аспекти розвитку олімпійського руху», «Популяризація олімпійських ідеалів та цінностей», «Особливості раціонального харчування та рухової активності», «Основи здорового способу життя».

Найбільш оптимальною формою організації програм з олімпійської освіти є комплексне використання олімпійських цінностей та ідеалів під час проведення урочних, поурочних і позашкільних заходів. Реалізація програм олімпійської освіти потребує значних затрат під час підготовки та проведення заходів, проте саме вони залишаються в пам'яті школярів, як найцікавіші та захоплюючі. Протягом одного навчального року учням одного класу (паралелі) рекомендується для проведення тематичні уроки у школі (бесіди, розповіді та ін.), фізкультурно-оздоровчі заходи в режимі навчального дня (вікторини, ігри, фізкультхвилинки, забави, конкурси і т.д.), позаурочні спортивно-масові заходи (змагання, ігри, дні здоров'я та ін.) та позашкільну діяльність, яка реалізовується у формі самостійних занять фізичними вправами, за місцем проживання та у спортивних секціях і гуртках. Загалом, усі форми, що використовуються для популяризації ідей олімпійської освіти повинні доповнювати одна одну, адже оптимальний позитивний вплив на залучення дітей до систематичних занять фізичною культурою та ведення здорового способу життя відбувається не тільки у стінах школи, але й в позаурочний та

позашкільний час. Для значної популяризації ідей та принципів олімпізму слід також залучати до проведення різних заходів, перш за все, у школі батьків, котрі, як відомо, далеко не усі слідують гуманістичним ідеалам олімпізму. І чим більша кількість учнів, батьків, вчителів будуть дотичними до реалізації різних форм олімпійської освіти, тим позитивніший результат ми отримаємо завдяки формуванню активного, свідомого, здорового та спортивного молодого покоління, як інвестиція в майбутнє.

Вивчення навчальних предметів учнями 4-х класів передбачає проходження значного теоретичного матеріалу з багатьох дисциплін. Саме ключові ідеали та принципи олімпізму повинні реалізовуватися безпосередньо під час урочної діяльності в школі використовуючи інноваційний проект «Олімпійська освіта школярів», що підтверджують результати експериментального дослідження. Зокрема, інтеграція теоретичних знань на олімпійську та спортивну тематику у процес викладання навчальних предметів «Образотворче мистецтво», «Трудове навчання», «Музичне мистецтво», «Я і Україна», «Основи здоров'я» сприятиме формуванню зацікавленості у вивченні окремих розділів навчальних програм для учнів 4-х класів. Теоретична складова на уроках фізичної культури також може реалізовуватися використовуючи перегляди фільмів і презентацій на олімпійську тематику. Безумовно, найбільш доцільним є якомога активніше розповсюдження та популяризація олімпійського руху та освіти у стінах школи використовуючи плакати, стенди, дошки слави, олімпійські куточки та інші засоби наочної агітації та пропаганди ідей та цінностей олімпізму.

Інтеграція олімпійської освіти в освітнє середовище школи передбачає поєднання рухової активності з теоретичною складовою для учнів молодшого шкільного віку. Загальна схема реалізації олімпійської освіти формує багаторівневі елементи навчально-виховного процесу учнів початкових класів, зокрема:

- залучення школярів до спортивної діяльності, систематичних занять фізичними вправами, відвідування спортивних секцій і гуртків;

- фізкультурно-оздоровча та масова діяльність у формі проведення різних позаурочних та позашкільних заходів;

- опанування теоретичними знаннями з олімпійської освіти, що впливає на формування знань, мотивації, інтересу, свідомості, моральності, вихованості, духовності, гуманості, основ гігієни та дотримання правил «чесної гри» у повсякденному житті;

- урочна діяльність школяра.

Поєднання та варіативність у використанні всіх організаційних форм олімпійської освіти дозволяють ефективно урізноманітнити навчально-виховний процес учнів 4-х класів загальноосвітніх шкіл. І саме організаційні та методичні напрацювання на основі ідей та принципів олімпізму здатні забезпечити не тільки належною теоретичною інформацією (моральні та гуманістичні якості особистості, гармонійний розвиток, рухова активність, основи гігієни тощо), але й сприяти фізичному розвитку школярів (фізична підготовленість, здоров'я, зменшення захворюваності тощо).

Аналізуючи результати експериментального впровадження олімпійської освіти у школах м. Тернопіль (№ 10, № 23), м. Збараж (№ 2), м. Бучач (№1) варто відзначити загальну позитивну тенденцію у зацікавленості керівництва, педагогічного колективу, батьківської громадськості, старшокласників та учнів початкових класів до інноваційних технологій інтеграції олімпійської освіти у навчально-виховний процес. Учителі початкових класів виконували у повному об'ємі запропоновані рекомендації з вдосконалення навчально-виховного процесу, регулярно проводилися позакласні заходи, в межах вивчення окремих навчальних дисциплін інтегрувалися основи олімпійських знань для учнів 4-х класів, окремі змагання, конкурси, забави («Юні гімнасти», міні-ігри, «Олімпійці серед нас») набули подальшого розвитку та будуть застосовуватися систематично з учнями початкових класів. Для подальшого вдосконалення інтеграції олімпійської освіти у шкільне середовище ми рекомендуємо: проведення зустрічей з провідними спортсменами краю, тренерами, фахівцями; збільшення наявних друкованих видань (книги, посібники, енциклопедії) у

шкільній бібліотеці та серед школярів (зошити, путівники, щоденники); вдосконалення інвентарю та обладнання символікою та атрибутикою на олімпійську тематику; інтенсивніше залучення старшокласників до підготовки та проведення різного роду заходів. На прикладі мережі шкіл, де ефективно впроваджується олімпійська освіта, варто формувати шкільне самоврядування з числа учнів школи; розвивати волонтерський рух серед школярів.

У процесі експерименту для реалізації олімпійської освіти серед учнів 4-х класів у школах Тернопільської області було визначено методичні аспекти для вдосконалення навчально-виховного процесу учнів початкових класів:

- створення в навчальному закладі відповідного середовища для реалізації проекту «Олімпійська освіта школярів»;
- визначення та реалізація адекватних форм олімпійської освіти відповідно до вікових особливостей учнів (урочні, позаурочні, позашкільні);
- використання можливостей театрального мистецтва;
- діяльність учнівського самоврядування у школі (класах, паралелях);
- дослідна робота колективу школи (створення кабінетів, музеїв та куточків олімпійської освіти);
- залучення старшокласників до волонтерства з поширення ідей олімпізму серед молодших школярів;
- залучення батьків та громадськості до реалізації проекту;
- створення умов підвищення теоретико-методичної підготовки педагогічних працівників;
- навчально-методичне забезпечення реалізації проекту.

Обґрунтувавши організаційно-методичні основи олімпійської освіти для учнів початкових класів ми рекомендуємо орієнтовний алгоритм впровадження у навчально-виховний процес учнів 4-х класів, зокрема: на першому етапі повідомляються нововведення педагогічним працівникам школи, вивчається рівень оволодіння методичними прийомами та методами роботи вчителів, відбувається планування та розробка методичних рекомендацій, формування теоретичного та практичного забезпечення для реалізації олімпійської освіти у

школі, конкретизуються зміст, методи, засоби та форми для проведення практичної діяльності з школярами. На другому етапі відбувається безпосередня реалізація нововведень згідно розроблених рекомендацій та документів планування, проводиться систематизація та облік даних про здійснену практичну діяльність у школі та аналізується впровадження олімпійської освіти протягом навчального року серед певних вікових груп школярів.

Висновки до розділу 4

1. Результати експериментального дослідження дозволили розробити проект «Олімпійська освіта школярів» і реалізувати ряд рекомендацій, перелік тем та завдань для реалізації основ олімпійської освіти серед учнів 4-х класів використовуючи міжпредметні зв'язки. Реалізуючи основні ідеї та принципи олімпізму вдалось провести ряд позакласних та спортивно-масових заходів, які можуть стати традиційними або бути доповненими вчителями початкових класів та фізичної культури. Вдосконалено форми роботи з батьками школярів, що дозволяють покращити їх рівень знань з олімпійської тематики.

2. За результатами проведеного наприкінці експериментального дослідження анкетування вдалося визначити, що на 4% – 18% збільшилась кількість правильних відповідей у анкеті серед учнів ЕГ; в учнів КГ кількість правильних відповідей зросла на 1% – 8% або були незмінними. Результати двох заключних запитань анкети (у відкритій формі) також виявили позитивні зрушення, зокрема в учнів ЕГ на 21% та 42%, а у КГ на 22% і 34%. Також на 11% зросла кількість учнів ЕГ, що розпочали відвідувати секції або гуртки наприкінці навчального року.

3. Результати визначення фізичної підготовленості наприкінці експерименту свідчать про значні відмінності між показниками ЕГ і КГ ($p \leq 0,001$), де більш значущі зрушення відбулись саме у ЕГ школярів. Показники розвитку фізичних якостей зросли в ЕГ на 6% – 53%, а от у КГ на 3% – 38%.

4. Повторне тестування школярів для визначення та оцінки соматичного здоров'я дозволило виявити позитивні зрушення у сумарних показниках рівня соматичного здоров'я серед хлопчиків та дівчаток обох груп, проте різниця цих даних відрізняється ЕГ від КГ учнів. Вихідний рівень здоров'я усіх учасників експерименту був на рівні нижчому за середній (5,06–5,39). Школярі ЕГ наприкінці дослідження продемонстрували середній рівень соматичного здоров'я (хл. – $8,28 \pm 0,34$; дів. – $7,67 \pm 0,36$). Учасники ж КГ після експерименту продемонстрували результати нижче середнього (хл. – $5,95 \pm 0,34$; дів. – $5,97 \pm 0,4$). Результати по закінченні експерименту показали статистично вірогідні зрушення ($P \leq 0,001$) серед учнів експериментальної групи школярів.

5. Визначені та впроваджені нами методичні та організаційні основи олімпійської освіти у початкових класах, що мали місце під час нашого дослідження довели доцільність та ефективність запропонованого проекту «Олімпійська освіта школярів». Запропоновані організаційно-методичні основи олімпійської освіти для учнів 4-х класів забезпечили значне збільшення фізичної та творчої активності школярів, ефективно сприяли гуманізації системи освіти і виховання, формування в учнів та їхніх батьків олімпійських та загальнолюдських цінностей, поваги до історичної спадщини олімпійського руху України та світу.

Основні наукові результати розділу опубліковані в працях дисертанта [173, 174, 176, 179, 180].

РОЗДІЛ 5

АНАЛІЗ ТА УЗАГАЛЬНЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ДОСЛІДЖЕННЯ

Освітньо-виховна система кожного загальноосвітнього навчального закладу є цілісним механізмом, орієнтованим на гармонійне виховання школярів. На сучасному етапі будь-яка школа моделює свою унікальну, тільки їй властиву, соціальну, педагогічну навчально-виховну систему, використовуючи різноманітні педагогічні технології, форми і методи, спрямовані на реалізацію педагогічних завдань, головною з яких є формування майбутнього громадянина – гармонійно розвиненого та соціально активного члена українського та європейського суспільства.

Інтеграція олімпійської освіти в навчально-виховний процес загальноосвітніх навчальних закладів має важливе практичне значення. Вона здатна підвищити ефективність формування фізично, психічно, соціально і духовно здорової особистості. Водночас, в наукових працях з проблем розвитку олімпійського руху бракує об'єктивних наукових теоретичних та практичних досліджень щодо впровадження олімпійської освіти в початкових класах загальноосвітніх навчальних закладів України [68, 72, 120, 144].

Основним науковим результатом дослідження було те, що нами вперше було розроблено блок-схему та алгоритм реалізації освітнього проекту «Олімпійська освіта школярів» для роботи з учнями молодшого шкільного віку.

Результат проведеної експериментальної роботи з впровадження блок-схеми реалізації проекту «Олімпійська освіта школярів» свідчать про реальні позитивні зміни, що відбулися в освіченості учнів, їхньому соматичному здоров'ї та фізичній підготовленості.

Відповідно до проведеного дисертаційного дослідження нами було сформовані основні організаційно-методичні аспекти олімпійської освіти учнів 4-х класів загальноосвітніх шкіл України. Впровадження результатів експерименту у навчально-виховну діяльність школярів дозволяє вдосконалити

та оптимізувати засоби, методи, форми організації, що використовуються педагогами, та сприяти різносторонньому, гармонійному розвитку учня і веденню здорового способу життя.

У результаті експерименту на 4% – 18% збільшилась кількість правильних відповідей на запитання олімпійської тематики учнів ЕГ, що веде, у свою чергу, до розширення світогляду дитини, формуванню гуманістичних цінностей; на 11% зросла кількість учнів ЕГ, що розпочали відвідувати секції або гуртки наприкінці навчального року.

Показники розвитку фізичних якостей зросли в ЕГ на 6% – 53%, у той час у КГ тільки на 3% – 38%.

Школярі ЕГ в результаті експерименту продемонстрували середній рівень соматичного здоров'я (хл. – $8,28 \pm 0,34$; дів. – $7,67 \pm 0,36$). Учасники ж КГ – результати нижче середнього (хл. – $5,95 \pm 0,34$; дів. – $5,97 \pm 0,4$). Результати по закінченні експерименту показали статистично вірогідні зрушення ($P \leq 0,001$) серед учнів експериментальної групи школярів

За результатами наших досліджень 63% вчителів володіють елементарними відомостями з олімпійської освіти, 25% – висловили безумовну згоду та сприяння популяризації ідей олімпізму, 35% – вважають оптимальним напрямком розвитку олімпійської освіти в школі за рахунок міжпредметних зв'язків, позаурочної та виховної роботи. Отримані результати підтверджують дослідження Юхимук В. П. [234], де 41% вчителів вважають, що реалізація олімпійської освіти можлива тільки за певних умов: матеріально-технічне забезпечення, введенням додаткових уроків, вдосконаленням теоретичної складової предмету «Фізична культура» та ін. Отримані нами результати, підтверджують результати досліджень Єрмолової В. М. [68, 72] адже 29% вчителів виявилися цілком готовими до впровадження олімпійської освіти, проте потребують належного науково-методичного забезпечення. Аналізуючи результати нашого констатуючого експерименту ми визначили, що понад 50% учнів відвідують спортивні секції (77% – Єрмолова В. М. [68]), 96 % учнів подобається відвідувати уроки фізичної культури, 70% – мають бажання

отримувати більше інформації про спорт, фізичну культуру та олімпійські цінності (83% – Єрмолова В. М. [68]). Проте порівнюючи дослідження інших фахівців [68, 141, 225, 234], слід відмітити, що наші результати експерименту сформовані на основі навчально-виховного процесу учнів 4-х класів (молодший шкільний вік), що підтверджує доцільність впровадження олімпійської освіти саме серед учнів 9–10 років.

В дослідженні нами одержані три групи даних: підтверджуючі (1 група); дані, що доповнюють існуючі розробки (2 група) та абсолютно нові результати з піднятої проблеми (3 група).

Аналіз результатів зарубіжних, вітчизняних (І. В. Бакіко [10], М. М. Булатова [23–29], Е. С. Вільчковський [39], О. В. Віндюк [38], О. О. Власюк [42], В. М. Єрмолова [67–72], Н. В. Карачевська [81], Т. Ю. Круцевич [97, 98], Н. В. Москаленко [120], А. В. Огнистий [131, 132], І. О. Серeda [190], Б. М. Шиян [220-222]) та власних досліджень дають підстави стверджувати про необхідність вдосконалення навчально-виховного процесу учнів початкових класів з метою гармонійного розвитку підростаючого покоління.

1. Підтверджено, що:

- учні молодшого шкільного віку мають низький рівень фізичної підготовленості (В. В. Білецька, М. М. Борейко, І. О. Когут, Т. Ю. Круцевич, Н. В. Москаленко, І. А. Тюх та ін. [14, 98, 120, 213]);
- спостерігається низький рівень фізичного здоров'я дітей молодшого шкільного віку (О. Ц. Демінського, В. С. Калмикової, І. О. Когут, Т. Ю. Круцевич, Н. В. Москаленко, Г. Сердюкової [80, 98, 120]);
- використання системи олімпійської освіти саме серед учнів початкових класів сприяє покращенню успішності навчання у школі, рівня соматичного здоров'я, фізичної підготовленості, веденню здорового способу життя, залученню школярів до систематичних занять фізичними вправами, а також позитивним зрушенням в моральності учнів (М. М. Булатової [23–29], О. М. Вацеби [32–37], В. М. Єрмолової [64–72], С. Ф. Матвєєва [114–116],

Н. В. Москаленко [120], Ю. О. Олійника [139–141], О. А. Томенка [201–211], Я. С. Щербашина [224–228], В. П. Юхимук [230–237] та зарубіжних М. В. Антипової [3–5], Ц. А. Висоцьки [40], К. Н. Єфременкова [62, 63], А. Ю. Кашкарева [86], Е. Кулінкович [104], Л. Лубишевої [109], Г. М. Полікарпової [160], Г. Ф. Петльованого [154-156], Ю. А. Прокопчук [163], В. С. Родіченка [168, 169], В. І. Столярова [195, 196], К. Georgiadis [45, 257], R. Naul [250].

2. Доповнені дані про:

- зміст, засоби, методи, форми реалізації олімпійської освіти у навчально-виховному процесі школярів (М. В. Антипова [3–5], М. М. Булатова [23–29], В. Григоревич [49], В. М. Єрмолова [64–72, 147], К. Н. Єфременков [62, 63], Г. М. Полікарпова [160], І. Смалінскайте [191], В. І. Столяров [196], В. П. Юхимук [230–237]);
- ставлення батьків та учнів щодо вдосконалення навчально-виховного процесу засобами олімпійської освіти та готовність вчителів до її реалізації в умовах сучасної школи (О. М. Вацеба [34, 35], В. М. Єрмолова [68], Ю. О. Олійник [141], Н. В. Москаленко [120], В. П. Юхимук [236, 237]);
- зміст теоретичної інформації з олімпійської освіти, інтегрованої у викладання навчальних предметів у 4-х класах (основи здоров'я, трудове навчання, образотворче мистецтво, я і Україна та ін.) завдяки матеріалам про олімпізм, олімпійський рух, спорт та фізичну культуру.

3. Абсолютно новими є:

- розробка проекту «Олімпійська освіта школярів» та обґрунтування організаційних і методичних основ олімпійської освіти учнів 4-х класів як спеціально організованого педагогічного процесу;
- розробка та обґрунтування методичних рекомендації з олімпійської освіти для вчителів початкових класів загальноосвітніх шкіл, що містять організаційно-методичні вказівки для ефективного оволодіння ідеалами та цінностями олімпізму, які стають дієвими мотивами поведінки школярів;

- розробка змісту і форм роботи з батьками (залучення до позаурочних і позашкільних заходів, проведення лекцій, семінарів, виступів з батьками тощо), що сприяють підвищенню рівня знань з олімпійської тематики батьків та їх дітей.

ВИСНОВКИ

1. Впровадження олімпійської освіти у шкільному середовищі останнім часом набуває дійсно глобальних масштабів завдяки державним та громадським організаціям країн світу. Ідеї олімпізму дедалі частіше постають об'єктами та предметами наукового дослідження фахівців України та зарубіжжя, які визнають олімпійську освіту дієвим фактором навчальної та виховної діяльності. Проте бракує досліджень процесу інтеграції олімпійської освіти в навчально-виховний процес учнів початкових класів загалом та для 4-х класів зокрема.

Шляхи удосконалення навчально-виховної системи для учнів початкових класів завдяки олімпійській освіті повинні полягати в розширенні світогляду школярів через історію олімпійського руху й Олімпійських ігор та збільшенні їхньої рухової активності в межах школи та поза нею.

2. За результатами констатувального експерименту щодо визначення ставлення та готовності учасників навчально-виховного процесу до реалізації олімпійської освіти виявлено, що 61% батьків лише інколи займається фізичними вправами; 55% батьків підтвердили доцільність упровадження олімпійської освіти в навчально-виховний процес учнів початкових класів; 77% батьків впевнені в актуальності приділення більшої уваги у школі фізичному розвитку та оздоровленню школярів; 80% учителів вважають, що навчальні плани відповідають умовам їхньої практичної реалізації лише частково; 70% учителів вбачають упровадження олімпійської освіти, передусім, в оптимізації міжпредметних зв'язків та за рахунок позакласної й виховної роботи; 56% учнів хотіли б відвідувати більше уроків фізичної культури впродовж тижня; 70% учнів прагнуть отримувати більше інформації олімпійського спрямування.

3. Показники соматичного здоров'я школярів перед початком формувального експерименту мали нижчий за середній рівень (5 балів) як серед хлопчиків, так і серед дівчаток. У результаті тестування рухових якостей у школярів 4-х класів високий рівень розвитку зафіксовано лише для гнучкості та

швидкісно-силових здібностей, решта відповідали середньому та низькому рівням.

4. Експериментальний проект «Олімпійська освіта школярів» для учнів 4-х класів загальноосвітніх навчальних закладів ґрунтується на урочних, позаурочних та позашкільних формах організації занять, використанні міжпредметних зв'язків, інтеграції олімпійських знань у предмети навчального плану для 4-х класів. Упровадження олімпійської освіти в навчально-виховний процес учнів 4-х класів передбачає значне збільшення фізичної (залучення до спортивних секцій, участь у спортивно-масових заходах з використанням олімпійських церемоній, самостійні заняття) і творчої активності (інтеграція основ олімпійських знань у зміст навчальних предметів, використання творчих завдань із зошита з олімпійської освіти і спорту, культурно-освітні заходи, діяльність шкільних бібліотек, інші позаурочні форми роботи зі школярами) школярів, ефективно сприяє гуманізації системи освіти і виховання та залученню до олімпійських ідеалів і цінностей.

За результатами експериментального дослідження обґрунтовано організаційно-методичні основи впровадження олімпійської освіти в навчально-виховне середовище учнів 4-х класів, а саме: залучення школярів до систематичного відвідування спортивних секцій; удосконалення теоретичної складової навчальних предметів для учнів 4-х класів; урізноманітнення позаурочної та позашкільної діяльності школярів; активне залучення до олімпійських ідеалів та цінностей батьків школярів; забезпечення науково-теоретичної та методичної підготовки учителів початкової школи з питань олімпійської освіти.

5. У рамках проекту «Олімпійська освіта школярів» розроблено та реалізовано інноваційні форми роботи з батьками, а саме: залучення до проведення позаурочних і позашкільних заходів, лекторії, семінари, спільні виступи з батьками, що сприяють підвищенню рівня знань з олімпійської тематики їхніх дітей, залученню родин до систематичних занять фізичною культурою і спортом, дотриманню здорового способу життя, а як наслідок,

зміцненню здоров'я дітей, зниженню захворюваності серед школярів та зменшенню кількості пропущених урочних занять через хворобу.

6. Аналіз результатів упровадження проекту «Олімпійська освіта школярів» у навчально-виховний процес учнів 4-х класів продемонстрував поліпшення рівня теоретичних знань школярів з олімпійської тематики. Зокрема, серед учнів ЕГ на 4–18 % зросла кількість правильних відповідей на запитання подані в анкеті; на 11 % збільшилася кількість учнів, що розпочали відвідувати спортивні секції та гуртки; на 7 % зменшилася кількість пропущених уроків школярами загалом та через хворобу зокрема; спостерігалось поліпшення успішності навчання з предметів «Фізична культура», «Основи здоров'я», «Музичне мистецтво», «Образотворче мистецтво», «Трудове навчання», «Я і Україна».

Показники фізичної підготовленості наприкінці експерименту свідчать про достовірні відмінності між учнями експериментальної та контрольної груп ($p \leq 0,001$), а більш виражені зрушення відбулися саме у експериментальній групі школярів, де показники розвитку фізичних якостей зросли на 6–53 %.

Позитивні зміни відбулися наприкінці дослідження в показниках рівня соматичного здоров'я серед хлопчиків та дівчаток обох груп, при цьому в експериментальній групі був зафіксований середній рівень (хл. – $8,28 \pm 0,34$; дів. – $7,67 \pm 0,36$), а у контрольній – нижчий за середній (хл. – $5,95 \pm 0,34$; дів. – $5,97 \pm 0,4$), але статистично вірогідними ($p \leq 0,001$) вони виявилися лише у експериментальній групі школярів.

7. У розроблених методичних рекомендаціях для вчителів початкових класів, основу яких становить викладений та удосконалений контекстний компонент олімпійської освіти для учнів 4-х класів, деталізовано тематику навчального матеріалу з метою їх використання при вивченні навчальних предметів: «Українська мова» – 6 тем, «Математика» – 11 тем, «Читання» – 6 тем, «Основи здоров'я» – 4 теми, «Образотворче мистецтво» – 11 тем, «Музичне мистецтво» – 4 теми, «Трудове навчання» – 15 тем, «Іноземна мова»

– 4 теми, «Я і Україна. Громадянська освіта» – 4 теми, «Я і Україна. Природознавство» – 4 теми, «Фізична культура» – 19 тем.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у розробці та апробації теоретичних, організаційних і методичних аспектів олімпійської освіти для учнів 1–3-х класів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абросимова И. Ю. Формирование ценностных ориентаций у младших школьников на здоровый образ жизни : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Абросимова Ирина Юрьевна ; Нижегородский гос. пед. ун-т. – Нижний Новгород, 2010. – 301 с.
2. Акимов В. А. Педагогические условия формирования основ здорового образа жизни детей 9–10 лет на занятиях по физической культуре : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Акимов Владимир Александрович ; Тульский гос. пед. ун-т им. Л. Толстого. – Тула, 2003. – 181 с.
3. Антипова М. В. Игровые методы в олимпийском образовании школьников / М. В. Антипова, М. В. Овсянко // Современный олимпийский и паралимпийский спорт и спорт для всех : тез. докл. XII Междунар. науч. конгр. – М., 2008. – Т. 1. – С. 96–97.
4. Антипова М. В. Олимпийское образование как фактор формирования общественного мнения : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Антипова Маргарита Вильгельмовна. – СПб., 1998. – 214 с.
5. Антипова М. В. Современные формы организации олимпийского образования школьников / М. В. Антипова // Олімпійський спорт і спорт для всіх : тези доп. IX Міжнар. наук. конгр. – К., 2005. – С. 3.
6. Апанасенко Г. Л. Эволюция биоэнергетики и здоровье человека / Г. Л. Апанасенко. – СПб. : Петрополис, 1992. – 123 с.
7. Аракелян В. Б. Особенности и виды организации процесса олимпийского образования в республике Армения / В. Б. Аракелян, А. А. Бабаян, А. А. Арутюнян // Олімпійський спорт і спорт для всіх : тези доп. IX Міжнар. наук. конгр. – К., 2005. – С. 4.
8. Спортивная метрология : учеб. пособие / В. В. Афанасьев, И. А. Осетров, П. В. Михайлов. – Ярославль : Изд-во ЯГПУ, 2009. – 242 с.
9. Ашанин В. С. Олимпийское образование: проблемы обобщения современного опыта в странах СНГ / В. С. Ашанин, В. Н. Кудиненко,

Н. А. Олейник // Олімпійський спорт і спорт для всіх : тези доп. ІХ Міжнар. наук. конгр. – К., 2005. – С. 5.

10. Бакіко І. В. Поєднання базової і варіативної частин програми з фізичної культури школярів : автореф. дис. ... канд. наук з фіз. виховання і спорту : [спец.] 24.00.02 „Фіз. культура, фіз. виховання різних груп населення” / Бакіко Ігор Володимирович ; Львів держ. ун-т фіз. культури. – Л., 2007. – 21 с.

11. Баринов С. Ю. Проблемы олимпийского образования в деятельности международной олимпийской академии : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.03 / Баринов Сергей Юрьевич. – М., 1999. – 149 с.

12. Баринова И. В. Состояние и пути совершенствования олимпийского образования и воспитания учащейся молодежи : автореф. дис. ... канд. пед. наук : [спец.] 13.00.04 „Теория и методика физического воспитания, спортивной тренировки и оздоровительной физической культуры” / Баринова И. В. – М., 1994. – 26 с.

13. Баюров В. И. Информационные технологии в системе олимпийского образования студенческой молодежи : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Баюров Виталий Игоревич. – М., 2004. – 131 с.

14. Білецька В. В. Теоретико-методичне обґрунтування тестування фізичної підготовленості молодших школярів у процесі фізичного виховання : автореф. дис. ... канд. наук з фіз. виховання і спорту : [спец.] 24.00.02 „Фіз. культура, фіз. виховання різних груп населення” / Білецька Вікторія Вікторівна ; Нац. ун-т фіз. виховання і спорту України. – К., 2008. – 20 с.

15. Бирюкова Ю. Н. Формирование здорового образа жизни у учащихся общеобразовательной школы на основе здоровьесберегающих технологий : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Бирюкова Юлия Николаевна ; Кубанский гос. ун-т физ. культуры, спорта и туризма. – Краснодар, 2004. – 155 с.

16. Боднарчук О. М. Взаємодія школи та сім'ї у фізичному вихованні учнів першого класу : автореф. дис. ... канд. наук з фіз. виховання і спорту : [спец.] 24.00.02 „Фіз. культура, фіз. виховання різних груп населення” / Боднарчук Олена Миколаївна ; Львів держ. ун-т фіз. культури. – Л., 2013. – 20 с.

17. Болдырева В. А. Научно-методические основы организации олимпийского образования школьников в период педагогической практики студентов физкультурных вузов : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Болдырева Виктория Александровна. – М., 1999. – 191 с.
18. Бондаренко І. Г. Спортивна метрологія / І. Г. Бондаренко. – Миколаїв : Вид-во ЧДУ імені Петра Могили, 2012. – 104 с.
19. Борисенко А. Ф. Система фізичного виховання учнів початкових класів / А.Ф. Борисенко // Початкова школа. – 2001. – № 5. – С. 30 – 32.
20. Бріскін Ю. А. Теоретико-методичні основи спорту інвалідів як складової міжнародного олімпійського руху : автореф. дис. ... д-ра наук з фіз. виховання і спорту : [спец.] 24.00.01 „Олімпійський і професійний спорт” / Бріскін Юрій Аркадійович ; Нац. ун-т фізичного виховання і спорту України. – К., 2007. – 41 с.
21. Брониковский М. Реализация олимпийского образования в школах Польши / Михаил Брониковский // Наука в олимпийском спорте. – 2007. – № 2. – С. 82–86.
22. Броунли Х. Программы и деятельность по олимпийскому образованию в школах / Хелен Броунли // Молодежь – наука – олимпизм : материалы междунар. форума. – М., 1998. – С. 290–291.
23. Булатова М. М. Енциклопедія олімпійського спорту в запитаннях і відповідях / М. М. Булатова. – К. : Олімпійська література, 2009. – 400 с.: іл.
24. Булатова М. Олімпізм як універсальна концепція виховання та освіти молоді / Марія Булатова // Фізичне виховання в школі. – 2008. – № 1. – С. 40–43.
25. Булатова М. Олімпійська освіта у системі навчально-виховної роботи загальноосвітніх навчальних закладів України / М. М. Булатова, В. М. Єрмолова. – К. : Олімп. л-ра. – 2007. – 44 с.
26. Булатова М. Система олімпійської освіти в Україні / Марія Булатова // Олімпійський спорт і спорт для всіх : тези доп. XIV Міжнар. наук. конгр. – К., 2010. – С. 6.

27. Булатова М. Система олімпійської освіти в Україні та нові форми її впровадження / Марія Булатова // Олімпійський спорт і спорт для всіх : тези доп. ІХ Міжнар. наук. конгр. – К., 2005. – С. 7.
28. Булатова М. М. Твій олімпійський путівник / М. М. Булатова. – К., 2011. – 120 с.
29. Булатова М. М. ХХІ зимові Олімпійські ігри. Ванкувер 2010 / М. М. Булатова, В. М. Єрмолова, Д. В. Белокуров. – К., 2009. – 60 с.
30. Быховская И. Ценности олимпизма в аксиологическом пространстве современного образования: возможности и перспективы сопряжения / И. Быховская // Молодежь – наука – олимпизм : материалы междунар. форума. – М., 1998. – С. 71–72.
31. Варгата О. В. Організаційно-методичні засади управління естетичним вихованням учнів загальноосвітнього навчального закладу : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.06 / Варгата Оксана Валеріївна. – К., 2010. – 241 с.
32. Вацеба О. Актуальные вопросы олимпийского образования в учебно-воспитательном процессе учеников общеобразовательных школ (на примере г. Львова) / Оксана Вацеба, Вера Юхимук // Наука в олимпийском спорте. – 2007. – № 2. – С. 87–92.
33. Вацеба О. Актуальні проблеми олімпійської освіти в загальноосвітніх навчальних закладах України / О. Вацеба, В. Юхимук // Олімпійський спорт і спорт для всіх : тези доп. ІХ Міжнар. наук. конгр. – К., 2005. – С. 8.
34. Вацеба О. Обізнаність школярів м. Львова про олімпійський рух / Оксана Вацеба, Віра Юхимук // Спортивний вісник Придністров'я. – 2004. – № 6. – С. 6–7.
35. Вацеба О. Уявлення та знання українських школярів про цінності олімпізму / Оксана Вацеба, Віра Юхимук // Молода спортивна наука України : зб. наук. пр. з галузі фіз. культури і спорту. – Л., 2005. – Вип. 9, т. 1. – С. 15–23.
36. Вацеба О. Формы олимпийского образования учеников общеобразовательных школ Украины / Оксана Вацеба, Вера Юхимук //

Современный олимпийский спорт и спорт для всех : тез. докл. XI Междунар. науч. конгр. – Минск, 2007. – С. 114–117.

37. Вацеба О. Цінності олімпізму у вихованні школярів / Оксана Вацеба, Віра Юхимук // Фізичне виховання в школі. – 2008. – № 3. – С. 49–51.

38. Віндюк О. В. Організаційно-методичні основи фізичного виховання дітей 5–7 років у спортивно-оздоровчих установах США : дис. ... канд. з фіз. виховання і спорту : 24.00.02 / Віндюк Ольга Валеріївна. – Запоріжжя, 2003. – 218 с.

39. Вільчковський Е. С. Система фізичного виховання молодших школярів : [навч.-метод. посіб.] / Е. С. Вільчковський, М. П. Козленко, С. Ф. Цвек. – К. : ІЗМН, 1998. – 232 с.

40. Высоцки Ц. А. Ценности олимпизма как фактора гуманизации образования в вузе физкультурного профиля : автореф. дис. ... канд. пед. наук : [спец.] 13.00.04 „Теория и методика физического воспитания, спортивной тренировки, оздоровительной и адаптивной физической культуры” / Ц. А. Высоцки. – Минск, 2006. – 20 с.

41. Владова Т. Д. Проблемы совершенствования олимпийского образования в школе / Т. Д. Владова, Н. М. Рилле // Проблемы совершенствования олимпийского движения, физической культуры и спорта в Сибири : материалы науч.-практ. конф. – Омск, 1997. – С. 10–12.

42. Власюк О. О. Науково-педагогічні основи організації самостійних занять фізичними вправами дітей молодшого шкільного віку : автореф. дис. ... канд. наук з фіз. виховання і спорту : [спец.] 24.00.02 „Фіз. культура, фіз. виховання різних груп населення” / Власюк Олена Олександрівна ; Львів. держ. ун-т фіз. культури. – Л., 2006. – 20 с.

43. Волков Л. Спортивный стиль жизни как основа олимпийского образования детей и молодежи различных регионов мира / Леонид Волков, Наталия Пангелова // Наука в олимпийском спорте. – 2007. – № 2. – С. 110–114.

44. Волкова П. А. Статистическая обработка данных в учебно-исследовательских работах / Волкова П. А., Шипунов А. Б. – М. : Экопресс, 2008. – 60 с.
45. Георгиадис К. Теоретические основы олимпийского образования / Костас Георгиадис // Наука в олимпийском спорте. – 2007. – № 2. – С. 13–16.
46. Гнітецький Л. В. Формування потреби займатись фізичними вправами у дітей молодшого шкільного віку : автореф. дис. ... канд. наук з фіз. виховання і спорту : [спец.] 24.00.02 „Фіз. культура, фіз. виховання різних груп населення” / Гнітецький Леонід Володимирович ; Волинський держ. ун-т ім. Лесі Українки. – Луцьк, 2000. – 23 с.
47. Годик М. А. Спортивная метрология / М. А. Годик. – М. : Физкультура и спорт, 1988. – 192 с., ил.
48. Гончаров В. Разработка и реализация спецкурса „Олимпийское образование школьников” / В. Гончаров // Олимпизм, олимпийское движение, олимпийские игры (история и современность) : материалы XIX олимп. науч. сессии молодых ученых и студентов России. – М., 2008. – С. 69–74.
49. Григоревич В. В. Олимпийское образование в Республике Беларусь: история, современное состояние и перспективы развития / Виктор Григоревич, Валентина Григоревич // Наука в олимпийском спорте. – 2007. – № 2. – С. 26–29.
50. Гуменюк С. В. Виховання гуманних якостей учнів основної школи у процесі занять фізичною культурою : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.07 / Гуменюк Сергій Васильович. – Тернопіль, 2009. – 198 с.
51. Гутин А. Т. Идеалы и ценности олимпизма в воспитании юных спортсменов : автореф. дис. ... канд. пед. наук / А. Т. Гутин. – Омск, 1988. – 18 с.
52. Гячас С. Спортивное наследие и олимпийское образование / Стяпонас Гячас // Молодежь – наука – олимпизм : материалы междунар. форума. – М., 1998. – С. 87–89.
53. XXII зимові Олімпійські ігри / за заг. ред. Булатової М. М. – К., 2013. – 64

с.

54. Денисова Л. В. Измерения и методы математической статистики в физическом воспитании и спорте : [учеб. пособие для вузов] / Л. В. Денисова, И. В. Хмельницкая, Л. А. Харченко. – К. : Олимп. лит., 2008. – 127 с.
55. Дивинская Е. В. Олимпийское образование будущих специалистов физической культуры и спорта на основе личностно ориентированного подхода : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Дивинская Елена Викторовна. – Волгоград, 2003. – 181 с.
56. Дмитрієва Т. Олімпійська освіта в Київській гімназії „Потенціал” / Тетяна Дмитрієва // Фізичне виховання в школі. – 2008. – № 2. – С. 49–50.
57. Дудкін В. Олімпійська освіта в процесі підготовки фахівців сфери „Фізичне виховання і спорт” у спеціалізованих навчальних закладах України / В. Дудкін // Молода спортивна наука України : зб. наук. пр. з галузі фіз. культури і спорту. – Л., 2009. – Вип. 1, т. 4. – С. 57–61.
58. Егоров А. Системные характеристики олимпийского образования / Александр Егоров // Олимпийский спорт и спорт для всех : тез. докл. V Междунар. науч. конгр. – Минск, 2001. – С. 70.
59. Ермолова В. Деятельность международных организаций и вопросы олимпийского образования / Валентина Ермолова // Наука в олимпийском спорте. – 2009. – № 2. – С. 116–121.
60. Ефимов А. Олимпийское образование в Украине / А. Ефимов // Человек в мире спорта: новые идеи, технологии, перспективы : тез. докл. междунар. конгр. – М., 1998. – Т. 2. – С. 564.
61. Ефимов А. Организационно-методические основы олимпийского образования в Украине / Анатолий Ефимов, Владимир Платонов, Мария Булатова // Молодежь – наука – олимпизм : материалы междунар. форума. – М., 1998. – С. 104–105.
62. Ефременков К. Н. Межпредметные связи в системе школьного олимпийского образования / Константин Ефременков // Молодежь – наука – олимпизм : материалы междунар. форума. – М., 1998. – С. 105–107.

63. Ефременков К. Н. Межпредметные связи в структуре школьного олимпийского образования : автореф. дис. ... канд. пед. наук : [спец.]13.00.04 „Теория и методика физического воспитания, спортивной тренировки, оздоровительной и адаптивной физической культуры”/ К. Н. Ефременков. – М., 1998. – 24 с.
64. Єрмолова В. Всеукраїнський олімпійський урок – 2007 / Валентина Єрмолова // Фізичне виховання в школі. – 2007. – № 5/6. – С. 17–18.
65. Єрмолова В. Всеукраїнський науково-практичний семінар „Олімпійська освіта в школі: проблеми і перспективи” / Валентина Єрмолова // Фізичне виховання в школі. – 2008. – № 3 (53). – С. 48.
66. Єрмолова В. Всеукраїнський семінар „Олімпійська педагогіка у системі навчально-виховної роботи загальноосвітніх шкіл України” / Валентина Єрмолова // Фізичне виховання в школі. – 2008. – № 1. – С. 44–45.
67. Єрмолова В. Інтеграція олімпійської освіти в навчально-виховний процес українських шкіл / Валентина Єрмолова // Основи здоров'я та фізична культура. – 2008. – № 1/2. – С. 12–13.
68. Єрмолова В. М. Олімпійська освіта: теорія і практика : [навч. посіб.] / В. М. Єрмолова. – К., 2011. – 335 с.
69. Єрмолова В. Олімпійська освіта в загальноосвітніх навчальних закладах України / Валентина Єрмолова // Фізичне виховання в школі. – 2008. – № 2. – С. 46–49.
70. Єрмолова В. М. Олімпійська освіта у школі / В. М. Єрмолова. – К., 2009. – 85 с.
71. Єрмолова В. Роль олімпійської освіти в системі навчально-виховної роботи школи / Валентина Єрмолова // Олімпійський спорт і спорт для всіх : тези доп. XIV Міжнар. наук. конгр. – К., 2010. – С. 11.
72. Єрмолова В. М. Теоретико-методичні засади інтеграції олімпійської освіти в навчально-виховний процес школярів : дис. ... канд. наук з фіз. виховання і спорту : 24.00.01 / Єрмолова Валентина Михайлівна. – К., 2010. – 260 с.

73. Жаркова І. Календарне планування. 4 клас / Жаркова Ірина. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2008. – 64 с.
74. Захаров М. А. Фэйр Плэй в системе олимпийского образования : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Захаров Максим Алексеевич. – Смоленск, 2002. – 185 с.
75. Иванова Е. С. Состояние и перспективы олимпийского образования в общеобразовательных учреждениях г. Ижевска: (на примере школ и ПФФК) / Е. С. Иванова // Физическая культура: воспитание, образование, тренировка. – 2006. – № 5. – С. 18–21.
76. Иванова Н. К. Организационно-педагогические условия формирования здорового образа жизни школьников : автореф. дис. ... канд. пед. наук : [спец.] 15.00.01 „Общая педагогика” / Иванова Нелли Кирилловна ; Самарский гос. пед. ун-т. – Самара, 2000. – 25 с.
77. Іваськів С. М. Використання олімпійських ідеалів у вихованні підростаючого покоління / С. М. Іваськів, М. С. Васірук // Актуальні аспекти фізичного виховання, спорту і здоров'я людини : матеріали Всеукр. наук. конф. студ. та молодих вчених (17–20 грудня 2013 р.). – Тернопіль, 2013. – С. 24–30
78. Ігри ХХІХ Олімпіади. Пекін, 2008 / за заг. ред. М. М. Булатової. – К. : Олімп. л-ра., 2008. – 60 с.
79. Ігри ХХХ Олімпіади. Лондон 2012 / за заг. ред. М. М. Булатової. – К., 2011. – 64 с.
80. Калмыкова В. С. Особенности формирования и многофакторная перспективная оценка соматического здоровья детей младшего школьного возраста : автореф. дис. ... канд. мед. наук : [спец.] 14.01.08 „Педиатрия” / Калмыкова Виктория Сергеевна ; Ставропольская гос. мед. акад. Мин-ва здравоохранения и соц. развития. – Ставрополь, 2010. – 22 с.
81. Карачевська Н. В. Навчально-ігрове середовище як важливий чинник виховання емоційно-вольових якостей молодших школярів на уроках фізичної культури : автореф. дис. ... канд. наук з фіз. виховання і спорту : [спец.] 24.00.02 „Фіз. культура, фіз. виховання різних груп населення” / Карачевська

Надія Володимирівна ; Львів держ. ун-т фіз. культури. – Л., 2007. – 20 с.

82. Карпушко Н. А. Интегрированные уроки олимпизма в общеобразовательной школе / Н. А. Карпушко // Олімпійський спорт і спорт для всіх : тези доп. ІХ Міжнар. наук. конгр. – К., 2005. – С. 15.

83. Касьяненко О. Г. Повышение эффективности олимпийского образования как педагогической деятельности за счет поиска новых форм ее организации / О. Касьяненко // Физическое воспитание студентов творческих специальностей : сб. науч. тр. / под ред. С. С. Ермакова. – Х., 2008. – № 3. – С. 31–34.

84. Касьяненко О. Г. Шляхи практичної реалізації олімпійської освіти / О. Касьяненко // Молода спортивна наука України : зб. наук. пр. з галузі фіз. культури і спорту. – Л., 2008. – Вип. 12, т. 1. – С. 146–149.

85. Качашкин В. М. Физическое воспитание в начальной школе : [пособие для учителей] / В. М. Качашкин. – 3-е изд., перераб. и доп. – М. : Просвещение, 1983. – 224 с.

86. Кашкарев А. Ю. Идеи и практика олимпизма в современной культуре : дис. ... канд. культуролог. наук : 24.00.01 / Кашкарев Алексей Юрьевич. – Кемерово, 2009. – 173 с.: ил.

87. Київ – 1913. Перша Російська Олімпіада / С. Н. Бубка, М. М. Булатова. – К. : Олімп. літ., 2013. – 232 с. – іл.

88. Кобринский М. Развитие олимпийского образования в Республике Беларусь / М. Кобринский // Wychowanie fizyczne I sport : kwartalnik. – 2002. – Т. 46, supl. 1, cz. 2. – S. 8–9.

89. Ковтунов В. Олимпийское образование в общеобразовательной школе / В. Ковтунов, Г. Кох // Молодежь – наука – олимпизм : материалы междунар. форума. – М., 1998. – С. 119–121.

90. Кондратюк С. М. Інтегрований підхід до виховання у школярів здорового способу життя : автореф. дис. ... канд. пед. наук : [спец.] 13.00.07 „Теорія та методика виховання” / Кондратюк Світлана Миколаївна ; Інститут проблем виховання АПН України. – К., 2003. – 20 с.

91. Контанистов А. Олимпийское образование в системе физического воспитания российских школьников / Александр Контанистов // Наука в олимпийском спорте. – 2007. – № 2. – С. 41–45.
92. Контанистов А. Т. Формирование организационно-педагогических основ олимпийского образования в России : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Контанистов Александр Тихонович. – М., 2001. – 175 с.
93. Континентальний семінар МОК з олімпійської освіти: погляд у третє тисячоліття // Олімпійська арена. – 2007. – № 5. – С. 12–14.
94. Коршунов В. Л. Гармоничное воспитание школьников в системе олимпийского образования (на материале спартианских игр региональной направленности) : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Коршунов Василий Леонидович. – Комсомольск-на-Амуре, 2004. – 196 с.
95. Коршунов В. А. Воспитание школьников в системе олимпийского образования / В. А. Коршунов // Проблемы олимпийского образования на Дальнем Востоке : сб. науч. ст. – Хабаровск, 2004. – Вып. 2. – С. 19–28.
96. Кругляк О. Реалізація міжпредметних зв'язків вчителем початкових класів у процесі фізичного виховання (постановка проблеми) / Олег Кругляк // Молода спортивна наука України : зб. наук. пр. з галузі фіз. культури і спорту. – Л., 2003. – Вип. 7, т. 2. – С. 143–147.
97. Круцевич Т. Ю. Методи дослідження індивідуального здоров'я дітей та підлітків у процесі фізичного виховання / Круцевич Т. Ю. – К. : Олімпійська література, 1999. – 230 с.
98. Круцевич Т. Ю. Теорія і методика фізичного виховання. Методика фізичного виховання різних груп населення / Т. Ю. Круцевич. – К. : Олімпійська література. – К., 2012. – Т. 2. – 367 с.
99. Кубертен П. Олимпийские мемуары / Пьер де Кубертен. – К. : Олимп. лит., 1997. – 179 с.
100. Кудратов Р. Олимпийское образование в Узбекистане / Р. Кудратов // Олімпійський спорт і спорт для всіх : тези доп. ІХ Міжнар. наук. конгр. – К., 2005. – С. 19.

101. Кузь Ю. С. Організаційно-педагогічні умови фізичного виховання учнів загальноосвітньої школи у природному середовищі : автореф. дис. ... канд. наук з фіз. виховання і спорту : [спец.] 24.00.02 „Фіз. культура, фіз. виховання різних груп населення” / Кузь Юрій Степанович ; ДВНЗ Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника. – Івано-Франківськ, 2011. – 20 с.
102. Кузь Ю. С. Формування здоров'язабезпечуючої поведінки учнів в процесі фізичного виховання у природному середовищі / Ю. С. Кузь. – Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2011. – 72 с.
103. Кузьменко В. Ю. Виховання в учнів 8–9 класів здорового способу життя : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.07 / Кузьменко Валентина Юхимівна. – К., 2003. – 229 с.
104. Кулинкович Е. Концептуальные подходы к олимпийскому образованию в Республике Беларусь / Е. Кулинкович // Молодежь – наука- олимпизм : материалы междунар. форума. – М., 2002. – С. 58–61.
105. Купріянов М. Д. Фізичне виховання в початкових класах : [навч. посіб. для студ. ф-тів підгот. вчителів початк. кл. пед. ін-тів] / М. Д. Купріянов. – К. : Рад. шк., 1966. – 187 с.
106. Курганская Т. В. Формирование основ здорового образа жизни учащихся начальных классов сельской школы : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Курганская Татьяна Викторовна ; Армавирский гос. пед. ун-т. – Армавир, 2004. – 205 с.
107. Куроченко І. О. Організація олімпійського руху / І. О. Куроченко. – Бровари : АНФ ГРУП, 2012. – 276 с.
108. Лабскір В. Общие и модельные подходы к олимпийскому воспитанию / В. Лабскір, А. Любиев, Н. Олейник // Молодежь – наука – олимпизм : материалы междунар. форума. – М., 1998. – С. 139–140.
109. Лубышева Л. И. Интеграция спортивного и олимпийского воспитания в образовательном пространстве школы / Людмила Лубышева // Наука в олимпийском спорте. – 2007. – № 2. – С. 36–40.
110. Максименко І. Олимпийское образование в Луганском регионе / Игорь

- Максименко // Наука в олимпийском спорте. – 2007. – № 2. – С. 100–103.
111. Мандюк А. Особливості програм із фізичного виховання в системі середньої освіти США / Андрій Мандюк, Анастасія Синчук // Нова педагогічна думка. – 2013. – № 4 (76). – С. 150–153.
112. Мандюк М. Шляхи реалізації олімпійської освіти у навчально-виховному процесі учнів загальноосвітніх шкіл / Мар'ян Мандюк // Теорія та методика фізичного виховання. – 2007. – № 7. – С. 21–23.
113. Масляк І. П. Зміна рівня фізичної підготовленості молодших школярів під впливом спеціальних вправ, спрямованих на покращення функціонального стану аналізаторів : автореф. дис. ... канд. наук з фіз. виховання і спорту : [спец.] 24.00.02 „Фіз. культура, фіз. виховання різних груп населення” / Масляк Ірина Павлівна ; Харківська держ. акад. фіз. культури. – Х., 2007. – 24 с.
114. Матвеев С. Ідеї олімпізму в процесі виховання дітей і молоді / С.Матвеев, Я. Щербашин // Молода спортивна наука України : зб. наук. пр. з галузі фіз. культури і спорту. – Л., 2008. – Вип. 12, т. 1. – С. 187–192.
115. Матвеев С. Олимпийское образованиеот древней Греции до современности / Сергей Матвеев, Людмила Радченко, Яков Щербашин // Наука в олимпийском спорте. – 2007. – № 2. – С. 46–52.
116. Матвеев С. Олимпийское образование: проблемы и перспективы научных исследований / С. Матвеев, Л. Радченко // Вісник Запорізького нац. ун-ту : зб. наук.пр. Серія: Фізичне виховання та спорт. – Запоріжжя, 2010. – №1(3). – С. 165–169.
117. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції „Олімпізм як філософія життя та мислення” / за ред. В. І. Лагно, Т. В. Нагорна, Т. О. Тягло, Л. Г. Кириленко, О. В. Даниско. – Полтава, 2009. – 181 с.
118. Міщенко О. В. Реалізація міжпредметних зв'язків у фізичному вихованні молодших школярів : автореф. дис. ... канд. наук з фіз. виховання і спорту : [спец.] 24.00.02 „Фіз. культура, фіз. виховання різних груп населення” / Міщенко Олександр Володимирович ; Львів держ. ун-т фіз. культури. – Л., 2002. – 20 с.

119. Мичуда Ю. Экономический компонент системы современного олимпийского образования: структура и содержание / Юрий Мичуда // Наука в олимпийском спорте. – 2007. – № 2. – С. 53–59.
120. Москаленко Н. В. Теоретико-методичні засади інноваційних технологій в системі фізичного виховання молодших школярів : дис. ... д-ра наук з фіз. виховання і спорту : 24.00.02 / Москаленко Наталія Василівна. – Д., 2009. – 470 с.
121. Мут'єв А. Рівень знань учнів загальноосвітніх закладів Криму про олімпійський рух / Андрій Мут'єв // Слобожанський науково-спортивний вісник : зб. наук. ст. – Х., 2008. – № 1/2. – С. 191–194.
122. Навтіков О. Модель навчально-інформаційного засобу олімпійської освіти школярів / Олександр Навтіков, Андрій Мутьєв, Дмитро Сишко // Молода спортивна наука України : зб. наук. пр. з галузі фіз. культури та спорту. – Л., 2010. – Вип. 14, т. 1. – С. 200–203.
123. Начинская С. В. Спортивная метрология : [учеб.пособие для студ. высш. учеб. завед.] / Начинская С. В. – М. : Академия, 2005. – 240 с.
124. Національна доктрина розвитку освіти України в ХХІст. : наказ Президента України від 17.04.02 №347/2002) // Дошкільне виховання. – 2002. – № 7. – С. 4–9.
125. Національна Доктрина розвитку освіти (витяги) // Фізичне виховання в школі. – 2002. – № 14 – С. 6–7.
126. Огниста К. М. Місце вчителя у формуванні особистої фізичної культури учнів початкових класів / К. М. Огниста, А. В. Огнистий // Актуальні аспекти фізичного виховання, спорту і здоров'я людини : матеріали Всеукр. наук. конф. студ. та молодих вчених (17–20 грудня 2013 р.). – Тернопіль, 2013. – С. 38–43.
127. Огниста К. М. Основи знань з фізичної культури для учнів 1–4 класів : [метод. посіб.] / К. М. Огниста. – Тернопіль : Мальва, 2001. – 72 с.
128. Огниста К. М. Рухливі ігри у фізичному вихованні молодших школярів : [метод. рек.] / К. М. Огниста, А. В. Огнистий. – Тернопіль : ТДПУ, 2004. – 40 с.

129. Огнистий А. В. Зошит для практичних занять з методики фізичного виховання учнів молодшого шкільного віку / А. В. Огнистий. – Тернопіль : ТДПУ, 2001. – 24 с.
130. Огнистий А. В. Компетенція вчителя початкових класів щодо розуміння та аналізу здоров'я дітей молодшого шкільного віку / А. В. Огнистий, М. В. Божик // Підготовка майбутніх учителів до реалізації державного стандарту початкової загальної освіти: матеріали регіонального наук.-практ. семінару (29–30 квітня 2013 р.). – Тернопіль, 2013. – С. 150–152.
131. Огнистий А. В. Місце олімпійської освіти у процесі підготовки вчителів-предметників / А. В. Огнистий // Шляхи удосконалення навчального процесу в контексті інноваційних змін у системі вищої освіти : матеріали регіонального наук.-практ. семінару (25-26 травня 2011 р.). – Тернопіль, 2011. – С. 161–163.
132. Огнистий А. В. Теоретико-методичні основи фізичного виховання учнів молодшого шкільного віку / Огнистий А. В. – Тернопіль : Тайп, 2010. – 132 с.
133. Олимпийские академии России : [учеб.-метод. пособие для системы физ. и олимп. образования] / В. С. Родиченко, А. Т. Контанистов. – М. : Советский спорт, 2003. – 93с.
134. Олимпийские игры (1896–1972) / М. М. Булатова, С. Н. Бубка, В. Н. Платонов. – К. : Олимп. лит., 2012. – Т. 1. – 496 с. – ил.
135. Олимпийские игры (1976–2012) / М. М. Булатова, С. Н. Бубка, В. Н. Платонов. – К. : Олимп. лит., 2012. – Т. 2. – 512 с. – ил.
136. Олимпийский спорт : в 2 т. / В. Н. Платонов, М. М. Булатова, С. Н. Бубка [и др.]; под общ. ред. В. Н. Платонова. – К. : Олимп.л-ра, 2009. – Т. 1. – 736 с.: ил.
137. Олимпийский спорт : в 2 т. / В. Н. Платонов, С. Н. Бубка, М. М. Булатова [и др.]; под общ.ред. В. Н. Платонова. – К. : Олимп.л-ра, 2009. – Т. 2. – 696 с.: ил.
138. Олимпийское завтра России [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://olymp.mir-obr.ru/?page_id=10 (дата просмотра: 3.11.2011).

139. Олійник Ю. О. Курс лекцій „Олімпійський рух та основи олімпійських знань” / Ю. О. Олійник. – Івано-Франківськ, 2010. – 117 с.
140. Олійник Ю. О. Методичні рекомендації „Олімпійська освіта майбутнього вчителя фізичної культури” / Ю. О. Олійник. – Івано-Франківськ, 2010. – 56 с.
141. Олійник Ю. О. Олімпійська освіта в системі підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання і спорту : автореф. дис. ... канд. наук з фіз. виховання і спорту : [спец.] 24.00.02 „Фіз. культура, фіз. виховання різних груп населення” / Олійник Юрій Омелянович ; ДВНЗ Прикарпат. нац. ун-т ім. В. Стефаника. – Івано-Франківськ, 2012. – 20 с.
142. Олімпійська академія України (1991–2011) / за заг. ред. М. М. Булатової. – К., 2011. – 112 с.
143. Олімпійська освіта : метод. рек. / за ред. М. М. Булатової. – К. : Знання, 2002. – 38 с.
144. Олімпійська освіта в гімназії „Потенціал” (з досвіду роботи) : [навч. посіб.]/ за ред. А. П. Малішевської, С. П. Зубик. – К. : Четверта хвиля, 2012. – 167 с.
145. Олімпійська хартія. МОК. – К. : Олімпійська література, 1999. – 96 с.
146. Онищенко І. М. Психологія фізичного виховання і спорту / Онищенко Іван Михайлович. – К.: Вища школа, 1975. – 192 с.
147. Основи здоров'я і фізична культура : [підр. для 4 кл. загальноосв. навч. закл.] / В. Г. Ареф'єв, В. М. Єрмолова, О. Б. Качеров [та ін.]. – К. : Просвіта, 2004. – 176 с.
148. Основи здоров'я і фізична культура : програма загальноосвітніх навчальних закладів. 1–11 класи. – К. : Початкова школа, 2001. – 112 с.
149. Основы математической статистики : [учеб.пособие для ин-тов физ. культуры] / под ред. В. С. Иванова. – М. : Физкультура и спорт, 1990. – 176 с., ил.
150. Основи олімпійських знань : програма спеціального курсу для загальноосвітніх навчальних закладів. 5–12 класи. – К., 2009. – 20 с.

151. Охрімчук С. Ю. Рухова активність як основний компонент соціально здорового способу життя / С. Ю. Охрімчук // Соціологічна наука і освіта в Україні : [зб. наук. пр.]. – К. : МАУП, 2000. – Вип. 1. – С. 13.
152. Пекін 2008: Ігри XXIX Олімпіади / за заг. ред. М. М. Булатової. – 2-ге вид. – К. : Олімпійська література, 2008. – 60 с.
153. I зимові Юнацькі Олімпійські ігри. Інсбрук 2012 / за заг. ред. М. М. Булатової. – К., 2011. – 64 с.
154. Петлеваний Г. Ф. Необходимость олимпийского образования школьников, его различных форм, средств и методов / Г. Петлеваний // Молодежь – наука – олимпизм : материалы II Междунар. форума. – М.: Сов. спорт, 2002. – С. 163.
155. Петлеваний Г. Ф. Система олимпийского образования в многопрофильной школе-комплексе физкультурно-эстетического направления : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Г. Ф. Петлеваний. – М., 1997. – 186 с.
156. Петлеваний Г. Ф. Спартианская программа олимпийского образования и воспитания школьников / Г. Ф. Петлеваний // Физическая культура: воспитание, образование, тренировка. – 2001. – № 1. – С. 18–22.
157. Петросян Г. Об олимпийском образовании в Армении / Георгий Петросян // Молодежь – наука – олимпизм : материалы междунар. форума. – М., 1998. – С. 181–183.
158. Пирожников Р. А. Региональные системы олимпийского образования России : автореф. дис. ... канд. пед. наук : [спец.]13.00.04 „Теория и методика физического воспитания, спортивной тренировки, оздоровительной и адаптивной физической культуры” / Роман Александрович Пирожников ; СГИФК. – М., 2001. – 23с.
159. Платонов В. М. Олимпийский спорт : в 2 т. / Платонов В. М., Гуськов С. І. – К. : Олимпийская литература, 1994. – Кн. 1. – 494 с.; 1997. – Кн. 2. – 384 с.
160. Поликарпова Г. М. Олимпийское образование и воспитание как предмет педагогического исследования : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.01 / Поликарпова Галина Михайловна. – Великий Новгород, 2003. – 414 с.

161. Поляков М. И. Олимпийское образование в структуре урока / М. И. Поляков // Физическая культура в школе. – 1998. – № 2. – С. 24–27.
162. Програми для середньої загальноосвітньої школи. 1–4 класи. – К. : Початкова школа, 2006. – 432 с.
163. Прокопчук Ю. А. Модель олимпийского образования студенческой молодежи на основе Спартианских Игр : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Прокопчук Юрий Андреевич. – Краснодар, 1998. – 244 с.
164. Пуйшиене Э. Принципы интегрирующей программы олимпийского образования детей и молодежи Литвы / Э. Пуйшиене // *Wychowanie fizyczne I sport*. – 2002. – Т. 46, supl. 1, cz.1. – S. 21–22.
165. Радченко Л. Олімпійська освіта в навчальних закладах України / Л. Радченко, О. Апалькова // Олімпійський спорт і спорт для всіх : тези доп. ІХ Міжнар. наук. конгр. – К., 2005. – С. 27.
166. Рачева Е. В. Модель спортивно-массовой антинаркотической работы со школьниками на основе принципов и идей олимпизма : автореф. дис. ... канд. пед. наук : [спец.] 13.00.04 – „Теория и методика физ. воспитания, спортивной тренировки, оздоровительной и адаптивной физ. культуры” / Рачева Елена Валентиновна ; ФГОУВПО Волгоградская гос. акад. физ. культуры. – Волгоград, 2010. – 20 с.
167. Реммелькоор Р. Новые идеи в Эстонском олимпийском образовании / Реле Реммелькоор // Молодежь – наука – олимпизм : материалы междунар. форума. – М., 1998. – С. 298.
168. Родиченко В. Российская система олимпийского образования (авторский анализ выполнения организационно-методической концепции) / Владимир Родиченко // Наука в олимпийском спорте. – 2007. – № 2. – С. 17–21.
169. Родиченко В. Учебно-методическое обеспечение олимпийского образования / В. Родиченко, А. Контанистов // Олімпійський спорт і спорт для всіх : тези доп. ІХ Міжнар. наук. конгр. – К., 2005. – С. 29.

170. Рондяк Л. М. Організаційно-методичні умови превентивного виховання учнів початкових класів : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.07 / Рондяк Леся Михайлівна. – К., 2009. – 267 с.
171. Рышняк Б. Организация системы олимпийского образования в школах Республики Молдова / Борис Рышняк // Молодежь – наука – олимпизм : материалы междунар. форума. – М., 1998. – С. 207–208.
172. Савченко В. Олимпийское образование детей младшего школьного возраста / Виктор Савченко, Наталья Москаленко // Наука в олимпийском спорте. – 2007. – № 2. – С. 96–99.
173. Сапрун С. Т. Вплив олімпійської освіти на рівень соматичного здоров'я учнів 4-тих класів / В. Д. Єднак, С. Т. Сапрун // Актуальні аспекти фізичного виховання, спорту і здоров'я людини : матеріали Всеукр. наук. конф. студ. та мол. вчених (17–20 грудня 2013 р., м. Тернопіль) / Тернопільський нац. пед. ун-т ім. В.Гнатюка. – Тернопіль, 2013. – С. 19–24.
174. Сапрун С. Вплив олімпійської освіти на рівень фізичної підготовленості учнів 4-тих класів / Станіслав Сапрун // Молода спортивна наука України : зб. наук. пр. з галузі фіз. виховання, спорту і здоров'я людини. – Л., 2014. – Вип. 18, т. 2. – С. 145–149.
175. Сапрун С. Т. Досвід реалізації програм олімпійської освіти у зарубіжжі серед учнів молодшого шкільного віку / С. Т. Сапрун // Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві : зб. наук. пр. Волин. нац. ун-ту імені Лесі Українки. – Луцьк, 2012. – № 3 (19). – С. 173–175.
176. Сапрун С. Т. Методичне забезпечення процесу впровадження олімпійської освіти у навчально-виховний процес учнів 4-тих класів / С. Т. Сапрун // Науковий часопис Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова. Серія 15, „Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт) : [зб. наук. пр.]. – К., 2013. – Вип. 7(33), т. 2. – С. 215–218.
177. Сапрун С. Т. Олімпійська освіта, проблеми та шляхи її практичної реалізації в загальноосвітніх навчальних закладах / С. Т. Сапрун // Науковий

часопис Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова. Серія 15, Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт) : [зб. наук. пр.]. – К., 2011. – Вип. 13. – С. 557–560.

178. Сапун С. Т. Олімпійська освіта у процесі фізичного виховання школярів / С. Т. Сапун // Проблеми та перспективи наук в умовах глобалізації : матеріали VI Всеукр. наук. конф. – Тернопіль, 2010. – С. 15–17.

179. Сапун С. Т. Олімпійська освіта школярів / С. Т. Сапун // Методичні рекомендації для вчителів початкових класів загальноосвітніх шкіл. – Тернопіль, 2014. – 89 с.

180. Сапун С. Т. Олімпійська освіта школярів у загальноосвітніх навчальних закладах України / С. Т. Сапун // Підготовка майбутніх учителів до реалізації Державного стандарту початкової загальної освіти // Матеріали регіон. наук.-практ. семінару / за заг. ред. В. М. Чайки. – Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2013. – С. 164–166.

181. Сапун С. Т. Ставлення батьків учнів 4-тих класів до впровадження олімпійської освіти у навчально-виховний процес школярів/ В. Д. Єднак, С. Т. Сапун // Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві : зб. наук. пр. Східноєвроп. нац. ун-ту імені Лесі Українки. – Луцьк, 2013. – № 1 (21). – С. 159–163.

182. Сапун С. Т. Ставлення вчителів початкових класів до впровадження олімпійської освіти у навчально-виховний процес школярів/ С. Т. Сапун // Актуальні проблеми розвитку спорту для всіх: досвід, досягнення, тенденції : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. – Тернопіль, 2012. – С. 276–280.

183. Сапун С. Т. Ставлення учнів 4-тих класів до фізичної культури та олімпійської освіти у школі / С. Т. Сапун // Вісник Прикарпатського університету. Серія: Фізична культура. – Івано-Франківськ, 2013. – Вип. 18. – С. 288–290.

184. Сегал Ю. П. Идеалы и ценности олимпизма как средство повышения эффективности работы по коммунистическому воспитанию школьников старших классов : автореф. дис. ... канд. пед. наук : [спец.]13.00.04 „Теория и

- методика физ. воспитания, спортивной тренировки, оздоровительной и адаптивной физ. культуры” / Сегал Юлия Петровна ; Гос. центр. ин-т физ. культуры. – М., 1990. – 23 с.
185. Сергієнко Л. П. Тестування рухових здібностей школярів / Л. П. Сергієнко. – К. : Олімпійська література, 2001. – 440 с.
186. Сергеев В. Н. Гуманистическая направленность реализации олимпийского образования : автореф. дис. ... канд. пед. наук : [спец.] 13.00.04 „Теория и методика физ. воспитания, спортивной тренировки, оздоровительной и адаптивной физ. культуры” / В. Н. Сергеев ; Волгоградская гос. акад. физ. культуры. – Волгоград, 2000. – 24 с.
187. Сергеев В. Н. Олимпийское образование: определение сущности и перспективы направления научных исследований / В. Н. Сергеев // Теория и практика физической культуры. – 2001. – № 7. – С. 48–49.
188. Серета І. О. В країні Фізкультуриі: зошит для молодших школярів / І. О. Серета. – Тернопіль : Воля, 2011. – 32 с.
189. Серета І. О. Розвиток творчих здібностей учнів молодшого шкільного віку в процесі фізичного виховання : метод. рек. для вчителів фіз. культури загальноосв. навч. закл. / І. О. Серета. – Тернопіль : Воля, 2011. – 104 с.
190. Серета І. О. Розвиток творчих здібностей учнів молодшого шкільного віку в процесі фізичного виховання : автореф. дис. ... канд. пед. наук : [спец.] 13.00.07 „Теорія і методика виховання” / Серета Ірина Олександрівна ; Тернопільський нац. пед. ун-тет ім. В. Гнатюка. – Тернопіль, 2011. – 18 с.
191. Смалінскайте І. Применение интегрированной программы олимпийского воспитания для учащихся 7–8 классов в контексте общего образования Литвы / И. Смалінскайте // Молодежь – наука – олимпизм : материалы междунар. форума. – М., 2002. – С. 131–135.
192. Смирнова Ю. В. Формирование у младших школьников ценностной ориентации на здоровый образ жизни : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Смирнова Юлия Викторовна ; Челябинский ин-т переподготовки и повышения квалификации работников образования. – Челябинск, 2009. – 195 с.

193. Солопчук Д. М. Формування здорового способу життя молодших підлітків у позаурочній фізкультурно-спортивній роботі : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.07 / Солопчук Дмитро Миколайович ; Інститут проблем виховання АПН України. – К., 2007. – 216 с.
194. Старовойтова О. Л. Спартианская модель олимпийского образования в школах-интернатах : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Старовойтова Оксана Леонидовна. – Смоленск, 2005. – 169 с.
195. Столяров В. Концепция олимпийского образования (многолетний опыт разработки и внедрения в практику) / Владислав Столяров // Наука в олимпийском спорте. – 2007. – № 2. – С. 30–35.
196. Столяров В. И. Олимпийская педагогика и теория / В. И. Столяров // Теория и практика физической культуры. – 1999. – № 10. – С. 47–52.
197. Твій перший олімпійський путівник / за ред. Булатової М. М. – К. : Олімпійська література, 2006.
198. Твій перший олімпійський путівник / за заг. ред. М. М. Булатової. – Вид. 2-ге, доп. – К. : Олімпійська література, 2007. – 104 с.
199. Твій перший олімпійський путівник / М. М. Булатова, В. М. Єрмолова, Д. В. Белокуров [та ін.] ; за заг. ред. М. М. Булатової. – 3-тє вид., доп. – К. : Олімпійська література, 2010. – 108 с.
200. Теория, проекты и технологии интеграции спорта с искусством : материалы междунар. науч. конф., посвящ. 20-летию разработанного в ГЦОЛИФК проекта „СПАРТ” / под общ. ред. В. И. Столярова. – М. : РГУКСМиТ. – 2011. – 312 с.
201. Томенко О. А. Взаємозв'язок між показниками соматичного здоров'я, рухової активності, теоретичної підготовленості, оволодіння руховими діями та мотиваційно-ціннісної сфери школярів / О. А. Томенко // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2011. – № 3. – С. 148–150.
202. Томенко О. А. Виховання школярів на основі цінностей олімпізму : [метод. рек. для педагогів-організаторів і вчителів] / уклад. О. А. Томенко. –

Суми : Видавництво Сум ДПУ ім. А. С. Макаренка, 2009. – 36 с.

203. Томенко О. А. Засоби олімпійської освіти у навчально-виховному процесі загальноосвітніх шкіл / О. А. Томенко, Е. М. Лоскот, С. В. Гвоздецька // Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту школярів та студентів : матеріали VII Всеукр. наук. конф. – Суми, 2008. – С. 328–332.

204. Томенко О. А. Особливості олімпійської освіти у КНР напередодні ігор Олімпіади XXIX у Пекіні / Томенко О. А. // Теорія і методика фізичного виховання і спорту. – 2008. – № 3. – С. 36–40.

205. Томенко О. А. Особливості освітньої діяльності Асоціації учасників міжнародної олімпійської академії / О. А. Томенко // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту : наук. моногр. / за ред. С. С. Єрмакова. – Х. : ХДАДМ (ХХІІІ), 2007. – № 10. – С. 124–128.

206. Томенко О. А. Особенности становления и развития олимпийского образования в современной практике / О. А. Томенко // Наука в олимпийском спорте. – 2007. – № 2. – С. 133–136.

207. Томенко О. А. Сесии и программы международной олимпийской академии как средство олимпийского образования / Томенко О. А. // Слобожанський науково-спортивний вісник. – 2013. – № 2. – С. 55–57.

208. Томенко О. А. Структурно-функціональний аналіз Міжнародної олімпійської академії / О. А. Томенко // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту : наук. моногр. / за ред. С. С. Єрмакова. – Х. : ХДАДМ (ХХІІІ), 2008. – № 9. – С. 135–142.

209. Томенко О. А. Теорія і практика олімпійської освіти як складової неспеціальної фізкультурної освіти учнівської молоді / О. А. Томенко // Матеріали IV регіон наук.-метод. конф. / за заг. ред. Е. Г. Черняєва, І. І. Вржесневського. – К. : НАУ, 2009. – С. 54–56.

210. Томенко О. А. Шляхи оптимізації рівня рухової активності школярів через реалізацію технологій олімпійської освіти / О. А. Томенко // Вісник Чернігівського державного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка. Серія: Педагогічні науки. Фізичне виховання і спорт : [зб. наук. пр.]. – Чернігів,

2008. – Вип. 54. – С. 245–249.

211. Томенко А. А. Эффективность проекта „Познай ценности олимпизма” в процессе неспециального физкультурного образования школьников / А. А. Томенко // Наука в олимпийском спорте. – 2011. – № 1/2. – С. 122–124.

212. Трачук С. В. Моделювання режимів рухової активності молодших школярів у процесі фізичного виховання : автореф. дис. ... канд. наук з фіз. виховання і спорту : [спец.] 24.00.02 „Фіз. культура, фіз. виховання різних груп населення” / Трачук Сергій Васильович ; Нац. ун-т фіз. виховання і спорту України. – К., 2011. – 21 с.

213. Тях І. А. Індивідуальні норми фізичної підготовленості молодших школярів у процесі фізичного виховання : дис. ... канд. наук з фіз. виховання і спорту : 24.00.02 / Тях І. А. – К., 2008. – 20 с.

214. Фізична культура для загальноосвітніх навчальних закладів. 1–4 класи / М. Д. Зубалій, В. В. Деревянко, О. М. Лакіза, В. Ф. Шегімага. – К. : Ранок, 2006. – 126 с.

215. Фізична культура 1–4 класи загальноосвітніх навчальних закладів / за ред. Круцевич Т. Ю., Єрмолової В. М., Іванова Л. І., Кривчикова О. Д., Смоліус Г. Г. – К., 2011.

216. Фіцула М. М. Педагогіка : навч. посіб. для студ. вищ. пед. закл. освіти / М. М. Фіцула. – Вид. 3-тє, перероб. і доп. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2008. – 232 с.

217. Халилова Л. И. Педагогическое моделирование процесса ориентации младших школьников на здоровый образ жизни : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Халилова Лилия Ирековна ; Татарский гос. гуманитарно-пед. ун-т. – Казань, 2007. – 180 с.

218. Цибадзе А. Олимпийская академия Грузии и некоторые проблемы олимпийского образования / Автандил Цибадзе // Молодежь – наука – олимпизм : материалы междунар. форума. – М., 1998. – С. 262–263.

219. Цюпак Ю. Ю. Педагогічні аспекти формування здорового способу життя у молодших школярів, які проживають в зоні підвищеної радіоактивності :

- автореф. дис. ... канд. наук з фіз. виховання і спорту : [спец.] 24.00.02 „Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення” / Цюпак Юрій Юрієвич ; Волин. держ. ун-т ім. Л. Українки. – Луцьк, 2000. – 19 с.
220. Шиян Б. М. Теорія і методика фізичного виховання школярів / Б. М. Шиян. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2003. – Ч. 1. – 272 с.
221. Шиян Б. М. Теорія і методика фізичного виховання школярів / Б. М. Шиян. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2002. – Ч. 2. – 248 с.
222. Шиян Б. М. Теорія фізичного виховання / Б. М. Шиян, В. Г. Папуша, Є. Н. Приступа. – Львів : ЛОНМІО, 1996. – 220 с.
223. Щербак П. І. Інтегрований підхід до організації уроків фізичної культури як засіб оптимізації здорового способу життя учнів / П. І. Щербак // Реалізація здорового способу життя – сучасні підходи : зб. наук. ст. II Міжнар. конф. – Дрогобич, 2003. – С. 281–287.
224. Щербашин Я. Олімпійська освіта в системі виховання дітей та молоді / Яків Щербашин // Теорія і методика фізичного виховання і спорту. – 2009. – № 2. – С. 42–46.
225. Щербашин Я. С. Олімпійська освіта в системі формування гуманістичних цінностей школярів : автореф. дис.... канд. наук з фіз. виховання і спорту : [спец.] 24.00.01 „Олімпійський і професійний спорт” / Щербашин Яків Сергійович ; Нац. ун-т фіз. виховання і спорту України – К., 2014. – 20 с.
226. Щербашин Я. Олімпійська освіта та процес виховання дітей і молоді / Яків Щербашин // Молода спортивна наука України : зб. наук. пр. з галузі фіз. культури і спорту. – Л., 2009. – Вип. 13, т. 1. – С. 335–339.
227. Щербашин Я. Особливості впровадження олімпійської освіти в навчальних закладах України / Яків Щербашин // Молода спортивна наука України : зб. наук. пр. з галузі фіз. культури та спорту. – Л., 2006. – Вип. 10, т. 3. – С. 410–414.
228. Щербашин Я. Структура та зміст олімпійської освіти як складова виховання дітей та молоді / Яків Щербашин // Молода спортивна наука України

- : зб. наук. пр. з галузі фіз. культури та спорту. – Л., 2007. – Вип. 11, т. 5. – С. 395–399.
229. Юнацькі Олімпійські ігри. Сінгапур 2010 / М. М. Булатова, В. М. Єрмолова, Д. В. Белокуров, О. Г. Касьяненко. – К., 2010. – 68 с.
230. Юхимук В. Актуальні питання навчально-методичного забезпечення олімпійської освіти школярів України / Віра Юхимук // Молода спортивна наука України : зб. наук. пр. з галузі фіз. культури та спорту. – Л., 2006. – Вип. 10, т. 3. – С 414–419.
231. Юхимук В. Аналіз навчальних програм олімпійської освіти школярів загальноосвітніх навчальних закладів Російської Федерації / Віра Юхимук // Молода спортивна наука України : зб. наук. пр. з галузі фіз. культури та спорту. – Л., 2007. – Вип. 11, т. 5. – С 400–405.
232. Юхимук В. Концепція олімпізму як важлива складова навчання та виховання школярів / В. Юхимук, Ю. Петришин, О. Вацеба // Вісник Чернігівського державного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки. Фізичне виховання та спорт. – Чернігів, 2009 – Вип. 69. – С. 227–230.
233. Юхимук В. Олімпійська освіта школярів в діяльності Міжнародної олімпійської академії / Віра Юхимук // Молода спортивна наука України : зб. наук. пр. з галузі фіз. культури і спорту. – Л., 2007. – Вип. 11, т. 3. – С. 36–43.
234. Юхимук В. П. Організаційно-методичні основи олімпійської освіти учнів загальноосвітніх шкіл України : автореф. дис.... канд. наук з фіз. виховання і спорту : [спец.] 24.00.02 „Фіз. культура, фіз. виховання різних груп населення” / Юхимук Віра Петрівна ; Львів держ. ун-т фіз. культури. – Л., 2007. – 21 с.
235. Юхимук В. Практична реалізація олімпійської освіти в Російській Федерації / В. Юхимук, Ю. Олійник, Л. Серман // Слобожанський науково-спортивний вісник. – 2009. – № 4. – С. 151–154.
236. Юхимук В. Сприйняття цінностей олімпізму українськими школярами / Віра Юхимук, Оксана Вацеба // Вісник Прикарпатського університету. Серія: Фізична культура. – Івано-Франківськ, 2008. – Вип. 6. – С. 3–7.
237. Юхимук В. Ставлення вчителів фізичної культури до поширення знань

олімпійської тематики серед учнів загальноосвітніх навчальних закладів м. Львова / Віра Юхимук // Теорія та методика фізичного виховання. – 2009. – № 3. – С. 7–9.

238. Энциклопедия олимпийского спорта : в 5 т. / под ред. В. М. Платонова. – К. : Олимп. лит., 2002 – 2004. – Т. 1. – 495 с., Т. 2. – 583 с., Т. 3. – 631 с., Т. 4. – 608 с., Т. 5. – 527 с.

239. Coubertin P. de. Olympism: Selected Writings / P. de Coubertin; ed. N. Muller. – Lausanne: IOK, 2000. – 864 p.

240. Documents Set – Teachers. The main Olympic topics. – The Olympic Museum. – 2nd ed. – 2007.

241. Education Kit. Angel or demon? The choice of fair-play. – IOC : Olympic Museum Lausanne. – 1st ed. – 2006.

242. Education Kit. Athletes. Interactive and exhibition science. – CIO, The Olympic Museum, Lausanne. – 1st ed. – 2010.

243. Education Kit. Beijing 2008. – IOC : Lausanne Olympic Museum. – 1st ed. – 2008.

244. Education Kit 1. Champion. Exhibition support material. – IOC : Olympic Museum Lausanne. – 1st edition. – 2006.

245. Education Kit 2. Champion. Training my mind at school. – IOC : Lausanne Olympic Museum. – 1st ed. – 2007.

246. Education Kit. Heroes. – IOC : The Olympic Museum, Lausanne. – 1st ed. – 2009.

247. Education Kit. Hope when sport can change the world. – IOC : The Olympic Museum, Lausanne. – 1st ed. – 2011.

248. How well do you know the Olympic Games? // The Olympic Museum, Lausanne, 2011.

249. International Fair Play Committee [Electronic resource]. – Access mode: <http://www.fairplayinternational.org> (date of application: 15.12.2011).

250. International Olympic academy [Electronic resource]. – Access mode: <http://www.ioa.org.gr> (date of application: 19.11.2011).

251. London 2012: The Greenest Olympics Ever? [Electronic resource]. – Access mode: <http://www.triplepundit.com/2012/05/london-greenest-olympic-games/> (date of application: 11.09.2011).
252. Myriam Bouverat and Anne Chevalley. Education Kit. Finding the roots of sport // Olympic Museum and Education and Development Foundation, IOC, 2005
253. Olympischeerziehung. [Elektronische Ressource]. – Regime des Eingangs: <http://www.olympischeerziehung.de> (datum des einsehens: 29.10.2011).
254. Olympic Charter. – Lausanne: International Olympic Committee, 2004. – 104 p.
255. Pound R/ Incide Olympic / R. Pound. – Toronto : Jon Willey, 2004. – P. 229–270.
256. The International Olympic academy a history of an Olympic institution. – International Olympic academy. – 2 ed. – Athens, 2011. – 284 p.
257. 50th International session for young participants. Special subject: the Olympic movement as a platform for peace. – K. Georgiadis, 2010. – 397 p.

ДОДАТКИ

Додаток А

Анкета для вчителів початкових класів

ОЛІМПІЙСЬКА ОСВІТА У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Шановні вчителі, дане опитування є абсолютно анонімним! Від Вашої відвертості та щирості залежатиме достовірність результатів анкетування.

Заздалегідь дякуємо за відповіді!!!

1. Область _____ 2. Район _____
3. № школи _____ 4. Ваша посада _____
5. Який Ваш трудовий стаж вчителя?(скільки років) _____
6. Як Ви оцінюєте рівень рухової активності та здоров'я школярів початкових класів?
а) високий; б) достатній; в) незадовільний; г) низький.
7. Чи вважаєте Ви достатньою рухову активність школярів протягом навчального дня та після урочний час?
а) так, безумовно; б) так, частково; в) ні, звичайно; г) важко відповісти.
8. На Вашу думку, батьки заохочують своїх дітей до систематичних занять фізкультурою?
а) так, безумовно; б) деякі з них; в) ні, ніколи; г) важко відповісти.
9. Де відбувається основний виховний вплив на свідомість школяра?
а) дома; б) у школі; в) на вулиці; г) по-різному.
10. Чи достатня на Вашу думку кількість позакласних заходів проводиться у Вашій школі? а) так, звичайно; б) інколи; в) нажаль ні.
11. Чи відповідають навчальні плани з шкільних предметів умовам їхньої практичної реалізації на сьогоднішній день?
а) так; б) частково; в) зовсім ні.
12. Чи відома Вам і в якій мірі інформація про систему олімпійської освіти школярів?
а) так, відомі ключові моменти;
б) елементарні відомості відомі;
в) вперше зустрічаю дані терміни.
13. З чим Ви ототожнюєте слова „олімпізм” та „олімпійська освіта”?
а) гармонійне поєднання якостей тіла, волі й розуму;
б) олімпійські ігри, олімпійський рух, спорт, видатні спортсмени;
в) ведення здорового способу життя;
г) гармонійний розвиток особистості.
14. Схему впровадження системи олімпійської освіти учнів початкових класів вбачаю перш за все у:
а) оптимізації міжпредметних зв'язків;
б) шляхом збільшення годин для фізичної культури та основ здоров'я;
в) за рахунок позакласної та виховної роботи;
г) як окремих предметів навчальної програми;
д) це є зайвим.
15. Чи є виправданим використання та популяризація ідей гармонійного розвитку особистості школяра засобами олімпізму у молодшому шкільному віці?
а) гадаю ні;
б) ні, ще не зараз;
в) можливо;
г) так, безумовно;
д) важко відповісти.
16. Чи маєте Ви бажання сприяти поширенню олімпійської освіти у навчально-виховний процес школярів?
а) так; б) можливо; в) не знаю; г) ні.
17. Як Ви оцінюєте свої знання з олімпійської освіти та олімпійського руху?
а) 100%; б) 90-70%; в) 60-50%; г) 40-20%; д) 15-10%; е) 0%.

Додаток А. 2

Анкета для учнів початкових класів

ЮНІ ОЛІМПІЙЦІ!!!

Дорогий друже, прочитай уважно запитання та зроби відмітки навпроти твоїх думок! Результати твоїх відповідей залишаться у таємниці! Від твоєї відвертості та щирості залежатиме достовірність результатів анкетування.

Заздалегідь дякуємо за відповіді!!!

1. Область _____ **2. Район** _____

3. № школи _____ **4. Клас** _____

5. Чи відвідуєш Ти спортивні секції або гуртки?

а) так; б) ні; в) відвідував, тепер ні; г) ні, але планую розпочати.

6. Чи достатньо для Тебе 3 уроків фізкультури на тиждень?

а) так; б) ні, хотілось би більше; в) 3 уроків забагато.

7. Чи достатня кількість позакласних заходів (спортивні свята, вікторини, конкурси, змагання та ін.) проводиться у Твоїй школі?

а) так, достатньо; б) недостатньо; в) не знаю, мені це не цікаво.

8. Ти маєш бажання приймати активну участь у підготовці та проведенні різних спортивних заходів, свят, вікторин та змагань?

а) так, звичайно; б) особливого бажання немає; в) це мене зовсім не цікавить.

9. Чи подобається тобі відвідувати уроки фізкультури?

а) так, звичайно; б) ні, зовсім не подобається; в) мені байдуже.

10. Звідки ти в основному отримуєш інформацію про спорт та фізкультуру?

а) теле- і радіопередачі; б) інтернет; в) вчителі у школі;

г) тренер із спортивної секції; д) батьки та родичі.

11. Чи володієш ти інформацією про олімпійські ігри, спортсменів та види спорту?

а) так, звичайно; б) ні, мене це не цікавить; в) частково володію.

12. Чи маєш ти бажання отримувати більше інформації про спорт та фізкультуру, видатних спортсменів та олімпійські ігри?

а) так, звичайно; б) ні; в) так, але лише те, що мене цікавить.

13. Чи відомі Тобі слова олімпізм, олімпійська освіта або олімпійські ігри?

а) так, звичайно;

б) ні, не відомі;

в) відомі, але я не розумію, що вони означають.

14. Як Ти охарактеризуєш поняття здоровий спосіб життя?

а) заняття спортом, фізкультурою, іграми та спортивними забавами;

б) здорове харчування, сон та дотримання особистої гігієни;

в) Ваш варіант _____

Додаток А. 3

Анкета для батьків учнів початкових класів

ОЛІМПІЙСЬКА ОСВІТА ШКОЛЯРІВ

Шановні батьки, дане опитування є абсолютно анонімним і жодним чином не впливає на думки вчителів школи! Від Вашої відвертості та щирості залежатиме достовірність результатів анкетування. Прочитайте, будь-ласка уважно запитання та оберіть відповіді на них.

Заздалегідь дякуємо за відповіді!!!

1. Чи займаєтесь Ви особисто фізичними вправами чи спортом?

а) так, регулярно; б) ні, ніколи; в) інколи.

2. Як Ви оцінюєте рівень освіти, який забезпечує школа, у якій навчаються Ваша дитина?

а) високий; б) достатній; в) низький; г) важко відповісти.

3. Чи достатньо уваги приділено під час навчально-виховного процесу в школі руховій активності Вашої дитини?

а) так, звичайно; б) ні; в) важко відповісти.

4. Як Ви оцінюєте рівень здоров'я Вашої дитини?

а) має міцне здоров'я; б) відчуває себе добре;
в) турбують хронічні захворювання; г) має слабе здоров'я.

5. Скільки годин на тиждень Ваша дитина витрачає на різні фізичні вправи (тренування, заняття танцями тощо) у вільний від шкільних занять час?

а) не займається зовсім; б) займається щоденно приблизно по 1 годині;
в) приблизно 1 годину на тиждень; г) лише декілька години на тиждень.

6. Що на Вашу думку головним чином впливає на бажання Вашої дитини займатися фізичними вправами?

а) уроки з фізичної культури;
б) спортивно-масові та культурні заходи в школі та у класі;
в) приклад батьків;
д) приклад та наслідування друзів та однокласників;
е) телебачення, реклама.

7. Як Ви вважаєте, скільки уроків фізичної культури на тиждень слід проводити для учнів початкових класів?

а) 1-2 уроки; б) 3 уроки; в) 4-5 уроків; г) мені байдуже.

8. Як Ви оцінюєте ефективність уроків фізичної культури за впливом на здоров'я, рухову активність та фізичний розвиток Вашої дитини?

а) ефективні лише частково; б) у сучасному форматі є малоефективними;
в) значний ефект і результат від уроків.

9. На Вашу думку у школі в сучасних умовах слід більше уваги приділяти фізичному розвитку та оздоровленню школярів?

а) так, обов'язково; б) ні, це буде зайвим;
в) потрібно просто оптимізувати руховий режим дня школяра.

10. Що Вам відомо і в якій мірі про систему олімпійської освіти школярів або олімпійський рух, олімпійські ігри?

а) відомі лише ключові моменти; б) вперше зустрічаю дані терміни;
в) цікавлюсь спортом і маю певні знання.

11. З чим Ви ототожнюєте слова „олімпізм” та „олімпійська освіта”?

а) гармонійне поєднання якостей тіла, волі й розуму;
б) олімпійські ігри, видатні спортсмени, спорт;
в) ведення здорового способу життя;
г) гармонійний розвиток особистості;

продовження додатку А. 3

д) виховання підростаючого покоління на основі гуманістичних цінностей.

12. Чи підтримуєте Ви процес впровадження системи олімпійської освіти учнів початкових класів?

а) так, думаю це буде доцільно;

б) важко відповісти;

в) ні, це не відповідає сучасним шкільним вимогам та умовами сьогодення.

Додаток А. 4

Анкета для учнів початкових класів

Уважно прочитай запитання та зроби позначки навпроти правильних на Твою думку варіантів. Відповіді не будуть впливати на Твою навчальну діяльність і успішність у школі.

1. Місто (село), де Ти навчаєшся _____

2. № школи _____ **3. Клас** _____

4. Чи відвідуєш Ти спортивні секції або гуртки?

- так
- ні
- відвідував, тепер ні
- ні, але планую розпочати

5. Де було започатковано проведення Олімпійських ігор?

- Стародавній Китай
- Стародавній Рим
- Стародавня Греція

6. Через який проміжок часу проводяться Олімпійські ігри сучасності?

- 1 рік
- 2 роки
- 4 роки

7. Яка довжина однієї стадії (дистанції бігу на Стародавніх іграх)

- 192,27 метрів
- 100 метрів
- 152,37 метрів

8. Обери види спорту, котрі входили до програми Стародавніх Олімпійських ігор?

- водне поло, футбол, баскетбол, стрибки у воду
- пентатлон, біг, кулачний бій, стрибки у довжину
- стрибки на батуті, волейбол, хокей

9. Кого вважають засновником сучасного олімпійського руху?

- Хуан Антоніо Самаранч
- Сергій Бубка
- П'єр де Кубертен

10. В якому році було відновлено проведення Олімпійських ігор?

- 1894 р.
- 1900 р.
- 1704 р.

11. Який основний правовий документ олімпійського руху?

- клятва
- хартія
- присяга

12. У якому році вперше проводились Зимові Олімпійські ігри ?

- 1924 р.
- 1928 р.
- 1904 р.

13. Оберіть правильне олімпійське гасло сучасності?

- відверто, оперативно, цікаво
- швидше, точніше, бистріше
- швидше, вище, сильніше

14. Що зображено на олімпійському прапорі?

- Аполона і Геракла

продовження додатку А. 4

- п'ять олімпійських кілець
- знак олімпійської солідарності

15. Який предмет використовують в олімпійській естафеті під час передавання вогню?

- обруч
- стрічку
- смолоскип

16. Оберіть головний керівний орган Олімпійського руху?

- НОК
- МОК
- МОА

17. Скільки гравців кожної команди одночасно перебувають на ігровому майданчику під час ігри у волейбол?

- 6
- 5
- 4

18. Який вид спорту називають "королевою спорту"?

- художня гімнастика
- легка атлетика
- синхронне плавання

19. У програмі сучасних Олімпійських ігор проводять змагання з бігу на дистанцію 42 км 195 м. Як називається цей вид бігу?

- багатоборство
- спринт
- марафон

20. З 2005 року Національний олімпійський комітет України очолює шестиразовий чемпіон світу, 35-разовий рекордсмен світу, олімпійський чемпіон, Герой України. Назвіть його ім'я та прізвище.

- Сергій Бубка
- Віталій Кличко
- Андрій Шевченко

21. Визначте вірний перелік видатних Олімпійських чемпіонів України?

- Бубка, Бімон, Мессі, Роналдо
- Кличко, Мерлені, Клочкова, Добринська, Тедеев
- Болт, Попов, Чистякова, Шевченко

22. Напиши відомі Тобі види спорту: _____

23. Напиши видатних спортсменів сучасності, котрих Ти знаєш? _____

Додаток Б

Результати анкетування вчителів початкових класів

№	Запитання і варіанти відповідей	Кількість респондентів (129)	%
6	Як Ви оцінюєте рівень рухової активності та здоров'я школярів початкових класів? а) високий; б) достатній; в) незадовільний; г) низький.	21 81 19 8	16,28% 62,79% 14,73% 6,20%
7	Чи вважаєте Ви достатньою рухову активність школярів протягом навчального дня та після урочний час? а) так, безумовно; б) так, частково; в) ні, звичайно; г) важко відповісти.	23 74 26 6	17,83% 57,36% 20,16% 4,65%
8	На Вашу думку, батьки заохочують своїх дітей до систематичних занять фізкультурою? а) так, безумовно; б) деякі з них; в) ні, ніколи; г) важко відповісти.	9 112 4 4	6,98% 86,82% 3,10% 3,10%
9	Де відбувається основний виховний вплив на свідомість школяра? а) дома б) у школі; в) на вулиці; г) по-різному.	55 53 10 38	35,26% 33,97% 6,41% 24,36%
10	Чи достатня на Вашу думку кількість позакласних заходів проводиться у Вашій школі? а) так, звичайно; б) інколи; в) нажаль ні.	53 49 27	41,09% 37,98% 20,93%
11	Чи відповідають навчальні плани з шкільних предметів умовам їхньої практичної реалізації на сьогоднішній день? а) так; б) частково; в) зовсім ні.	10 104 15	7,75% 80,62% 11,63%
12	Чи відома Вам і в якій мірі інформація про систему олімпійської освіти школярів? а) так, відомі ключові моменти; б) елементарні відомості відомі; в) вперше зустрічаю дані терміни.	35 82 12	27,13% 63,57% 9,30%
13	З чим Ви ототожнюєте слова „олімпізм” та „олімпійська освіта”? а) гармонійне поєднання якостей тіла, волі й		

	розуму; б) олімпійські ігри, олімпійський рух, спорт, видатні спортсмени; в) ведення здорового способу життя; г) гармонійний розвиток особистості.	64 67 23 10	39,02% 40,85% 14,02% 6,10%
14	Схему впровадження системи олімпійської освіти учнів початкових класів вбачаю перш за все у: а) оптимізації міжпредметних зв'язків; б) шляхом збільшення годин для фізичної культури та основ здоров'я; в) за рахунок позакласної та виховної роботи; г) як окремих предметів навчальної програми; д) це є зайвим.	63 37 63 8 5	35,80% 21,02% 35,80% 4,55% 2,84%
15	Чи є виправданим використання та популяризація ідей гармонійного розвитку особистості школяра засобами олімпізму у молодшому шкільному віці? а) гадаю ні; б) ні, ще не зараз; в) можливо; г) так, безумовно; д) важко відповісти.	0 6 53 44 26	0,00% 4,65% 41,09% 34,11% 20,16%
16	Чи маєте Ви бажання сприяти поширенню олімпійської освіти у навчально-виховний процес школярів? а) так; б) можливо; в) не знаю; г) ні.	34 78 15 2	26,36% 60,47% 11,63% 1,55%
17	Як Ви оцінюєте свої знання з олімпійської освіти та олімпійського руху? а) 100%; б) 90-70%; в) 60-50%; г) 40-20%; д) 15-10%; е) 0%.	0 13 49 29 32 6	0,00% 10,08% 37,98% 22,48% 24,81% 4,65%

Додаток Б. 2

Результати анкетування учнів початкових класів

№	Запитання і варіанти відповідей	Кількість респондентів (462)	%
5	Чи відвідуєш Ти спортивні секції або гуртки? а) так; б) ні; в) відвідував, тепер ні; г) ні, але планую розпочати.	233 81 102 46	50,43% 17,53% 22,08% 9,96%
6	Чи достатньо для Тебе 3 уроків фізкультури на тиждень? а) так; б) ні, хотілось би більше; в) 3 уроків забагато.	183 263 16	39,61% 56,93% 3,46%
7	Чи достатня кількість позакласних заходів (спортивні свята, вікторини, конкурси, змагання та ін.) проводиться у Твоїй школі? а) так, достатньо; б) недостатньо; в) не знаю, мені це не цікаво.	343 105 14	74,24% 22,73% 3,03%
8	Ти маєш бажання приймати активну участь у підготовці та проведенні різних спортивних заходів, свят, вікторин та змагань? а) так, звичайно; б) особливого бажання немає; в) це мене зовсім не цікавить.	359 69 34	77,71% 14,94% 7,36%
9	Чи подобається тобі відвідувати уроки фізкультури? а) так, звичайно; б) ні, зовсім не подобається; в) мені байдуже.	446 8 8	96,54% 1,73% 1,73%
10	Звідки ти в основному отримуєш інформацію про спорт та фізкультуру? а) теле- і радіопередачі; б) інтернет; в) вчителі у школі; г) тренер із спортивної секції; д) батьки та родичі.	111 86 203 93 65	19,89% 15,41% 36,38% 16,67% 11,65%
11	Чи володієш ти інформацією про олімпійські ігри, спортсменів та види спорту? а) так, звичайно; б) ні, мене це не цікавить; в) частково володію.	207 92 163	44,81% 19,91% 35,28%
12	Чи маєш ти бажання отримувати більше інформації про спорт та фізкультуру, видатних спортсменів та олімпійські ігри? а) так, звичайно; б) ні; в) так, але лише те, що мене цікавить.	324 34 104	70,13% 7,36% 22,51%

13	Чи відомі Тобі слова олімпізм, олімпійська освіта або олімпійські ігри? а) так, звичайно; б) ні, не відомі; в) відомі, але я не розумію, що вони означають.	 325 58 79	 70,35% 12,55% 17,10%
14	Як Ти охарактеризуєш поняття здоровий спосіб життя? а) заняття спортом, фізкультурою, іграми та спортивними забавами; б) здорове харчування, сон та дотримання особистої гігієни; в) Ваш варіант	 218 111 203	 40,98% 20,86% 38,16%

Додаток Б. 3

Результати анкетування батьків учнів початкових класів

№	Запитання і варіанти відповідей	Кількість респондентів (234)	%
1	Чи займаєтеся Ви особисто фізичними вправами чи спортом? а) так, регулярно; б) ні, ніколи; в) інколи.	53 37 144	22,65% 15,81% 61,54%
2	Як Ви оцінюєте рівень освіти, який забезпечує школа, у якій навчаються Ваша дитина? а) високий; б) достатній; в) низький; г) важко відповісти.	70 152 4 8	29,91% 64,96% 1,71% 3,42%
3	Чи достатньо уваги приділено під час навчально-виховного процесу в школі руховій активності Вашої дитини? а) так, звичайно; б) ні; в) важко відповісти.	186 12 36	79,49% 5,13% 15,38%
4	Як Ви оцінюєте рівень здоров'я Вашої дитини? а) має міцне здоров'я; б) відчуває себе добре; в) турбують хронічні захворювання; г) має слабе здоров'я.	62 138 17 17	26,50% 58,97% 7,26% 7,26%
5	Скільки годин на тиждень Ваша дитина витрачає на різні фізичні вправи (тренування, заняття танцями тощо) у вільний від шкільних занять час? а) не займається зовсім; б) займається щоденно приблизно по 1 годині; в) приблизно 1 годину на тиждень; г) лише декілька години на тиждень.	29 84 25 96	12,39% 35,90% 10,68% 41,03%
6	Що на Вашу думку головним чином впливає на бажання Вашої дитини займатися фізичними вправами? а) уроки з фізичної культури; б) спортивно-масові та культурні заходи в школі та у класі; в) приклад батьків; д) приклад та наслідування друзів та однокласників; е) телебачення, реклама.	102 66 66 82 15	30,82% 19,94% 19,94% 24,77% 4,53%
7	Як Ви вважаєте, скільки уроків фізичної культури на тиждень слід проводити для учнів початкових класів? а) 1-2 уроки; б) 3 уроки;	24 135	10,26% 57,69%

	в) 4-5 уроків; г) мені байдуже.	75 0	32,05% 0,00%
8	Як Ви оцінюєте ефективність уроків фізичної культури за впливом на здоров'я, рухову активність та фізичний розвиток Вашої дитини? а) ефективні лише частково; б) у сучасному форматі є малоефективними; в) значний ефект і результат від уроків.	114 45 75	48,72% 19,23% 32,05%
9	На Вашу думку у школі в сучасних умовах слід більше уваги приділяти фізичному розвитку та оздоровленню школярів? а) так, обов'язково; б) ні, це буде зайвим; в) потрібно просто оптимізувати руховий режим дня школяра.	181 0 53	77,35% 0,00% 22,65%
10	Що Вам відомо і в якій мірі про систему олімпійської освіти школярів або олімпійський рух, олімпійські ігри? а) відомі лише ключові моменти; б) вперше зустрічаю дані терміни; в) цікавлюсь спортом і маю певні знання.	130 46 58	55,56% 19,66% 24,79%
11	З чим Ви ототожнюєте слова „олімпізм” та „олімпійська освіта”? а) гармонійне поєднання якостей тіла, волі й розуму; б) олімпійські ігри, видатні спортсмени, спорт; в) ведення здорового способу життя; г) гармонійний розвиток особистості; д) виховання підростаючого покоління на основі гуманістичних цінностей.	107 77 54 61 11	34,52% 24,84% 17,42% 19,68% 3,55%
12	Чи підтримуєте Ви процес впровадження системи олімпійської освіти учнів початкових класів? а) так, думаю це буде доцільно; б) важко відповісти; в) ні, це не відповідає сучасним шкільним вимогам та умовами сьогодення.	130 80 24	55,56% 34,19% 10,26%

Додаток В

Результати анкетування до та після проведення експериментального дослідження у школі №23 м. Тернопіль, 4-а клас, n=31*

№	Варіанти відповідей							
	А		Б		В		Г	
	до	після	до	після	до	після	до	після
4	15 (48,39%)	16 (51,61%)	8 (25,81%)	7 (22,58%)	5 (16,13%)	5 (16,13%)	3 (9,68%)	3 (9,68%)
5	1 (3,23%)	3 (9,68%)	11 (35,48%)	10 (32,26%)	19 (61,29%)	18 (58,06%)		
6	11 (35,48%)	11 (35,48%)	11 (35,48%)	12 (38,71%)	9 (29,03%)	8 (25,81%)		
7	14 (45,16%)	13 (41,94%)	15 (48,39%)	14 (45,16%)	2 (6,45%)	4 (12,9%)		
8	5 (16,13%)	5 (16,13%)	19 (61,29%)	18 (58,06%)	7 (22,58%)	8 (25,81%)		
9	3 (9,68%)	4 (12,9%)	20 (64,52%)	18 (58,06%)	8 (25,81%)	9 (29,06%)		
10	15 (48,39%)	18 (58,06%)	12 (38,71%)	7 (22,58%)	4 (12,90%)	6 (19,35%)		
11	6 (19,35%)	7 (22,58%)	14 (45,16%)	13 (41,94%)	11 (35,48%)	11 (35,48%)		
12	13 (41,94%)	14 (45,16%)	13 (41,94%)	10 (32,26%)	5 (16,13%)	7 (22,58%)		
13	4 (12,9%)	5 (16,13%)	11 (35,48%)	9 (29,03%)	16 (51,61%)	17 (54,84%)		
14	0 (0%)	0 (0%)	21 (67,74%)	23 (74,19%)	10 (32,26%)	8 (25,81%)		
15	6 (19,35%)	3 (9,68%)	5 (16,13%)	5 (16,13%)	20 (64,52%)	23 (74,19%)		
16	4 (12,9%)	7 (22,58%)	9 (29,03%)	9 (29,03%)	18 (58,06%)	15 (48,39%)		
17	20 (64,52%)	18 (58,06%)	6 (19,35%)	7 (22,58%)	5 (16,13%)	6 (19,35%)		
18	5 (16,13%)	6 (19,35%)	20 (64,52%)	21 (67,74%)	6 (19,35%)	4 (12,9%)		
19	2 (6,45%)	2 (6,45%)	12 (38,71%)	12 (38,71%)	17 (54,84%)	17 (54,84%)		
20	18 (58,06%)	20 (64,52%)	9 (29,03%)	7 (22,58%)	4 (12,9%)	4 (12,9%)		
21	11 (35,48%)	9 (29,03%)	17 (54,84%)	19 (61,29%)	3 (9,68%)	3 (9,68%)		
22	Волейбол, футбол, баскетбол, плавання, хокей, бокс, боротьба, біатлон, легка атлетика, карате, гімнастика, важка атлетика.							
23	Бубка, Роналдо, Мессі, Коноплянка, Воронін, Кличко, Шевченко.							

* - жирним шрифтом в таблиці виділені правильні варіанти відповідей

Додаток В. 2

Результати анкетування до та після проведення експериментального дослідження у школі №23 м. Тернопіль, 4-б клас, n=31*

№	Варіанти відповідей							
	А		Б		В		Г	
	до	після	до	після	до	після	до	після
4	17 (54,84%)	20 (64,52%)	3 (9,68%)	3 (9,68%)	4 (12,90%)	2 (6,45%)	7 (22,58%)	6 (19,35%)
5	2 (6,45%)	4 (12,9%)	20 (64,52%)	13 (41,94%)	9 (29,03%)	14 (45,16%)		
6	13 (41,94%)	8 (25,81%)	8 (25,81%)	7 (22,58%)	10 (32,26%)	16 (51,61%)		
7	2 (6,45%)	7 (22,58%)	17 (54,84%)	12 (38,71%)	12 (38,71%)	12 (38,71%)		
8	9 (29,03%)	8 (25,81%)	18 (58,06%)	20 (64,52%)	4 (12,9%)	3 (9,68%)		
9	6 (19,35%)	3 (9,68%)	12 (38,71%)	12 (38,71%)	13 (41,94%)	16 (51,61%)		
10	18 (58,06%)	20 (64,52%)	5 (16,13%)	4 (12,9%)	8 (25,81%)	7 (22,58%)		
11	4 (12,9%)	5 (16,13%)	10 (32,26%)	12 (38,71%)	17 (54,84%)	14 (45,16%)		
12	13 (41,94%)	14 (45,16%)	9 (29,03%)	5 (16,13%)	9 (29,03%)	12 (38,71%)		
13	5 (16,13%)	4 (12,9%)	9 (29,03%)	7 (22,58%)	17 (54,84%)	20 (64,52%)		
14	7 (22,58%)	4 (12,9%)	20 (64,52%)	24 (77,42%)	4 (12,9%)	3 (9,68%)		
15	11 (35,48%)	3 (9,68%)	3 (9,68%)	5 (16,13%)	17 (54,84%)	23 (74,19%)		
16	10 (32,26%)	10 (32,26%)	14 (45,16%)	17 (54,84%)	7 (22,58%)	4 (12,9%)		
17	18 (58,06%)	20 (64,52%)	9 (29,03%)	10 (32,26%)	4 (12,9%)	1 (3,23%)		
18	11 (35,48%)	9 (29,03%)	13 (41,94%)	17 (54,84%)	7 (22,58%)	5 (16,13%)		
19	9 (29,03%)	8 (25,81%)	14 (45,16%)	10 (32,26%)	8 (25,81%)	13 (41,94%)		
20	7 (22,58%)	11 (35,48%)	20 (64,52%)	10 (32,26%)	4 (12,9%)	10 (32,26%)		
21	25 (80,65%)	19 (61,29%)	5 (16,13%)	10 (32,26%)	1 (3,23%)	2 (6,45%)		
22	Волейбол, футбол, баскетбол, плавання, хокей, бокс, боротьба, теніс, легка атлетика, карате, гандбол, велоспорт, гімнастика.							
23	Роналдо, Мессі, Коноплянка, Ключкова, Кличко, Шевченко, Бубка, Ярмоленко.							

* - жирним шрифтом в таблиці виділені правильні варіанти відповідей

Додаток В. 3

Результати анкетування до та після проведення експериментального дослідження у школі №10 м. Тернопіль, 4-а клас, n=23*

№	Варіанти відповідей							
	А		Б		В		Г	
	до	після	до	після	до	після	до	після
4	15 (65,22%)	18 (78,26%)	4 (17,39%)	2 (8,70%)	2 (8,7%)	1 (4,35%)	2 (8,7%)	2 (8,7%)
5	3 (13,04%)	3 (13,04%)	10 (43,48%)	7 (30,43%)	10 (43,48%)	13 (56,52%)		
6	7 (30,43%)	5 (21,74%)	4 (17,39%)	4 (17,39%)	12 (52,17%)	14 (60,87%)		
7	6 (26,09%)	9 (39,13%)	11 (47,83%)	9 (39,13%)	6 (26,09%)	5 (21,74%)		
8	5 (21,74%)	2 (8,7%)	17 (73,91%)	20 (86,96%)	1 (4,35%)	1 (4,35%)		
9	7 (30,43%)	6 (26,09%)	12 (52,17%)	11 (47,83%)	4 (17,39%)	6 (26,09%)		
10	4 (17,39%)	7 (30,43%)	12 (52,17%)	6 (26,09%)	7 (30,43%)	10 (43,48%)		
11	3 (13,04%)	2 (8,7%)	7 (30,43%)	11 (47,83%)	13 (56,52%)	10 (43,48%)		
12	6 (26,09%)	8 (34,78%)	10 (43,48%)	8 (34,78%)	7 (30,43%)	7 (30,43%)		
13	4 (17,39%)	4 (17,39%)	8 (34,78%)	7 (30,43%)	11 (47,83%)	12 (52,17%)		
14	4 (17,39%)	1 (4,35%)	16 (69,57%)	20 (86,96%)	3 (13,04%)	2 (8,7%)		
15	7 (30,43%)	4 (17,39%)	2 (8,7%)	2 (8,7%)	14 (60,87%)	17 (73,91%)		
16	7 (30,43%)	4 (17,39%)	6 (26,09%)	11 (47,83%)	10 (43,48%)	8 (34,78%)		
17	14 (60,87%)	15 (65,22%)	4 (17,39%)	5 (21,74%)	5 (21,74%)	3 (13,04%)		
18	14 (60,87%)	9 (39,13%)	9 (39,13%)	12 (52,17%)	0 (0%)	2 (8,7%)		
19	3 (13,04%)	3 (13,04%)	7 (30,43%)	3 (13,04%)	13 (56,52%)	17 (73,91%)		
20	5 (21,74%)	8 (34,78%)	15 (65,22%)	10 (43,48%)	3 (13,04%)	5 (21,74%)		
21	5 (21,74%)	4 (17,39%)	13 (56,52%)	16 (69,57%)	5 (21,74%)	3 (13,04%)		
22	Волейбол, футбол, баскетбол, плавання, хокей, бокс, боротьба, теніс, легка атлетика, карате, гімнастика, важка атлетика, біатлон, дзюдо, велоспорт, кікбоксинг, гандбол.							
23	Руні, Дрогба, Ярмоленко, Добринська, Кличко, Шевченко, Бубка, Роналдо, Мессі, Подкопаєва, Воронін.							

* - жирним шрифтом в таблиці виділені правильні варіанти відповідей

Додаток В. 4

Результати анкетування до та після проведення експериментального дослідження у школі №10 м. Тернопіль, 4-б клас, n=25*

№	Варіанти відповідей							
	А		Б		В		Г	
	до	після	до	після	до	після	до	після
4	20 (80%)	19 (76%)	2 (8%)	3 (12%)	1 (4%)	1 (4%)	2 (8%)	2 (8%)
5	9 (36%)	9 (36%)	10 (40%)	9 (36%)	6 (24%)	7 (28%)		
6	4 (16%)	5 (20%)	8 (32%)	6 (24%)	13 (52%)	14 (56%)		
7	9 (36,%)	9 (36%)	10 (40%)	8 (32%)	6 (24%)	8 (32%)		
8	14 (56%)	11 (44%)	10 (40%)	11 (44%)	1 (4%)	3 (12%)		
9	3 (12%)	4 (16%)	17 (68%)	15 (60%)	5 (20%)	6 (24%)		
10	8 (32%)	10 (40%)	13 (52%)	6 (24%)	4 (12%)	9 (36%)		
11	10 (40%)	8 (32%)	6 (24%)	7 (28%)	9 (36%)	10 (40%)		
12	7 (28%)	8 (32%)	9 (36%)	9 (36%)	9 (36%)	8 (32%)		
13	6 (24%)	7 (28%)	9 (36%)	8 (32%)	10 (40%)	10 (40%)		
14	4 (16%)	7 (28%)	16 (64%)	15 (60%)	5 (20%)	3 (12%)		
15	10 (40%)	7 (28%)	3 (12%)	5 (20%)	12 (48%)	13 (52%)		
16	4 (16%)	2 (8%)	13 (52%)	14 (56%)	8 (32%)	9 (36%)		
17	10 (40%)	12 (48%)	9 (36%)	7 (28%)	6 (24%)	6 (24%)		
18	12 (48%)	10 (40%)	8 (32%)	9 (36%)	5 (20%)	6 (24%)		
19	5 (20%)	9 (36%)	6 (24%)	3 (12%)	14 (56%)	13 (52%)		
20	8 (32%)	9 (36%)	11 (44%)	11 (44%)	6 (24%)	5 (20%)		
21	11 (44%)	9 (36%)	13 (52%)	15 (60%)	1 (4%)	1 (4%)		
22	Волейбол, футбол, баскетбол, плавання, хокей, бокс, боротьба, теніс, легка атлетика, гімнастика, важка атлетика, біатлон, карате.							
23	Роналдо, Мессі, Руні, Пеле, Каладзе, Кличко, Шевченко, Бубка.							

* - жирним шрифтом в таблиці виділені правильні варіанти відповідей

Додаток В. 5

Результати анкетування до та після проведення експериментального дослідження у школі №1 м. Бучач, 4-б клас, n=18*

№	Варіанти відповідей							
	А		Б		В		Г	
	до	після	до	після	до	після	до	після
4	9 (50,00%)	9 (50,00%)	7 (38,89%)	7 (38,89%)	0 (0%)	1 (5,56%)	2 (11,11%)	1 (5,56%)
5	3 (16,67%)	4 (22,22%)	7 (38,89%)	7 (38,89%)	8 (44,44%)	7 (38,89%)		
6	8 (44,44%)	5 (27,78%)	4 (22,22%)	6 (33,33%)	6 (33,33%)	7 (38,89%)		
7	4 (22,22%)	6 (33,33%)	11 (61,11%)	8 (44,44%)	3 (16,67%)	4 (22,22%)		
8	6 (33,33%)	6 (33,33%)	10 (55,56%)	9 (50,00%)	2 (11,11%)	3 (16,67%)		
9	6 (33,33%)	5 (27,78%)	5 (27,78%)	6 (33,33%)	7 (38,89%)	7 (38,89%)		
10	6 (33,33%)	7 (38,89%)	8 (44,44%)	5 (27,78%)	4 (22,22%)	6 (33,33%)		
11	4 (22,22%)	5 (27,78%)	8 (44,44%)	9 (50,00%)	6 (33,33%)	4 (22,22%)		
12	4 (22,22%)	5 (27,78%)	8 (44,44%)	6 (33,33%)	6 (33,33%)	7 (38,89%)		
13	4 (22,22%)	4 (22,22%)	4 (22,22%)	3 (16,67%)	10 (55,56%)	11 (61,11%)		
14	2 (11,11%)	3 (16,67%)	8 (44,44%)	10 (55,56%)	8 (44,44%)	5 (27,78%)		
15	4 (22,22%)	3 (16,67%)	3 (16,67%)	4 (22,22%)	11 (61,11%)	11 (61,11%)		
16	6 (33,33%)	7 (38,89%)	7 (38,89%)	8 (44,44%)	5 (27,78%)	3 (16,67%)		
17	9 (50%)	10 (55,56%)	7 (38,89%)	7 (38,89%)	2 (11,11%)	1 (5,56%)		
18	9 (50%)	8 (44,44%)	8 (44,44%)	10 (55,56%)	1 (5,56%)	0 (0%)		
19	5 (27,78%)	7 (38,89%)	7 (38,89%)	6 (33,33%)	6 (33,33%)	5 (27,78%)		
20	4 (22,22%)	6 (33,33%)	12 (66,67%)	9 (50%)	2 (11,11%)	3 (16,67%)		
21	6 (33,33%)	7 (38,89%)	10 (55,56%)	9 (50%)	2 (11,11%)	2 (11,11%)		
22	Волейбол, футбол, баскетбол, плавання, хокей, бокс, стрибки у воду, теніс, легка атлетик, гімнастика.							
23	Кличко, Шевченко, Добринська, Роналдо, Мессі, Тедеєв, Мерлені, Клочкова.							

* - жирним шрифтом в таблиці виділені правильні варіанти відповідей

Додаток В. 6

Результати анкетування до та після проведення експериментального дослідження у школі №1 м. Бучач, 4-а клас, n=18*

№	Варіанти відповідей							
	А		Б		В		Г	
	до	після	до	після	до	після	до	після
4	9 (50%)	12 (66,67%)	4 (22,22%)	2 (11,11%)	3 (16,67%)	3 (16,67%)	2 (11,11%)	1 (5,56%)
5	5 (27,78%)	2 (11,11%)	5 (27,78%)	4 (22,22%)	8 (44,44%)	12 (66,67%)		
6	7 (38,89%)	5 (27,78%)	5 (27,78%)	5 (27,78%)	6 (33,33%)	8 (44,44%)		
7	3 (16,67%)	6 (33,33%)	10 (55,56%)	8 (44,44%)	5 (27,78%)	4 (22,22%)		
8	6 (33,33%)	5 (27,78%)	5 (27,78%)	7 (38,89%)	7 (38,89%)	6 (33,33%)		
9	6 (33,33%)	6 (33,33%)	8 (44,44%)	5 (27,78%)	4 (22,22%)	7 (38,89%)		
10	4 (22,22%)	7 (38,89%)	5 (27,78%)	5 (27,78%)	9 (50%)	6 (33,33%)		
11	10 (55,56%)	6 (33,33%)	4 (22,22%)	6 (33,33%)	4 (22,22%)	6 (33,33%)		
12	7 (38,89%)	8 (44,44%)	4 (22,22%)	5 (27,78%)	7 (38,89%)	5 (27,78%)		
13	9 (50%)	7 (38,89%)	6 (33,33%)	6 (33,33%)	3 (16,67%)	5 (27,78%)		
14	5 (27,78%)	5 (27,78%)	6 (33,33%)	8 (44,44%)	7 (38,89%)	5 (27,78%)		
15	6 (33,33%)	7 (38,89%)	4 (22,22%)	2 (11,11%)	8 (44,44%)	9 (50%)		
16	9 (50%)	5 (27,78%)	5 (27,78%)	7 (38,89%)	4 (22,22%)	6 (33,33%)		
17	8 (44,44%)	9 (50%)	5 (27,78%)	3 (16,67%)	5 (27,78%)	6 (33,33%)		
18	6 (33,33%)	5 (27,78%)	4 (22,22%)	7 (38,89%)	8 (44,44%)	6 (33,33%)		
19	10 (55,56%)	7 (38,89%)	4 (22,22%)	5 (27,78%)	4 (22,22%)	6 (33,33%)		
20	7 (38,89%)	9 (50%)	4 (22,22%)	5 (27,78%)	7 (38,89%)	4 (22,22%)		
21	7 (38,89%)	5 (27,78%)	6 (33,33%)	8 (44,44%)	5 (27,78%)	5 (27,78%)		
22	Футбол, баскетбол, боротьба, плавання, хокей, бокс, теніс, легка атлетика, карате, гімнастика, лижний спорт, біатлон, велоспорт, кікбоксинг.							
23	Ярмоленко, Коноплянка, Шовковський, Добринська, Тайсон, Кличко, Шевченко, Бубка, Роналдо, Мессі, Подкопаєва, Воронін, Ребров.							

* - жирним шрифтом в таблиці виділені правильні варіанти відповідей

Додаток В. 7

Результати анкетування до та після проведення експериментального дослідження у школі №2 м. Збараж, 4-а клас, n=27*

№	Варіанти відповідей							
	А		Б		В		Г	
	до	після	до	після	до	після	до	після
4	19 (70,37%)	21 (77,78%)	4 (14,81%)	2 (7,41%)	3 (11,11%)	4 (14,81%)	1 (3,7%)	0 (0%)
5	5 (20,83%)	4 (14,81%)	14 (58,33%)	9 (33,33%)	5 (20,83%)	14 (51,85%)		
6	8 (29,63%)	7 (25,93%)	8 (29,63%)	6 (22,22%)	11 (40,74%)	14 (51,85%)		
7	7 (25,93%)	9 (33,33%)	15 (55,56%)	14 (51,85%)	5 (18,52%)	4 (14,81%)		
8	11 (40,74%)	8 (29,63%)	14 (51,85%)	16 (59,26%)	2 (7,41%)	3 (11,11%)		
9	7 (25,93%)	3 (11,11%)	11 (40,74%)	13 (48,15%)	9 (33,33%)	11 (40,74%)		
10	8 (29,63%)	14 (51,85%)	11 (40,74%)	8 (29,63%)	8 (29,63%)	5 (18,52%)		
11	9 (33,33%)	7 (25,93%)	5 (18,52%)	9 (33,33%)	13 (48,15%)	11 (40,74%)		
12	11 (40,74%)	13 (48,15%)	10 (37,04%)	10 (37,04%)	6 (22,22%)	4 (14,81%)		
13	9 (33,33%)	10 (37,04%)	6 (22,22%)	7 (25,93%)	12 (44,44%)	10 (37,04%)		
14	5 (18,52%)	2 (7,41%)	15 (55,56%)	20 (74,07%)	7 (25,93%)	5 (18,52%)		
15	4 (14,81%)	4 (14,81%)	5 (18,52%)	3 (11,11%)	18 (66,67%)	20 (74,07%)		
16	10 (37,04%)	10 (37,04%)	13 (48,15%)	17 (62,96%)	4 (14,81%)	0 (0%)		
17	13 (48,15%)	15 (55,56%)	10 (37,04%)	10 (37,04%)	4 (14,81%)	2 (7,41%)		
18	10 (37,04%)	9 (33,33%)	12 (44,44%)	14 (51,85%)	5 (18,52%)	4 (14,81%)		
19	4 (14,81%)	5 (18,52%)	8 (29,63%)	4 (14,81%)	15 (55,56%)	18 (66,67%)		
20	8 (29,63%)	10 (37,04%)	12 (44,44%)	13 (48,15%)	7 (25,93%)	4 (14,81%)		
21	6 (22,22%)	3 (11,11%)	15 (55,56%)	17 (62,96%)	6 (22,22%)	7 (25,93%)		
22	Волейбол, футбол, баскетбол, плавання, хокей, бокс, боротьба, теніс, легка атлетика, гандбол, стрибки у воду, гімнастика, важка атлетика, настільний теніс.							
23	Мессі, Коноплянка, Воронін, Шовковський, Клочкова, Ярмоленко, Алієв, Селін, Бімон, Чистякова, Попов, Мерлені, Кличко, Шевченко, Бубка, Роналдо.							

* - жирним шрифтом в таблиці виділені правильні варіанти відповідей

Додаток В. 8

Результати анкетування до та після проведення експериментального дослідження у школі №2 м. Збараж, 4-б клас, n=16*

№	Варіанти відповідей							
	А		Б		В		Г	
	до	після	до	після	до	після	до	після
4	8 (50%)	6 (37,5%)	3 (18,75%)	4 (25%)	2 (12,5%)	3 (18,75%)	3 (18,75%)	3 (18,75%)
5	4 (25%)	5 (31,25%)	6 (37,5%)	5 (31,25%)	6 (37,5%)	6 (37,5%)		
6	7 (43,75%)	6 (37,5%)	4 (25%)	4 (25%)	5 (31,25%)	6 (37,5%)		
7	3 (18,75%)	4 (25,00%)	4 (25%)	6 (37,5%)	9 (56,25%)	6 (37,5%)		
8	6 (37,5%)	5 (31,25%)	5 (31,25%)	6 (37,5%)	5 (31,25%)	5 (31,25%)		
9	9 (56,25%)	6 (37,5%)	4 (25%)	4 (25%)	3 (18,75%)	6 (37,5%)		
10	3 (18,75%)	5 (31,25%)	4 (25%)	5 (31,25%)	9 (56,25%)	6 (37,5%)		
11	5 (31,25%)	7 (43,75%)	5 (31,25%)	5 (31,25%)	6 (37,5%)	4 (25%)		
12	4 (25%)	5 (31,25%)	3 (18,75%)	7 (43,75%)	9 (56,25%)	4 (25%)		
13	8 (50%)	5 (31,25%)	5 (31,25%)	7 (43,75%)	3 (18,75%)	4 (25%)		
14	7 (43,75%)	6 (37,5%)	3 (18,75%)	6 (37,5%)	6 (37,5%)	4 (25%)		
15	6 (37,5%)	6 (37,5%)	5 (31,25%)	4 (25%)	5 (31,25%)	6 (37,5%)		
16	6 (37,5%)	3 (18,75%)	6 (37,5%)	9 (56,25%)	4 (25%)	4 (25%)		
17	7 (43,75%)	7 (43,75%)	4 (25%)	2 (12,5%)	5 (31,25%)	7 (43,75%)		
18	7 (43,75%)	6 (37,5%)	5 (31,25%)	5 (31,25%)	4 (25%)	5 (31,25%)		
19	5 (31,25%)	4 (25%)	7 (43,75%)	6 (37,5%)	4 (25%)	6 (37,5%)		
20	4 (25%)	6 (37,5%)	4 (25%)	5 (31,25%)	8 (50%)	5 (31,25%)		
21	5 (31,25%)	6 (37,5%)	5 (31,25%)	7 (43,75%)	6 (37,5%)	3 (18,75%)		
22	Волейбол, футбол, баскетбол, плавання, хокей, бокс, боротьба, легка атлетика, гандбол, стрибки у воду, гімнастика, важка атлетика.							
23	Мессі, Коваль, Коноплянка, Воронін, Шовковський, Клочкова, Ярмоленко, Мерлені, Кличко, Шевченко, Бубка, Роналдо.							

* - жирним шрифтом в таблиці виділені правильні варіанти відповідей

	Стародавніх Олімпійських ігор? - водне поло, футбол, баскетбол, стрибки у воду; - <i>пентатлон, біг, кулачний бій, стрибки у довжину;</i> - стрибки на батуті, волейбол, хокей.	31	31,31	23	23,23	8 (8,08)	31	34,44	27	30,00	4 (4,44)
		54	54,55	63	63,64	-9 (-9,09)	44	48,89	44	48,89	0 (0,00)
		14	14,14	13	13,13	1 (1,01)	15	16,67	19	21,11	-4 (-4,44)
9	Кого вважають засновником сучасного олімпійського руху? - Хуан Антоніо Самаранч; - Сергій Бубка; - <i>П'єр де Кубертен.</i>	26	26,26	18	18,18	8 (8,08)	21	23,33	19	21,11	2 (2,22)
		43	43,43	41	41,41	2 (2,02)	46	51,11	43	47,78	3 (3,33)
		30	30,30	40	40,40	-10 (-10,10)	23	25,56	28	31,11	-5 (5,55)
10	В якому році було відновлено проведення Олімпійських ігор? - <i>1894 р.</i> - 1900 р. - 1704 р.	34	34,34	48	48,48	-14 (-14,14)	32	35,56	40	44,44	-8 (-8,88)
		33	33,33	23	23,23	10 (10,10)	37	41,11	23	25,56	14 (15,55)
		32	32,32	28	28,28	4 (4,04)	21	23,33	27	30,00	-6 (-6,67)
11	Який основний правовий документ олімпійського руху? - клятва; - <i>хартія;</i> - присяга.	26	26,26	20	20,20	6 (6,06)	25	27,78	27	30,00	-2 (-2,22)
		26	26,26	38	38,38	-12 (-12,12)	33	36,67	34	37,78	-1 (-1,11)
		47	47,47	41	41,41	6 (6,06)	32	35,56	29	32,22	3 (3,34)
12	У якому році вперше проводились Зимові Олімпійські ігри ? - <i>1924 р.</i> - 1928 р. - 1904 р.	38	38,38	43	43,43	-5 (-5,05)	28	31,11	32	35,56	-4 (-4,45)
		32	32,32	28	28,28	4 (4,04)	33	36,67	32	35,56	1 (1,11)
		29	29,29	28	28,28	1 (1,01)	29	32,22	26	28,89	3 (3,33)
13	Оберіть правильне олімпійське гасло сучасності? - відверто, оперативно, цікаво; - швидше, точніше, бистріше; - <i>швидше, вшче, сильніше.</i>	27	27,27	25	25,25	2 (2,02)	22	24,44	21	23,33	1 (1,11)
		29	29,29	27	27,27	2 (2,02)	29	32,22	27	30,00	2 (2,22)
		43	43,43	47	47,47	-4 (-4,04)	39	43,33	42	46,67	-3 (-3,34)

	- багатоборство;	26	26,26	23	23,23	3 (3,03)	17	18,89	22	24,44	-5 (-5,55)
	- спринт;	33	33,33	22	22,22	11 (11,11)	32	35,56	27	30,00	5 (5,56)
	- <i>марафон</i> .	40	40,40	54	54,55	-14 (-14,15)	41	45,56	41	45,56	0 (0,00)
20	З 2005 року Національний олімпійський комітет України очолює шестиразовий чемпіон світу, 35-разовий рекордсмен світу, олімпійський чемпіон, Герой України. Назвіть його ім'я та прізвище.										
	- <i>Сергій Бубка</i> ;	27	27,27	38	38,38	-11 (-11,11)	34	37,78	41	45,56	-7 (-7,78)
	- Віталій Кличко;	51	51,52	38	38,38	13 (13,14)	36	40,00	32	35,56	4 (4,44)
	- Андрій Шевченко.	21	21,21	23	23,23	-2 (-2,02)	20	22,22	17	18,89	3 (3,33)
21	Визначте вірний перелік видатних Олімпійських чемпіонів України?										
	- Бубка, Бімон, Мессі, Роналдо;	43	43,43	31	31,31	12 (12,12)	33	36,37	31	34,44	2 (2,23)
	- <i>Кличко, Мерлені, Клочкова, Добринська, Тедесв;</i>	39	39,39	51	51,52	-12 (-12,13)	45	50,00	50	55,56	-5 (-5,56)
	- Болт, Попов, Чистякова, Шевченко.	17	17,17	17	17,17	0 (0,00)	12	13,33	9	10,00	3 (3,33)
22	Види спорту	391		477		86 (21%)	267		326		59 (22%)
23	Спортсмени	250		357		107 (42%)	184		247		63 (34%)

Примітка: правильні варіанти відповідей написані курсивом.

Додаток Е

Показники рівня фізичної підготовленості учасників ЕГ і КГ

Показники рівня фізичної підготовленості												
Школа	біг на 30м		біг у поєднанні з ходьбою		нахил тулуба		підтягування		„човниковий” біг 4*9м		стрибок у довжину з місця	
	До (X±m)	Після (X±m)	До (X±m)	Після (X±m)	До (X±m)	Після (X±m)	До (X±m)	Після (X±m)	До (X±m)	Після (X±m)	До (X±m)	Після (X±m)
ЕГ (n=99)												
хлопчики												
Бучач №1 4-а	6,8 ±0,08	6,2 ±0,05	1069,23 ±47,89	1315,38 ±37,44	3,92 ±0,41	7,23 ±0,34	2,84 ±0,48	6,07 ±0,62	13,22 ±0,14	12,45 ±0,09	112,3 ±3,75	136,53 ±3,28
Збараж №2 4-а	6,93 ±0,11	6,31 ±0,03	1107,69 ±27,65	1361,53 ±20,46	4,46 ±0,58	7,69 ±0,54	3,07 ±0,45	6,23 ±0,54	13,26 ±0,12	12,65 ±0,11	138,46 ±3,97	155,38 ±3,62
Тернопіль №10 4-а	6,96 ±0,12	6,1 ±0,03	1122,22 ±40,9	1500 ±35,13	4±0,35	7,11 ±0,45	2,44 ±0,38	6,44 ±0,52	13,08 ±0,16	12,33 ±0,09	118,88 ±4,21	143,88 ±2,91
Тернопіль №23 4-б	6,79 ±0,13	6,24 ±0,07	1066,66 ±37,69	1338,09 ±34,65	4,61 ±0,57	7,95 ±0,44	3±0,56	6,19 ±0,51	13,48 ±0,13	12,59 ±0,07	145,23 ±2,64	170±1,78
Разом	6,85 ±0,06	6,22 ±0,03	1085,71 ±20,42	1364,28 ±19,13	4,32 ±0,28	7,58 ±0,24	2,89 ±0,27	6,21 ±0,28	13,3 ±0,07	12,53 ±0,04	131,78 ±2,54	154,64 ±2,28
дівчатка												
Бучач №1 4-а	7,22 ±0,17	6,2 ±0,06	860 ±35,77	1220 ±33,46	4,4 ±0,45	9,4 ±0,66	9,2 ±0,95	16,2 ±0,71	13,3 ±0,17	12,6 ±0,11	101 ±3,57	132 ±2,28
Збараж №2 4-а	7,17 ±0,07	6,35 ±0,03	871,42 ±47,83	1214,28 ±33,28	6,64 ±0,34	11,57 ±0,33	9,07 ±0,72	14,92 ±0,48	13,75 ±0,07	12,71 ±0,04	106,78 ±2,6	140,35 ±1,71
Тернопіль №10 4-а	7,1 ±0,07	6,39 ±0,04	878,57 ±44,23	1221,42 ±30,6	4,92 ±0,78	9,78 ±0,71	8,71 ±0,73	14,92 ±0,44	13,63 ±0,15	12,62 ±0,05	105,71 ±2,56	146,42 ±1,91
Тернопіль №23 4-б	6,68 ±0,09	6,2 ±0,04	870 ±47,01	1270 ±34,78	6,1 ±0,59	11,4 ±0,56	9,1 ±0,57	15 ±0,24	13,74 ±0,14	12,59 ±0,05	137 ±5,66	159 ±3,06
Разом	7,04 ±0,05	6,31 ±0,02	872,09 ±24,24	1230,23 ±17,56	5,69 ±0,34	10,69 ±0,32	8,97 ±0,37	15,09 ±0,24	13,66 ±0,07	12,63 ±0,03	112,79 ±2,74	145,69 ±1,72

продовження додатку Е

Школа	біг на 30м		біг у поєднанні з ходьбою		нахил тулуба		підтягування		„човниковий” біг 4*9м		стрибок у довжину з місця	
	До (X±m)	Після (X±m)	До (X±m)	Після (X±m)	До (X±m)	Після (X±m)	До (X±m)	Після (X±m)	До (X±m)	Після (X±m)	До (X±m)	Після (X±m)
КГ (n=90)												
хлопчики												
Бучач №1 4-б	6,91 ±0,09	6,65 ±0,05	1062,5 ±55,72	1212,5 ±41,22	3,87 ±0,41	5,25 ±0,49	2,75 ±0,29	4,37 ±0,24	13,2 ±0,09	12,76 ±0,08	113,12 ±2,49	121,87 ±3,05
Збараж №2 4-б	6,95 ±0,12	6,48 ±0,1	1116,66 ±36,64	1250 ±20,41	4,33 ±0,45	7,16 ±0,72	3 ±0,33	4,83 ±0,28	13,3 ±0,22	12,46 ±0,18	137,5 ±1,55	150 ±3,53
Тернопіль №10 4-б	6,97 ±0,14	6,24 ±0,08	1135,71 ±38,6	1278,57 ±43,06	3,92 ±0,35	5 ±0,26	2,42 ±0,33	4,21 ±0,46	13,07 ±0,07	12,85 ±0,05	116,07 ±2,63	124,64 ±2,83
Тернопіль №23 4-а	6,92 ±0,04	6,46 ±0,04	1060 ±38,64	1180 ±34,25	4,66 ±0,53	6,26 ±0,46	3,06 ±0,46	4,6 ±0,51	13,44 ±0,14	13 ±0,14	143,33 ±3,79	155,33 ±3,41
Разом	6,94 ±0,05	6,42 ±0,04	1093,02 ±22,4	1227,9 ±21,14	4,23 ±0,24	5,79 ±0,25	2,79 ±0,21	4,46 ±0,24	13,22 ±0,07	12,83 ±0,06	128,02 ±2,64	138,37 ±2,86
Дівчатка												
Бучач №1 4-б	7,21 ±0,11	6,69 ±0,08	870 ±31,78	980 ±39,49	4,5 ±0,43	6,7 ±0,37	9,3 ±0,73	12,5 ±0,57	13,51 ±0,11	12,94 ±0,08	101,5 ±3,6	125 ±4,84
Збараж №2 4-б	7,19 ±0,11	6,69 ±0,06	830 ±42,54	990 ±51,86	6,6 ±0,55	8,4 ±0,35	8,1 ±0,45	10,1 ±0,68	13,57 ±0,14	13,13 ±0,1	105 ±3,39	128 ±4,13
Тернопіль №10 4-б	7,18 ±0,09	6,77 ±0,08	872,72 ±38,76	1009,09 ±45,37	5,54 ±0,41	7,9 ±0,63	8,63 ±0,77	11,27 ±0,7	13,78 ±0,09	13,33 ±0,1	103,63 ±3,86	118,63 ±3,15
Тернопіль №23 4-а	7,14 ±0,11	6,64 ±0,1	862,5 ±50,67	1018,75 ±42,59	5,06 ±0,43	7,37 ±0,59	11,37 ±0,21	12,93 ±0,5	13,64 ±0,13	13,05 ±0,1	125 ±2,61	138,43 ±2,88
Разом	7,17 ±0,05	6,69 ±0,04	859,57 ±22,64	1002,12 ±22,81	5,38 ±0,25	7,57 ±0,28	9,59 ±0,33	11,85 ±0,34	13,63 ±0,06	13,11 ±0,05	110,74 ±2,23	128,72 ±2,14

Додаток Ж

Обов'язкові комплексні тести оцінювання стану фізичної підготовленості учнів,
яким виповнилося 10 років

(Фізична культура для загальноосвітніх навчальних закладів. 1-4 класи. За ред. М. Д. Зубалій, В. В. Деревянко, О. М. Лакіза, В. Ф. Шегімага. – К.: в-во "Ранок", 2006.)

Фізичні якості та вправи	Показники			
	Бали для хлопчиків 10 років		Бали для дівчаток 10 років	
	2	1	2	1
Швидкість: біг 30 м., с. або біг 60 м., с.	6,0 і менше 10,5 і менше	6,1—7,2 10,6—12,1	6,4 і менше 10,7 і менше	6.5-7.4 10.8— 12,3
Витривалість: біг від 500 м. до 1200 м.	1200 і більше	1100—500	1000 і більше	900—500
Гнучкість: нахил тулуба вперед із положення сидячи, см.	+9,0 і більше	+3,0— +2,5	+13,0 і більше	+5,0—+6,0
Сила: підтягування на високій перекладині (хлопчики), разів підтягування на перекладині заввишки 95 см. (дівчатка), разів	4 і більше	3—1	10 і більше	9 – 4
або згинання і розгинання рук в упорі лежачи, разів	18 і більше	17—8	8 і більше	7—3
Спритність: «човниковий біг» 4x9 м., с.	11,9 і менше	12,0-12,5	12,2 і менше	12,3—13.2
Швидкісно-силові якості: стрибок у довжину з місця, см.	145 і більше	144—125	125 і більше	124—105

Додаток 3

Орієнтовні навчальні нормативи і вимоги для учнів 4-тих класів
(Фізична культура 1-4 класи загальноосвітніх навчальних закладів. За ред. Круцевич Т. Ю., Єрмолова В. М., Іванова Л. І., Кривчикова О. Д., Смоліус Г. Г. – К. – 2011.)

Зміст навчального матеріалу	Рівень навчальних досягнень учнів			
	початковий	середній	достатній	високий
Стрибок у довжину з місця (см.)	дівч. – 105 хл. – 110	дівч. – 105 хл. – 110	норма: дівчата – 115 хлопці – 120	Результат, вищий за норму
“Човниковий біг” 4x9 м. (с.)	дівчата – 14,0 хлопці - 13,5	дівчата – 13,5 хлопці - 13,0	норма: дівчата – 13,0 хлопці - 12,5	результат, вищий за норму
Біг 30 м. (с.): дівчата хлопці	більше 7,3 більше 7,0	7,3 7,0	норма: дівчата – 6,8 хлопці – 6,3	результат, вищий за норму
Чергування ходьби та бігу до 1200 м.	дівчата – 800 хлопці - 1000	дівчата – 900 хлопці - 1100	норма: дівчата – 1000 хлопці - 1200	результат, вищий за норму
Згинання і розгинання рук в упорі лежачи (разів)	дівчата – 6 хлопці – 8	дівчата – 9 хлопці – 11	норма: дівчата – 12 хлопці – 15	результат, вищий за норму
Нахил тулуба із положення сидячи (см.)	дівчата – 2 хлопці – 1	дівчата – 4 хлопці – 2	норма: дівчата – 3 хлопці – 5	результат, вищий за норму
Підтягування у висі лежачи – дівчата (разів) Підтягування у висі – хлопці (разів)	дівчата – 4 хлопці – 1	дівчата – 8 хлопці – 3	норма: дівчата – 12 хлопці - 4	результат, вищий за норму

Додаток К

Експрес-оцінка рівня соматичного здоров'я школярів
(Апанасенко Г. Л. Эволюция биоэнергетики и здоровье человека. СПб.: МГП
„Петрополис”, 1992.)

Показники	Хлопчики			Дівчатка		
	Низький	Середній	Високий	Низький	Середній	Високий
Життєвий індекс, мл/кг (бали)	≤50 (1)	51-60 (2)	≥61 (3)	≤47 (1)	48-55 (2)	≥56 (3)
Силовий індекс, % (бали)	≤50 (1)	51-60 (2)	≥61 (3)	≤45 (1)	46-50 (2)	≥51 (3)
Індекс Робінсона, ум. од. (бали)	≥91 (0)	90-81 (2)	≥80 (4)	≥91 (0)	90-81 (2)	≥80 (4)
Відповідність маси тіла довжині (бали)	(-3)	(-1)	(0)	(-3)	(-1)	(0)
Проба Руф'є, відн. од. (бали)	□10 (-1)	6-10 (2)	▣6 (5)	□10 (-1)	6-10 (2)	▣6 (5)
Сума балів	≤5	6-10	≥11	≤5	6-10	≥11

Додаток Л

Порівняльна таблиця фактичних та належних показників соматичного здоров'я учасників експериментальної та контрольної груп

Групи		ЕГ (n=99)				КГ (n=90)			
Стать		Хлопчики		Дівчатка		Хлопчики		Дівчатка	
Етап дослідження		до	після	до	після	до	після	до	після
Роки (вік)		9,3	9,85	9,32	9,76	9,27	9,76	9,34	9,89
Зріст	Фактичний	139,8 ±0,6	141 ±0,6	137,79 ±0,5	138,95 ±0,5	140,48 ±0,7	142,2 ±0,7	137,36 ±0,7	138,74 ±0,6
	Належний	136,5	139,2	136,6	138,8	136,3	138,8	136,7	139,4
Вага	Фактична	34,01 ±0,6	35,23 ±0,6	31,97 ±0,7	32,69 ±0,6	34,58 ±0,9	34,95 ±0,7	32,08 ±0,9	33,17 ±0,7
	Належна	29,1	30,2	29,1	30	29	30	29,1	30,2
ЖЄЛ	Фактична	1483,9 ±22,9	2001,7 ±22,3	1327,9 ±23,3	1713,9 ±22,6	1790,6 ±22,2	1797,6 ±19,8	1523,4 ±23,1	1655,3 ±25,6
	Належна	2396	2487	1987	2025	2442	2532	1987	2025
АТ _{систоличний}	Фактичний	112,5 ±1,1	107,6 ±0,9	113,1 ±1,4	107,4 ±1	113,2 ±1,6	107,9 ±1	111,1 ±1,5	105,3 ±0,7
	Належний	100-122 мм.рт.ст.							
Динамометрія	Фактична	10,8 ±0,4	16,5 ±0,5	6,74 ±0,6	12,4 ±0,4	12,8 ±0,4	12,9 ±0,5	6,7 ±0,4	9,7 ±0,4
	Належна	хлопчики -16,5±3,1; дівчатка - 14,4±2,6.							
ЧСС	Фактична	75,1 ±0,7	75,1 ±0,4	79 ±0,9	75,7 ±0,5	78,1 ±0,7	77,5 ±0,6	79,2 ±0,7	79,1 ±0,4
	Належна	68-108 уд./хв.							

Додаток М

Кількісні характеристики учасників КГ та ЕГ

Кількість досліджуваних			м. Тернопіль			м. Бучач, м. Збараж			
Разом		Хл.	Дів.	Разом	Хл.	Дів.	Разом	Хл.	Дів.
<i>ЕГ</i>	99	56	43	54	30	24	45	26	19
<i>КГ</i>	90	43	47	56	29	27	34	14	20
<i>Разом</i>	189	99	90	110	59	51	79	40	39

Школа	ЕГ	КГ
<i>Бучач ЗОШ №1</i>	4а (18: 13 хл. + 5 дів.)	4б (18: 8 хл. + 10 дів.)
<i>Збараж ЗОШ №2</i>	4а (27: 13 хл. + 14 дів.)	4б (16: 6 хл. + 10 дів.)
<i>Тернопіль ЗОШ №23</i>	4б (31: 21 хл. + 10 дів.)	4а (31: 15 хл. + 16 дів.)
<i>Тернопіль ЗОШ №10</i>	4а (23: 9 хл. + 14 дів.)	4б (25: 14 хл. + 11 дів.)

Додаток Н
Сценарій спортивного свята „Олімпійці серед нас”
Положення

1. Мета і завдання.

Основною метою проведення спортивного свята „Олімпійці серед нас” є формування в учнів позитивних моральних і духовних цінностей, сприяння здоровому способу життя та всебічному і гармонійному розвитку особистості.

2. Організація та керівництво проведення.

Проведення свята можливе як серед учнів одного класу, так і між декількома класами (командами). Підготовка та організація заходу покладається на класних керівників класів із залученням батьків школярів (підготовка домашніх завдань, виготовлення емблем, підготовка спортивного одягу). Також для суддівства безпосередньо змагань можуть залучатись батьки, вчителі, дирекція школи і старшокласники.

3. Учасники.

Конкурси, що відбуваються у рамках спортивного свята передбачають залучення в одну команду 6 учнів (3 хлопчики та 3 дівчинки), проте можливе збільшення кількості учасників (в залежності від наповнюваності класів) до 10-12 школярів.

4. Програма.

Кожне змагання відбувається одне за одним, лише у проміжках часу учням повідомляються правила та умови проведення змагань.

- „Спортивні перегони”. Кожна команда шикується на одній лінії в колонах один за одним. Учасники по черзі виконують ведення м'яча (на вибір кожному футбольний, волейбольний, тенісний) на дистанції 10-12 м. між фішками розташованими по прямій з інтервалом 2 метри. Після виконання вправи учасник передає естафету наступному. Команда завершує естафету, коли останній учасник перетне фінішну лінію.

- „Командний плакат”. Учні почергово підбігають до свого столика та малюють одним олівцем (фломастером на вибір) малюнок. Кожен учасник після виконання своєї роботи забирає олівець, котрим малював та повертається до команди для передачі естафети. Командою використовується визначена кількість олівців (6 чи 8, 10 і т.д.) в залежності від кількості учасників команди.

- „Комплексна естафета”. Кожен учасник по черзі виконує певне завдання і повертається назад: метання м'ячика в ціль, стрибки із скакалкою (10 стрибків), „човниковий” біг на 4×6 м., згинання і розгинання рук в упорі лежачи, лазіння по гімнастичній лаві, стрибки у мішку та ін. Кількість дисциплін обирається відповідно до кількості учасників у кожній команді.

- „Олімпійська вікторина”. Проводиться у формі брейн-рингу. Кожній команді дають запитання із варіантами відповідей. Мінімальна кількість запитань для однієї команди повинна бути 5, максимум запитань до 8.

- „Домашні завдання”. Кожна команда демонструє виконанні домашні завдання, що даються за декілька днів проведення змагань. Це можуть бути плакати, стінгазети, фотоколажі, композиції та інші мистецько-художні творіння учнів, котрі можуть виконувати один або усі учасники команди.

5. Визначення переможців.

Спортивні естафети та перегони оцінюються за часом, що використався для проходження усіх етапів. Вікторини та творчі конкурси оцінюються у 10, 9, 8 і т.д. балів в залежності від місця, що займає команда (1 місце -10 балів, 2 м. – 9 б. і т.д.).

5. Нагородження переможців.

Після проведення усіх змагань учні шикуються по командам у декілька шеренг. Після оголошення переможців у кожному виді змагань, капітани команд підходять до п'єдесталу (1-3 місця) та отримують грамоти. Потім оголошуються суддівською колегією призери та переможці загального командного заліку і до п'єдесталу підходять учасники команд. Кожен учасник отримує грамоти та медалі.

Після нагородження усі учасники команд проходять по периметру залу урочисто дякуючи вболівальникам та присутнім за підтримку. Під час проведення змагань звучить музичний супровід: змагання – енергійна музика, теоретичні та творчі конкурси – спокійна музика, церемонії – урочисті мелодії, на початку та наприкінці заходу лунає гімн України. Для декорування та оздоблення залу до початку змагань можуть залучатись усі учні школи.

Перелік запитань, що можуть використовуватись під час „Олімпійської вікторини” (за М. М. Булатовою [2007, 2009, 2010]):

1. Який рік вважають датою проведення перших Олімпійських ігор у Стародавній Греції?

- а) 1206 р. до н. е.;
- б) 334 р.;
- в) 776 р.;
- г) 1050 р.

2. Кого стародавні греки називали періодоніками?

- а) дітей, які народилися в період підготовки до Олімпійських ігор;
- б) переможців Панафінських змагань;
- в) переможців усіх чотирьох панеллінських ігор (Істмійських, Піфійських, Немейських та Олімпійських);
- г) дітей, які народилися в період проведення Олімпійських ігор.

3. Кого обрано першим президентом Міжнародного олімпійського комітету?

- а) П'єра де Кубертена;
- б) Віктора Балька;
- в) Деметріуса Вікеласа;
- г) Ференца Кеменя.

4. Як звучить олімпійське гасло?

- а) «Швидше, вище, сильніше»;
- б) «У здоровому тілі – здоровий дух»;
- в) «Вище, сильніше, швидше»;
- г) «Головне не перемога, а участь».

5. Де відбувалися Олімпійські ігри Стародавньої Греції?

- а) в Афінах;
- б). у селищі Олімпія;
- в). у Спарті;
- г) на горі Олімп.

6. Яку назву мала традиція, за якою всім містам-державам заборонялося вести війни в період проведення Олімпійських ігор?

- а) заповіт;
- б) мактуб;
- в) хартія;
- г) екехірія.

7. Чи мали право жінки брати участь в Олімпійських іграх Стародавньої Греції?

- а) так;
- б) так, після проведення змагань чоловіків;
- в) ні;
- г) так, до проведення змагань чоловіків.

8. Чим нагороджували переможців Олімпійських ігор у Стародавній Греції?

- а) золотою прикрасою із зображенням Зевса;
- б) вінком із гілок оливи;
- в) золотою медаллю;
- г) вінком із гілок лавра.

9. Якого року було проведено перші Олімпійські ігри сучасності?

- а) 776 р.;
- б) 1896 р.;
- в) 1900 р.;
- г) 1924 р.

10. Що символізують Олімпійські кільця?

- а) об'єднання найсильніших країн світу;
- б) країни-засновниці Олімпійських ігор;
- в) об'єднання в олімпійському русі п'яти континентів і зустріч атлетів усього світу на Олімпійських іграх;
- г) національні Олімпійські комітети країн – лідерів олімпійського руху.

11. Яким нормативно-правовим документом сучасного олімпійського руху керується МОК у своїй діяльності?

- а) олімпійська конституція;
- б) статут;
- в) олімпійська хартія;
- г) олімпійський кодекс.

12. Яку довжину мала бігова доріжка стадіону в Олімпії?

- а) 192,28 м.;
- б) 200 м.;
- в) 225,28 м.;
- г) 400,28 м.

13. Гармонійний розвиток людини був основою виховання в Стародавній Греції. Чого не вмiла людина, яку Платон називав «культуравою»?

- а) метати спис і малювати;

- б) писати і плавати;
- в) співати та боротися;
- г) бігати та складати вірші.

14. Кого вважають засновником сучасного олімпійського руху?

- а) Роберта Довера;
- б) П'єра де Кубертена;
- в) Вільяма Брукса;
- г) Анрі-Мартіна Дідона.

15. Де мешкають спортсмени під час проведення Олімпійських ігор?

- а) в Олімпійському таборі;
- б) в Олімпійському селищі;
- в) в Олімпійських мотелях;
- г) в Олімпійському готелі.

Примітка. Курсивом виділені правильні відповіді.

АКТ ВПРОВАДЖЕННЯ

результатів наукових досліджень у навчально-виховний процес учнів
загальноосвітньої школи I-III ст. №1 м. Бучач

Ми, що нижче підписалися, склали даний акт про те, що результати наукової роботи аспіранта кафедри теорії і методики олімпійського та професійного спорту Тернопільського національного педагогічного університету ім. В.Гнатюка Сапрун С. Т. за темою „Організаційно-методичні основи олімпійської освіти учнів молодшого шкільного віку” за спеціальністю 24.00.02 – „Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення” дали змогу в 2012/2013 навчальному році внести такі рекомендації та пропозиції.

Назва пропозиції, форма впровадження та коротка характеристика	Наукова новизна та її значення, рекомендації з подальшого використання	Ефект від впровадження
Програма інтеграції олімпійської освіти у навчально-виховний процес школярів передбачає перелік методів, засобів, форм та методичних рекомендацій. Передбачає використання спеціально розроблених методичних матеріалів для учнів 4-тих класів.	Простежується позитивний вплив розроблених організаційно-методичних аспектів олімпійської освіти, на ефективність навчально-виховного процесу учнів 4-тих класів. Рекомендується для використання вчителями початкових класів.	Вдало поєднує принципи фізичного виховання молодших школярів та формування здорового способу життя на основі цінностей та ідей олімпізму. Сприяє обізнаності у питаннях олімпійського руху, зацікавленості до фізичної культури, пропагує загальнолюдські ідеали та цінності

Автор розробник:

Сапрун С.Т. аспірант

Представник університету:
Проректор з наукової роботи
та міжнародного співробітництва
ТНПУ ім. В.Гнатюка
Керівник установи де виконувалось
впровадження:
директор загальноосвітньої школи
I-III ст. №1 м. Бучач

доц. Буяк Б.Б.

Григоришин Г.І.

АКТ ВПРОВАДЖЕННЯ

результатів наукових досліджень у навчально-виховний процес учнів
загальноосвітньої школи І-ІІІ ст. №2 м. Збараж

Ми, що нижче підписалися, склали даний акт про те, що результати наукової роботи аспіранта кафедри теорії і методики олімпійського та професійного спорту Тернопільського національного педагогічного університету ім. В.Гнатюка Сапрун С. Т. за темою „Організаційно-методичні основи олімпійської освіти учнів молодшого шкільного віку” за спеціальністю 24.00.02 – „Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення” дали змогу в 2012/2013 навчальному році внести такі рекомендації та пропозиції.

Назва пропозиції, форма впровадження та коротка характеристика	Наукова новизна та її значення, рекомендації з подальшого використання	Ефект від впровадження
Програма інтеграції олімпійської освіти у навчально-виховний процес школярів передбачає перелік методів, засобів, форм та методичних рекомендацій. Передбачає використання спеціально розроблених методичних матеріалів для учнів 4-тих класів.	Простежується позитивний вплив розроблених організаційно-методичних аспектів олімпійської освіти, на ефективність навчально-виховного процесу учнів 4-тих класів. Рекомендується для використання вчителями початкових класів.	Вдало поєднує принципи фізичного виховання молодших школярів та формування здорового способу життя на основі цінностей та ідей олімпізму. Сприяє обізнаності у питаннях олімпійського руху, зацікавленості до фізичної культури, пропагує загальнолюдські ідеали та цінності

Автор розробник:

Сапрун С.Т. аспірант

Представник університету:

доц. Буяк Б.Б.

Проректор з наукової роботи та міжнародного співробітництва
ТНПУ ім. В.Гнатюка

Керівник установи де виконувалось впровадження:

директор загальноосвітньої школи
І-ІІІ ст. №2 м. Збараж

Альохіна Г.Й.

АКТ ВПРОВАДЖЕННЯ

результатів наукових досліджень у навчально-виховний процес учнів
загальноосвітньої школи I-III ст. №10 м. Тернопіль

Ми, що нижче підписалися, склали даний акт про те, що результати наукової роботи аспіранта кафедри теорії і методики олімпійського та професійного спорту Тернопільського національного педагогічного університету ім. В.Гнатюка Сапун С. Т. за темою „Організаційно-методичні основи олімпійської освіти учнів молодшого шкільного віку” за спеціальністю 24.00.02 – „Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення” дали змогу в 2012/2013 навчальному році внести такі рекомендації та пропозиції.

Назва пропозиції, форма впровадження та коротка характеристика	Наукова новизна та її значення, рекомендації з подальшого використання	Ефект від впровадження
Програма інтеграції олімпійської освіти у навчально-виховний процес школярів передбачає перелік методів, засобів, форм та методичних рекомендацій. Передбачає використання спеціально розроблених методичних матеріалів для учнів 4-тих класів.	Простежується позитивний вплив розроблених організаційно-методичних аспектів олімпійської освіти, на ефективність навчально-виховного процесу учнів 4-тих класів. Рекомендується для використання вчителями початкових класів.	Вдало поєднує принципи фізичного виховання молодших школярів та формування здорового способу життя на основі цінностей та ідей олімпізму. Сприяє обізнаності у питаннях олімпійського руху, зацікавленості до фізичної культури, пропагує загальнолюдські ідеали та цінності

Автор розробник:

Сапун С.Т. аспірант

Представник університету:
Проректор з наукової роботи та міжнародного співробітництва
ТНПУ ім. В.Гнатюка
Керівник установи де виконувалось впровадження:
директор загальноосвітньої школи I-III ст. №10 м. Тернопіль

доц. Буяк Б.Б.

Горбоніс О.Т.

АКТ ВПРОВАДЖЕННЯ

результатів наукових досліджень у навчально-виховний процес учнів
загальноосвітньої школи І-ІІІ ст. №23 м. Тернопіль

Ми, що нижче підписалися, склали даний акт про те, що результати наукової роботи аспіранта кафедри теорії і методики олімпійського та професійного спорту Тернопільського національного педагогічного університету ім. В.Гнатюка Сапрун С. Т. за темою „Організаційно-методичні основи олімпійської освіти учнів молодшого шкільного віку” за спеціальністю 24.00.02 – „Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення” дали змогу в 2012/2013 навчальному році внести такі рекомендації та пропозиції.

Назва пропозиції, форма впровадження та коротка характеристика	Наукова новизна та її значення, рекомендації з подальшого використання	Ефект від впровадження
Програма інтеграції олімпійської освіти у навчально-виховний процес школярів передбачає перелік методів, засобів, форм та методичних рекомендацій. Передбачає використання спеціально розроблених методичних матеріалів для учнів 4-тих класів.	Простежується позитивний вплив розроблених організаційно-методичних аспектів олімпійської освіти, на ефективність навчально-виховного процесу учнів 4-тих класів. Рекомендується для використання вчителями початкових класів.	Вдало поєднує принципи фізичного виховання молодших школярів та формування здорового способу життя на основі цінностей та ідей олімпізму. Сприяє обізнаності у питаннях олімпійського руху, зацікавленості до фізичної культури, пропагує загальнолюдські ідеали та цінності

Автор розробник:

Сапрун С.Т. аспірант

Представник університету:
Проректор з наукової роботи
та міжнародного співробітництва
ТНПУ ім. В.Гнатюка

доц. Буяк Б.Б.

Керівник установи де виконувалось
впровадження:
директор загальноосвітньої школи
І-ІІІ ст. №23 м. Тернопіль

Мохорук С.М.

Затверджую
 директор загальноосвітньої школи І-ІІІ ст. №10 м. Тернопіль
 Горбоніс Олег Тарасович

План
навчально-виховних та спортивно-масових заходів на 2012/2013
навчальний рік для учнів 4-тих класів
(експериментальна група, n=23)

№ з/п	Назва заходу	Терміни проведення
1	Ведення щоденника з основ олімпійських знань.	Протягом навчального року
2	Проведення Олімпійського тижня. Святкова церемонія. Малі Олімпійські ігри.	Вересень
3	Проведення серії змагань з різних видів легкої атлетики. (Визначення переможців у загальному заліку)	Жовтень
4	Конкурс на кращу фотографію на спортивну тематику. Формування олімпійського альбому школи.	Жовтень-грудень
5	Змагання з багатоборства „Юні гімнасти„ (гімнастика).	Грудень
6	Конкурс малюнків на олімпійську та спортивну тематику.	Січень-лютий
7	Лекція на тему „Історія Ігор Олімпіад”	Січень
8	Оформлення стендів або стінгазет на тему зимових Олімпійських ігор.	Лютий-березень
9	Міні-ігри: змагання з баскетболу, волейболу, футболу та бадмінтону.	Березень
10	Навчально-пізнавальна гра „Олімпійський брейн ринг”	Квітень
11	Бесіда на тему „Здоровий спосіб життя – здорова нація в майбутньому”	Травень
12	Спортивне свято „Олімпійці серед нас”	Травень

Підготував:
 аспірант кафедри теорії і методики олімпійського та професійного спорту ТНПУ ім. В.Гнатюка
 Сапрун С.Т.

Відповідальний за проведення вчитель:
 Старух Людмила Валентинівна

Затверджую
директор загальноосвітньої школи І-ІІІ ст. №23 м. Тернопіль

Мохорук Степан Михайлович

М. Мохорук

**План
навчально-виховних та спортивно-масових заходів на 2012/2013
навчальний рік для учнів 4-тих класів
(експериментальна група, n=31)**

№ з/п	Назва заходу	Терміни проведення
1	Ведення щоденника з основ олімпійських знань.	Протягом навчального року
2	Проведення Олімпійського тижня. Святкова церемонія. Малі Олімпійські ігри.	Вересень
3	Проведення серії змагань з різних видів легкої атлетики. (Визначення переможців у загальному заліку)	Жовтень
4	Конкурс на кращу фотографію на спортивну тематику. Формування олімпійського альбому школи.	Жовтень-грудень
5	Змагання з багатоборства „Юні гімнасти,, (гімнастика).	Грудень
6	Конкурс малюнків на олімпійську та спортивну тематику.	Січень-лютий
7	Лекція на тему „Історія Ігор Олімпіад”	Січень
8	Оформлення стендів або стінгазет на тему зимових Олімпійських ігор.	Лютий-березень
9	Міні-ігри: змагання з баскетболу, волейболу, футболу та бадмінтону.	Березень
10	Навчально-пізнавальна гра „Олімпійський брейн ринг”	Квітень
11	Бесіда на тему „Здоровий спосіб життя – здорова нація в майбутньому”	Травень
12	Спортивне свято „Олімпійці серед нас”	Травень

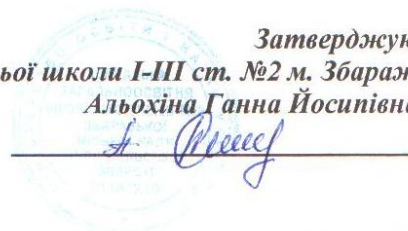
Підготував:

аспірант кафедри теорії і методики олімпійського та професійного спорту ТНПУ ім. В.Гнатюка
Сапун С.Т.

Відповідальний за проведення вчитель:

Щербанюк Галина Сергіївна

Затверджую
директор загальноосвітньої школи І-ІІІ ст. №2 м. Збараж
Альохіна Ганна Йосипівна

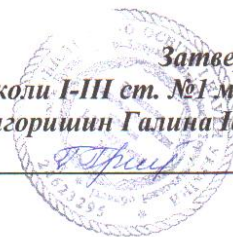
План
навчально-виховних та спортивно-масових заходів на 2012/2013
навчальний рік для учнів 4-тих класів
(експериментальна група, n=29)

№ з/п	Назва заходу	Терміни проведення
1	Ведення щоденника з основ олімпійських знань.	Протягом навчального року
2	Проведення Олімпійського тижня. Святкова церемонія. Малі Олімпійські ігри.	Вересень
3	Проведення серії змагань з різних видів легкої атлетики. (Визначення переможців у загальному заліку)	Жовтень
4	Конкурс на кращу фотографію на спортивну тематику. Формування олімпійського альбому школи.	Жовтень-грудень
5	Змагання з багатоборства „Юні гімнасти„ (гімнастика).	Грудень
6	Конкурс малюнків на олімпійську та спортивну тематику.	Січень-лютий
7	Лекція на тему „Історія Ігор Олімпіад”	Січень
8	Оформлення стендів або стінгазет на тему зимових Олімпійських ігор.	Лютий-березень
9	Міні-ігри: змагання з баскетболу, волейболу, футболу та бадмінтону.	Березень
10	Навчально-пізнавальна гра „Олімпійський брейн ринг”	Квітень
11	Бесіда на тему „Здоровий спосіб життя – здорова нація в майбутньому”	Травень
12	Спортивне свято „Олімпійці серед нас”	Травень

Підготував:
аспірант кафедри теорії і методики олімпійського
та професійного спорту ТНПУ ім. В.Гнатюка
Сапрун С.Т.

Відповідальний за проведення вчитель:
Смакула Лариса Іванівна

Затверджую
директор загальноосвітньої школи І-ІІІ ст. №1 м. Бучач
Григорішин Галина Іванівна

**План
навчально-виховних та спортивно-масових заходів на 2012/2013
навчальний рік для учнів 4-тих класів
(експериментальна група, n=18)**

№ з/п	Назва заходу	Терміни проведення
1	Ведення щоденника з основ олімпійських знань.	Протягом навчального року
2	Проведення Олімпійського тижня. Святкова церемонія. Малі Олімпійські ігри.	Вересень
3	Проведення серії змагань з різних видів легкої атлетики. (Визначення переможців у загальному заліку)	Жовтень
4	Конкурс на кращу фотографію на спортивну тематику. Формування олімпійського альбому школи.	Жовтень-грудень
5	Змагання з багатоборства „Юні гімнасти„ (гімнастика).	Грудень
6	Конкурс малюнків на олімпійську та спортивну тематику.	Січень-лютий
7	Лекція на тему „Історія Ігор Олімпіад”	Січень
8	Оформлення стендів або стінгазет на тему зимових Олімпійських ігор.	Лютий-березень
9	Міні-ігри: змагання з баскетболу, волейболу, футболу та бадмінтону.	Березень
10	Навчально-пізнавальна гра „Олімпійський брейн ринг”	Квітень
11	Бесіда на тему „Здоровий спосіб життя – здорова нація в майбутньому”	Травень
12	Спортивне свято „Олімпійці серед нас”	Травень

Підготував:

*аспірант кафедри теорії і методики олімпійського та професійного спорту ТНПУ ім. В.Гнатюка
Сапун С.Т.*

Відповідальний за проведення вчитель:

Копко Ольга Павлівна

ТЕРНОПІЛЬСЬКА ОБЛАСНА ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ
 УПРАВЛІННЯ З ПИТАНЬ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ
 вул. І.Франка, 16, м. Тернопіль-01, 46001, тел./факс (0352) 52 07 54, тел. 52 - 26 – 72, 23-49-37
 Код ЄДРПОУ 37372579

" 30 " 04 2014 року № 325/01-18

ДОВІДКА

про впровадження результатів наукового дослідження за темою
 „Організаційно-методичні основи олімпійської освіти учнів молодшого
 шкільного віку” аспіранта кафедри теорії і методики олімпійського та
 професійного спорту Тернопільського національного педагогічного
 університету ім. В. Гнатюка
 Сапруна Станіслава Теодозійовича

Сапрус С. Т. розробив та впровадив в процес фізичного виховання молодших школярів загальноосвітньої школи І-ІІІ ст. №2 м. Збараж експериментальну програму олімпійської освіти учнів 4-тих класів, яка спрямована на формування основ здорового способу життя школярів, збільшення рухової активності, зменшення рівня захворюваності, покращення успішності навчання в школі, розвитку фізичних якостей та творчих здібностей.

Апробація підтверджує ефективність запропонованої програми, оскільки її впровадження у навчально-виховний процес учнів експериментальних класів сприяло вивченню теоретичних аспектів фізичної культури та олімпійської освіти, залученню учнів до систематичних занять фізичними вправами, а також дало змогу покращити фізичну підготовленість та соматичне здоров'я школярів.

Начальник управління

І.В.ПІДГАЙНИЙ

Лялик 52 26 72

ТЕРНОПІЛЬСЬКА ОБЛАСНА ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ
УПРАВЛІННЯ З ПИТАНЬ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ
 вул. І.Франка, 16, м. Тернопіль-01, 46001, тел./факс (0352) 52 07 54, тел. 52 - 26 – 72, 23-49-37
 Код ЄДРПОУ 37372579

" 30 " 04 2014 року № 325/01-18

ДОВІДКА

про впровадження результатів наукового дослідження за темою
**„Організаційно-методичні основи олімпійської освіти учнів молодшого
 шкільного віку”** аспіранта кафедри теорії і методики олімпійського та
 професійного спорту Тернопільського національного педагогічного
 університету ім. В. Гнатюка
Сапруна Станіслава Теодозійовича

Сапрус С. Т. розробив та впровадив в процес фізичного виховання молодших школярів Тернопільської загальноосвітньої школи І-ІІІ ст. №10 експериментальну програму олімпійської освіти учнів 4-тих класів, яка спрямована на формування основ здорового способу життя школярів, збільшення рухової активності, зменшення рівня захворюваності, покращення успішності навчання в школі, розвитку фізичних якостей та творчих здібностей.

Апробація підтверджує ефективність запропонованої програми, оскільки її впровадження у навчально-виховний процес учнів експериментальних класів сприяло вивченню теоретичних аспектів фізичної культури та олімпійської освіти, залученню учнів до систематичних занять фізичними вправами, а також дало змогу покращити фізичну підготовленість та соматичне здоров'я школярів.

Начальник управління

І.В.ПІДГАЙНИЙ

Лялик 52 26 72

ТЕРНОПІЛЬСЬКА ОБЛАСНА ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ
УПРАВЛІННЯ З ПИТАНЬ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ
 вул. І.Франка, 16, м. Тернопіль-01, 46001, тел./факс (0352) 52 07 54, тел. 52 - 26 – 72, 23-49-37
 Код ЄДРПОУ 37372579

" 30 " СН 2014 року № 325/01-В

ДОВІДКА

**про впровадження результатів наукового дослідження за темою
 „Організаційно-методичні основи олімпійської освіти учнів молодшого
 шкільного віку” аспіранта кафедри теорії і методики олімпійського та
 професійного спорту Тернопільського національного педагогічного
 університету ім. В. Гнатюка
 Сапуна Станіслава Теодозійовича**

Сапун С. Т. розробив та впровадив в процес фізичного виховання молодших школярів Тернопільської загальноосвітньої школи І-ІІІ ст. №23 експериментальну програму олімпійської освіти учнів 4-тих класів, яка спрямована на формування основ здорового способу життя школярів, збільшення рухової активності, зменшення рівня захворюваності, покращення успішності навчання в школі, розвитку фізичних якостей та творчих здібностей.

Апробація підтверджує ефективність запропонованої програми, оскільки її впровадження у навчально-виховний процес учнів експериментальних класів сприяло вивченню теоретичних аспектів фізичної культури та олімпійської освіти, залученню учнів до систематичних занять фізичними вправами, а також дало змогу покращити фізичну підготовленість та соматичне здоров'я школярів.

Начальник управління

Лялик 52 26 72

І.В.ПІДГАЙНИЙ

ТЕРНОПІЛЬСЬКА ОБЛАСНА ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ
УПРАВЛІННЯ З ПИТАНЬ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ
 вул. І.Франка, 16, м. Тернопіль-01, 46001, тел./факс (0352) 52 07 54, тел. 52 - 26 - 72, 23-49-37
 Код ЄДРПОУ 37372579

" 30 " 04 2014 року № 325/01-18

ДОВІДКА

про впровадження результатів наукового дослідження за темою
**„Організаційно-методичні основи олімпійської освіти учнів молодшого
 шкільного віку”** аспіранта кафедри теорії і методики олімпійського та
 професійного спорту Тернопільського національного педагогічного
 університету ім. В. Гнатюка
Сапуна Станіслава Теодозійовича

Сапун С. Т. розробив та впровадив в процес фізичного виховання молодших школярів загальноосвітньої школи І-ІІІ ст. №1 м. Бучач експериментальну програму олімпійської освіти учнів 4-тих класів, яка спрямована на формування основ здорового способу життя школярів, збільшення рухової активності, зменшення рівня захворюваності, покращення успішності навчання в школі, розвитку фізичних якостей та творчих здібностей.

Апробація підтверджує ефективність запропонованої програми, оскільки її впровадження у навчально-виховний процес учнів експериментальних класів сприяло вивченню теоретичних аспектів фізичної культури та олімпійської освіти, залученню учнів до систематичних занять фізичними вправами, а також дало змогу покращити фізичну підготовленість та соматичне здоров'я школярів.

Начальник управління

Лялик 52 26 72

І.В.ПІДГАЙНИЙ

УГОДА про співробітництво

м. Тернопіль

« 01 » вересня 2011 р.

Тернопільське обласне відділення НОК України (далі - Відділення), яке діє на підставі положення про нього, зареєстрованого управління юстиції Тернопільської області 27 лютого 1998 року, свідоцтво №146, в особі голови відділення Підгрушної Олени Михайлівни, Тернопільське обласне відділення Олімпійської академії України в особі голови відділення Огнистого Андрія Володимировича та аспірант кафедри теорії і методики олімпійського та професійного спорту Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка Сапрун Станіслав Теодозійович уклали між собою цю угоду про наступне.

I. Предмет Угоди

1.1. Сторони виходять з того, що:

- Відділення є регіональним осередком Національного олімпійського комітету України, яке забезпечує розвиток олімпійського руху по всій території області, несе відповідальність перед Національним олімпійським комітетом України;
- Тернопільське обласне відділення Олімпійської академії України є регіональним осередком Олімпійської академії України яке забезпечує поширення й пропаганду серед населення України гуманістичних цінностей, ідеалів і принципів олімпізму.
- Сапрун Станіслав Теодозійович – аспірант кафедри ТМОПС Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка, забезпечує організаційно-методичні аспекти впровадження олімпійської освіти у навчально-виховний процес учнів початкових класів.

1.2. Відділення спільно з Тернопільським обласним відділенням Олімпійської академії України та Сапруном Станіславом Теодозійовичом по розвитку олімпійського руху в Тернопільській області.

II. Зобов'язання сторін

2.1. Відділення:

2.1.1. Сприяє написанню дисертаційної роботи, забезпечуючи інноваційними літературними джерелами, посібниками, путівниками та монографіями, надає відкритий доступ до статистичної інформації по проведених спортивно-масових та соціальних заходах, а також залучає до їх проведення.

2.2. Сапрун Станіслав Теодозійович:

2.2.1. Проводить експериментальне дослідження з учнями початкових класів загальноосвітніх шкіл Тернопільської області, готує зошити для учнів 4-х класів та методичні рекомендації для вчителів початкових класів, які містять інформацію щодо реалізації системи олімпійської освіти у навчально-виховному процесі та використовуються Відділенням в процесі проведення спортивно-масових заходів та інших активностей. Надає організаційну та методичну допомогу до проведення спортивно-масових та соціальних заходів відділення .

III. Відповідальність сторін.

3.1. Сторони несуть відповідальність за невиконання або неналежне виконання зобов'язань по цій Угоді згідно чинного законодавства.

IV. Термін дії Договору.

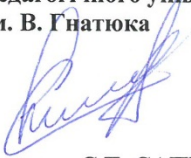
Ця Угода вступає в силу з дня підписання сторонами і є чинною протягом 5 років.

V. Умови зміни і розірвання Угоди.

5.1. Ця Угода може бути змінена у разі прийняття нормативно-правових актів, що вимагають зміни характеру стосунків між сторонами, а також за взаємною згодою сторін.

VI. Інші умови

Інші умови, не включені до даної угоди оформляються окремими додатками

<p>Тернопільське обласне відділення Національного олімпійського комітету України Україна, м. Тернопіль вул. І. Франка, 16</p> <p>Перший заступник голови відділення</p> <p>В.М. ІГНАТЕНКО</p> 	<p>Тернопільське обласне відділення Олімпійської академії України</p> <p>Голова відділення</p> <p>А.В. ОГНИСТИЙ</p>	<p>Аспірант кафедри ТМОПС Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка</p> <p>С.Т. САПРУН</p>
--	--	---

**ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ КОМУНАЛЬНИЙ ІНСТИТУТ
ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ**

вул. М. Кривоноса, 7 а, м. Тернопіль, 46027, тел., факс 43-57-83, код 02139788 e-mail: admin@ippo.edu.te.ua

29 вересня 2014 року

№ 01-04/599

на _____ від _____

ДОВІДКА

**про впровадження результатів наукового дослідження за темою
„Організаційно-методичні основи олімпійської освіти учнів молодшого
шкільного віку” аспіранта кафедри теорії і методики олімпійського та
професійного спорту Тернопільського національного педагогічного
університету ім. В. Гнатюка
Сапруна Станіслава Теодозійовича**

Сапрус С. Т. розробив та впровадив у процес фізичного виховання молодших школярів Буцацької загальноосвітньої школи I-III ст. №1, Збараської загальноосвітньої школи I-III ст. № 2, Тернопільської загальноосвітньої школи I-III ст. №10, Тернопільської загальноосвітньої школи I-III ст. №23 експериментальну програму олімпійської освіти учнів 4-х класів, яка спрямована на формування основ здорового способу життя школярів, збільшення рухової активності, зменшення рівня захворюваності, покращення успішності навчання в школі, розвитку фізичних якостей та творчих здібностей.

Апробація підтверджує ефективність запропонованої програми, оскільки її впровадження у навчально-виховний процес учнів експериментальних класів сприяло вивченню теоретичних аспектів фізичної культури та олімпійської освіти, залученню учнів до систематичних занять фізичними вправами, а також дало змогу покращити фізичну підготовленість та соматичне здоров'я школярів.

Директор

Уруський 435784
Єднак 435782

Ю.В. Буган